

# **PhD ÉRTEKEZÉS**

**dr. Gula József**

MISKOLC

2008

MISKOLCI EGYETEM  
ÁLLAM-ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR  
DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI  
DOKTORI ISKOLA

**dr. Gula József**

**CSŐDBŰNCSELEKMÉNYEK A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN  
ÉS NÉHÁNY EURÓPAI ÁLLAM JOGÁBAN**

**(PhD értekezés)**

**Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi  
Doktori Iskola**

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Bragyova András

A doktori program címe: A magyar állam és jogrendszer, jogtudomány  
továbbfejlesztése, különös tekintettel az európai  
fejlődési tendenciákra.  
A bűnügyi tudományok fejlődési irányai.

Tudományos vezető: Prof. Dr. Lévay Miklós

**Miskolc**

**2008**

## **Tudományos vezetői vélemény**

### ***Gula József: Csődbűncselekmények a magyar büntetőjogban és néhány európai állam jogában c. PhD-disszertációjáról***

Az 1945 előtti büntetőjogi szakirodalmunkban gyakran vizsgált kérdéskör volt a „csalárd csőd”, „vétkes bukás” problematikája. 1945 után viszont a piacgazdaság helyébe lépő tervgazdaság időszakában az említett fogalmakkal hosszabb ideig inkább jogtörténeti munkákban és nem büntetőjogi tárgyú művekben találkozhattunk.

A piacgazdaság bizonyos elemeinek az 1960-as évek utáni tényerésével, majd a rendszerváltozást követően, a piacgazdaság ismételt megvalósulásával újra teret nyert a magyar büntetőjogban a „bűnös bukás” témája, ennek vizsgálata. Miközben a polgári jogban több hazai monográfia foglalkozik a csődjoggal, addig büntetőjogi szakirodalmunkban *Gula József* doktori értekezése az első, amelyik a gazdasági bűncselekmények köréből a csődbüntettekre koncentrált.

*Gula József* gazdasági delictumokkal foglalkozva jutott el a hitelezővédelem büntetőjogi eszközeinek kutatásához. Disszertációja tükrözi, hogy birtokolja a téma vizsgálatához elengedhetetlen közgazdasági, polgári jogi és pénzügyi jogi ismereteket is. Ezzel kapcsolatos ismereteit összegzően tartalmazza a Reorganizált csőd c. munkája, amely a „Külkereskedelmi szakjogász” szakirányú továbbképzés keretében írt szakdolgozata volt.

Jelen disszertáció tartalmilag négy szerkezeti egységből áll. Ezek a következők: a) a büntetendő bukás szabályozástörténete a magyar büntetőjogban; b) a csődbüntett hatályos szabályozása; c) nemzetközi kitekintés; d) de lege ferenda javaslatok.

A színvonalas, szakmai szempontból élvezetes stílusú munka történeti, dogmatikai és jogösszehasonlító módszerrel végzett kutatáson alapul. A jogösszehasonlító rész a témavezető útmutatásait követi azzal, hogy részben egy a magyar jogi kultúrától különböző jogrendszerben (Anglia és Wales), részben pedig a jogi kultúránk meghatározó külföldi mintáit jelentő osztrák és német jogban vizsgálja a vonatkozó büntetőjogi szabályozást.

A szerző érdeme, hogy munkája nem csupán leíró, hanem elemző, értékelő jellegű. Logikusan fakad ebből a bizonyos mértékig szokatlan terjedelmű és részletességű – mindkettőt indokoltnak tartom – de lege ferenda javaslatokat tartalmazó záró fejezet (VIII. fejezet). Meggyőződésem, hogy a kodifikáció során nem mellőzhetők *Gula József* megállapításai, javaslatai. Mint ahogy útmutatóul szolgálhatnak a csődbüntettek újraszabályozása során a szerző alábbi következtetései: „A büntetőjog ultima ratio jellege a modern fizetéseptelenségi bűncselekmények esetén abban is megnyilvánul, hogy nem a csőd miatt, de csak csőd esetén kíván bizonyos hitelezői érdekeket sértő magatartások ellen fellépni. A csődbűncselekmények közös jogi tárgya tehát a hitelezői érdekek oltalmazása, a hitelnyújtás biztonsága, mint védelmet érdemlő érték. A hitelezővédelem kiterjedt büntetőjogon kívüli eszközrendszere mellett a szükségesség és arányosság alkotmányos követelményének szem előtt tartása mellett az adekvát büntetőjogi fellépés sem mellőzhető.” (288. o.).

*Gula József* PhD értekezése egy felkészült kutató kitűnő munkája, amely véleményem szerint megfelel a doktori értekezésekkel szemben támasztott követelményeknek.

Dr. Lévay Miklós  
egyetemi tanár

## TARTALOMJEGYZÉK

<b>I. Bevezető gondolatok</b> .....	8
<b>II. A csődbűncselekmények szabályozástörténete a magyar büntetőjogban</b>	16
II.1. Az 1807. évi XII. törvénycikk.....	16
II.2. Az 1840. évi XXII. törvénycikk a csődületről .....	16
II.2.1. <i>A hamis bukás</i> .....	17
II.2.2. <i>A vétkes bukás</i> .....	18
II.3. Az 1843-as büntető törvényjavaslat.....	20
II.4. Az 1844. évi VII. törvénycikk az 1840. évi XXII. törvénycikk némely szakaszainak bővítéséről, s illetőleg módosításáról.....	21
II.5. Az 1874. évi XXII. törvénycikk.....	22
II.6. Az 1878. évi V. törvénycikk, a Csemegi-kódex .....	23
II.6.1. <i>Elméleti kérdések</i> .....	23
II.6.1.1. <i>A büntetendő bukásra vonatkozó rendelkezések elhelyezése a jogrendszerben</i> .....	23
II.6.1.2. <i>A csalárd és a vétkes bukás helye a büntető kódexben</i> .....	25
II.6.1.3. <i>A csalárd és vétkes bukás alkalmazási köre</i> .....	26
II.6.1.4. <i>A csalárd és vétkes bukás törvényi szabályozása</i> .....	27
II.6.1.5. <i>A büntetendő vagyonbukás jogi természete</i> .....	29
II.6.1.6. <i>A csőd és az elkövetett visszaélések kapcsolata</i> .....	29
II.6.2. <i>A csalárd bukás</i> .....	33
II.6.3. <i>A vétkes bukás</i> .....	42
II.6.4. <i>A csőddel kapcsolatos egyéb bűncselekmények</i> .....	46
II.7. Az 1881. évi XVII. törvénycikk, a csődtörvény .....	47
II.7.1. <i>A koholt követelés bejelentése</i> .....	47
II.7.2. <i>A hitelezők megvesztegetése</i> .....	48
II.8. Az 1916. évi V. törvénycikk a csődön kívüli kényszeregyességről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról.....	49

II.8.1. A koholt követelés bejelentése .....	49
II.8.2. A hitelezők megvesztegetése .....	50
II.8.3. Hűtlen kezelés a csődeljárásban és a csődön kívüli „kényszeregyességi eljárásban” .....	51
II.8.4. A csőddel kapcsolatos további büntetőjogi rendelkezések .....	53
II.9. Az 1932. évi IX. törvénycikk a hitelsértésről.....	54
II.9.1. Elméleti kérdések .....	54
II.9.2. A hitelsértés büntette.....	58
II.9.3. A hitelsértés vétsége .....	67
II.9.4. A hitelező által elkövetett passzív vesztegetés .....	74
II.9.5. Koholt követelés érvényesítése .....	75
II.9.6. Az adós vagyonának kezelésével megbízottak visszaélései .....	76
II.10. Az 1945 utáni jogfejlődés, a „csődbüntetőjog” kiiktatása.....	79
II.11. Az 1961. évi V. törvény (Btk.).....	82
II.12. Az 1971. évi 28. tvr. ....	85
II.13. Az 1978. évi IV. törvény (Btk.) .....	86
<b>III. A csődbüntett megjelenése büntető kódexünkben.....</b>	<b>90</b>
III.1. Az 1992. évi XIII. törvény .....	90
III.2. A csődbüntett dogmatikai és kritikai elemzése.....	91
III.2.1. A „fedezetelvonó csődbüntett” és a „csalárd bukás” dogmatikai elemzése .....	93
III.2.2. Az „adminisztratív csődbüntett” dogmatikai elemzése .....	116
III.3. A hitelező jogtalan előnyben részesítése.....	121
III.4. Az 1996. évi LII. törvény, az objektív büntethetőségi feltétel módosítása .....	126
<b>IV. A csődbűncselekmények újraszabályozása .....</b>	<b>131</b>
IV.1. A 2007. évi XXVII. törvény, az új szabályozás indokai.....	131
IV.2. A csődbűncselekmények rendszere.....	134

IV.3. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény .....	135
IV.4. Az objektív büntethetőségi feltétel.....	142
IV.5. A hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény .....	144
IV.6. Az adminisztratív csődbüntetésre vonatkozó módosítás.....	145
<b>V. Csődbűncselekmények az angol jogban .....</b>	<b>152</b>
V.1. A csődbűncselekmények rendszere; a fizetésképtelenségi jog alapvető szabályai .....	152
V.2. A gazdálkodó szervezetek fizetésképtelenségéhez és likvidációjához kapcsolódó delictumok.....	156
V.2.1. A fizetőképességre vonatkozó hamis nyilatkozat az önkéntes likvidáció során.....	156
V.2.2. Felszámolással „fenyegető” helyzetben elkövetett csalás .....	157
V.2.3. A hitelezőket megtévesztő tranzakciók .....	159
V.2.4. Kötelezettségek elmulasztása a felszámolás során.....	160
V.2.5. A társaság könyveinek meghamisítása.....	162
V.2.6. A társaság ügyeire vonatkozó érdemben hiányos nyilatkozat .....	163
V.2.7. A hitelezők megtévesztése .....	165
V.2.8. A cégnév újrafelhasználása .....	167
V.3. Az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekmények (Bankruptcy offences) .....	168
V.3.1. <i>Defence of Innocent Intention</i> .....	169
V.3.2. A vagyon feltárásának elmulasztása .....	169
V.3.3. A vagyon és az adósságok eltitkolása .....	170
V.3.4. Könyvek (nyilvántartások) és egyéb iratok eltitkolása vagy meghamisítása .....	172
V.3.5. Hamis (valótlan) nyilatkozatok.....	174
V.3.6. Csalárd rendelkezés a vagyonnal, a vagyon eltitkolása .....	175

V.3.7. Szökés Angliából és Wales-ből .....	176
V.3.8. Hitelből szerzett vagyon csalárd kezelése.....	177
V.3.9. Hitel felvétele egy nem mentesített bankrupt által; engedély nélküli üzleti tevékenység .....	178
V.4. A voluntary arrangement érdekében elkövetett csalás .....	181
V.5. Kizárás a társaság vezetéséből.....	182
<b>VI. Csődbűncselekmények a német büntetőjogban .....</b>	<b>184</b>
VI.1. A fizetési képtelenségi bűncselekmények rendszere; a fizetési képtelenségi jog alapvető szabályai.....	184
VI.2. Csődbűncselekmény (Bankrott) .....	195
VI.2.1. A csődbűncselekmény szándékosan elkövethető alakzatai.....	197
VI.2.2. A csődbűncselekmény gondatlan és vegyes bűnösségű alakzatai....	205
VI.3. A csődbűncselekmények különösen súlyos esete .....	207
VI.4. Számviteli kötelezettség megsértése .....	208
VI.5. A hitelező jogtalan előnyben részesítése .....	210
VI.6. Az adós jogtalan előnyben részesítése .....	212
<b>VII. Csődbűncselekmények az osztrák büntetőjogban.....</b>	<b>214</b>
VII.1. A fizetési képtelenségi bűncselekmények rendszere .....	214
VII.2. A csalárd bukás .....	216
VII.3. Idegen hitelezők megkárosítása .....	218
VII.4. Hitelező előnyben részesítése.....	219
VII.5. A hitelezői érdekek gondatlan károsítása .....	220
VII.6. Visszaélések üzleti felügyelet, egyezségi vagy csődeljárás során .....	222
VII.6.1. A fizetési képtelenségi jog büntetőjogi szempontból releváns alapfogalmi.....	223
VII.6.2. Szavazati joggal visszaélés .....	225
VII.6.3. Szavazati jog eladása, vásárlása .....	226
VII.6.4. A hitelező megvesztegetése .....	227

VII.6.5. A felügyeleti, egyezségi vagy csődeljárásban közreműködők passzív megvesztegetése.....	227
VII.7. A végrehajtás megghiúsítása .....	228
VII.8. Végrehajtás megghiúsítása más személy javára.....	228
<b>VIII. Összegzés, de lege ferenda javaslatok.....</b>	<b>230</b>
VIII.1. A csődbűncselekmények jogforrási helye.....	230
VIII.2. A csődbűncselekmények a büntető kódex rendszerében .....	243
VIII.3. A csődbűncselekmények körének meghatározása.....	248
VIII.4. A fizetéképtelenségi eljárás és a fizetéképtelenségi bűncselekmény kapcsolata .....	254
VIII.5. A csődbűncselekmények alanyi körének meghatározása .....	261
VIII.6. Bűnösségi kérdések .....	273
VIII.7. A csődbűncselekmények büntetési rendszere.....	275
VIII.8. A nemzeti jogok eltérő rendszerei és a jogközelítés lehetőségei.....	278
<b>Összegzés .....</b>	<b>288</b>
<b>Synopsis .....</b>	<b>291</b>
<b>Hivatkozott irodalom .....</b>	<b>294</b>
<b>Jogszabályjegyzék.....</b>	<b>306</b>



## I. Bevezető gondolatok

A hitelek igénybe vétele szükségszerű velejárója a gazdasági életnek. A közgazdasági szakirodalom arra is rámutat, hogy a csőd az üzleti élet normális kísérőjelensége, attól függetlenül létezik, hogy adott állam a jelenség megoldási módjait szabályozza-e vagy sem. Az adósok egy része nem tud megfelelni a piaci követelményeknek, fennálló adósságát nem képes teljesíteni.

A „csődjog” sokáig maga is represszív, büntető jellegű volt, az adós hibájából megbomlott gazdasági és erkölcsi rendet igyekezett helyreállítani. Az adós nem csak vagyonával, hanem személyével is felelt tartozásaiért. A klasszikus csődjogok azonban már nem az adós személyére fókuszálnak, hanem a hitelezői követelések kielégítésére szolgáló vagyon kerül a középpontba. Újabb tendencia, hogy elsősorban nemzetgazdasági szempontok alapján a csődjogban előtérbe kerültek az adós védelmét szolgáló intézmények, a fizetőképesség helyreállítása, az újjászervezés, a reorganizáció, a csődjogba „beáramlik” a közérdek.

A csődre vonatkozó újabb törvények általános és közös forrását, egyes nemzetközi eltérő sajátosságoktól eltekintve, a római jog képezi. Fő elve a magánvétekenység rendszere, mely szerint a közhatóság sem a hitelezők követeléseinek megállapítása vagy osztályozása, sem a vagyon kezelése, elárverezése vagy szétosztása során nem működött közre hivatalból.<sup>1</sup> A csőd önálló szabályozást nem nyert, a végrehajtási eljárás egyik válfaját alkotta. A XII. táblás törvény szerint az eljárás az adós személyére irányult, a vagyoni végrehajtás csak kivételként jelent meg. Ha az adós fizetéseképtelenné vált, a hitelezők fogságba vethették, majd szabályszerű eljárás után megölhették, vagy eladhatták rabszolga gyanánt idegen földre (trans Tiberim), s követeléseiket az ily módon nyert vételárból elégíthették ki. Az adós azzal, hogy nem fizetett

---

<sup>1</sup> Herczegh Mihály: Magyar csődtörvény. Franklin. Budapest, 1894. 8.o.

megsértette az erkölcsi rendet, s a civiljog megadta a hitelezőnek a büntetés lehetőségét.<sup>2</sup>

A későbbiekben e szabályok szigora enyhült, a praetori és császári perrend célkitűzéseit a vagyoni végrehajtás szolgálta, mely az első esetben univerzális, a császárkorban pedig elsősorban az adós egyes vagyontárgyaira kiterjedő singularis jellegű végrehajtás volt, de a személyi végrehajtás teljes kizorításáról itt sem beszélhetünk.<sup>3</sup>

A kora középkor fejletlenebb gazdasági élete nem követelte meg a justinianusi pontos jogi megoldások alkalmazását, ezért ismét az adós személye került előtérbe, vagyis – a korai római szabályozáshoz hasonlóan – a csőd büntető funkciója dominált.

A gazdasági élet és különösképp a kereskedelem fejlődése azonban változást igényelt. Erőteljesebb folyamatoknak lehetünk tanúi a XIII. századtól Itáliában, melyet a modern csődjog (Banco rotto) őshazájának is neveznek. A szabályok hatálya csak a kereskedőkre terjedt ki, céljuk a csődtömeg gyors felosztása és a hitelezők minél előbbi kielégítése volt. Az olasz jogi megoldások szolgáltak alapul a XVI. századtól számos országban meginduló csődjogi szabályozáshoz, jogintézményei és eljárásának több eleme szinte változatlanul került át a klasszikus csődjogokba. A személyi szankciók azonban még hosszú időn keresztül éltek a csődjogokban, utalhatunk itt az adósok börtönére, vagy a „polgári halál” intézményére, mely a bukottak üzleti értelemben vett jogfosztását jelentette.

A XIX. századi klasszikus csődjogban a súlypont a vagyoni kielégítésre helyeződött át, általános követelménnyé vált a hitelezői igények minél gyorsabb és minél teljesebb kiegyenlítése. Az eljárás során a hitelezők egyre nagyobb védelmet kaptak, de az eljárás jogi rendjével párhuzamosan magántevékenységük

---

<sup>2</sup> Török Gábor: Csak semmi pánik. Mi jön a csőd után? Bethlen, 1989. 83.o.

<sup>3</sup> Török Gábor: Csődjog, felszámolási eljárás, állami szanálás. ELTE JTI. Budapest, 1986. 3.o.

köre szűkült.<sup>4</sup> Az európai jogrendszerekben két irányzat vált uralkodóvá. A csődeljárást csak a kereskedők tekintetében szabályozta a francia vagy az olasz törvény, a magyar és az osztrák csődtörvények viszont különbséget tettek közönséges és kereskedelmi csőd között. A német csődtörvény csak a közönséges csődöt szabályozta, de a részvénytársaságok és szövetkezetek csődjei tekintetében eltérő intézkedéseket tartalmazott. Az elhatárolás alapja az volt, hogy míg a vagyonhiány mindenre nézve csődöt vont maga után, a bejegyzett kereskedőkre nézve már a fizetések beszüntetése is előidézte.<sup>5</sup> A klasszikus csődjogi rendszerek legnagyobb eredménye, hogy kidolgozták és egységes rendszerbe foglalták a csőd anyagi jogi kihatásait, mind a magánjog, mind pedig a büntetőjog vonatkozásában. Az anyagi jogi tételek helyességét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a jelenkor hatályos csődjogi szabályozásának alapját a klasszikus törvények adják.

A dogmatikai állandóság mellett az eljárás tekintetében azonban már jelentős változásoknak lehetünk tanúi. Kritika érte a hagyományos csődeljárások időigényességét, és az is nyilvánvalóvá vált, hogy az adós tevékenységének megszüntetése, vagyonának felosztása számos érintettet (munkavállalókat, adóbevételtől eselő államot és önkormányzatokat, fogyasztókat, stb.) hozhat hátrányos helyzetbe. Eljárást gyorsító intézkedésként előbb a csődön belüli kényszeregyezés, majd az egyezés csődön kívüli formája is megjelent, nagyobb szerepet kaptak az ún. csődpótló eljárások. Előtérbe került az adós, s rajta keresztül az egész nemzetgazdaság védelme. Az új csődjogi megközelítés szerint a fizetéképtelen cégnek esélyt kell adni a pénzügyi problémák megoldására. Az adós-hitelező viszonyba nyíltan vagy burkoltan az állam is beavatkozik.

A csődjog fejlődése tehát érdekes vonulatot rajzol ki, az adóssal szembeni büntetőjogias eszközöktől az adós lehetőség szerinti megmentéséig terjed a jogi

---

<sup>4</sup> Miskolczi Bodnár Péter-Török Gábor: A magyar csődjog alapjai. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 18.o.

<sup>5</sup> Hercegh Mihály: Magyar csődtörvény. 2.o.

megközelítések íve.<sup>6</sup> A közelmúlt meghatározó fejlődési iránya pedig az univerzalitás elvének erősödése, a csődjog nemzetköziesedése.

A csőd közgazdasági értékelése vonatkozásában egymásnak gyökeresen ellentmondó nézetek fogalmazódtak meg. Az egyik irányzat a csődöt sajátos gazdasági „tisztító tűznek” tartja, és szót emel az egyezségi eljárások eltörléséért. A csőd e felfogásban a gazdaság normális jelensége, a nem rentábilis vállalatok leválasztódnak a gazdaság testéről. A reorganizációs törekvéseket alapjaiban elhibázottnak tekintik, melyeket – megítélésük szerint – a következményektől való félelem motivál. A másik megközelítés szerint „a csőd az értékmegsemmítés legrosszabb módja”. A csőd veszteség oldalára irányul itt a figyelem, a hitelezőkre, a munkavállalókra, a szállítókra, és rajtuk keresztül az egész nemzetgazdaságra. Ugyanakkor a csődön belüli, de különösen a csődön kívüli egyezségi eljárások szerepe felértékelődik, és a csődelkerülési megoldások kerülnek középpontba.<sup>7</sup> A helyes irány valószínűleg a két „szélső érték” között lelhető fel. Annyi bizonyosan megállapítható, hogy a csőd önmagában nem alkalmas arra, hogy a gazdálkodók a piac változó igényeihez alkalmazkodjanak, tehát helye van és lehet az elkerülését célzó különféle eljárásoknak. A csődfenyegettség azonban – ultima ratioként – megfelelő módszer az adós és a hitelezők megegyezésének elősegítésére is.<sup>8</sup> Egyet lehet érteni az 1991. évi XLIX. törvény miniszteri indoklásával, mely szerint a gazdaság működésében természetszerű, hogy a vállalkozások egy része nem tud megfelelni a piaci követelményeknek és tönkremegy (fizetésképtelenné válik). Ezeket a vállalkozásokat – amennyiben még mód van rá – úgy kell újjászervezni, hogy ismét beilleszkedhessenek az üzleti élet rendjébe, ha pedig ez nem lehetséges, azokat minél előbb fel kell számolni. A csődtörvény minden piacgazdaságban fontos gazdasági, jogi szabályozási eszköz. A fizetésképtelenséget szabályozó jog

---

<sup>6</sup> Miskolczi Bodnár Péter: Bevezetés a fizetésképtelenség jogába. Unió Kiadó. Budapest, 2002. 24.o.

<sup>7</sup> Török Gábor: Csak semmi pánik. Mi jön a csőd után? 83.o.

<sup>8</sup> Gula József: Reorganizált csőd. Szakdolgozat ELTE JTI. 4. o.

szorosan kötődik az egyes országok nemzetgazdasági kereteihez, a gazdaságpolitika prioritásaihoz. A piacgazdaságokban a csődtörvény főszabályként hármasként tesz eleget: feladata a működésképtelen cégek kivezetése a gazdaságból, a felhalmozott eszközök hatékonyabb felhasználása és a hitelezők védelme.<sup>9</sup> A csődintézmény is egyre inkább ultima ratio jellegűvé válik abban az értelemben, hogy a hitelezői követelések behajtásának végső eszközeként funkcionál.

A csődjogi szakirodalom szerint a csőd egész fejlődése során egyre távolabb került az erkölcs és az igazságosság fogalmától, hiszen nincs abban vita, hogy az adós tartozik, az is megállapítható, hogy mennyivel tartozik, kötelessége teljesítésére azonban mégsem kerül sor, mert egyszerűen nem tud fizetni. Az adóst védő szabályokon keresztül jól látható, hogy a jog a kártelepítés eszközt használja, következésképpen az egyébként vétlen hitelezőkre terheli az adósi kötelesség nem-teljesítéséből fakadó pénzügyi kötelességeknek egy részét pusztán gazdasági szempontok miatt.<sup>10</sup> Ebben a helyzetben azonban különösen fontos, hogy ha az adós a csőd bekövetkezésében nem vétlen, az nem egyszerűen a gazdasági kockázat folyománya, hanem azt bűnös magatartással idézte elő, megfelelő büntetőjogi eszközök is rendelkezésre álljanak.

A büntetőjogban fokozatosan elfogadottá vált az a nézet, mely szerint a vagyonszünet önmagában nem a büntető, hanem a polgári jog, illetve törvénykezés köréhez tartozik. A fizetésképtelenség bűnös előidézését egyes jogrendszerek hagyományosan, mint speciális kereskedői bűncselekményt fogták fel (pl.: francia jog), más országokban pedig a bűnös sütközés bárkinek a terhére megállapítható volt, de a kereskedők visszaélései speciális rendelkezések alá estek (pl.: osztrák jog). Általános tételként fogalmazódott meg, hogy minden

---

<sup>9</sup> Fazekas Judit-Mátyás Imre: A fizetésképtelenség szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. in: Bér garancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Alapítvány. Miskolc, 2005. 59.o.

<sup>10</sup> Miskolczi Bodnár Péter-Török Gábor: A magyar csődjog alapjai. 12.o.

adósnek összes hitelezőjével szemben kötelessége fizetőképességének megóvása. A jogrendnek, s különösen a büntetőjognak ide vonatkozóan az a feladata, hogy megfelelő keretek közé szorítsa a hitelek igénybevételénél szükséges jogi és gazdasági szabadságot, másfelől feleslegesen ne korlátozza az erők szabad játékát. A büntetőjog ultima ratio szerepéből következően a gazdaság büntetőjogi eszközökkel való befolyásolását kívánatos minél szűkebb körre korlátozni. A gazdasági szféra túlzottan kiterjedt büntetőjogi védelme magát a védett jogi tárgyat veszélyeztetné, korlátozná a gazdasági vállalkozások kezdeményezését és szabadságát. A büntetőjog ultima ratio jellege a modern fizetéseképtelenségi bűncselekmények esetén abban is megnyilvánul, hogy nem a csőd miatt, de csak csőd esetén kíván bizonyos hitelezői érdekeket sértő magatartások ellen fellépni.<sup>11</sup> A csődbűncselekmények közös jogi tárgya tehát a hitelezői érdekek oltalmazása, a hitelnújtás biztonsága, mint védelmet érdemlő érték. A hitelezővédelem kiterjedt büntetőjogon kívüli eszközrendszere mellett a szükségesség és arányosság alkotmányos követelményének szem előtt tartásával az adekvát büntetőjogi fellépés sem mellőzhető.

Különös aktualitást ad a témának, hogy napjainkban gyakran szembesülünk olyan cselekményekkel, melyek a hatályos jog keretei között megfelelően nem értékelhetőek.<sup>12</sup> Utalhatunk az angol szakirodalomban „phoenix” szindrómának nevezett jelenségre, amikor egy fizetéseképtelen adós ellen felszámolási eljárás indul, majd rövid idő múlva újra feltűnik csaknem azonos névvel, tevékenységgel és vezetőkkel. Az újjászületett vállalkozás jogilag immár új entitás, melyet nem kötnek a korábbi adósságok, és gyakran áron alul szerzi meg a másik társaság

---

<sup>11</sup> Lásd még Tóth Mihály-Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. in.: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. PTE. ÁJK. Pécs, 2005. 323.o.

<sup>12</sup> Tény az is, hogy a csődbüntettek ismertté vált elkövetőinek lényegesen kisebb hányadát marasztalják el, mint az összes ismertté vált elkövetőn belül a marasztaló ítélettel sújtottak aránya. Némileg leegyszerűsítve az elmúlt mintegy másfél évtized átlagában azt mondhatjuk, hogy azokban az ügyekben, ahol a bűnüldöző szervek csődbüntett miatt eljárak, tíz feljelentett személy közül a bíróság utóbb négyet ítél el. Lásd Tóth Mihály: A csődbűncselekmény gyakorisága másfél évtized tapasztalatai, a jogalkalmazás súlypontjai, kriminogén tényezők. Kézirat.

eszközeit a felszámolótól.<sup>13</sup> Helytállónak látszik az a megállapítás, hogy a klasszikus értelemben vett csőd nem csak végső stációja egy vállalkozásnak, hanem mint intézmény kifinomult eszköz a kisebb-nagyobb vállalatbirodalmakat építő menedzserek hozzáértő kezében.<sup>14</sup>

Hazánkban az új büntető törvénykönyv és fizetéseképtelenségi törvény kodifikációja egyaránt megindult, a csődbűncselekmények jövőbeni szabályozására vonatkozóan szükségszerűen állást kell foglalni néhány alapvető kérdésben. Ennek érdekében dolgozatomban áttekintem a csődbűncselekmények szabályozásának történetét a magyar büntetőjogban a „bűnös bukás” megjelenésétől napjainkig. Nem mellőzhető a hatályos büntetőjogi szabályok dogmatikai és kritikai elemzése, figyelemmel a csődbűncselekmények közelmúltban történt újraszabályozására is. Tüzetesebben megvizsgálom továbbá a dolgozatom tárgyát képező bűncselekményi kör szabályozását egy, a hazaitól gyökeresen eltérő jogi környezetben (Anglia és Wales), valamint a magyar büntetőjog fejlődésére hagyományosan nagy hatással lévő német és osztrák büntetőjogban. Az elemzés során kitérek a fizetéseképtelenségi jogok büntetőjogi szempontból releváns rendelkezéseire is. A történeti, dogmatikai és jogösszehasonlító elemzés alapján kísérletet teszek de lege ferenda javaslatok megfogalmazására. Alapvető kérdésnek látom, hogy a csődbűncselekmények a büntető kódexben, avagy a fizetéseképtelenségi törvényben, mint szaktörvényben kerülnek-e szabályozásra, valamint azt, hogy előbbi megoldás esetén a büntető törvény rendszerében hogyan helyezzük el őket. Átgondolást érdemel a csődbűncselekmények körének meghatározása, valamint, hogy az e körbe tartozó bűncselekmények büntethetősége a jövőben valamely fizetéseképtelenségi eljáráshoz kötődjön-e, avagy attól függetlenné válhat. Indokoltnak látom

---

<sup>13</sup> Blackstone' s Criminal Practice. ed. Peter Murphy, Oxford, 2004. 430.o.

<sup>14</sup> Ferenczy Endre: A csődről vallott nézeteink változásáról. Vezetéstudomány 1992/7. 37.o.

megvizsgálni a csődbűncselekmények alanyi körét, a bűnösségi kérdéseket, valamint a büntetési tételek rendszerét is.



## **II. A csődbűncselekmények szabályozástörténete a magyar büntetőjogban**

Az első magyar büntető törvénykönyv, a Csemegi-kódex hatályba lépését megelőzően is fellelhetőek voltak jogrendszerünkben a csődbűncselekmények előzményei. Egységes büntető törvény hiányában külön jogszabályok, illetve – mai fogalmaink szerint – az ún. szaktörvények tartalmazták a büntető rendelkezéseket.

### **II.1. Az 1807. évi XII. törvénycikk**

Hazánkban elsőként az 1807. évi XII. törvénycikk rendelkezett a csalárd bukások büntetéséről. A büntetendővé nyilvánítás indoka - a törvénycikkből kitűnően - a jóhiszemű hitelezőknek a csalárd bukásból keletkező károsodásának megelőzése volt. A törvénycikk büntetés alá vonta a vagyonelejtés által elkövetett csalást, a hitelezők megkárosítására irányuló kereskedelmi ügyletek kötését, valamint a vagyon csökkentését maga után vonó nyilvánvaló pazarlást és költséges életmódot. Nem csupán a „vagyombukott”, hanem bűntársai is, kik a vagyon eltitkolásának tényénél vagy más káros műveleteinél tudva és szándékosan közreműködtek, tolvajként voltak büntethetőek. A csalárd bukás büntetéséről rendelkező törvénycikk előírta azt is, hogy a vagyombukott bukásának okait is igazolni tartozott.<sup>15</sup>

### **II.2. Az 1840. évi XXII. törvénycikk a csődületről**

Differenciáltabb szabályozást nyújtott az 1840. évi XXII. törvénycikk.

---

<sup>15</sup> 1807. évi XII. tc. 1. § Hogy a vagyombukott, akár nemes, akár nem nemes legyen, bukásának okait is igazolni tartozzék, és ha rábizonyul a vagyonának eltitkolásával elkövetett csalás vagy az, hogy hitelezőinek kárára irányzott kereskedelmi műveletekkel vagy nyilvánvaló pazar és költséges életmódjával jelzalogilag terhelt birtokát szükségképen megfogyasztotta; bűntársaival együtt, kik a vagyon eltitkolásának tényénél, vagy más káros műveleteinél tudva és szándékosan közreműködtek, mint tolvaj büntető eljárás alá vétessék és vétességéhez képest a törvény szigora szerinti illendő büntetéssel fenyittessék. [www.1000ev.hu](http://www.1000ev.hu)

A csődületről (Concurs) szóló jogszabály a hamissággal párosult és a vétkes gondatlanságból eredett bukásról is rendelkezett 124-131. §-aiban. A jogtudományban bűnös bukásnak tekintették az adósnak hamissággal vagy vétkességgel párosult tehetetlenségét hitelezői teljes kielégítésére.<sup>16</sup> Már ekkor általánosan elfogadott volt, hogy a vagyombukás, amennyiben balesetektől, szerencsétlenségtől ered, nem a büntető, hanem a polgári jog, illetőleg törvénykezés köréhez tartozik. A büntető hatalom csak ott léphet közbe, hol az adós e vagyoni állapotának (fizetési tehetetlenségének) valóságos vagy lehetséges fennforgásáról tudomással bírván szándékos vagy vétkes eljárása által a hitelezőit fenyegető kárt és hátrányokat még fokozta, s ezáltal egyszerre mind a forgalombiztonság alapját képező közhitelt többé-kevésbé megrendítette.<sup>17</sup>

### ***II.2.1. A hamis bukás***

A *hamis bukás* az adósnak hitelezői megrövidítésére irányzott fizetési tehetetlenséggel párosult szándékos cselekményeit jelentette. A gyakorlat szerint nem volt szükséges, hogy a törvényben meghatározott család cselekmények okozzák a közadós fizetési tehetetlenségét, elégséges volt az is, ha azzal a törvény szavai szerint *párosultak*.

A csődtörvény alapján hamis bukásnak minősül *a)* ha a bukott a csődület megnyitása előtt, vagy a per folyamata alatt elszökött; *b)* ha akkor, midőn ellene a hitelezők csődületet kérnek, a bíróság idézésére sem maga, sem képviselője által megjelenni nem akart; *c)* ha a bíróság ítéletének következtében értékbeli állapotját felfedezni nem akarja; *d)* ha ugyan bírói ítélet következtében bukásának okait előadni nem akarja; *e)* ha a tömegeből valamit eltitkolt, s a csődület megrendelete után valamit eladott; *f)* ha hitelezőinek kijátszására adósságokat színlett, valótlan adós-leveleket adott ki, vagy valóságos

---

<sup>16</sup> Pauler Tivadar: Büntetőjogtan. Kiadta Pfeifer Ferdinánd, Pest 1870. II. kötet. 285. o.

<sup>17</sup> Kautz Gusztáv: A magyar büntető jog és eljárás tankönyve. Eggenberger-féle Akad. Könyvkereskedés (Hoffmann és Molnár), Pest 1873. 368.o.

kötelezvényeinek kiadási napját előbbre tette; g) ha hitelének emelésére vagy fenntartására tudva hamis leveleket használt; h) ha valamely számadása alá bízott vagyont s bármi letéteményeket elköltött; ha a gyámsága alatti árváknak értékéből valamit eltulajdonított, vagy elpazarlott.

*Kereskedőknél* s gyárosoknál ezeken kívül a bukás hamissággal párosultnak tekintetik, ha: a) a bukott kereskedő könyveit hamisan vezette, azokat később meghamisította, leveleket azokból kiszaggatott, vagy másokat ragasztott bele; b) ha bejegyzett kereskedő, vagy közkereseti társaság könyveket éppen nem vezet.<sup>18</sup>

A hamis bukás alanya tehát főszabályként bárki lehetett, egyes a törvényben megjelölt elkövetési magatartások vonatkozásában azonban csak a kereskedők, illetve gyárosok válhattak a bűncselekmény tettesévé. Ehelyütt is kiemelés érdemel, hogy régi csődjogunk a hatályos szabályozástól eltérően nem csupán gazdálkodó szervezetekre vonatkozott, hanem a csődtörvény hatálya *természetes személyekre* is kiterjedt az ott meghatározott körben. Ez az alapvető különbség jól érzékelhető a hamissággal párosult bukás bűncselekményének egyes elkövetési magatartásaiban is (pl.: gyámság alatti árvák értékéből való eltulajdonítás, elpazarlás). A hamis bukás csak *szándékos* bűnösséggel volt elkövethető, a törvényben meghatározott elkövetési magatartások kifejtésével befejezetté vált.

A bűncselekmény *büntetési tétele* fél évtől három évig terjedő „tömlöcz” (börtön) volt.

### **II.2.2. A vétkes bukás**

A *vétkes gondatlanság* esetei a következők:

a) Ha bejegyzett kereskedő könyveit rendetlenül vezeti; úgyszintén

---

<sup>18</sup> 1840. évi XXII. tc. 130. §

- b) Ha minden évnek végével követelési és tartozási állapotjáról kereskedési mérleget (Bilance) nem készít;
- c) Ha valamely kereskedő rövid idő alatt tetemes vagyont elpazarlott, és megmutatni nem tudja, hogy szerencsétlenség vagy nagyobb kereskedési veszteségek érték;
- d) Ha valamely kereskedő a csődület megnyitása előtt akkor, midőn könyveiből már láthatta, hogy vagyona minden adósságainak kielégítésére nem elegendő, a helyett, hogy maga a csődület megnyitását kérte volna, egyik vagy másik hitelezőjét, kinek mások kárával kedvezni akart, bírói foglalás útján előre kielégítette.<sup>19</sup>

A vétkes bukás (*fallimentum culposum*) alatt a kereskedőnek a törvényben megjelölt cselekményekkel párosult fizetési tehetetlenségét értjük. A hamis bukástól eltérően e bűncselekmény tette *csak kereskedő* lehetett. Szintén eltérés a hamis bukáshoz képest, hogy e bűncselekmény természeténél fogva kizárja a szándékosságot, minek következtében *büntetése* is enyhébb (egy héttől hat hónapig terjedhető „bezárás”) (fogság).

Érdekes rendelkezése az 1840. évi XXII. tc-nek, hogy a vétkességgel párosult bukást csak „*nagyobb beszámítású körülmények közt*” rendeli büntetni.

A csődtörvény a bűnös bukásra vonatkozó anyagi jogi rendelkezések mellett több *eljárási szabályt* is tartalmazott.

A csődbíróság a csőd megnyitását elrendelő ítéletében előírta a bukottnak, hogy *bukásának okait* a hitelezők összejövételére kitűzött határnapig írásba foglalva a csődbíróságnak adja be. Mint láttuk, ha a bukott ennek nem tett eleget, magatartása alkalmas lehetett a hamis bukás megállapítására. A hitelezők a bukott által előadott okokat megvizsgálva jogosultak voltak „szoros vizsgálatot”

---

<sup>19</sup> 1840. évi XXII. tc. 131. §

kérni. A per befejezéséig a bukás okait is tisztázni kellett, a csődbíróság pedig azon ítéletében, melyben a kifizetés rendjét megállapította, és a követelések kielégítését a tömeg-gondnoknak meghagyta, azt is kimondhatta, hogy a bukás hamisságból vagy vétkes gondatlanságból eredvén a bukott váltókat törvényesen ki nem adhat, bejegyzett kereskedőnek nem tekinthetik, a törvény előtt hitelességgel bíró kereskedési könyveket nem vezethet, s mindezt országszerte kihirdették. Hamisságnak, vagy nagyobb beszámítást érdemlő vétkes gondatlanság kimondása esetében a csődbíróságnak az iratokat a „fenyítő bíróságnak” kellett megküldenie a büntető per megindítása végett.

### **II.3. Az 1843-as büntető törvényjavaslat**

Annak ellenére, hogy az 1843-as büntető törvényjavaslatok sohasem váltak törvényé, a magyar büntetőjog történetében betöltött kiemelkedő szerepük okán áttekintjük az anyagi jogi javaslat vonatkozó rendelkezéseit.<sup>20</sup>

A javaslat a csalásról szóló XXXVIII. fejezetében tárgyalja a hamis és vétkes bukást is.

Aki vagyonaiban megbukván, csődület alá került, s a csődületi bíróság az 1839/40-dik évi XXII-dik törvényczikk értelmében ellene ítélet által kimondotta, hogy bukása hamissággal párosul, tolvajként volt büntetendő. Sőt midőn a bukás azért tekintetett hamissággal párosultnak, mert a bukott kereskedői könyveit hamisan vezette, azokat későbbben meghamisította, leveleket azokból kiszaggatott vagy másokat ragasztott belé a „hamisítás” büntetésének leendő helye.<sup>21</sup> A közhivatalt betöltő tettes ezen hivatalától is megfosztható volt.

---

<sup>20</sup> Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. Szerk.: Fayer László, Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1896. I. kötet 87-88. o.

<sup>21</sup> Az 1843-as büntető törvényjavaslat 380. §

Ha a csődületi bíróság ítélete azt mondta ki a bukott ellen, hogy bukása vétkes gondatlanságból történt 6 hónapi fogsággal büntethető a javaslat szerint.<sup>22</sup>

#### **II.4. Az 1844. évi VII. törvénycikk az 1840. évi XXII. törvénycikk némely szakaszainak bővítéséről, s illetőleg módosításáról<sup>23</sup>**

Az 1844. évi VII. törvénycikk a hamis és vétkes bukásnak az 1840. évi XXII. törvénycikk 130-131. §-ában meghatározott tényállásait nem érintette, módosította azonban „a bűnös bukás nyomozására és megfenyítésére vonatkozó különös törvényi intézkedéseket”.<sup>24</sup>

A módosítás lényeges eleme, hogy előbbre hozták a bűnös bukások csődületi bíróság általi megállapíthatóságát.<sup>25</sup> A döntés ellen fellebbevitelnek nem volt helye.

Ha a bukott, midőn ellene csőd kéretett

- a) meg nem jelent,
- b) értékbeni állapotját felfedezni vagy
- c) bukásának okait előadni, vagy
- d) a per folyama alatt a perügyelő vagy hitelezők által szorgalmazott vizsgálat alkalmával nyilatkozni vagy megjelenni elmulasztaná,

a követelések valódisága fölötti ítélete alkalmával a csődbíróság ha azt tapasztalná, hogy a megítélt követelések összege a tömeg értékét meghaladja, a bukást hamissággal párosultnak azonnal kimondja, és az irományok áttétele mellett a büntető bíróságot a büntető per megindítására nyomban felszólítja.<sup>26</sup>

Ha a vagyonbukott bukásának okaira vonatkozó nyilatkozatát előterjesztette, a csődbíróság ezen esetben is érdemben ítélt a bukás hamissága vagy vétkessége

---

<sup>22</sup> Az 1843-as büntető törvény javaslat 381. §

<sup>23</sup> www. 1000ev.hu

<sup>24</sup> Kautz Gusztáv: A magyar büntető jog és eljárás tankönyve. 371.o.

<sup>25</sup> Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 161. o.

<sup>26</sup> Lásd Pauler Tivadar: Büntetőjogtan. 289.o.

felől a bejelentett követelések valódisága fölötti ítélet meghozatalakor, amennyiben azt tapasztalja, hogy a tömeg a követelések kielégítésére elégtelen. További érdemi változás, hogy az 1840. évi XXII. tc. a vétkességgel párosult bukást csak nagyobb beszámítású körülmények közt rendelte fenyíték alá vonni, az 1844. évi VII. tc. azonban e kitélt mellőzte, melyből következően a vétkes bukás e körülményre – konkrét tárgyi súlyára – tekintet nélkül büntetendővé vált.

A törvény egyebekben is pontosította a csődtörvény bűnös bukáshoz kapcsolódó „eljárási” szabályait.

*Az 1863. március 10-én kelt udvari rendelet a közhitelt megrendítő gyakori visszaélések meggátlása végett a csődbíróságoknak meghagyta, hogy azon esetekben is, mikor a hitelezők a közadós ellen vagyontalansága miatt a csőd megnyitását nem szorgalmazzák, vagy vele követeléseik egy részének elengedése mellett kiegyeznek, és a csőd megnyitásától vagy folytatásától elállnak, a fizetési tehetetlenség okait hivatalból nyomozzák. Csőd eseteiben pedig, amennyiben a nyomozásból kiderül, hogy a bukás hamissággal vagy vétkes gondatlansággal párosul, immár a bejelentett követelések valódiságáról hozandó ítéletet be nem várva a hamis bukást kimondják, és azt az illetékes büntető bírósággal közölik.*

## **II.5. Az 1874. évi XXII. törvénycikk**

A hamis vagy vétkes gondatlanságból származó bukás esetében követendő *eljárásról* rendelkezett az 1874. évi XXII. törvénycikk. A hivatkozott törvénycikk kimondta, hogy abban a kérdésben, hogy fent forog-e hamis vagy vétkes gondatlanságból származó bukás ezentúl nem a csődbíróság, hanem a *büntető bíróság* határoz. A csőd megnyitását elrendelő ítéletet a kihirdetéssel egyidejűleg közölni kellett a királyi ügyészszéggel.

Ha a bukott vagyoni állapotát a csődtörvényben meghatározott módon a csődbíróságnál felfedezni elmulasztotta, és ezen mulasztását alapos okkal nem igazolta, a bukottat ezen körülményre nézve a vizsgáló bíró hallgatja ki. Az eljárásnál a fennálló bűnvádi szabályok és gyakorlat követendő.

A büntető bíróság végérvényes határozata vagy ítélete az ebben megállapított tények tekintetében a csődbíróságra nézve irányadó.

Az 1874. évi XXII. törvénycikk érdemben *módosította a hamis bukás tényállását* is<sup>27</sup> hatályon kívül helyezve az 1840. évi XXII. tc. 130. §-ának a), b), c) és d) pontjait. (A bukott elszökött, megjelenni nem akart, értékbeli állapotját felfedezni nem akarta, bukásának okait előadni nem akarta.)

## **II.6. Az 1878. évi V. törvénycikk, a Csemegi-kódex**

### ***II.6.1. Elméleti kérdések***

Az első magyar büntető törvénykönyv megalkotása során választ kellett adni a csődbűncselekmények szabályozásával kapcsolatos néhány alapvető kérdésre, mely kérdések, illetve az azokban történő állásfoglalás napjaink büntetőjog tudománya számára is tanulságos lehet, különös tekintettel az új Btk. kodifikációs folyamatára.

#### ***II.6.1.1. A büntetendő bukásra vonatkozó rendelkezések elhelyezése a jogrendszerben***

Az első érdemi kérdés az volt, hogy a büntetendő bukásra vonatkozó rendelkezések *a csődtörvényben avagy a büntető törvénykönyvben* kerüljenek elhelyezésre. Mint láttuk az 1840. évi XXII. törvénycikk, a csődtörvény, a hamis és vétkes bukásról is rendelkezett, erre azonban egységes büntető

---

<sup>27</sup> 1874. évi XXII. tc. 8. §



törvénykönyv hiányában került sor. Tény az is, hogy az 1843-as büntető törvény javaslat annak ellenére, hogy a csődtörvény rövidebbel előtte lépett hatályba, a hamis, valamint a vétkes gondatlanságból származó bukást a csődtörvényből átvette, és a csalás fejezetében a büntető törvénykönyvben kívánta büntetését megállapítani. A releváns jogi rendelkezések így részben a csődtörvényben, részben a büntető kódexben lettek volna fellelhetők. Ismert tény, hogy egyes államok a büntető kódexben, míg más országok a csődtörvényben szabályozzák a vonatkozó bűncselekményeket, és olyan megoldások is léteznek, melyek a büntetendő magatartásokat két részre osztják, egy részüket a csődtörvényben, más részüket pedig a büntető törvényben körülírva.

*Csemegi Károly* úgy foglalt állást, hogy helyesebb, ha e bűncselekmények is azon büntető törvénykönyvbe vannak foglalva, amely a büntetőjog általános elveit és rendelkezéseit is megállapítja.<sup>28</sup> *Csemegi* erről a következőképpen ír „a büntettek és vétségek, valamint azok ismérveinek és büntetésének meghatározása a büntetőtörvénykönyv tárgya révén, az alól a csalárd és vétkes bukás sem lehet kivétel, s annál kevésbbé, mert a büntetőtörvénykönyv általános részének a büntetendő bukásokra is kikerülve terjednie, helyesebb, ha a külön büntetetre vonatkozó rendelkezések is, ama törvénykönyvben foglalvák, melyben az azokra is minden esetre kiható általános elvek és rendelkezések megállapítva vannak.”<sup>29</sup> Az 1878. évi V. törvénycikk ennek megfelelően büntetni rendeli a csalárd és vétkes bukást.

*Csemegi* rámutat arra is, hogy a csődrendtartás teljessége a büntetendő bukásról szóló rendelkezések felvétele esetén sem valósítható meg, hiszen ehhez a bűnvádi eljárás nagy részét is be kellene emelni a csődtörvénybe.

---

<sup>28</sup> Más nézet szerint a releváns bűncselekmények csődtörvényben való elhelyezését indokolhatja a célszerűség, mivel így a büntető rendelkezések szemet szűrőan a csőd és csődön kívüli eljárással foglalkozó bírónak, illetve az érintett publikum előtt vannak, közelebb magához a bázikus hiteljogi jelenséghez. E nézet képviselői sok esetben azt a gondolatmenetet követik, hogy a büntetendő bukás jogi tárgya a fides publica, a közhitel, továbbá a hitel a kereskedelmi élet sine qua nonja, a büntető védelem tehát ilyen értelemben a kereskedők világát szolgálja. Lásd Zöldy Miklós: A hitelezőket károsító bűncselekmények. Tébe Kiadóvállalat, Budapest, 1930. 6-9.o.

<sup>29</sup> *Csemegi Károly* művei. Szerk. Edvi Illés Károly és Gyomai Zsigmond, Franklin-Társulat, Budapest 1904. II. kötet 438.o.

Összességében helyesebbnek, rendszeresebbnek és következetesebbnek tartja, ha a kérdéses anyagi intézkedések a büntető törvénykönyvbe vétetnek fel.

#### *II.6.1.2. A csalárd és a vétkes bukás helye a büntető kódexben*

Vitatott volt, hogy a csalárd és vétkes bukást *a közveszélyű, a közérdek elleni vagy a vagyon elleni delictumok körében* helyezték el.

Az ilyen természetű viták érdekes adalékokat szolgáltatnak a gazdasági bűncselekmények önálló kategóriaként történő kialakulásához is.

*Csemegi* annak tulajdonít nagyobb jelentőséget, hogy a csalárd vagy vétkes bukott dolusa nem irányoztatik a közérdek ellen, s hogy maga az a cselekmény, melyet a tettes elkövet csak azokat károsítja meg, akik a bukottnak hiteleztek, illetőleg akik a bukott kötelezettségét megállapító valamely szerződést, váltót, utalványt stb. a bukott hitelére megszerezték. Ezért álláspontja szerint nincs elegendő ok arra, hogy a büntetendő bukás a törvénykönyvnek a vagyon elleni delictumok ide szóló csoportjából kivéttessék, s akár a közérdek elleni, akár a közveszélyű delictumok csoportjába soroltassék.<sup>30</sup>

Ugyanakkor már *Csemegi* is szembesül azzal, hogy a csalárd és vétkes bukások által a közérdek nagyobb mérvben szenved, mint például a csalás, sikkasztás vagy a vagyon elleni más büntetendő cselekmények által. Főleg a többször előforduló csalárd és vétkes bukások következtében visszariasztatik a hitel, megakad s zavarba jő a forgalom, s nemcsak a közvetlenül érintett személyek

---

<sup>30</sup> Más nézet szerint a közérdek sérelme összefügg azzal is, hogy a bukást kereskedő vagy nem kereskedő követi el, tekintettel arra, hogy ez – a francia jog nyomán kialakult – nézet csak abban az esetben ismeri el a közérdek sérelmét, ha a bukást kereskedő követi el. E mögött az a megfontolás húzódik, hogy a hitel jogintézménye – létjogosultságát természetesen magánszemélyek között is elismerve – csupán kereskedelmi forgalomban szükségszerű, és mivel a kereskedelem és a „nemzetek élete” között szoros összefüggés van, ezért az ilyen vonatkozású bukások feltétlenül közérdeket sértenek. Heil Faustin: Adalékok a bukás kérdéséhez *Ügyvédek Lapja*, 1896/41. 2.o. Idézi: Madai Sándor: A csalárd bukás néhány történeti és dogmatikai kérdése. *Jogtörténeti Szemle*, 2004/3. 32-33.o.

vagyoni állapota szenved károsodást, hanem közvetve *a forgalom fejlődésétől függő általános nemzetgazdasági érdek is veszélyeztetik.*<sup>31</sup>

### *II.6.1.3. A csalárd és vétkes bukás alkalmazási köre*

A harmadik – napjaink csődjogi szakirodalma alapján is igen aktuálisnak tekinthető - kérdés, hogy *csupán a kereskedők csalárd, illetve vétkes bukására szoríttassanak-e a büntető törvényeknek speciális rendelkezései vagy pedig kiterjesztessenek – szükségszerű eltérésekkel – a nem kereskedőkre is.* (Az ún. fogyasztói csőd, egyéni csőd, egy magánszemély fizetéképtelen állapota számos ország csődjogában ma is ismert pl. Németország, Ausztria, Anglia, Amerikai Egyesült Államok stb.<sup>32</sup>)

*Csemegi* e körben rámutat arra, hogy a hamis bukásról szóló törvényeink ezideig nem tettek különbséget kereskedő és nem kereskedő közt. Tartamilag kiemeli, hogy nincs különbség a hitelezők jogos követeléseinek dolossus kijátszásában, ha ezt kereskedő vagy ha nem kereskedő követi el.<sup>33</sup> Véleménye szerint nem tekinthetjük büntetlennek, ha bármely bukott – színlelt ügylettel – másra ruházza át vagyonát abból a célból, hogy valódi hitelezőit kijátszhassa, vagy ha a csődnyitást megelőző napról keletkezett valótlan követelésekről állít ki okiratokat, abból a célból, hogy a tömeg kisebb vagy nagyobb részét a maga vagy rokonai részére kimeríthesse stb. Felveti azt is, hogy sok ember, ki kereskedőnek nem tekintendő saját nevében és érdekében oly terjedelmes és nagyszerű vállalatokat vezet, azokban saját tőkéjét és hitelét oly nagymértékben használja fel, hogy forgalma százszorosán felülhaladja ama kisvárosi fűszerkereskedő

---

<sup>31</sup> Lásd részletesebben: Csemegi Károly művei 433-435. o.

<sup>32</sup> Lásd Fazekas Judit-Mátyás Imre: A fogyasztói csőd intézménye és szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon in: Bér garancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás, Novotni Kiadó, Miskolc, 2005. 81-95.o.

<sup>33</sup> Zöldy Mikós e kérdést összefüggésben állónak látja a védett jogi tárgyat illetően elfoglalt állásponttal is. Ha ugyanis elfogadjuk azt a felfogást, hogy a fizetőképtelenséghez kapcsolódó bűncselekmények a vagyoni jogokat veszélyeztetik, az egyenlő elbánás elve követeli azt, hogy e vagyon elleni támadások bárki részéről ily vonatkozásban egyforma megtorlásban részesüljenek. Zöldy Miklós: A hitelezőket károsító bűncselekmények. 10.o.

forgalmát, aki csekély szükségletét rendszeren a szomszéd nagyobb város valamelyik kereskedéséből fedezi.

Ezen okoknál fogva helyesebbnek találja az érintett delictumok kiterjesztését a nem kereskedőkre is, természetesen ama megszorításokkal, melyek oly cselekmények, illetőleg mulasztások tekintetében szükségesek, amelyek csakis kereskedőknél fordulhatnak elő.<sup>34</sup>

A továbbiakban tüzetesebben megvizsgáljuk a Csemegi-kódex csalárd és vétkes bukásra vonatkozó XXXV. fejezetét. Szorosan kapcsolódik e materiához a Btk. 387. §-ának rendelkezése, mely szerint azon adós, a ki fizetéseképtelenségre jutván, azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa a 414.§-ban meghatározott cselekmények (csalárd bukás) valamelyikét követi el, ha ellene a csőd akár azért, mert csak egy hitelezője van, akár azért, mert vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen, - ki sem mondatott: az okozott kár összegéhez képest a 383.§ (csalás) szerint büntetendő.

#### *II.6.1.4. A csalárd és vétkes bukás törvényi szabályozása*

A Csemegi-kódex szerint a *csalárd bukás* büntetést követi el a vagyonbukott, ki azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa:

1. vagyonához tartozó értéktárgyat elrejt, félretesz, értékén alul elidegenít, elajándékoz, vagy őt cselekvőleg illető követelést elenged, eltitkol vagy valótlan követelést kifizet;
2. oly adósságot vagy kötelezettséget valónak ismer el, mely egészben vagy részben valótlan;
3. egy vagy több hitelezőjét kielégíti, zálog vagy megtartási jognak engedélyezése vagy vagyona valamely részének átengedése által kedvezményben részesíti;

---

<sup>34</sup> Lásd részletesebben: Csemegi Károly művei 435-437.o. – A forrás eredeti nyelvezetét a megértéshez szükséges mértékben módosítottam.

4. kereskedelmi könyveket, ha a törvény azok vezetésére kötelezte, nem vezetett; vagy azokat megsemmisítette, elrejtette, hamisan vezette, vagy akkép változtatta meg, hogy azokból cselekvő és szenvedő állapota, vagy üzletének folyama ki nem deríthető.

A csalárd bukás büntette öt évig terjedhető fegyházzal, ha azonban az okozott kár kétezer forintot túl nem halad: három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A szabadságvesztés-büntetésen felül a hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is megállapítandó.<sup>35</sup>

A *vétkes bukás* vétségét követi el, és két évig terjedhető fogházzal, valamint hivatalvesztéssel büntetendő azon vagyombukott, a ki:

1. fizetési képtelenségbe pazarlása, gondatlan üzletvezetése, tőzsdejáték vagy olyan merész üzletek által jutott, melyek rendes üzletköréhez nem tartoznak;

2. a 414. § 4. pontjában megjelölt valamelyik cselekményt nem azon célból követte el, hogy ez által hitelezőit megkárosítsa;

3. kereskedelmi könyvek vezetésére kötelezve, cselekvő és szenvedő vagyoni állapotáról évenként rendes mérleget nem készít;

4. miután fizetési képtelenséget tudta, vagy tudnia kellett, új adósságokat csinált, vagy a csődkérvény beadásának elmulasztása által alkalmat szolgáltatott arra, hogy vagyonára egy vagy több hitelezője zálog vagy megtartási jogot nyerjen.<sup>36</sup>

A tettességre vonatkozó *értelmező rendelkezés* szerint, ha valamely kereskedelmi társaság vagy egyesület vagyona ellen nyitattik csőd: a 414. §-ban meghatározott büntett, vagy a 416. §-ban meghatározott vétség esetében; a

---

<sup>35</sup> 1878. évi V. tc. 414-415.§

<sup>36</sup> 1878. évi V. tc. 416.§

bűnösség az üzlet vezetésével megbízott azon személyeket terheli, kik a büntetendő cselekményt elkövették.<sup>37</sup>

#### *II.6.1.5. A büntetendő vagyonbukás jogi természetete*

Angyal Pál a büntetendő vagyonbukás jogi természetét vizsgálván megállapítja, hogy a védelmi tárgy a hitelező vagyoni joga vagy anyagi érdeke, mely vagyonbukás esetén mindenkor sérelmet szenved, vagy legalábbis veszélyben forog és pedig tekintet nélkül arra bűnös-e a bukás vagy sem, illetőleg, hogy az csődnyitáshoz vezetett-e vagy sem. A jogrendnek, s ennek körében a büntetőjognak is az a feladata ide vonatkozóan, hogy egyfelől megfelelő keretek közé szorítsa a hitel igénybevételénél minden esetre szükséges jogi és gazdasági szabadságot, másfelől feleslegesen ne korlátozza az erők szabad játékát.<sup>38</sup>

Már e megközelítésben fellelhetők azon napjaink büntetőjogára vonatkozóan általam is következetesen vallott nézet gyökerei, mely szerint a gazdasági bűncselekmények szabályozásakor különösen hangsúlyozni kell a büntetőjog „ultima ratio” szerepét, a gazdaság büntetőjogi eszközökkel való befolyásolását kívánatos minél szűkebb körre korlátozni. A gazdasági szféra túlzottan kiterjedt büntetőjogi védelme magát a védett jogi tárgyat veszélyeztetné, korlátozná a gazdasági vállalkozások kezdeményezését és szabadságát.<sup>39</sup>

#### *II.6.1.6. A csőd és az elkövetett visszaélések kapcsolata*

Visszatérve a büntetendő vagyonbukáshoz általános tételként fogalmazható meg, hogy minden adósnak összes hitelezőjével szemben kötelessége fizetőképességének megóvása. Ha az adós bűnös magatartására vezethető vissza

---

<sup>37</sup> 1878. évi V. tc. 417.§

<sup>38</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. Okirathamisítás. Bélyeghamisítás. Védjegybitorlás. Csalárd és vétkes bukás. Athenaeum, Budapest 1929. 147-148.o.

<sup>39</sup> Gula József: A gazdasági bűncselekmények. in: Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona- Gula József- Lévay Miklós - Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. kötet. Szerk.: Horváth Tibor-Lévay Miklós. CompLex Kiadó. Budapest, 2006. 244.o.

fizetéképtelensége, megsértette a hitelezőnek jogi védelmet igénylő gazdasági érdekét, mely érdek a társadalmi közfelfogás szerint van oly értékes, hogy védelmét a büntetőjog eszközeivel is szolgálni kell. Ha bekövetkezett a csődnyitás, a közzadással szemben a hitelezőknek nagyobb száma áll, úgy a helyzet erősen módosul, mert a hitelezőknek jogilag, sőt büntetőjogilag védett közös érdeke, hogy követeléseik legalább aránylagos kielégítése csorbát ne szenvedjen, a közzadós vagyonából semmi el ne vonassék. Ilyenkor tehát egy további norma szól az adóshoz, mint vagyonbukotthoz, mely megtiltja a hitelezők károsítására irányuló vagyonállag csökkentését. Ennek a normának az áthágásával elkövetett visszaélés büntetőjogi jellegét a csődnyitással nyeri<sup>40</sup>, bár maguk a cselekmények eshetőleg, sőt rendszerint ezt megelőzően követtetnek el.<sup>41</sup>

A pönalizálás kiinduló gondolata, hogy büntetendő az adós, aki fizetéképtelen lett, és vagyonára csőd nyitattott, ha bizonyos, a hitelezők érdekeit sértő vagy veszélyeztető cselekményeket követett el. Sem a fizetéképtelenség vagy csőd, sem az elkövetett visszaélések izoláltan nem alapozzák meg a bűnösséget, csupán ezek meghatározott kapcsolata. Angyal Pál szerint abban a kérdésben, hogy milyen összefüggés esetén álljon be a büntetendőség, *négyféle álláspont* képzelhető el.

Az első álláspont szerint a csődnyitás a büntetendőség *előfeltétele*. A törvény tiltja a hitelezők érdekeit sértő cselekményeket, de csak akkor válnak

---

<sup>40</sup> Már akkor látták, hogy a szakasz nem terjed ki azon egész területre, melyet átfognia szükséges lenne, nevezetesen nem terjed ki azon személyekre, akik ellen csőd nem nyitattott ugyan, de akik fizetéseiket megszüntették, és az 1-4. pontban körülírt cselekményeket azért követik el, hogy hitelezőiket a követeléseikből való leengedésre kényszerítsék, vagy pedig azokat egész követelésükre nézve csalárdul megkárosítsák. Az indokolás szerint a hézag tagadhatatlan, mindazonáltal azt a nézetet képviselték, hogy a fizetések megszüntetésének hatálya iránti rendelkezés, valamint annak meghatározása, hogy mi értetik a fizetések megszüntetése alatt, a csődtörvénybe tartozik, s hogy a büntető törvénykönyv, úgy mint sok más kérdésben a létező jogállapotra, s e kérdésben csakis a hatályban levő csődtörvényre támaszkodhatik, melynek sem kiegészítése, sem módosítása nem tartozhatik a büntető törvénykönyv feladataihoz.

<sup>41</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 148.o.

büntethetővé, ha bekövetkezett a csődnyitás. Ezen nézettel szemben kritikaként fogalmazódhat meg, hogy a tiltott cselekmények és a csődnyitás közötti benső kapcsolatot magyarázat nélkül hagyja, valamint az is, hogy a büntethetőség csődnyitástól való függővé tétele büntetőjogi alapelvekbe ütközhet, mivel a csődnyitás bekövetkezése számos körülménytől függ, igencsak esetleges.<sup>42</sup>

A második álláspont *kauzális kapcsolatot* feltételez a törvényben írt magatartások, valamint a fizetési képtelenség, illetve a csődnyitás között. Eszerint a büntethetőség csak akkor áll be, ha a fizetési képtelenség, a csődnyitás a hitelezők érdekeit sértő meghatározott cselekmények eredménye. Ez a nézet azonban arra az eredményre vezet, hogy a csődnyitás után elkövetett visszaélések büntetlenek maradnának.

Harmadikként említhető az a vélemény, mely szerint a *visszaélések csak indiciumai a bűnösségnek*. A törvény tiltja a fizetési képtelenség, a materiális csőd előidézését, de csak akkor lép fel az adós ellen a büntetőjog eszközeivel, ha az a hitelezők érdekeit sértő vagy veszélyeztető bűnös visszaélést követett el. A tettes büntetendő, amennyiben bűnös módon előidézte fizetési képtelenségét, a bűnösség pedig fennforog, ha a törvényben meghatározott visszaélések valamelyikét elkövette. Ezen értelmezéssel szemben is felhozható, hogy a csőd utáni cselekmények büntetlenek maradnak, vagy illogikusan e cselekményeket a bűnösség szimptomáinak kell tekinteni.

A negyedikként ismertetendő nézet abból indul ki, hogy a fizetési képtelenség, illetve *a csődnyitás vélelmet teremtő szimptomatikus jelenség* abban az értelemben, hogy a hitelezői érdek sérelmének vagy veszélyeztetettségének kérdése csak a csőd megnyitása esetében vethető fel, de ha a csőd megnyitott, úgy e tény egyszersmind az azt megelőzően vagy követően elkövetett tiltott

---

<sup>42</sup> Lásd Zöldy Miklós: A fizetési képtelenség büntetőjogi vonatkozásai. Jogállam 1928. 432.o.



cselekmények érdeksértő vagy veszélyeztető voltát és büntethetőségét megalapozó tárgyi körülmény.

*Angyal Pál* ez utóbbi nézethez csatlakozván úgy fogalmaz, hogy a *csődnyitás* nem büntethetőségi előfeltétel, de nem is tényálladási elem, melyre a szándéknak ki kellene terjednie, hanem olyan körülmény, amely *a potenciálisan bűnös cselekményt a realiter büntetendő cselekmények körébe lendíti.*

Érdeemes ehelyütt is utalnunk arra, hogy hatályos büntető törvényünk a Csemegi-kódex szabályozásától részben eltérő jogi konstrukciót alkalmaz. Az 1978. évi IV. törvény 290. § (6) bekezdése szerint az elkövető a tényállás (1)-(4) bekezdéseiben meghatározott cselekményekért akkor büntethető, ha a csődeljárást megindították, vagy a felszámolást elrendelték, illetve a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg.<sup>43</sup> A hivatkozott törvényi rendelkezést *objektív büntethetőségi feltételnek* tekinthetjük, melyre az elkövető szándékának nem kell kiterjednie. A 290.§ (1) bekezdése esetén a gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetét a (2) és (3) bekezdés esetében a fizetéseképtelenséget, az (5) bekezdés esetén pedig a felszámolás elrendelését a jogalkotó a tényállás elemévé tette, így az elkövető szándékának e körülményeket legalább eshetőleges formában át kell fognia.

A Csemegi-kódex a büntetendő vagyonbukás lényegét a vagyonihiányban látta, ezért ha a közadós vagyona annak tartozásait fedezte, a hitelezők megkárosításáról és büntetendő vagyonbukásról nem lehetett szó *anyagis csőd* hiányában. A Curia gyakorlata szerint az anyagi csőd, illetve a csődnyitás feltétele a csalárd és vétkes bukás büntethetőségének, de a csődeljárás megszüntetése a büntethetőségre nem bírt hatással.

---

<sup>43</sup> A 2007. évi XXVII. törvénnyel módosított szöveg.

A Curia arra nézve is megfelelő gyakorlatot alakított ki, hogy bukás esetén melyek az elsősorban *vizsgálandó körülmények, bizonyítékok*. E körbe tartozott:

1. a vádlott mikor, milyen körülmények között, milyen tőkével kezdte a kereskedést,
2. a tömeg leltár szerinti értékének megállapítása,
3. a bejelentett követelések összege,
4. a csődnyitási határozat másolata,
5. a tömeggondnok meghallgatása a bukás körülményeiről és a tömeg értékesítéséről,
6. a hitelezők által eszközölt foglalások a csődöt megelőzően,
7. a lefoglalt könyvek szakértői vizsgálata, melynek körében azt is meg kellett állapítani, hogy a vádlott mikor tudhatta fizetéseképtelenségét,
8. a vádlott üzletmenetének, forgalmának felderítése,
9. a feljelentést tevő, és szükség esetén a további hitelezők meghallgatása,
10. a vádlott által eszközölt utolsó kifizetések.<sup>44</sup>

### ***II.6.2. A csalárd bukás***

A csalárd bukás *lényegét* akként fogalmazhatjuk meg, hogy az a törvényben meghatározott cselekményeknek a hitelezők megkárosítására irányuló célzattal történő elkövetése, mely magatartások a csődnyitásból eredőleg a hitelezők követelési jogát sértik vagy veszélyeztetik.<sup>45</sup>

A *csalárd és a vétkes bukás közötti elhatárolást* - a korábbi szabályozástól eltérően, mely a szándékos, illetve gondatlan elkövetés alapján vonta meg a hamis és a vétkes bukás közötti határvonalat – a Csemegi-kódexben elsősorban a célzat alapján tehetjük meg. A csalárd bukás csak a hitelezők megkárosítására

---

<sup>44</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V. kiadás, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1909. 680.o.

<sup>45</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 151.o.

irányuló célzattal volt elkövethető, a vétkes bukás megállapítására pedig e célzat hiányában is sor kerülhetett. A vétkes bukás azonban már nem csupán gondatlanul, hanem szándékosan is elkövethető bűncselekmény. Mint azt később látni fogjuk, az elkövetési magatartások köre is részben eltérően nyert szabályozást.

A csalárd bukást a *vagyombukott* (közadós) követhette el, aki ellen a bíróság a csődöt jogerősen megnyitotta. A vagyombukottal szemben a bünvádi eljárást a csődnyitás után azonnal hivatalból megindították, annak kiderítése végett, hogy olyan körülménye közt történt-e a bukás, amelyek miatt megbüntetése is szükséges.<sup>46</sup> A polgári bíróság csődnyitó végzését ennek érdekében hivatalból közölni kellett az ügyészséggel.<sup>47</sup>

Vagyombukott lehet, és a bűncselekményt elkövetheti főszabályként a *kereskedő és nem kereskedő is*. Egyes cselekményeket azonban csak kereskedő követhet el, így például a 414.§ 4. pontja szerinti bűncselekményt, tekintettel arra, hogy kereskedelmi könyvek vezetésére a törvény csak őt kötelezi.

Tekintve, hogy a magyar büntetőjog alapvetően az *egyéni büntetőjogi felelősség* elvének talaján állt – és a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések megteremtése ellenére áll ma is - a jogalkotó már akkor szükségesnek tartotta, hogy a Btk. 417.§-ában rendelkezzen arról, hogy kereskedelmi társaság vagy egylet bukása esetén az üzlet vezetésével megbízott személyek vonhatóak felelősségre.

---

<sup>46</sup> Balás Elemér: A magyar büntetőjog tankönyve. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1901. 124.o.

<sup>47</sup> Finkey Ferencz: A magyar büntetőjog tankönyve. Grill Károly Könykiadóvállalata, Budapest 1914. 756.o.

Mint ismeretes a büntethetőséghez szükséges életkort a Csemegi-kódex a *hatályos szabályozástól eltérően* határozta meg. A cselekmény elkövetésekor a 12. életévét be nem töltött személy (gyermek) nem volt büntethető, de a 16., majd 18. életévét<sup>48</sup> be nem töltött fiatalok is csak abban az esetben, ha a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel rendelkezett. Angyal Pál álláspontja az volt, hogy ennek megléte esetén is a büntethetőség attól függ, hogy a magánjog szabályai szerint a tényállásban írt cselekményeket elkövető fiatalok cselekvőképes-e, vagyis joghatályosak-e a csalárd bukás tényállását egyébként kimerítő cselekményei.<sup>49</sup>

Az a kiindulási pont, hogy a bűncselekmény tettese csak a vagyonbukott lehet, a *gyakorlatban* több jogalkalmazási problémát vetett fel. Más közreműködő, például az üzlettulajdonos által kirendelt cégvezető, még ha az üzletet teljesen önállóan vezette is, csak bűnsegédként volt felelősségre vonható. Születtek olyan Curiai döntések, melyek szerint tettes a tulajdonos akkor is, ha nem is törődött az üzlettel, s mindent az üzletvezető intézett. Fennmaradt viszont az a probléma, hogy az üzlettulajdonos az elkövetett cselekményekről esetleg tudomással sem bírt, s így szándékosság hiányában a büntethetőség elméletileg nemigen alapozható meg. Tettesi alapcselekmény hiányában viszont a bűnsegély megállapítására sem kerülhet sor. Ezért alakult ki az az álláspont, mely szerint az eset konkrét körülményeihez képest társtetteség megállapítása, az üzlettulajdonos felmentése esetében pedig az üzletvezető tettesként történő elmarasztalása is történhetett. Angyal Pál odáig ment, hogy álláspontja szerint nincs akadálya annak, hogy büntetőjogi értelemben az üzletvezetőt is vagyonbukottnak minősítsük.<sup>50</sup> Ez utóbbi megközelítés tükröződik a Curia azon döntésében, melyben a cégvezető férjet, aki egymaga vezette felesége üzletét, tettesként vonták felelősségre. Egyértelműen megfogalmazódott az is, hogy ha az

---

<sup>48</sup> Lásd. 1908. évi XXXVI. törvénycikk, I. Bn.

<sup>49</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 152.o.

<sup>50</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 153.o.

üzletvezető az üzletet színleg más neve alatt, de valójában saját felelősségére folytatja, nem bűnsegédként indokolt felelősségre vonni, mivel, ha jogi értelemben nem is, de gazdasági szempontból ő az üzlet tulajdonosa.

A Csemegi-kódex 414.§ 4. pontjában meghatározott cselekményt – mint láttuk – csak olyan személy követhette el, akit a törvény kereskedelmi könyvek vezetésére kötelez. Az 1875. évi XXXVII. tc., a kereskedelmi törvény rendelkezései szerint a törvénynek a kereskedelmi könyvekre vonatkozó intézkedései a kufárookra és házalókra egyáltalán nem, a zsibárosokra, kocsmárosokra, közönséges fuvarosokra, hajósokra, s más iparosokra pedig csak annyiban voltak alkalmazhatóak, amennyiben üzletük a *kisipar* körét meghaladta. Ennek megítélése a büntető bíróság feladata volt. A Curia szerint a helyes állásfoglaláshoz számos körülményt kellett vizsgálni, így az üzletbe befektetett tőkét, az üzlet évi forgalmát, a megrendelések terjedelmét, az árukészlet mennyiségét, minőségét, értékét, a tartozások nagyságát, az üzlettel kapcsolatos kiadásokat, stb. Önmagában az a tény, hogy a céget bejegyeztették, könyvvezetési kötelezettséget még nem eredményezett.

A kereskedelmi törvény szerint *kereskedelmi társaságnak* kellett tekinteni a közkereseti, a betéti, a részvénytársaságot és a szövetkezetet, az egyesület fogalma alatt pedig minden vagyoni felelősség terhe mellett működő szervezett társaságot érteni kellett. Az üzlet vezetésével megbízott személyek körét részben a jogszabályok, részben a belső szabályzatok alapján határozták meg. Ilyennek tekintették általában az igazgatóság tagjait, vagy a 414.§ 4. pontja vonatkozásában az üzleti könyvek vezetésével megbízott személyeket. A többségi álláspont szerint a felügyelő bizottság tagjai mivel nincsenek üzletvezetéssel megbízva, nem lehetnek tettesei a csalárd bukásnak. Volt azonban olyan nézet is,

mely szerint az ellenőrzést elmulasztó felügyelő bizottság az üzlet vezetésével megbízott személlyel egyetért, s így a jogsértő eredményt közösen idézik elő.<sup>51</sup>

A csalárd bukás elkövetési magatartásai<sup>52</sup>

- a) az aktívák csökkentése,
- b) a passzívák növelése,
- c) a hitelezők némelyikének kedvezményben részesítése,
- d) kereskedelmi könyvek vezetésével kapcsolatos kötelelességszegések.

Ad a) Elrejtésnek tekintettek minden olyan magatartást, melynek következménye, hogy a kérdéses értéktárgy a csódtömegben nem szerepel. Az elrejtett dolognak a büntető eljárás során a vádlott részéről történt utólagos előadása, illetve azoknak a csődeljárás során való visszaszerzése a büntethetőséget nem szüntette meg. A félretétel önálló elkövetési magatartásként történő szabályozásának szükségességéről megoszlottak a vélemények, ilyenek tekintették például ha az elkövető az értéktárgyak egy részével olyan külföldi államba utazott, amely nem nyújtott jogsegélyt. Az ilyen magatartást ugyanis, ha az nyíltan történik, nem látták az elrejtés körébe sorolhatónak. A további elkövetési magatartások hatályos büntetőjogunk alapján is egyértelműek, magyarázatot nem igényelnek. A cselekmények a csődnyitás előtt is elkövethetőek voltak, az elkövető tudatának azonban a fizetéseképtelenségre ilyen esetben ki kellett terjednie.

A csalárd bukás ezen fordulata az értékelvonás<sup>53</sup> véghezvitelével befejezetté vált, így a káros eredmény utólagos elhárítása a hitelezők teljes kielégítése sem szüntette meg a büntethetőséget.<sup>54</sup>

---

<sup>51</sup> Lásd. Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 155.o.

<sup>52</sup> Finkey Ferenc helytállóan mutat rá arra, hogy a csalárd bukás más módon, törvényben nem említett bármely csalárd károsító tevékenység által el nem követhető, vagyis az elkövetési magatartások (Finkey szerint elkövetési módok) meghatározása taxatív módon történik. Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. 754.o.

<sup>53</sup> Finkey nézete szerint a csalárd bukás tárgyalta fordulata szerinti cselekvések csak a még nem leltározott dolgokra vagy követelésekre követhetők el. A leltározott csódtömegeből való elidegenítés sikkasztást képez. Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. 754.o.

Ad b) A passzívák szaporítását jelentette olyan adósság vagy kötelezettség valónak elismerése, mely egészben vagy részben valótlan. Az elismerés akár hallgatólagosan is történhetett, például perbeli kifogás előterjesztésének elmulasztásával. Az elévült követeléssel kapcsolatban azonban a korabeli gyakorlat a *maitól eltérő álláspontot* képviselt, arra alapozva, hogy az elévült követelés nem valótlan, ezért ilyen követelés elismerése a bűncselekményt nem alapozza meg. Az elismerés már önmagában elegendő lehetett a bűncselekmény megállapításához tényleges kifizetés nélkül is.

Ad c) A hitelezők némelyikének kedvezményben részesítését a törvény azért rendelte büntetni, mert a közdós elvesztvén vagyona feletti rendelkezési jogát, ha egyik vagy másik hitelezőjét kielégíti, vagy ezek követelési jogát biztosítja, megsérti a többi hitelezőnek az arányosan egyforma kielégítéshez való jogát. Lényeges, hogy ez esetben mindig valódi követelés áll fenn.<sup>55</sup> A gyakorlat szerint a kedvezményezés pozitív tevékenységet tételezett fel, a végrehajtás egyszerű túrése nem tartozott az elkövetési magatartások körébe. Ha a vádlott cselekményének a célja nem az volt, hogy a hitelezőit megkárosítsa, hanem, hogy hitelét lehetőség szerint minél tovább fenntartsa, a bűnösség nem volt megállapítható.<sup>56</sup> Valódi, lejárt tartozások kifizetése, melyek az üzlet folytatásához tartoztak, általában szintén nem estek a 414.§ 3. pontja alá, még akkor sem, ha az csak újabb hitelezés igénybe vétele mellett történhetett.

A hitelező, aki a kedvezményt elfogadja, akkor sem tartozott büntetőjogi felelősséggel, ha tisztában volt az adós fizetéseképtelenségével, s azzal, hogy a többi hitelező vagyoni érdeke sérelmet szenved. A hitelező csak akkor válhatott a csalárd bukás részesévé, ha követelését meghaladó mértékben fogadott el kielégítést.

---

<sup>54</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V.kiadás, 681.o.

<sup>55</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 159.o.

<sup>56</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V.kiadás, 682.o.

Mint ismeretes, *hatályos büntetőjogunkban* a hitelező jogtalan előnyben részesítése - melyet az 1992. évi XIII. törvény önálló tényállásként iktatott be, a 2007. évi XXVII. törvénnyel történt módosítás folytán – ismét a csődbűncselekmény egyik elkövetési fordulata. A büntetési tétele azonban a Csemegi-kódextól eltérően enyhébb a csődbűncselekmény egyéb fordulataira vonatkozó szankciótól, lényegileg a csődbűncselekmény privilegizált esete. A büntetési tételek értékelésével a későbbiekben még külön foglalkozom.

Ad d) A kereskedelmi könyvek vezetésének elmulasztása, azokkal kapcsolatos egyéb visszaélések azért minősültek a csalárd bukás egyik esetének, mert e cselekmények folytán az üzlet cselekvő és szenvedő állapota és így a hitelezők kielégítésére szolgáló tömeg, továbbá a kielégítést igénylő hitelezők vagy egyáltalán nem, vagy csak hozzávetőleg állapíthatók meg, s így közeli a veszély, hogy a hitelezők érdekei sérelmet szenvednek.<sup>57</sup> Mint már láttuk, ennek a cselekménynek az alanya tettesként csak a kereskedő lehetett.<sup>58</sup> Az a körülmény, hogy a kereskedő a könyvvezetéshez nem ért, büntetőjogi felelősségét nem érintette. Általános felfogás szerint ilyen esetben könyvelőt tartozik alkalmazni, de a könyvelő mulasztása is a terhére írható, kivéve, ha igazolja, hogy vétkesség egyáltalán nem terheli.<sup>59</sup>

Tekintettel arra, hogy a kereskedelmi könyvek tíz év elteltével megsemmisíthetők voltak, így ez esetben e magatartás büntetőjogi felelősséget nem eredményezhetett.<sup>60</sup>

A hamis könyvek bemutatása után a valódi könyvek előadása a Curia gyakorlata szerint a büntethetőséget nem szüntette meg.

---

<sup>57</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 161.o.

<sup>58</sup> Lásd Atzél Béla: Magyar Büntetőjog. Stampfel Károly kiadása. Pozsony, 1900. 142.o.

<sup>59</sup> Érdemes felfigyelnünk Angyal Pál megközelítésében a bizonyítási teher kérdésére.

<sup>60</sup> Lásd Finkey Ferencz: A magyar büntetőjog tankönyve. 754.



Az a harmadik személy, aki a közadóssal egyetértve a hamisítást végezte, bűnsegédként volt büntethető.

Ezen fordulathoz hasonló elkövetési magatartást a csődbűncselekmény *hatályos tényállásában* nem lelhetünk fel. Ez természetesen nem jelenti a büntetőjogi védelem teljes hiányát. 1992. április 1-től 2007. június 1-ig a csődbűntett egyik alapesetét képezte az ún. adminisztratív csődbűntett (Btk.290.§ (5) bekezdés). A könyvvezetési kötelezettség elmulasztása azonban ekkor sem e tényállás alapján volt elsősorban értékelhető, hanem a számviteli fegyelem megsértése, illetve módosított címe szerint a számvitel rendjének megsértése (Btk. 289.§) keretén belül. A 2007. évi XXVII. törvény pedig az adminisztratív csődbűntettet is kiemelte a csődbűncselekmények köréből, s az ilyen magatartást a számvitel rendjének megsértése tényállásában rendeli büntetni.

A bűncselekmény *befejezettségéhez* kár bekövetkezése nem volt szükséges, s a büntethetőséget az elrejtett vagyoneérték megkerülése, a valótlan követelés kifizetésére adott összegek visszatérülése, a hitelezőknek valamely véletlen folytán beállott teljes kielégítése (pl. egy csődtömegben lévő sorsjegy megüti a főnyereményt) nem szünteti meg.

Mint arra már utaltunk, a büntető bíróságnak mindig fel kell derítenie a közadós vagyoni állapotát. Ha az nyer megállapítást, hogy a közadós vagyona tartozásait fedezi, materiális csőd nem áll fenn, akkor a csődnyitás ellenére csalárd bukás miatt az elkövető nem marasztalható el. Csődnyitás hiányában szabályként csalárd bukás megállapításának akkor sincs helye, ha kimutatható, hogy a passzívák az aktívákat meghaladják. Ha azonban ilyen esetben csődnyításra azért nem került sor, mert az adósnak csak egy hitelezője volt, vagy mert a vagyona a

csőd költségeinek fedezésére elégtelen, úgy a Btk. 387.§-a, a csalás tényállása alapján büntetendő a 414.§-ban meghatározott cselekményeket elkövetett adós.<sup>61</sup>

Láthatjuk, hogy a csalárd bukás a *mai csődbűncselekménytől eltérően* (290.§ (1)-(3) bekezdés szerinti alapesetek) tényállástani szempontból nem materiális bűncselekmény, eredmény bekövetkezésére, a hitelezők kielégítésének legalább részleges meghúzására nincs szükség. Materiális csőd hiányában viszont nem volt megállapítható.

Ugyancsak érdemi eltérés a hatályos szabályozáshoz képest, hogy a csalárd bukás kizárólag célzatosan, a hitelezők megkárosítására irányuló célzattal volt elkövethető.<sup>62</sup>

A *egység, többség, halmazat* kérdését illetően már akkor megfogalmazódott az az álláspont, hogy több pontba ütköző különböző elkövetési magatartások kifejtése sem eredményez többrendbeli bűncselekményt, hanem egységet kell megállapítani. A gyakorlat szerint a vétkes bukás sem került halmazatba a csalárd bukással. (Az előbbi tényállást is kimerítő cselekmények természetesen a büntetés kiszabása során súlyosító körülményként értékelhetőek voltak.) Anyagi halmazatot eredményezhetett azonban, ha a tettes különböző csődökben volt közadósként érdekelve, s ezekben több olyan magatartást követett el, melyek a 414., illetve a 416.§-ba ütköztek (pl. csődöt nyitottak a tettes magánvagyonára, s azon közkereseti társaság ellen, melynek a tagja volt).

A csalárd bukás *büntetése* már az okozott kár nagyságához igazodik. A csalárd bukás büntette öt évig terjedhető fegyházzal, ha azonban az okozott kár 2000 pengőt túl nem halad, három évig terjedhető börtönnel volt büntetendő. A *kár*

---

<sup>61</sup> Balás Elemér: A magyar büntetőjog tankönyve. 125.o.

<sup>62</sup> Célzat hiányában nem állapította meg a korabeli gyakorlat a csalárd bukást pl. ha az adós házáat előnyös feltételek mellett eladta, s árát a tömeggondnoknak átadta, vagy ha a tettes életfenntartására fordított bizonyos összegeket. Lásd Finkey Ferencz: A magyar büntetőjog tankönyve. 755.o.

összegének meghatározásánál csak az a kár vehető figyelembe, amelyet a vádlott a Btk. 414.§-ba ütköző cselekményével okozott<sup>63</sup>, mert a büntető törvény magát a bukást bármilyen nagy is a fedezet nélkül maradt követelések összege, a tényállásban írt magatartások hiányában nem bünteti. A büntetés alapja tehát nem maga a bukás, vagyis a tartozások túlsúlya az adós vagyonával szemben, hanem az a csalárdság, szándékosság vagy vétkes gondatlanság, mellyel a vagyonbukott csődbe jutását előidézte, vagy a kielégítési alapnak elégtelenségét növelte.<sup>64</sup>

A 414.§ 3. pontja esetében a kár összegének meghatározása során az az összeg irányadó, mely a kielégített hitelezőnek juttatott összegből, annak aránylagos megosztása esetében, a többi hitelezőnek jutott volna.<sup>65</sup>

### ***II.6.3. A vétkes bukás***

A vétkes bukás *jogi tárgya* - a család bukásával egyezően - a hitelezők vagyoni érdekei, mint védelmet igénylő érték. Az elkövetési magatartások már csak részben fedik egymást, a leglényegesebb különbség pedig a bűnösség vonatkozásában áll fenn. A vétkes bukás elkövetője ugyanis a hitelezők megkárosítására irányuló célzat nélkül – esetenként szándékosan, de többnyire gondatlanul – fejt ki a tényállásszerű elkövetési magatartásokat.

A bűncselekmény *elkövetési magatartásai* az alábbiak:

- a) gondatlan és könnyelmű gazdálkodás,

---

<sup>63</sup> A korabeli bírói gyakorlat a Csemegi-kódex hatályba lépését követően eleinte ettől eltérően azt a felfogást követte, hogy az okozott kár a meg nem fizetett követeléseket jelenti. A Curia 1888-ban hozott ítéletei jelzik az egyértelmű szemléletváltást. Volt olyan nézet, mely szerint a polémia indokolatlan, a törvény nyelvtani értelmezéséből egyértelműen következik, hogy a kár nagysága a törvényhozó által a kódexben taxatív módon meghatározott elkövetési magatartások megvalósításával okozott kár mértékét jelöli. A Csemegi-kódex ugyanis kizárólag a család bukásról és nem pedig a bukásról, mint általánosabb és átfogóbban értelmezendő kategóriáról szól. A család bukás ugyanis egy olyan jogi terminus technikus, amely alatt az anyagi csőd, tehát a vagyonbukás, valamint a 414. §-ban rögzített cselekmények együtt értendők. Ez következik abból is, hogy a büntetőjog a bukást, tehát azt, hogy valaki csődbe jut, nem szankcionálja, hanem csupán az így elkövetett bizonyos magatartásokat fogja a büntetőjog eszközeivel értékelni. Heil Faustin: *Döntvények kritikai fejtegetése*. Jogtudományi Közlöny 1889/15. 120.o.

<sup>64</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V. kiadás. 685-686. o.

<sup>65</sup> Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve* 5. kötet. 168.o.

- b) kereskedelmi könyvek hamisítása,
- c) mérlegkészítés elmulasztása,
- d) új adósságok „csinálása”,
- e) csődkérvény beadásának elmulasztása.

Ad a) A *gondatlan és könnyelmű gazdálkodás* a vétkes bukásért való büntetőjogi felelősséget akkor alapozza meg, ha a fizetéseképtelenség és az ilyen gazdálkodás között okozati összefüggés áll fenn, és a csődnyitás is megtörténik. A pazarlás relatív fogalom, mely akkor állapítható meg, ha a költekezés az adós személyi és vagyoni viszonyaival nem áll arányban, a szükség és szokás szerint kialakult mértéket meghaladja. Gondatlan az üzletvezetés, ha az adós nem tartotta be a kereskedelmi törvény által megkövetelt, „a rendes kereskedő gondossága” néven ismert zsinórmértéket.<sup>66</sup> A gyakorlatban megállapították a gondatlan üzletvezetést, ha a vádlott vagyontalan személyeknek minden biztosíték nélkül árukat bizományba és hitelbe adott, a rendelkezésére álló összeghez képest túl költségesen rendezte be és aránytalan kiadásokkal vezette üzletét stb. Önmagában az a tény azonban, hogy a kereskedő hitelre alapította üzletét, a gondatlan üzletvezetést nem valósította meg.<sup>67</sup> A tőzsdejáték akkor volt büntethető, ha az nem tartozott a bukott üzleti köréhez. Merész üzletről akkor beszélünk, ha annak kimenetele elsősorban nem az üzletember szakismeretein, hanem kizárólag vagy túlnyomóan a véletlen múlik.

Ad b) A *kereskedelmi könyvekkel kapcsolatos visszaélések* a törvény a csalárd bukás 4. pontjára való utalással határozza meg, az eltérés e körben kizárólag a hitelezők megkárosítására irányuló célzat hiánya. Konkrét ügyben a Curia mellőzte a 416.§ 2. pontjának alkalmazását a pénztári és mérlegkönyv hiánya

---

<sup>66</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 171.o.

<sup>67</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V. kiadás. 687. o.

ellenére, mivel a vagyonbukott további könyveiből a cselekvő és szenvedő vagyoni állapot és az üzletnek folyama kivehető volt.<sup>68</sup>

Ad c) A *mérlegkészítés elmulasztása* csak a vétkes bukás megállapításához szolgálhat alapul, a csalárd bukás körében e magatartást a törvény nem értékeli. Ennek az a megközelítés volt az indoka, hogy a cselekvő és szenvedő állapot a kereskedelmi könyvekből is kivehető, s így a jogsértés vagy veszélyeztetés kisebb fokú mint a b) pontban hivatkozott magatartásoknál.

Ad d) Ezen pont szerint büntethető az adós, ha fizetéseképtelenségét tudta vagy tudnia kellett, és *új adósságokat csinált*. Eltérő nézeteket alakultak ki arra nézve, hogy a fordulatot csak kereskedő vagy nem kereskedő is elkövetheti, arra figyelemmel, hogy a fizetéseképtelenség milyen körben értékelhető. Helyesebbnek látszik az az álláspont, mely szerint a fizetéseképtelenség nem kereskedőnél is előállhat, amikor annak tartozásai vagyonát meghaladják.<sup>69</sup>

Ad e) A *csődkérvény beadásának elmulasztása* (Btk.416.§ 4. pont II. fordulat), mely a hitelezők némelyikének zálog- vagy megtartási jog szerzését tette lehetővé, mint a többi hitelezők érdekeit sértő, illetve veszélyeztető cselekmény büntetendő. A fizetéseképtelenség tudata, illetve annak elvárhatósága e körben is tényállási elem. A csődkérvény beadásának elmulasztása vonatkozásában is vitatott volt, hogy kizárólag kereskedő által követhető-e el ezen fordulat, tekintettel arra, hogy a csődkérvény beadásának kötelezettsége fizetéseképtelenség esetében a csődjogi normák alapján csak a kereskedőt terhelte. Érdekes gondolatmenettel mégis az az álláspont jutott túlsúlyba, amely nem kereskedőkre nézve is megállapíthatónak látja a bűncselekményt. Ennek a megközelítésnek az volt a lényege, hogy a büntetőjogi normából következően a nem kereskedő is

---

<sup>68</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 173.o.

<sup>69</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 175.o.

tartozik csődöt kérni, ha tudomására jut, hogy ennek elmulasztása esetében alkalmat teremt némely hitelezőnek a többinek rovására zálog- vagy megtartási jog szerzésére.<sup>70</sup>

A csalárd és vétkes bukás *kísérlete* elvileg lehetséges, de a Csemegi-kódex dogmatikai rendszerében csak külön törvényi rendelkezés alapján büntethető, ami jelen esetben hiányzik. Szintén a maitól eltérő büntetőjogi felfogás figyelhető meg a vétkes bukás *bűnösségi* kérdéseinek vizsgálata során. A Curia gyakorlata szerint az egyes magatartások lehetnek szándékosak is, de kell hogy legalább gondatlanság terhelje az elkövetőt.<sup>71</sup> A Csemegi-kódex 75. §-a szerint a vétség is szándékosan elkövetett cselekmény, kivéve ha a gondatlanságból elkövetett cselekményt a törvény különös részében vétségnek nyilvánítják. A Btk. 416.§-ában azonban az üzletvezetéstől eltekintve nem találunk a gondatlanságra utalást. Úgy tekintették, hogy a törvény nem kívánja meg a gondatlanság kifejezett tényállási elemmé tételét, elegendő, ha a magatartást oly módon fogalmazza meg, amely másként mint gondatlanul akár el sem követhető. Ezzel közvetve kifejezésre juttatja, hogy éppen a gondatlan magatartás büntetését kívánja.<sup>72</sup>

A vétkes bukás *tettese* általában bárki lehet, a 416.§ 2. és 3. pontját azonban csak kereskedő követheti el, mivel a kereskedelmi könyvek vezetése és a mérlegkészítés csak a kereskedőkre háruló kötelezettség. Kereskedelmi társaság vagy egyesület csődbe jutása esetén a felelősség e helyütt is az üzlet vezetésével megbízott személyekre hárul. Tekintettel arra, hogy a vétkes bukás szándékosan is elkövethető, e körben a *részesség* is felmerülhet.<sup>73</sup>

---

<sup>70</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 176.o.

<sup>71</sup> Volt olyan nézet is, mely szerint a vétkes bukás abban áll, hogy valaki gondatlanul vagy könnyelmű vagyongazdálkodás által csődbe jut, s ily módon hitelezőjét megkárosítja. A bizonyítás arra is kiterjesztendő, hogy a vagyombukottat a bekövetkezett eredményért a gondatlanság (culpa) terheli-e. Lásd: Atzél Béla: Magyar Büntetőjog. 143.o.

<sup>72</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 178.o.

<sup>73</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V. kiadás. 690. o.

A bűncselekmény *büntetési tétele* a csalárd bukásénál enyhébb, két évig terjedhető fogház.

#### **II.6.4. A csőddel kapcsolatos egyéb bűncselekmények**

A csőddel kapcsolatos további bűncselekmény a Btk. 387.§-ában *a csalás egyik különös eseteként szabályozott delictum*.<sup>74</sup> A *hitelezők kijátszásának* nevezhető bűncselekményt azon adós követi el, aki fizetéseképtelenségbe jutván azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa a 414.§-ban meghatározott cselekmények valamelyikét követi el, ha ellene a csőd - akár azért, mert csak egy hitelezője van, akár azért, mert vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen – ki sem mondatott. A cselekmény az okozott kár összegéhez képest a 383. § szerint büntetendő. A büntetőjogi felelősség alapfeltétele tehát a sikertelen csődkérvény.<sup>75</sup> Az elkövetési magatartások a csalárd bukásával egyezők, és a hitelezők megkárosításának célzata is fenn kell hogy álljon.<sup>76</sup> Összefoglalva, a Btk. 414.§-ában írt cselekmények elkövetése esetén háromféle lehetőség merülhet fel.

1. Ha a csődnyitás megtörtént, akkor csalárd bukás állapítható meg.
2. Ha a csődnyitás feltételei fennállnak, de a csődkérvényt elutasították, mert csak egy hitelező van, vagy az adós vagyona a csődeljárás költségeire elégtelen, a Btk. 387.§-ába ütköző csalás valósul meg.
3. Ha a csődkérvényt más okból elutasították, illetve csődkérvény nem volt, egyik bűncselekmény sem értékelhető.<sup>77</sup>

---

<sup>74</sup> Finkey Ferencz úgy fogalmazott, hogy e tényállás egyenesen a csalárd bukással áll rokonságban, s tulajdonképpen oda tartozik. Az I. novella-javaslat át is helyezte volna e szakaszt a csalárd és vétkes bukást szabályozó XXXV. fejezetbe. Finkey Ferencz: A magyar büntetőjog tankönyve. 745.o.

<sup>75</sup> Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V. kiadás. 641. o.

<sup>76</sup> Balás Elemér: A magyar büntetőjog tankönyve. 125.o.

<sup>77</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 181.o.

## **II.7. Az 1881. évi XVII. törvénycikk, a csődtörvény**

Az 1881. évi csődtörvényünk 265. és 266. §-ai büntető határozatok cím alatt két új vétséget állapítottak meg. A tényállások büntetni rendelik azt, aki a csődeljárás során koholt követelést jelent vagy jelentet be, valamint azt is, aki valamely hitelezőt vagy annak hozzátartozóját valamely határozat céljából megveszteget. A megvesztegetett szintén büntetendő.<sup>78</sup>

*A csődtörvénybe foglalt büntető határozatok a büntető kódex kiegészítését célozták.* Az indokolás utalt arra, hogy a büntető törvénykönyv ugyanis csak azokról az esetekről intézkedik, melyekben a közadósnak a hitelezők megkárosítására irányuló cselekményei nyilvánulnak meg. A korabeli irodalom szükségesnek látta hangsúlyozni, hogy a cselekmények kapcsán a büntető törvény általános része alkalmazandó, az eljárás pedig nem a csődbíróság, hanem a büntető bíróság hatáskörébe tartozik.<sup>79</sup>

### ***II.7.1. A koholt követelés bejelentése***

*A koholt követelés bejelentésének vétsége*<sup>80</sup> kodifikációját azzal indokolták, hogy a valótlan követelés érvényesítése az összes hitelező, de esetleg a közadós vagyoni érdekeit is olyan súlyosan veszélyeztető cselekmény, mely büntetőjogi fellépést igényel. A tényállás előnyszerzési célzatot értekel, az előny tényleges megszerzése azonban nem szükséges a bűncselekmény befejezettségéhez, az a bejelentéssel megvalósul. Koholt követelésnek tekintették a nem létező, illetve a már megszűnt követelést is.

---

<sup>78</sup> Balás Elemér: A magyar büntetőjog tankönyve 125.o.

<sup>79</sup> Apáthy István: A magyar csődjog rendszere. Második rész. Az Eggenberger-féle Könyvkereskedés kiadása. Budapest, 1888. 197.o.

<sup>80</sup> 265. § Vétséget követ el és három évig terjedhető fogsággal, továbbá 1000 forintig terjedhető pénzbírsággal és hivatalvesztéssel büntetendő az, aki azon célból, hogy a közadósnak, vagy magának, vagy másnak előnyt szerezzen, a csődeljárásban koholt követelést jelent be, vagy ilyen követelés bejelentésére más személyt használ fel.



### **II.7.2. A hitelezők megvesztegetése**

A hitelezők megvesztegetésének vétsége<sup>81</sup> az aktív és a passzív vesztegetést egyaránt büntetni rendeli. A hitelezők a közadós jogviszonyai tekintetében a legmesszebbmenő rendelkezési jogot akkor gyakorolják, amikor a csődeljárás során az egyezséget szavazatukkal a határozathoz hozzá nem járuló hitelezőkre is kiterjedő hatállyal hozzák létre. A hitelezők megvesztegetésétől leginkább az egyezségkötés körében lehetett tartani. A törvény miniszteri indokolása szerint megtorlást igénylő visszaélésnek kell tekinteni egyrészt a hitelezők szavazatának jogosulatlan előny nyújtásával történő befolyásolását, másrészt a hitelezőknek azt az eljárását, hogy szavazati jogukat jogosulatlan előny szerzésére használják fel.<sup>82</sup> Az aktív vesztegetés *tettese* bárki – nemcsak a közadós - lehetett, a passzív vesztegetés *tettese* a hitelező, mely fogalom alatt a szavazati joggal bíró tömeghitelező értendő. Az *elkövetési magatartás* előny adása vagy ígérete abból a célból, hogy a hitelező szavazatával valamely határozat hozatalához hozzájáruljon. Az a körülmény, hogy a határozati javaslat a szükséges többséget megszerezte-e, egyáltalán szavazásra bocsátották-e, illetve, hogy a többi hitelezőre nézve hátrányos-e vagy sem, a delictum befejezettségét nem érintette. A bűncselekmény akkor is megvalósult, ha az előnyt nem közvetlenül a hitelező részére, hanem annak beleegyezésével hozzátartozójának adták vagy ígérték. A passzív vesztegetés elkövetési magatartásaként e vétség még csupán az előny elfogadását rendelte büntetni. Ha a csődnyitás bekövetkezett, a cselekmény akkor is büntethető volt, ha a csődnyitás előtt követték el. A koholt követelés

---

<sup>81</sup> 266. § Vétséget követ el és két évig terjedhető fogsággal és 500 forintig terjedhető pénzbírsággal büntetendő az, aki a hitelezők valamelyikének, vagy annak beleegyezésével hozzátartozójának azon célból, hogy szavazatával bizonyos határozat hozatalához hozzájáruljon, pénzt vagy pénzürtéket, vagy más előnyt ad vagy ígér.

Ugyanazon büntetéssel büntetendő az is, aki az említett célból adott vagy ígért pénzt, pénzürtéket vagy előnyt elfogadja.

<sup>82</sup> A visszaélések egyik legveszedelmesebb nemét az ún. szavazatvételezés képezi, melynél fogva a hitelezők valódi akarata azáltal hamisítottatik meg, hogy valaki a hitelezők hatáskörébe eső határozat hozatalánál megvesztegetés folytán nem úgy szavaz, amint ezt meggyőződése, továbbá a jog és az igazság hozná magával. Apáthy István: A magyar csődjog rendszere. 199.o.

bejelentése és a hitelezők megvesztegetése a 4070/1915.M.E. sz. rendelet 65.§ 1. és 2. pontjai alapján a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárásban is büntethetővé vált.

## **II.8. Az 1916. évi V. törvénycikk a csődön kívüli kényszeregyezségről és a csődtörvény egyes rendelkezéseinek módosításáról**

Az 1916. évi V. törvénycikk a csődtörvény büntetőjogi tárgyú 265. és 266. §-ait hatályon kívül helyezte, ez azonban nem jelentette az imént tárgyalt cselekmények dekriminalizálását. A törvény részben módosított tartalommal újraszabályozta a hitelezők megvesztegetésének vétségét, a koholt követelés bejelentésének vétségét, és további büntető intézkedéseket is tartalmazott arra nézve, hogy egyes csödhöz kapcsolódó cselekmények a csalásra, illetve a hűtlen kezelésre vonatkozó rendelkezések alapján ítélandók meg.

### ***II.8.1. A koholt követelés bejelentése***

A *koholt követelés bejelentésének vétsége*<sup>83</sup> vonatkozásában szembetűnő eltérés a korábbi szabályozástól, hogy a cselekmény immár nem célzatos, az előnyszerzési célzat a delictum megállapításához nem szükséges. A bűncselekmény ugyanakkor szubszidiárius jellegű lett, megállapítására akkor kerülhetett sor, amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem forgott fenn. Gyakorlati szempontból ennek azért volt jelentősége, mert ha a közadós a koholt követelést elismerte, a törvényben írt egyéb feltételek megléte mellett csalárd bukás (Btk. 414.§ 2. pont) tetteseként, a koholt követelést érvényesítő pedig bűnsegédként volt büntethető. A koholt követelés bejelentése vétségének alaki halmazata ilyen esetben tehát látszólagos.

---

<sup>83</sup> 1916. évi V. törvénycikk 3. § Aki akár a csődeljárás, akár a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárás során tudva koholt követelést érvényesít, amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem forog fenn, vétséget követ el, amelynek büntetése három évig terjedhető fogház és hatezer koronáig terjedhető pénzbüntetés.

A koholt követelés bejelentésének vétsége egyébként a bejelentéssel befejezetté vált, a kielégítés a büntetés kiszabása körében volt értékelhető. E bűncselekmény is elkövethető volt a csődeljárás és a „csődön kívüli kényszeregyességi” eljárás során is.

Az 1916. évi V. törvénycikk 4. §-a a büntetőjogi *felelősséget kiterjesztő rendelkezést* tartalmazott.<sup>84</sup> Ha a „kényszeregyességi eljárást” csődnyitás követi, akkor a fizetéseketelenség beállása, vagy kereskedő esetén fizetéseinek megszüntetése után hitelezőinek megkárosítása céljából az 1878. évi V. törvénycikk 414.§-ában meghatározott valamely cselekménynek elkövetése a csalárd bukás tényállása alá vonható. Az 1916. évi V. törvénycikk hivatkozott rendelkezése arra az esetre ad útmutatást, ha a csődön kívüli kényszeregyességi eljárást nem követi csődeljárás, hanem az az egyezség jóváhagyásával fejeződik be. Ilyen esetben a fentebb meghatározott magatartások a Btk. 383.§-a szerint ítélandók meg, azaz *csalásként* bírálhatóak el.

### ***II.8.2. A hitelezők megvesztegetése***

A *hitelezők megvesztegetésének vétsége*<sup>85</sup> tekintetében az 1881. évi XVII. törvénycikkben körülírt delictumhoz képest módosították, illetve részben pontosították az elkövetési magatartások körét.

---

<sup>84</sup> 1916. évi V. törvénycikk 4. § Az adós, aki fizetőképzettségének beállása, vagy ha kereskedő, fizetéseinek megszüntetése után hitelezőinek megkárosítása céljából az 1878: V. tc. (Btk.) 414. §-ában említett cselekmények valamelyikét követi el, ha a csődön kívüli kényszeregyességi eljárást az egyezség jóváhagyásával jogerősen befejezték, az okozott kár összegéhez képest az idézett törvénycikk 383. §-ában foglalt rendelkezések szerint büntetendő.

<sup>85</sup> 1916. évi V. törvénycikk 2. § Aki abból a célból, hogy a hitelező a csődeljárás vagy a csődön kívüli kényszeregyességi eljárás során a hitelezők valamely határozatának hozatalához szavazatával hozzájáruljon vagy hozzá ne járuljon, vagy pedig a szavazástól tartózkodjék, a hitelező részére vagy pedig a hitelező beleegyezésével más részére ajándékot vagy egyéb előnyt juttat vagy ígér; úgyszintén a hitelező, aki az említett célból a maga vagy más részére ily előnyt követel vagy elfogad, vétséget követ el, amelynek büntetése két évig terjedhető fogház és hatezer koronáig terjedhető pénzbüntetés.

A passzív vesztegetés elkövetési magatartása már nem csupán az előny elfogadása, hanem az előny követelése is tényállásszerű lehet. Követelésnek tekintették az erre vonatkozó felhívást, kérést vagy kívánság kifejezésre juttatását.<sup>86</sup>

Az aktív vesztegetés elkövetési magatartásaként az előny juttatását vagy ígérését határozták meg.

További pontosítás a tényállás célzata tekintetében, hogy a határozathoz való hozzájáruláson kívül a cselekmény célzata lehet, hogy ahhoz a hitelező szavazatával ne járuljon hozzá, vagy a szavazástól tartózkodjék.

Az új tényállás alapján már nem csak a hitelező hozzátartozójának, hanem a hitelező beleegyezésével bármely más személynek juttatott vagy ígért előny megalapozhatja a bűncselekményt. Az ajándékot vagy egyéb előnyt elfogadót rendszerint részesként vonták felelősségre.

E vétség a csődeljárás és a „csődön kívüli kényszeregyességi” eljárás során egyaránt elkövethető volt.

### ***II.8.3. Hűtlen kezelés a csődeljárásban és a csődön kívüli „kényszeregyességi eljárásban”***<sup>87</sup>

Az 1916. évi V. törvénycikk 5. §-a alapján hűtlen kezelésért volt büntethető a csődválasztmány tagja, aki a csődeljárás során, úgyszintén a vagyonfelügyelő, az ellenőrző biztos és az ellenőrző bizottság tagja, aki a csődön kívüli „kényszeregyességi eljárás” során megbízatása körében annak, akinek érdekeit előmozdítani kötelessége tudva és akarva vagyoni kárt okoz. *Minősített esetként* volt értékelhető a haszonszerzési célzat. A cselekmény *delictum proprium*, csak a

---

<sup>86</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. 184.o.

<sup>87</sup> 1916. évi V. törvénycikk 5. § A csődválasztmány tagja, aki a csődeljárás során, úgyszintén a vagyonfelügyelő, valamint az ellenőrző biztos és az ellenőrző bizottság tagja, aki a csődön kívüli kényszeregyességi eljárás során megbízatása körében a Btk. 361. §-ában említett cselekményt követi el, az idézett § 1. bekezdésében, valamint a Btk. 363. és 364. §-ában foglalt rendelkezések szerint büntetendő.

tényállásban írt személyes kvalifikáltsággal rendelkező elkövetők valósíthatják meg. E speciális alanyok a rájuk vonatkozó törvényi rendelkezések alapján vagyonkezelési, gondozási, felügyeleti megbízással nem szükségszerűen rendelkeznek, ezért a fent meghatározott cselekményeik külön törvényi rendelkezés hiányában aggálymentesen nem voltak a hűtlen kezelés tényállása alá vonhatók. Ugyanakkor a csődtörvény, illetve a csődön kívüli „kényszeregyességi eljárásra” vonatkozó M.E. rendelet alapján fontos szerepük volt a csődtömeggondnok, a vagyonkezelés ellenőrzése körében, az adós vagyonát érintő egyes jogügyeletek hatályosságához pedig a vagyonfelügyelő hozzájárulására is szükség volt. Ezért látták indokoltnak, hogy az ilyen személyek megbízatása körében elkövetett szándékos károkozó magatartásait egyértelműen büntetés alá vonják.

#### *Az 1920. évi XXVI. törvénycikk*

Mint arra már utaltunk az ókortól kezdve hosszú évszázadokon keresztül az adós nemcsak vagyonával, hanem személyével is felelt tartozásaiért. A zsidó, görög jogban, de még a római jogban is találunk olyan rendelkezéseket, melyek alapján az adós szolgaságba kerülhetett, bizonyos esetekben akár meg is ölheték. A középkorban is szigorú büntetések kerültek alkalmazásra, melyek rendszerint infámiával is jártak. Az ún. testi büntetéseknek is komoly hagyományai voltak, mégis komoly kritikával illethetőek a vagyon, az erkölcsiség és a személyiség hatályosabb büntetőjogi védelméről szóló az 1920. évi XXVI. törvénycikk rendelkezései. A hivatkozott jogszabály a csalárd bukás büntettének és a vétkes bukás vétségének esetében is lehetővé tette *botbüntetés* alkalmazását. Az ún. botbüntetés szabadságvesztés mellett, illetve amennyiben a bíróság két évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést szabna ki, akkor e büntetés helyett volt alkalmazható, de csak férfiakkal szemben. A büntetés kiszabása során az eset összes körülményeire, de különösen a cselekmény elkövetésében megnyilvánuló megátalkodottságra, a mértéktelen nyereszkesedési vágyra vagy a mások érdekei

iránti lelketlen érzéketlenségre kellett figyelemmel lenni. A csődhöz kapcsolódó egyes cselekmények csalásként, illetve hűtlen kezelésként történő értékelhetőségére tekintettel érdemes arra utalni, hogy csalás esetén e büntetés szintén alkalmazható volt, hűtlen kezelés esetén azonban nem. A jogszabály megalkotásában a háborús körülményeknek is meghatározó szerepe volt, a törvény úgy rendelkezik, hogy hatálya – az árdrágító visszaélésekre vonatkozó rendelkezések kivételével - az életbe lépéstől számított egy év elteltével megszűnik.

#### ***II.8.4. A csőddel kapcsolatos további büntetőjogi rendelkezések***

A csőddel kapcsolatos további büntetőjogi rendelkezéseket tartalmazott a Pénzügyintézet Központjára szóló 1920. évi XXXVII. törvénycikk, valamint a biztosító magánvállalatok állami felügyeletéről és egyes közhiteli kérdések rendezéséről szóló 1923. évi VIII. törvénycikk.

A pénzügyintézet, illetve biztosító vállalatok esetében ugyanis előfordulhatott, hogy a csődnyitás feltételei fennálltak, azonban arra a felügyelő hatóság döntése alapján mégsem került sor.

A csőd nem volt megnyitható, ha a Pénzügyintézet Központ a pénzügyintézet kényszerfelszámolásának intézésére vállalkozott,<sup>88</sup> illetve ha a biztosító vállalat felügyelő hatósága a vállalatnak az életbiztosítási üzletben fennálló folyó biztosításaiból eredő kötelezettségeit a vállalat vagyoni helyzetének megfelelően, azonban legfeljebb 30 %-ra leszállította vagy a felszámolást elrendelte.

Az 1920. évi XXXVII. törvénycikk szerint az az adós, aki fizetéseinek megszüntetése után hitelezőinek megkárosítása céljából az 1878. évi V. törvénycikk (Btk.) 414. §-ában (csalárd bukás) említett cselekmények

---

<sup>88</sup> Lásd 1920. évi XXXVII. törvénycikk 12.§

valamelyikét követi el, ha a csődöt a fent írt okból nem nyitják meg, az okozott kár összegéhez képest a csalás tényállásának megfelelő fordulata alapján büntetendő.

Az 1923. évi VIII. törvénycikk 10.§-a alapján szintén csalásért büntetendő, aki a biztosító vállalat fizetéseinek megszüntetése vagy válságos helyzetének beállta után a hitelezők megkárosítása céljából a csalárd bukás valamely elkövetési magatartását valósítja meg, ha a csődöt a fenti okból nem nyitották meg.

Amennyiben csődnyitásra kerül sor, úgy ebben a körben sincs akadálya a csalárd bukás megállapításának.

## **II.9. Az 1932. évi IX. törvénycikk a hitelsértésről**

### ***II.9.1. Elméleti kérdések***

A hitelsértésről szóló 1932. évi IX. törvénycikk (Hs.) hatályon kívül helyezte a Csemegi-kódex csalárd és vétkes bukásra vonatkozó rendelkezéseit, valamint a csődhöz kapcsolódó – a korábbiakban tárgyalt – további delictumokat<sup>89</sup>, és a Btk. XXXV. fejezetének helyébe „A hitelezőket károsító cselekmények” cím alatt új rendelkezéseket iktatott be.<sup>90</sup> A jogalkotó célja a miniszteri indokolás szerint az volt, hogy „egységes rendszerbe foglalja a hitelezőket károsító azokat a cselekményeket, amelyeket az eladdig fennállott jogunk részint a Btk-ban, részint külön törvényekben a csaláshoz hasonló bűncselekményekként, vagy csalárd, illetőleg vétkes bukásként büntetett, s e rendelkezéseket a Btk. Különös Részének XXXV. fejezete helyébe tegye, hogy ott együtt lehessen megtalálni a hitelezők

---

<sup>89</sup> A hitelsértésről szóló törvény hatályon kívül helyezte a Btk.386., 387., 414-417.§-ait, továbbá az 1916. évi V. tc. 2-5. §-ait, az 1920. évi XXXVII. tc. 12.§-ának (3) bekezdését, valamint az 1923. évi VIII. tc. 10.§-át.

<sup>90</sup> E szabályok nemcsak helyettesítették a hatályon kívül helyezett törvényi rendelkezéseket, hanem tágabb, általánosabb megfogalmazást adva minden olyan magatartást szankcionáltak, amely a hitelezők kijátszására irányult. Fejes Péter – Szabó Sándor: A hitelezéssel kapcsolatos jogi szabályozás történeti áttekintése. Ügyészségi Értesítő 1990/2. 15.o.

kijátszásának büntetőjogi szabályait, akár van csőd, kényszeregyességi vagy kényszerfelszámolási eljárás, akár nincs.”

A miniszteri indokolás kifejti, hogy a módosítást a korábbi jogi szabályozás számos fogyatékosága is *indokolja*, melyek közül a leglényegesebbek az alábbiak:

1. Úgy látták, hogy a gyakorlatban nem vált be az a szabályozás, mely a csalárd és vétkes bukás büntethetőségét ahhoz s feltételhez kötötte, hogy a vagyonbukott ellen csődnyitásra kerüljön sor.<sup>91</sup> Mint láttuk, számos olyan törvényi rendelkezés született, amely a csalárd bukás tényállásába ütköző cselekményeket csődnyitás hiányában csalásként rendelte büntetni. (A Btk. 387.§, az 1916. évi V. tc., az 1920. évi XXXVII. tc., az 1923. évi VIII. tc. vonatkozó rendelkezései.) Helyesebbnek vélték olyan büntetőjogi szabályozás megteremtését, amely *a hitelezőket károsító cselekményeket a likvidációs eljárás mozzanataitól függetlenül rendeli büntetni.*

2. A csalárd bukás tényállása körében a vagyoncsökkentés módozatainak felsorolását nem tartották kielégítőnek, s mivel a taxatív meghatározás egyébként is nehézkesnek tűnt, ezért a vagyoncsökkentés valamennyi elkövetési módozatát egyaránt felölelő *általános definíció* mellett foglaltak állást.

---

<sup>91</sup> Már 1928-ban a XIII. Országos Jogászyűlés elvi éllel mondta ki, hogy a büntető intézkedések a fizetésképtelenségek azon eseteire is kiterjesztessenek, amelyekben csőd nem nyitott. Rámutattak arra, hogy a magyar bírói gyakorlat az alaki csőd mellett az anyagi fizetőképtelenséget, mint e bűncselekmény-csoport megállapításának sine qua nonját eddig is megkívánta. Elképzelhető továbbá, hogy a csődnyitás az adóstól független körülmények folytán marad el. Az alaki csőd joghatályának fenntartása a tényállás konstrukciója szempontjából sem nem gyakorlatias, sem nem igazságos. A vagyonbukási bűncselekmények sikeres, egyenlő és biztos megtorlási lehetőségének gátját képezheti. A hitelező megbocsátása az állami büntetőigény halálát is jelentheti. Az eltérő álláspont viszont azt hangoztatta, hogy az alaki csőd mellőzése folytán a szabályozás túl szigorú. Zöldy Miklós: A hitelezőket károsító bűncselekmények. 79-80.o. és 127-128.o.  
1929-ben el is készült a törvényjavaslat, mely azonban számos ponton érdemi eltérést mutat az elfogadott törvénytől.



3. A *vétkes bukás* tekintetében egyértelművé kívánták tenni, hogy a hitelező kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása e bűncselekmény esetén *gondatlanságból* történhet.

4. Korábban már láttuk, hogy a *tettesség* vonatkozásában a gyakorlat nem volt ellentmondásoktól mentes, ezért a törvény kimondta azt, hogy az adós vagyonával vagy ennek egy részével megbízás vagy egyéb jogviszony alapján rendelkező személyt büntetőjogi szempontból az adóssal kell azonosítani. Érdeemes felhívni a figyelmet arra, hogy a hatályos jogunkban ismert, a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztásával megvalósuló vezetői büntetőjogi felelősség<sup>92</sup> előképe már a hitelsértésről szóló törvény javaslatában megjelent<sup>93</sup>, maga a törvény azonban nem tartalmaz ilyen rendelkezést. A javaslat szerint ugyanis nem volt megfelelő a Btk. 417.§-a, mely kereskedelmi társaság vagy egyesület vagyona elleni csődnyitás esetén az üzlet vezetésével megbízott azokat a személyeket rendelte büntetni, akik a büntetendő cselekményt elkövették, holott kétségtelen, hogy a vezetőket mindenképp felelősség terheli, ha másért nem, legalábbis a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelesség vétkes elmulasztásáért.

5. Az 1916. évi V. törvénycikk a *hitelezők megvesztegetése* körében az aktív és a passzív vesztegetést egyaránt büntetni rendelte. A gyakorlati célszerűsége és az 1898. évi német csődtörvényre is hivatkozással úgy látták, hogy *az aktív vesztegetést indokolt büntetlenül hagyni*.

6. A szétszórt rendelkezések hiányosságaként merült fel, hogy az 1916. évi V. tc. 3.§-a szerinti koholt követelés érvényesítése, valamint az 5.§-a alapján a hűtlen

---

<sup>92</sup> Lásd 1978. évi IV. törvény 253.§ (3)-(4) bekezdés, 314.§ (3)-(4) bekezdés, mely bűncselekményeket egyaránt a 2001. évi CXXI. törvény iktatta be büntetőjogunkba.

<sup>93</sup> Hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő vétség megállapítására kerülhetett volna sor, ha az üzlet vezetésével megbízott személyek felügyeleti vagy ellenőrzési kötelességüket akár szándékosan, akár gondatlanságból elmulasztották.

kezelés alá vonható cselekmények csak a csődeljárásra és a csődön kívüli kényszeregyességi eljárásra voltak figyelemmel, holott e bűncselekmények a *kényszerfelszámolási eljárással* kapcsolatban is elkövethetőek.

7. Végezetül a miniszteri indokolás szerint a Hs. életbe lépése előtti büntető jogszabályok ellen általános volt a panasz az eladdig alkalmazható büntetések enyhe volta miatt, időszerűnek mutatkozott tehát „*a hitelezési visszaéléseket szigorúbban és teljesen megtorló törvény* megalkotása, mert ettől a hitel biztonságába vetett bizalomnak s ezzel a közhitelnek újabb megerősödését lehet remélni.”<sup>94</sup>

A hitelsértésről szóló törvény több bűncselekményi tényállást is konstruál önálló megnevezés vagy cím nélkül. A törvényben előírt delictumokat tartalmuk alapján az alábbiak szerint különíthetjük el:

1. A hitelsértés büntette (Hs. 1.§)
2. A hitelsértés vétsége (Hs. 4.§)
3. A hitelező által elkövetett passzív vesztegetés (Hs. 9.§)
4. Koholt követelés érvényesítése (Hs.10.§)
5. Az adós vagyonának kezelésével megbízottak visszaélései (Hs.11.§)

A törvény a hitelsértés büntetéhez és a hitelsértés vétségéhez kapcsolódóan minősített eseteket is szabályoz (Hs. 2.§, valamint 5.§), rendezi, hogy az eljárás mely esetekben indul hivatalból, s mikor szükséges a büntetethez magánindítvány előterjesztése, valamint értelmező rendelkezéseket is tartalmaz. A törvény 7. és 8.§-a az alannyá válás speciális feltételeit rögzíti, és e helyütt is kiemelés érdemel a törvény 6.§-a, mely szerint annak alkalmazása szempontjából

---

<sup>94</sup> Lásd Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. Az uzsora és a hitelsértés. Attila-Nyomda Rt. Budapest, 1942. 93. o.

közömbös, hogy az adós ellen csődöt, csődön kívüli kényszeregyességet vagy kényszerfelszámolást elrendeltek-e vagy sem.<sup>95</sup>

### ***II.9.2. A hitelsértés büntette***

A hitelsértés büntettét az adós követi el, ha kielégítési alapul szolgáló vagyonát, a valóságban vagy színlegesen jogtalanul csökkenti, vagy hitelezője részére hozzáférhetetlenné teszi, és ezzel egy vagy több hitelezőjének kielégítését szándékosan megghiúsítja vagy csorbítja.<sup>96</sup>

*Angyal Pál* a hitelsértés megnevezést az új bűncselekmény viszonylatában igen találónak tartja,<sup>97</sup> mert az adósnak minden olyan cselekménye, mely hitelezőinek az ő vagyonából való kielégítési jogát megghiúsítja vagy csorbítja, azt a bizalmat ingatja meg, amellyel a hitelező a vagyon fölött rendelkező adósnak vagyoni teljesítőképessége és teljesítő készsége iránt viseltetik. Az adós ilyen cselekményei közvetlenül ugyan a hitelezők vagyonát támadják, de közvetve mindig a hitelt sértik.<sup>98</sup>

---

<sup>95</sup> Ez utóbbi változás kapcsán Tóth Mihály megjegyzi, hogy a pontosabb norma megszületéséig ezeket a kényszerű fokozatokat a jelenlegi fejlődés során – nem tanulva eléggé a múlt tapasztalataiból – úgy tűnik, nekünk is be kell tartanunk. Tóth Mihály-Török Gábor: Csődjog. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2001. 348.o.

<sup>96</sup> A Hs. javaslata szerint a cselekmény vétségnek minősült volna, de súlyosabban büntetendő büntetési alakzat lett volna megállapítható, ha az elkövető a cselekmény elkövetésekor már vagyonbukott volt. A javaslat tehát a fizetéseképtelenséget, a csődeljárást alapesetben már nem kívánta meg, minősítő körülményként azonban figyelemmel volt rá.

<sup>97</sup> Tekintettel arra, hogy a hitelsértés hatályos Btk-nk 330.§-ban szabályozott önálló delictum, indokolt ehelyütt utalni a Hs. és büntető kódexünk közötti alapvető különbségekre. A jelenleg hatályban lévő rendelkezés szerint a hitelsértés vétségét az követi el, aki a hitel fedezetét egészben vagy részben elvonja, vagy a hitelezőnek a fedezetből való kielégítését más módon megghiúsítja. A jogi tárgy e tényállás esetén is a hitelezők vagyoni érdekei, a hitelezési rendszer zavartalan működése. A tényállás alkalmazási köre azonban lényegesen szűkebb, elkövetési tárgya csak a hitel fedezetéül szolgáló (fedezetként leköötött) vagyon lehet, és csak szándékosan követhető el. Részletesebben lásd. Csemáné Váradi Erika–Görgényi Ilona- Gula József-Lévay Miklós-Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. kötet. 444-445.o. A hitelsértés korábbi és jelenlegi szabályozásáról lásd még Kiss Szabolcs: Szempontok a hitelsértés, mint vagyon elleni bűncselekmény büntetőjogi megítéléséhez. in. Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar. Pécs, 2005. 207-219.o.

<sup>98</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 107-108.o.

A hitelsértés *jogi tárgya* a hitelezők vagyoni joga, illetőleg anyagi érdeke, az adós hitelezői összességének az adós vagyonából való követelés kielégítési joga.

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* (korabeli megnevezése szerint tevékenységi tárgya) az adósnak kielégítési alapul szolgáló vagyona. Kielégítési alapul szolgáló vagyonnak csak azt a vagyont tekintették, amely foglalás tárgyául szolgálhatott. (A végrehajtás alól kivett vagyon, magánjogi segílyt nem nyújtó külföldi államban elhelyezett vagyon stb. nem.) Figyelemre méltó továbbá, hogy a Curia konkrét ügyben rögzítette a kielégítési alapul szolgáló vagyon alatt nem csak a biztosítékul leköötött vagyon, hanem a tartozás kielégítésére szükséges mértékig az adósnak egész szabad vagyonát is érteni kell.<sup>99</sup>

Érdemes rámutatnunk, hogy a büntetőjogi felelősség köre a hitelezőket károsító cselekmények tekintetében a Hs. és a *hatályos büntetőjogi szabályozás* alapján jelentős mértékben eltér. A jelenlegi szabályok szerint csődbűncselekmény a Btk. 290.§ (6) bekezdése szerinti objektív büntethetőségi feltétel hiányában nem állapítható meg. A tartozás fedezetének elvonása (Btk. 297.§) ugyan e feltétel hiányában is büntethető, de kizárólag gazdasági tevékenységből származó tartozás vonatkozásában merülhet fel, továbbá a fedezetül szolgáló vagyon fogalma alatt – a többségi álláspont szerint, melyet a Legfelsőbb Bíróság közzétett eseti döntése (BH 2000.140.) is megerősít – kizárólag fedezetként leköötött vagyon értendő. A tényállás tehát a hitelezők érdekeit elsősorban az egyes szerződési biztosítékok védelmén keresztül szolgálja. Magam is azon a véleményen vagyok, hogy az eltérő álláspont – mely szerint a tényállás nem kívánja meg a tartozás fedezetének elvonása megvalósításához, hogy külön megállapodással leköötött fedezetet, vagy jogszabály, illetve hatósági rendelkezés alapján fedezetül szolgáló vagyont vonjon el az elkövető – kétségtelenül

---

<sup>99</sup> Lásd: Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet 103.o.

hatékonyabban szolgálná a hitelezői érdekek védelmét, ugyanakkor azonban a büntetőjogi felelősség körének indokolatlan kiterjesztését jelentené.<sup>100</sup>

A hitelsértés *elkövetési magatartása* a kielégítési alapul szolgáló vagyon valóságos vagy színleges jogtalan csökkentése vagy a hitelező részére hozzáférhetetlenné tétele. *Angyal Pál* álláspontja szerint a Hs. helyes úton jár, mikor a hitelsértés fogalmát normatív, a definíciós módszer szerint határozza meg. A törvény miniszteri indokolása kifejezetten utal is arra, hogy lemondott arról, hogy az elkövetési módozatokat kimerítően és egyenként felsorolja, de eltekint az egyes módozatok példaszerű felsorolásától is. Vagyis nem a kazuisztikus (taxatív) meghatározást választja, hanem a már említett definíciós módszert, mely alatt azt értették, hogy a törvényes tényálladékokat csak jellegzetes vonásaiban leíró, részben deskriptív – életfogalmakra támaszkodó – részben normatív – valamely értékrendre utaló – tényálladéki elemeket használó módszerrel határozzák meg. *Angyal* szerint e szabályozás helyességét támasztja alá, hogy a teljes jogbiztonság ideálja elérhetetlen, s hogy a nagyobb bírói szabadság jegyében született ítélet, megfelelő garanciák mellett, erőteljesen szolgálhatja a köz érdekét a jogbiztonság veszélyeztetése nélkül.<sup>101</sup>

*Vagyoncsökkentés*, s így tényállásszerű elkövetési magatartás lehet a család bukást ezideig szabályozó 414.§ 1. 2. és 3 pontjaiban körülírt cselekmények némelyike (a korábban tárgyaltaknak megfelelően az aktívák csökkentése, pl. elajándékozás, valamint a passzívák szaporítása, a hitelezők némelyikének kedvezményben részesítése akár kielégítés, akár zálog- vagy megtartási jognak engedélyezése, akár a vagyon valamely részének átengedése által), ám ezeken túlmenően még számos cselekmény e körbe vonható (pl. dolog elhagyása, pusztulni engedése, megrongálása, megsemmisítése). A Curia gyakorlatában az

---

<sup>100</sup> Lásd. Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona- Gula József-Lévay Miklós-Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. kötet. 288.o.

<sup>101</sup> *Angyal Pál*: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 108.

örökség visszautasítása – túlterhelt hagyaték kivételével – szintén vagyonsökkentésnek minősülhetett, ahogy egy követelés elengedése is. Lényegesen szélesebb körben érvényesülhetett tehát az az elv, mely szerint minden adósnak összes hitelezőjével szemben jogi kötelessége fizetőképességének megóvása. Az olyan cselekmény, amely az adós viszonylatában a fizetőképesség köteles megóvásával ellentétben áll, a hitelező szemszögéből pedig annak kielégítési igényét hátrányosan érinti, a bűncselekmény elkövetési magatartásaként értékelhető.

*A vagyon hozzáférhetetlenné tétele* akkor állapítható meg, ha az adós azt nem vonja el, vagyona nem csökken, de olyan helyzetet teremt, hogy a vagyon kielégítés céljára nem használható fel. Ide sorolható a csalárd bukás korábbi tényállásában szereplő elrejtés, félretétel, követelés eltitkolása, stb. A bűncselekmény már akkor is megállapítható volt, ha a magatartás csak átmeneti akadályt képezte annak, hogy a hitelező a vagyont kielégítés céljából igénybe vehesse. Fontos azonban, hogy a cselekményt olyan szándékkal kellett megvalósítani, hogy a hitelező részére a vagyon hozzáférhetetlenné váljon, így ha az adós kielégítési alapul szolgáló vagyona valamely részét csupán biztonságba kívánta helyezni (pl. nyári üdülésre használt villájában lévő értékesebb dolgait a tél folyamán elszállítja) a bűncselekmény megállapítására nem kerülhetett sor.

A hatályos szabályozáshoz hasonlóan nem csupán a *tényleges* (valóságos), hanem a *színleges vagyonsökkentést* is büntetni rendelte a törvény. Színleges vagyonsökkentésnek tekintendő terhek koholása, vagyonalkatrészek eltitkolása, dolgok elrejtése, félretétele.<sup>102</sup>

---

<sup>102</sup> Bursics Zoltán: A magyar anyagi büntetőjog vázlat. Grill Károly Könyvkiadóvállalata. Budapest , 1936. 525.o.

Jóllehet a jogellenesség a Csemegi-kódex alapján is valamennyi bűncselekmény fogalmi eleme volt, a hitelsértés büntette a vagyonsökkentés *jogtalanságát* kifejezett tényállási elemmé tette. A törvény miniszteri indokolása szerint a jogtalanul kifejezés arra utal, hogy vannak és lehetnek oly jogszabályok, amelyek bizonyos feltételek mellett feljogosítják az adóst a törvényben általában eltiltott cselekmény végrehajtására. A vagyonsökkentés vagy annak hozzáférhetetlenné tétele nem jogellenes, ha valamely jogilag elismert érdek megóvása céljából szükséges.<sup>103</sup>

Lényeges változás a korábbi szabályozáshoz képest, hogy a hitelsértés büntette immár *materiális bűncselekmény*, az adós egy vagy több hitelezője kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása a tényállásszerű eredmény. A vagyonsökkentő cselekmények önmagukban tehát nem vonhatóak a Hs. 1.§-a szerinti büntett fogalma alá, ha a vagyon csökkentése gyengítette ugyan a hitelezők biztonságát, de a megmaradt vagyon még mindig elégségesnek látszik vagy elégségesnek bizonyul a tartozások fedezésére.<sup>104</sup>

Mint láttuk, a hitelezők kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása a *csődnyitástól, illetve a kényszeregyezségi vagy kényszerfelszámolási eljárás megindításától függetlenül megállapítható* volt, sőt a végrehajtás eredménytelenségére sem volt szükség.

A kielégítés csorbulásának fogalmát az elmélet és a gyakorlat ellentmondásosan értelmezte. Volt olyan nézet, hogy bírói mérlegelés kérdése annak megállapítása, hogy a nem teljes kielégítettség a csorbulás fogalma alá esik-e. Ezen álláspont

---

<sup>103</sup> A hitelezők kielégítési alapjának szándékos csorbítására pl. kifejezetten jogot ad a kényszeregyezségi rendelet, mely szerint az adós szabadon rendelkezhet olyan összeggel, amely a saját és azon személyek tartására szükséges, akiket ő jogszabálynál fogva eltartani köteles. Kizárhatja a cselekmény jogellenességét a végszükség, a hitelező beleegyezése stb. Eljárási szempontból a vagyonsökkentő cselekmény jogellenességét általában nem kellett bizonyítani, de a védelem bizonyíthatta a cselekmény jogellenességének hiányát.

<sup>104</sup> A Hs. miniszteri indokolása.

szerint egy nagyobb összegű követelésnek pár fillérrel kisebb mérvű kielégítése nem vonható e körbe. Ezzel ellentétes nézet is érvényesült, melynek példájaként a Curia egy döntésében kimondta, hogy az elidegenített ingóságok csekély értéke a hitelsértés bűncselekményének megvalósulását nem zárja ki. A hitelező kielégítése abban az esetben is csorbul, ha követelését olyan peres vagy peren kívüli jogi eszközök igénybe vételével tudja behajtani, amelyek költségeit az adós vagyona már nem fedezi. Ha azonban kár nem következett be akár azért, mert a hitelezőnek módjában volt a kielégítési alapul szolgáló vagyon elidegenítésében az adóssal összejátszó harmadik személlyel szemben az adósnak fennálló követelését bíróilag letiltatni, s ehhez képest az adóssal szemben fennálló követelését az összejátszó harmadik személy vagyonából peres úton behajtani, eredmény hiányban csak *kísérlet* állapítható meg.

Eltérő álláspontok alakultak ki arra nézve, hogy a hitelező károsodásának, mint eredménynek milyen időpontban kell fennállnia. Az egyik nézet szerint a vádlott bűnösségét megállapító ítélet kelte a döntő, a másik álláspont szerint a károsodásnak az adós vagyonsökkentő magatartását közvetlenül követően kell beállnia, míg a harmadik megközelítés szerint a bűnvádi eljárás megindításának időpontjában felmerült károsodás szolgál az adós büntetőjogi felelősségre vonásának alapjául. Többségi nézetnek a harmadikként ismertetett álláspont tekinthető.

Az elkövetési magatartás és a tényállásszerű eredmény közötti *okozati összefüggés* természetszerűleg a büntetőjogi felelősség feltétele volt. Amennyiben a hitelező károsodása és az adós vagyonsökkentő cselekménye közötti okozati kapcsolat fennáll, a hitelező közreható magatartása, mulasztása (pl.: a végrehajtási kérelem benyújtására vonatkozóan) az adós büntethetőségét nem érintette.



A bűncselekmény *elkövetési ideje* szempontjából az a nézet vált uralkodóvá, mely szerint a büntetethez nem szükséges a végrehajtás megindulása utáni elkövetés, de még csak a követelés peresítettsége vagy lejárt volta sem, hanem a delictum a követelés keletkezése után bármikor elkövethető.<sup>105</sup>

A hitelsértést elkövetheti az adós, illetve a vagyonának kezelője, a hitelező, s végül harmadik személy, az álhitelező.<sup>106</sup> A hitelsértés most tárgyalt büntetési alakzatát azonban csak az adós, illetve olyan személy valósíthatja meg *tettesként*, aki megbízás vagy egyéb jogviszony alapján az adós vagyonával vagy ennek egy részével rendelkezik.<sup>107</sup>

A Csemegi-kódex eredeti rendelkezéseihez hasonlóan, de némi pontosítással a Hs. is tartalmazott arra vonatkozó rendelkezést, hogy ha az adós kereskedelmi társaság vagy egyesület, a felelősség a vagyon kezelésével, illetőleg az üzlet vezetésével vagy az ügyek intézésével megbízott azokat a személyeket terheli, akik a cselekményt elkövették.<sup>108</sup>

*Angyal* kifogásolja, hogy a törvény most hivatkozott rendelkezése csak az egyesületeket és a kereskedelmi társaságokat említi, de nem szól a magántestületek köréből a bányatársulatokról, a mező- és erdőgazdasági közösségekről, sem az alapítványokról vagy közjogi jogi személyekről (pl. egyházi jogi személyek vagy közintézetek), holott ezek is lehetnek adósok. A problémát azzal látja áthidalhatónak, hogy a Hs. 7.§-a ugyan nem alkalmazható esetükben, de a Hs. 8.§-a alapján tettesként felelősségre vonható lesz a megbízott, vagy az adós jogi személy vagyonával, illetőleg ennek egy részével egyéb jogviszony alapján rendelkező.<sup>109</sup> E – kétségtelenül hézagpótló – megközelítés

---

<sup>105</sup> Konkrét ügyben a hitelsértés büntetettét megállapíthatónak látták, amikor a vádlott a sértettnek testi sértést okozott, majd ezt követően hajtott végre vagyonsökkentő cselekményt, mivel a bíróság szerint a sértett büntető perben tett nyilatkozatából, de már magából a testi sértés tényéből tudnia kellett, hogy vele szemben követelést támasztanak.

<sup>106</sup> Fehérváry Jenő: Magyar anyagi büntetőjog kistükre. Budai-Nyomda. Budapest, 1936. 174.o.

<sup>107</sup> A Hs. 8.§-a szerint ez utóbbi személy úgy büntetendő, mintha ő lenne az adós.

<sup>108</sup> Hs. 7.§

<sup>109</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 110.o.

helyessége esetén azonban véleményem szerint kérdéses, hogy mi szükség volt egyáltalán a Hs. 7.§-ára.

A felügyeletet vagy ellenőrzést elmulasztó esetleg bűnrészesként volt felelősségre vonható, tettesként azonban nem. Mint arra már utaltunk, felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség szándékos vagy gondatlan elmulasztását a Hs. javaslata vétségként hat hónapig terjedő fogházzal kívánta büntetni, ha a tettességre vonatkozó hivatkozott rendelkezések szerint senki nem lett volna büntethető. Ez a javaslat azonban a törvénybe nem került be.

A Hs. 8.§-a a tettesség körében korábban felmerült és általam is vizsgált több problémát orvosolt<sup>110</sup>, mikor az adós vagyonaival jogszerűen rendelkező személy tettesként történő felelősségre vonásának lehetőségét egyértelműen megteremtette. Tettes vagy társtettes tehát az adós illetve a Hs. 7. és 8. §-aiban megnevezett személyek lehetnek, részes bárki, a 8.§ esetében akár az adós is.

A *bűnösség* tekintetében a törvény megszületését követően vitatott volt, hogy a megghiúsítás vagy csorbítás szándékosságát miért rögzíti külön a tényállás, hiszen az általános részi rendelkezések alapján külön kiemelés nélkül is fogalmi elem lenne a büntettnék.<sup>111</sup> Volt olyan nézet, hogy e törvényi rendelkezésből károsítási célzat szükségessége következik<sup>112</sup>, végül azonban az elmélet és a gyakorlat egyaránt úgy foglalt állást, hogy ez utóbbi nem tényállási elem, a bűncselekmény megállapításához *dolus eventualis* is elegendő.<sup>113</sup> Az elkövető szándékának az elkövetési magatartást, a tényállásszerű eredményt és a magatartás jogtalanságát is át kellett fognia.

A törvény egyértelmű rendelkezése folytán – a hatályos szabályozáshoz hasonlóan – több hitelező kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása egy rendbeli bűncselekményt képez.

---

<sup>110</sup> Ha például a feleség üzletét korlátlan felhatalmazással felruházva a férj vitte, s a cselekményt ez utóbbi követte el, bár nem adós, mégis ő a tettese a Hs. 1.§-ában meghatározott büntettnék.

<sup>111</sup> Lásd Csemegi-kódex 75.§

<sup>112</sup> Lásd például Bursics Zoltán: A magyar anyagi büntetőjog vázлата. 526.o.

<sup>113</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 138.o.

A hitelsértés büntettének *minősített esete* valósult meg, ha a cselekmény pénzügyintézetrel szemben álló nagyobb számú betevőnek vagy fővállalkozóval szemben álló több alvállalkozónak súlyos megkárosítását eredményezte, és ezt a tettes előre láthatta.<sup>114</sup> A törvény miniszteri indokolása szerint kivételesen szigorú *büntetési tételt* határoztak meg a rendkívül súlyos, katasztrófaszerű következményeket maguk után vonó cselekményekre. A tapasztalat szerint az ilyen esetek pusztító hatása szinte kiszámíthatatlan, a közhitelt mélyen megrendítő, s az összeomlások sorozatát megindító lehet. Ezek az ügyek rendszerint az egész közvéleménynek felháborodásával járnak, a gazdasági életnek a károsult hitelezők körén túlmenő károkat is okoznak, s a felizgatott közhangulatot, a gazdasági élet káros nyugtalanságát csak szigorú megtorlás csillapíthatja le. Hasonló gondolatokkal napjainkban is gyakran szembesülhetünk, érdemes azonban azt is látnunk, hogy ez a kivételesen szigorú büntetési tétel öt évig terjedő fegyházbüntetés volt. Hatályos büntetőjogunk szerint már a csődbűncselekmény büntettnek minősülő alapesetei öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők, a gazdasági életben súlyos következménnyel járó cselekmény esetén pedig a büntetési tétel két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés.

A Hs. miniszteri indokolásával némileg ellentétesnek látszik a korabeli bírói gyakorlat, mely nagyobb számú betevő alatt négynél többet, a több alvállalkozó fogalma alatt kettőnél többet értett.

A pénzügyintézet részvényeseinek, egyéb hitelezőinek vagy a fővállalkozót foglalkoztatók károsodása a törvény szövegezése folytán a minősített esetet nem alapozta meg.<sup>115</sup>

---

<sup>114</sup> Hs. 2.§

<sup>115</sup> A pénzügyintézet betevőin és a fővállalkozóval szembenálló alvállalkozókon kívül a hitelezők nagyobb száma sem alapozta meg a minősítő körülményt.

A minősítés további feltétele, hogy a cselekmény a sértettek „súlyos megkárosítását” eredményezze.<sup>116</sup> Ennek megítélése során a kár összegére és az egyes károsultak vagyoni helyzetére is figyelemmel voltak. A minősítő körülmény megállapításának szubjektív feltétele az volt, hogy a tettes a súlyos károsodást, valamint azt, hogy a károsodás nagyobb számú betevőt vagy több alvállalkozót fog érinteni, előre láthatta. A minősítő körülményként szabályozott eredmény bekövetkezésének potenciális tudata tehát elegendő volt a bűnösség megállapításához.

A hitelsértés büntette esetén a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését is ki kellett mondani.<sup>117</sup> Az 1928. évi X. tc. (II. Bn.) alapján, ha a vádlottnak megfelelő vagyona, jövedelme vagy keresete volt, mellékbüntetésként pénzbüntetést kellett alkalmazni. *Angyal Pál* nézete szerint<sup>118</sup> a hitelsértés büntette miatt alkalmazott pénzmellékbüntetés esetén is - hasonlóan az 1914. évi XIV. tc. és az 1920. évi XXXVII. tc. által már alkalmazott megoldáshoz – meg kellett volna teremteni a pénzügyintézetnek, illetve általában az egyesületnek és kereskedelmi társaságnak a pénzbüntetésért való felelősségét.

### ***II.9.3. A hitelsértés vétsége***

Hitelsértés vétségét követi el az adós, ha egy vagy több hitelezőjének kielégítését gondatlanságból megghiúsítja vagy csorbítja azzal, hogy nyilvánvaló pazarlása

---

<sup>116</sup> Helyes az a nézet, hogy a hitelsértési tc. teret engedett annak az időközben többször felmerült igénynek, miszerint a súlyosabb következményt súlyosabb büntetéssel kell szankcionálni. A súlyosabb következményt azonban – a Csemegi-kódextól eltérően – nem az okozott kárhoz igazították, hanem a sértettek nagyobb számához. Ez utóbbi megfogalmazás azzal pontosítandó, hogy a minősített eset a sértettek nagyobb számán túlmenően a károsodás súlyosságát is megkívánta. *Vesd össze: Madai Sándor: A hitelsértés. Collega 2005/2. 110.o.*

<sup>117</sup> Hs. 3.§

<sup>118</sup> *Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 144.o.*

vagy nagymértékben hanyag, vagy nagymértékben könnyelmű üzletvitele, illetőleg gazdálkodása következtében fizetéseképtelenné vált.<sup>119</sup>

A miniszteri indokolás szerint a vétség lényeges tényállási eleme, egyszersmind a hitelsértés büntetettől való elhatárolás elsődleges ismérve a tényállásszerű eredmény gondatlan okozása.

Az, hogy az adós ellen fizetéseképtelenségi (csőd stb.) eljárást elrendeltek-e, a bűncselekmény megállapíthatósága szempontjából közömbös.<sup>120</sup>

A hitelsértés büntetti és vétségi alakzatának tényállási elemei részben megegyeznek (jogi tárgy, elkövetési tárgy, alany stb.) így ehelyütt elegendő az elhatároló ismérveket részletesebben megvizsgálni.

A vétség *elkövetési magatartásai*:

1. nyilvánvaló pazarlás
2. nagymértékben hanyag üzletvitel, illetve gazdálkodás
3. nagymértékben könnyelmű üzletvitel, illetve gazdálkodás.

*Nyilvánvaló pazarlás* általában az olyan mértékű költekezés, amely az adós személyi és vagyoni viszonyaival nem áll arányban, és a szükség és szokás szerint kialakult mértéket meghaladja. A pazarlás tehát relatív fogalom, adott személy életkörülményeihez, vagyoni viszonyaihoz mérten értelmezhető. Pazarlásról nemcsak akkor beszélhetünk, ha a költekezés célja fényűzés, hanem akkor is, ha az különben kifogás alá nem eső célra, de mértéktelenül történt.

*Nagymértékben hanyag az üzletvitel, illetve a gazdálkodás*, ha az adós nem kíséri kellő figyelemmel foglalkozásának menetét, nem tartja nyilván bevételeit és kiadásait, nem számol az előre látható kiadásokkal, kintlévő követeléseinek

---

<sup>119</sup> Hs. 4.§

<sup>120</sup> Fehérváry Jenő: Magyar anyagi büntetőjog kistükre. 175.o.

behajtását nem szorgalmazza stb. A bűnösséget csak nagymértékű hanyagság alapozza meg, mely körülmény bírói mérlegelés kérdése.

*Nagymértékben könnyelmű az üzletvitel, illetve a gazdálkodás, amikor az adós kellő előrelátás és megfontolás nélkül üzi foglalkozását, pl. biztosíték nélkül, illetve olyanoknak hitelez, akiknek fizetőképességéről nem győződött meg, vagyonát nem biztosítja, stb. Azt, hogy a könnyelműség nagymértékű-e ez esetben is a bíróság értékeli az ügy konkrét körülményeinek figyelembe vételével.*

A Hs. miniszteri indokolása szerint a törvény az üzletvitel mellett azért utal a gazdálkodásra is, hogy ezzel egyértelművé tegye, hogy a cselekmény nemcsak kereskedés, hanem bármely más foglalkozás keretében is elkövethető. A *kereskedő vonatkozásában* azonban a Hs. 4.§ (2) bekezdése<sup>121</sup> a nagymértékben hanyag, illetve nagymértékben könnyelmű üzletvitel tekintetében *értelmező rendelkezést* ad, amely példálózó (exemplifikatív) jellegű.<sup>122</sup>

*Kereskedő* alatt azt a személyt értették, akinek cégét a kereskedelmi törvény alapján be kellett jegyeztetnie, és köteles volt állandó könyvvezetést folytatni, időszakos leltárt és mérleget készíteni, üzleti leveleit megőrizni. Az a körülmény, hogy a kereskedőnek tekintendő személy esetleg elmulasztotta cégét bejegyeztetni, az ilyen minőségben történő felelősségre vonását nem zárta ki. A kereskedőt felelősség terhelte, ha fizetéseképtelenségét kellő időbe nem jelentette be. A cselekmény akkor volt a terhére írható, - a csődtörvény rendelkezésére is

---

<sup>121</sup> Kereskedő nagymértékben hanyagul, illetőleg nagymértékben könnyelműen folytatja üzletét, különösen akkor, ha fizetéseképtelenségét a hatóságnak vagy hitelezőinek, illetőleg a hitelező érdekképviselőének kellő időben be nem jelentette, ha üzleti tőkéjét rendes üzleti köréhez nem tartozó tőzsdei játékokban vagy merész üzletekben kockáztatja, továbbá – habár a jog szabálya szerint ügyleteit és vagyoni állását feltüntető könyvvezetést lett volna köteles folytatni, illetőleg mérleget készíteni – könyvvezetést nem folytatott, mérleget nem készített, vagy könyvvezetését, illetőleg mérlegét, levelezését és leltárát meg nem őrizte, vagy úgy vezette, hogy abból ügyleteit és vagyoni állását nem lehet megállapítani.

<sup>122</sup> Tóth Mihály nézete szerint a Hs. hivatkozott rendelkezése az „adminisztratív hitelsértés” tényállását fogalmazta meg. Lásd Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. 165. o. Felvethető, hogy e jogszabályi rendelkezés önálló bűncselekményt konstruál-e, vagy – amint arra fentebb már utaltam – a kereskedők vonatkozásában érvényesülő értelmező rendelkezést tartalmaz.

figyelemmel – ha fizetéseképtelenségének tudatában haladéktalanul nem tett bejelentést a hatóságnál, a hitelezőknél vagy a hitelezők érdekképviselőjénél. Az üzleti tőkének tőzsdei játékokban való kockáztatása csak akkor alapozhatta meg a bűncselekményt, ha az nem tartozott a kereskedő rendes üzleti köréhez. Merész üzletnek minősült, ha annak kimenetelét nem a kereskedő szakismeretei, hanem kizárólag vagy elsősorban a véletlen határozta meg. A könyvvezetés, mérlegkészítés megőrzési kötelezettség kapcsán elkövetett szabálytalanságok szintén megalapozhatták a hitelsértés vétségét, de csak akkor, ha ezen cselekmények következménye – akár más gazdasági tényezők közrehatásával – a kereskedő üzleti egzisztenciájának összeomlása, a tényállásszerű eredmények bekövetkezése. A Curia gyakorlata szerint önmagában a rendetlen könyvvezetés nem alapozta meg a bűncselekmény megállapíthatóságát.<sup>123</sup>

A hitelsértés büntettségéhez képest további érdemi eltérés, hogy a vétségi alakzat kifejezett tényállási elemmé teszi a *fizetéseképtelenné válást*, mint a fentebb tárgyalt magatartások *adós oldalán előálló eredményét*. A korabeli szakirodalomban nevezték e tényállási elemet közvetlen vagy közelebbi eredménynek is.<sup>124</sup> Valójában kétszeres okozati összefüggésnek kellett fennállnia, egyrészt az elkövetési magatartások és a fizetéseképtelenség, másrészt a fizetéseképtelenség és a hitelezői kielégítés meghiúsulása vagy csorbulása között. A felelősséget azonban nem zárta ki, ha a hanyag vagy könnyelmű üzletvitel, illetve gazdálkodás nem kizárólagos oka volt a fizetéseképtelenségnek. Amennyiben a fizetéseképtelenség nem következik be, a cselekmény legfeljebb kísérletnek minősülhetne, mely külön törvényi rendelkezés hiányában nem büntethető.

---

<sup>123</sup> Nem okszerűtlen az a felvetés, mely szerint a nem kereskedő vonatkozásában is célszerű lehetett volna a törvényben néhány elkövetési magatartást kiemelni. Lásd Madai Sándor: A hitelsértés 110.o. A kereskedőkre vonatkozó külön értelmező rendelkezés beiktatásának indoka azonban láthatóan az volt, hogy a hitelsértést ugyan bárki elkövetheti, de bizonyos magatartások, a kereskedelmi törvény rendelkezéseire is figyelemmel csak kereskedők esetében alapozhatják meg a büntetőjogi felelősséget.

<sup>124</sup> Értelemszerűen a hitelezők kielégítésének gondatlanságból történő meghiúsítása vagy csorbítása ebben az összefüggésben a közvetett vagy távolabbi eredmény.

A fizetésképtelenség az adósnak az az állapota, melyben fizetési kötelezettségeinek általában nem képes eleget tenni. Az átmeneti fizetési késedelem vagy fizetési zavar a fizetésképtelenséget nem alapozza meg, de az sem okvetlenül szükséges, hogy tartozásainak összege meghaladja vagyonát. A fizetésképtelenség megállapítása független attól, hogy elrendelték-e az adós ellen a csődöt, csődön kívüli kényszerezegyezséget vagy kényszerfelszámolást.

*A hitelező oldalán előálló eredmény* a hitelező vagy hitelezők kielégítésének gondatlanságból okozott meghiúsulása vagy csorbulása. Ez az eredmény a hitelsértés vétségének közvetett vagy távolabbi eredménye, melynek három szempontból van jelentősége. Ezen eredménynek is be kell következnie a bűncselekmény befejezettségéhez, hitelezői károsodás hiányában ugyanis legfeljebb kísérletről lehetne szó, amit a törvény e helyütt nem rendel büntetni. Szükséges továbbá, hogy a hitelező vagy a hitelezők károsodása a fizetésképtelenség okozataként álljon elő, de itt is elegendő, ha a fizetésképtelenség egyik feltétele volt a károsodásnak. Végezetül a fizetésképtelenséget, illetve a hitelezők károsodását illetően gondatlanságnak kell fennállnia.

A hitelsértés vétsége esetén az elkövetési magatartások szándékosak és gondatlanok egyaránt lehetnek, az eredmény vonatkozásában azonban kizárólag gondatlanság állhat fenn. Az elkövetési magatartások egy része jellemzően szándékos (pl.: ha a kereskedő üzleti tőkéjét merész üzletekben kockáztatja), míg a nagymértékben hanyag üzletvitel, illetve gazdálkodás gondatlan magatartásokat takar. Az eredmény tekintetében elegendő az eredményképzet lehetősége, a gondatlanság enyhébb alakzata, mikor is Angyal megfogalmazása szerint a gondatlanság épp abban áll, hogy az adósnál meg lehetett, s meg kellett volna



lenni annak a tudatnak, hogy cselekménye fizetési képtelenségét, s hitelezőinek károsodását vonhatja maga után.<sup>125</sup>

A *bűnrészesség* kérdésében a korabeli elmélet és gyakorlat erősen megosztott volt. Elvi élel megfogalmazták ugyan, hogy a gondatlanságból elkövetett bűncselekményeknél kizárt a bűnrészesség minden formája, a gyakorlatban azonban még a Curia is hozott olyan döntéseket, melyek részesi felelősséget állapítottak meg. Angyal nézete szerint, aki rábírja a kereskedő adóst, hogy ne vezessen könyveket, vagy aki előmozdítja a kereskedő adósnak azt a tevékenységét, mellyel üzleti tőkét rendes üzleti köréhez nem tartozó tőzsdéjátékban kockáztatja, ha tudhatta, hogy a könyvvezetés elmulasztása, illetőleg a tőzsdéjáték az adós fizetési képtelenségét, s a hitelezők károsodását idézheti elő, s ezek az eredmények bekövetkeztek, mint felbujtó, illetőleg bűnsegéd felelősségre vonandó. Az ennek kapcsán felmerülő büntetőjog elméleti problémát pedig azzal igyekezett áthidalni, hogy a bűnrészesség megállapítása csak akkor kizárt, ha maga az elkövetési magatartás is gondatlan, nem csupán a tényállásszerű eredmény.

A hitelsértés vétségének *minősített esete* - a büntetési alakzattal egyezően – akkor volt megállapítható, ha a cselekmény pénzügyi intézettel szemben álló nagyobb számú betevőnek vagy fővállalkozóval szemben álló több alvállalkozónak súlyos megkárosítását eredményezte.<sup>126</sup> Az uralkodónak mondható – napjaink büntetőjogi gondolkodása alapján már nyilvánvaló – felfogás szerint e minősítő körülmény akkor írható az elkövető terhére, ha e vonatkozásban gondatlanság terhelte, volt azonban olyan nézet is, mely szerint e minősítés feltétele, hogy az eredményt a tettes előre nem látta, illetőleg előre nem láthatta.

---

<sup>125</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 158.o.

<sup>126</sup> Hs. 5.§

A hitelsértés vétségének *büntetése* egy évig terjedő, a minősített eset büntetése pedig három évig terjedő fogház volt .

A hitelsértés büntette és a hitelsértés vétségének minősített esete miatt a bünvádi eljárást *hivatalból* kellett megindítani. A hitelsértés vétségének alapesete azonban csak *magánindítványra* volt büntethető. A magánindítvány tekintetében a Hs. több, az általános szabályoktól eltérő, speciális rendelkezést is tartalmazott. A magánindítvány előterjesztésére jogosultak a hitező, illetve a hitelezők. Ha egy hitelező volt, természetesen ő terjeszthette elő a magánindítványt, több hitelező esetén azonban a Hs. áttörte a Btk. 114.§-ának általános szabályát, mely alapján a hitelezők külön előterjesztési jogosultsággal bírtak volna, és akként rendelkezett, hogy a magánindítvány megtételére a megkárosított hitelezőknek a követeléseik tőkeösszege szerint számított többsége jogosult.<sup>127</sup>

A magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidő szintén sajátosan alakult. A Csemegi-kódex 112.§-ának általános rendelkezése szerint a magánindítvány attól a naptól számított három hónap alatt terjeszthető elő, amely napon az elkövetett cselekmény, és annak elkövetője az előterjesztésre jogosult tudomására jutott. A Hs. azonban speciális rendelkezésként előírta, hogy ha az adós a hitelezőivel kötendő egyezség iránt eljárást tett folyamatba, a magánindítványt a fent írt három hónapos határidőn túl is mindaddig meg lehetett tenni, amíg az egyezségi eljárás folyamatban volt, vagy amíg az adós a magánegyezségben vagy a kényszeregyezségben elvállalt kötelezettségének eleget nem tett.

A Hs. miniszteri indokolása szerint e rendelkezések célja annak kizárása, hogy az idő előtt megindított bünvádi eljárás az adós üzleteinek lebonyolítását megszakítsa, és üzleti egyéniségét kettétörje, hiszen az adós csak így maradhat képes arra, hogy hitelezőit legalább részben kielégíthesse. Ezen hitelezői érdekre figyelemmel teszi függővé a bünvádi eljárás megindítását a hitelezők többségének magánindítványától. Ugyanakkor bíztak abban, hogy a hitelezők

---

<sup>127</sup> Hs. 4.§

döntésétől való részbeni függés az adóst hathatósan arra fogja ösztönözni, hogy a hitelezőkre előnyös egyezséget kössön, és egyezségi kötelezettségeinek pontosan eleget tegyen.

Az előterjesztett magánindítvány – hasonlóan a hatályos szabályozáshoz – a Hs. alapján is visszavonhatatlan volt.

Jóllehet a Hs. 6.§-a akként rendelkezik, hogy a törvény alkalmazása szempontjából közömbös, hogy az adós ellen csődöt, csődönkívüli kényszeregyezséget vagy kényszerfelszámolást elrendeltek-e, a törvényben szabályozott további hitelezőket károsító cselekmények mégis kapcsolódnak a fizetéseképtelenségi eljárásokhoz.

#### ***II.9.4. A hitelező által elkövetett passzív vesztegetés***

A hitelsértés vétségét nemcsak az adós, de a hitelező is elkövetheti.<sup>128</sup> Mint azt korábban már láttuk, a hitelezők megvesztegetését már az 1881. évi XVII. tc., a csődtörvény, majd az 1916. évi V. tc. is büntetni rendelte. A szabályozás tartalma részben eltérő volt, közös azonban, hogy az aktív és passzív vesztegetést egyaránt büntetés alá vonták. A Hs. hatályon kívül helyezte az 1916. évi V. tc. vonatkozó rendelkezéseit, és kizárólag a passzív vesztegetést kriminalizálta. A miniszteri indokolás szerint a gyakorlati életben azt tapasztalták, hogy a hitelező megvesztegetése ugyan gyakran fordul elő, de nagyon ritkán lesz bűnvádi eljárás tárgya, aminek az az oka, hogy egyik-másik lelkiismeretlenebb hitelező a kényszerhelyzetben levő adóstól külön előnyöket csikar ki, azzal a fenyegetéssel, hogy máskülönben a likvidációs eljárás folyamán jogainak rosszindulatú gyakorlásával akadályozni fogja az eljárásnak az adós érdekeit kímélő befejezését. Az adós pedig az ellene végrehajtott zsaroló műveletről nem tesz feljelentést, mert tudja, hogy a kierőszakolt előny megadásával maga is

---

<sup>128</sup> Lásd Fehérváry Jenő: Magyar anyagi büntetőjog kistükre. 176.o.

büntetendővé vált. Hasonló megfontolások alapján az 1898. évi német csődtörvény is csak a passzív megvesztegetést, az előnyt elfogadó hitelezőt büntette. A passzív vesztegetés Hs. szerinti törvényi tényállása<sup>129</sup> néhány ponton eltér az 1916. évi V. tc. szabályozásától. Ilyen érdemi különbség, hogy elkövetési magatartásként a hitelező részéről csak a jogtalan előny elfogadását helyezi büntetés alá, az előny követelését még nem.<sup>130</sup> E módosítást azzal indokolták, hogy az adós ne használhasson hitelezője ellen fegyverül nehezen bizonyítható és nehezen megcáfolható, kétes tényállás alapján tett bűnvádi feljelentést.

Az új törvényi szabályozás orvosolta az 1916. évi V. tc. vonatkozó rendelkezésével szembeni azon jogos kritikát, hogy a bűncselekmény a kényszerfelszámolási eljárásban nem volt megállapítható. A tényállás pontosítását jelenti továbbá, hogy a cselekmény célzata a határozat hozatalához való hozzájárulás, hozzá nem járulás, illetve szavazástól tartózkodás mellett kiegészül azzal, hogy jogorvoslatot használjon, vagy ne használjon, vagy a jogorvoslatról lemondjon. Tekintettel arra, hogy a Hs. az előnyt nyújtó adóst nem kívánta büntetni, a passzív vesztegetés bűnrészeseként sem lehetett felelősségre vonni.

### ***II.9.5. Koholt követelés érvényesítése***

A koholt követelés érvényesítése vétségét szintén fellelhetjük úgy az 1881. évi XVII. törvénycikkben, mint az 1916. évi V. törvénycikkben. Láttuk azt is, hogy a kényszerfelszámolási eljárás körében elkövetett ilyen cselekményeket külön

---

<sup>129</sup> Vétséget követ el az a hitelező, aki a maga vagy más részére ajándékot vagy más előnyt fogad el azért, hogy a csődeljárást vagy a csődönkívüli kényszeregyesség vagy kényszerfelszámolási eljárás során a hitelezők valamely határozatának hozatalához szavazatával hozzájáruljon, vagy hozzá ne járuljon, vagy pedig a szavazástól tartózkodjék, jogorvoslatot használjon, vagy ne használjon, vagy a jogorvoslatról lemondjon.

<sup>130</sup> A Hs. javaslata ettől eltérően még az előny követelését is büntetni kívánta és külön rendelkezett annak büntetendőségéről, aki ajándékot vagy előnyt a meghatározott célból a hitelező beleegyezésével a hitelező vagy más részére követeli, vagy elfogadja. Az már a javaslat kapcsán megfogalmazódott, hogy a „szuperkvótával való üzérkedés” ellen, mint súlyos, veszélyes bűncselekmény ellen kell fellépni, de bizonyos remédiókat kell keresni, hogy ha az egyik fél eme homályban lappangó bűncselekménytől visszalép a felfedezés jutalmául büntetlenül maradjon. Lásd Zöldy Miklós: A hitelezőket károsító bűncselekmények. 71-73.o.

jogszabályok (1920. évi XXXVII. tc., 1923. évi VIII. tc.) rendelték büntetni. E bűncselekményt valójában az álhitelező<sup>131</sup> követi el, aki a csődeljárás, a csődön kívüli kényszeregyezségi vagy kényszerfelszámolási eljárás során tudva koholt vagy fenn nem álló követelést érvényesít. Az új tényállás tehát a csődeljárás és a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárás mellett a kényszerfelszámolási eljáráshoz kapcsolódóan is megvalósulhat.

Az elkövetési magatartás a koholt vagy fenn nem álló követelés érvényesítése, mely fogalom alatt a bejelentést értjük. Eltérően a hitelsértés büntettétől és a Hs. 4. §-ába ütköző hitelsértés vétségétől, melyek megvalósulása szempontjából a csőd stb. eljárás elrendelése közömbös volt, a most tárgyalt vétség csak valamely folyamatban lévő eljárásban követhető el. Koholtnak tekintették a nem létező követelést, a fenn nem álló követelés pedig korábban létező, de a bejelentés idején már megszűnt követelést jelentett. Az elkövető tudatának a követelés koholt, illetve fenn nem álló voltát át kellett fognia, a bűncselekmény csak szándékosan volt elkövethető. A koholt követelés érvényesítésének vétsége szubszidiárius bűncselekmény volt, akkor kerülhetett megállapításra, ha a cselekmény súlyosabb büntetés alá nem esett. E bűncselekmény alaki halmazata látszólagos a hitelsértés büntettével azokban az esetekben, ha a hitelező az adós rábírása alapján vagy vele egyetértésben cselekedett, hiszen ha az adós a koholt vagy fenn nem álló követelést az előbbieken alapján elismeri, vele szemben a hitelsértés büntette állapítandó meg, az érvényesítő pedig a körülményekhez képest felbujtó vagy bűnsegéd.<sup>132</sup>

#### ***II.9.6. Az adós vagyonának kezelésével megbízottak visszaélései***

Az 1916. évi V. tc. a csőd és a kényszeregyezségi eljárás alatt álló vagyon kezelői által elkövetett hűtlen kezelésről rendelkezett, míg a Hs. a büntetőjogi

---

<sup>131</sup> Lásd Fehérváry Jenő: Magyar anyagi büntetőjog kistükre. 176.o.

<sup>132</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 166.o.

fenyegetettség körét a kényszerfelszámolási eljárásra is kiterjesztette.<sup>133</sup> A bűncselekmény jogi tárgyát nem csupán a hitelezők, hanem az adós vagyoni érdekei is képezték. Az elkövetési tárgy a kezelésre, gondozásra, felügyeletre bízott vagyon. A fogalmak elhatárolása körében ma is tanulságos Angyal Pál megközelítése, mely szerint a kezelés annyi, mint a vagyonnal, annak egyes részeivel kapcsolatos oly nemű gazdasági tevékenység kifejtése, mely a vagyon és illetőleg részei természetének megfelel; gondozáson oly tevékenységösszesség értendő, mely a megőrzésen kívül főleg az értékcsökkenés, elveszés, megsemmisülés lehetőségeinek távoltartására, s egyben arra irányul, hogy a vagyon a maga természetszerű gyarapodásának útját akadálytalanul lejárja; felügyelet az a tevékenység, mely a kezelés és gondozás szakszerű ellenőrzésében s esetleg irányításában merül ki; az ellenőrzés a kezelés, gondozás és felügyelet teendőinek szabályszerű menetét biztosítani hivatott tevékenység.<sup>134</sup> Az elkövetési magatartás a kötelességszegés, az eredmény pedig a károkozás volt, mely fogalom a mai szabályozástól eltérően az elmaradt hasznot is magában foglalta. A bűncselekmény tettese az lehetett, akit a bíróság vagy a hitelező az adós vagyonának kezelésével, gondozásával, felügyeletével vagy ellenőrzésével megbízott. Csak szándékosan elkövethető delictum, célzatot azonban a tényállás nem értékelte.

*A hitelsértésről szóló törvény fogadtatása és értékelése* szélsőségesen ellentmondásos volt. *Lengyel Aurél* 1931-ben a törvényjavaslat kapcsán úgy fogalmazott, hogy az radikálisan bont és primitíven épít. Nézete szerint a

---

<sup>133</sup> Hs. 11.§ Akit csődeljárásban, csődön kívüli kényszerregyességi vagy kényszerfelszámolási eljárásban az adós vagyonának kezelésével, gondozásával, felügyeletével vagy ezek ellenőrzésével megbízottak, ha megbízatása körében akár a hitelezőknek, akár az adósnak tudva és akarva vagyoni kárt okoz, hűtlen kezelés vétsége, illetve bűntette címén a Btk. 361.§-ának első bekezdésében, valamint a Btk. 363. és 364. §-ában foglalt rendelkezések szerint büntetendő.

<sup>134</sup> Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. 168.o.

reformnak nem szabad túllépnie azokat a kereteket, amelyeket a szükség szab.<sup>135</sup> *Balázs Jenő* 1933-ban írott tanulmányában rámutat arra, hogy a gazdasági élet bajait annak természetéből folyó gazdasági cselekedetekkel, jó gazdasági és pénzügyi politikával lehet gyógyítani, nem pedig büntető törvényekkel. Úgy látta, fennáll annak a veszélye, hogy olyan magatartásokat is a törvény keretébe von a jogalkalmazó, amelyeket a törvényhozó a miniszteri indokolásból is kitűnően nem akar büntetni.<sup>136</sup> *Angyal Pál* 1942-ben írott igen részletes elemzése a hitelsértési törvény megalkotása után tíz évvel már a törvény, illetve az alakuló joggyakorlat pozitív eredményeiről is számot ad, nem elhallgatva a gyakorlatban felmerülő problémákat és ellentmondásokat.

A törvény részletes elemzését elsősorban azért láttam indokoltnak, mert napjainkban az új Btk. kodifikációja során ismét szembesülnünk kell azokkal a problémákkal, amelyek a hitelezőket károsító cselekmények szabályozása során szükségszerűen felmerülnek, s amely kérdésekre a Hs. hatályos büntetőjogi szabályozásunktól számos ponton gyökeresen eltérő válaszokat adott. Helyeselhető megoldása a hitelsértési törvénynek, hogy a hitelezőket károsító cselekményeket a büntető törvénykönyvön belül egy cím alatt egységes rendszerbe foglalva szabályozza. Alapvető kérdés, hogy az ilyen cselekmények büntethetőségét a csőd, illetve felszámolási eljáráshoz kötjük-e, vagy azoktól függetlenné tesszük. Állást kell foglalni a tekintetben is, hogy a csődbűncselekmények továbbra is csak szándékosan elkövethető delictumok maradnak, vagy bizonyos körben indokolt lehet a gondatlan elkövetést is büntetés alá vonni. Vizsgálatot igényel a bűncselekmény alanyi körének meghatározása, a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztásával megvalósuló vezetői büntetőjogi felelősség e körben történő alkalmazásának lehetősége. Átgondolást

---

<sup>135</sup> Lengyel Aurél: Törvényjavaslat a hitelsértésről. Jogtudományi Közlöny 1931/13. Idézi Szilágyi Éva: A hitelsértésről szóló 1932:IX. tc. (Hs.) in: Visky Emlékkönyv. KJK-MTA Állam-és Jogtudományi Intézet. Szerk.: Wiener A. Imre. Budapest, 1994. 109. o.

<sup>136</sup> Balázs Jenő írását idézi Szilágyi Éva: A hitelsértésről szóló 1932:IX. tc. (Hs.) 109.o.

érdemel – figyelemmel a gyakorlati tapasztalatokra is – a büntetési tételek adekvát meghatározása. Mindezen kérdésekben és még számos más vonatkozásban is, úgy vélem, hasznos kiinduló pontot jelenthet a hitelsértésről szóló 1932. évi IX. tc. és a hozzá kapcsolódó joggyakorlat.

## **II.10. Az 1945 utáni jogfejlődés, a „csődbüntetőjog” kiiktatása**

Mint ismeretes, a Csemegi-kódex a II. világháborút követően is hatályban maradt, koherens rendszerét azonban a háború során hozott számtalan új büntető jogszabály áttörte. *Ries István* igazságügy miniszter 1947-ben így fogalmazott: túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ma már a büntetőjogi szabályoknak szinte áttekinthetetlen tömege áll előttünk; mind a jogalkotás, mind pedig a jogalkalmazás során minduntalan komoly nehézségekkel jár annak eldöntése, vajon valamely jogszabály hatályban van-e még, és ha igen, milyen alakban.<sup>137</sup> Tisztán látszott, hogy a büntetőjog az átalakulás szakában volt, az elvek tisztázása, a részletek körültekintő megvitatása egy új jogszabálysöveg végleges megállapítása még hosszú időt vesz igénybe. A büntető jogalkotás és az igazságszolgáltatás számára kívánt segítséget nyújtani az Igazságügyminisztérium azzal, hogy felkérte *Auer György* főállamügyész egyetemi tanárt a *hatályos büntetőjog szabályait tartalmazó gyűjtemény* elkészítésére, mely 1947-ben látott napvilágot, és a Btk. XXXV. fejezetében ugyan a csalárd és vétkes bukás cím alatt, de tartalmilag helytállóan a hitelsértésről szóló 1932: IX. tc. rendelkezéseit tartalmazta.<sup>138</sup>

Mint tudjuk 1951. január 1. napján hatályba lépett az *1950. évi II. törvény* a Büntető Törvénykönyv Általános Részéről (Btá.), a Csemegi-kódex különös része azonban – számos módosítással – továbbra is hatályba maradt. A különböző

---

<sup>137</sup> A hatályos büntetőjog szabályai. Összeállította: Auer György. Igazságügyminisztérium. Budapest, 1947. A bevezetést írta Ries István igazságügyminiszter. III-IV.o.

<sup>138</sup> A hatályos büntetőjog szabályai. 186-188. o.



időkben, más társadalmi rendszerekben keletkezett, sokszor módosított jogszabályok egységes rendszerbe foglalás nélkül még a jogászok számára is nehezen áttekinthetőek voltak. Ez indokolta, hogy az Igazságügyminisztérium elkészítse a hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítását, ami BHÖ rövidítéssel vált ismertté. A BHÖ ugyan nem jogforrás, de gyakorlati jelentősége óriási volt, az összeállítás az 1952. augusztus 31. napján hatályban lévő anyagi büntetőjog rendelkezéseit tartalmazta. E munka szükségességét indokolta az is, hogy számos külön jogszabály tartalmazott büntetőjogi rendelkezéseket. A gyűjtemény Különös Rendelkezések megnevezésű második címében sajátos módon eltért a még mindig hatályban lévő Btk-tól. Az ötödik részben a XXI. fejezetben a polgárok javai elleni bűncselekmények között lelhetjük fel a hitelezők megkárosítása cím alatt a Hs. által bevezetett rendelkezések túlnyomó többségét, a Hs. 11. §-ában írt delictumot azonban a vagyonkezelő bűncselekménye önálló cím alá helyezte.<sup>139</sup>

A hitelsértésre vonatkozó korábbi szabályok tehát még tovább éltek, de fokozatosan megjelentek az állami és a társadalmi tulajdon kiemelt védelmét biztosító normák, a tervgazdálkodás során megvalósítható „hitelsértések” különböző formái.

A hitelrendszer büntetőjogi védelméről rendelkezett a *19/1952. (III.13.) MT sz. rendelet* melyet a BHÖ függelékébe F) pont alatt a népgazdaság elleni egyéb bűncselekmények közé vett fel.

A jogszabály a hitelfegyelmet sértő egyes cselekményeket büntettként, míg az enyhébb súlyú magatartásokat kihágásként rendelte büntetni. A bűncselekmények szubszidiárius jellegűek voltak, különösen a tervgazdálkodás büntetőjogi védelméről szóló 1950. évi 4. számú törvényerejű rendelet rendelkezéseire képest. A bűncselekmény alanyára vonatkozó rendelkezés szerint állami

---

<sup>139</sup> A hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása. Jogi és Államigazgatási Könyv-és Folyóiratkiadó. Budapest, 1952. 214-216.o.

vállalatot vagy szervezetet terhelő kötelesség megszegése esetén az állami vállalatnak azt a dolgozóját, illetőleg a szervezetnek azt a dolgozóját vagy tagját kellett büntetni, akinek intézkedése vagy más ténye folytán következett be a kötelességszegés, ha pedig a kötelességszegés mulasztásból állt, azt a személyt terhelte a büntetőjogi felelősség, akinek kötelessége lett volna a megfelelő intézkedés vagy tevékenység.<sup>140</sup> A hitelfegyelmet sértő magatartások közé tartozott a) a hitelígény elbírálásához szükséges tény vagy adat valóságnak nem megfelelő közlése, ideértve a valóságnak meg nem felelő hitelcélmegjelölést, b) a hitelnek a folyósításkor meghatározott céltól eltérő felhasználása, c) a hitel fedezetének egészen vagy részbeni elvonása, veszélyeztetése, értékének csökkentése.

A Csemegi-kódex magántulajdonon alapuló hitelkapcsolatok védelmére irányuló büntetőjogi rendelkezései a társadalmi és gazdasági viszonyok alapvető változása folytán szerepüket már kevésbé tudták betölteni. Korábbi csődtörvényünket az 1881. évi XVII. törvénycikket hatályon kívül helyezték, és helyébe formailag semmilyen szabályozás nem lépett azon ideológiai elv alapján, hogy a csőd mint gazdasági jelenség kizárólag a tőkés gazdaságokra jellemző, szocialista viszonyok között csőd nem fordulhat elő.<sup>141</sup> A direkt tervutasításon alapuló gazdaságirányítási rendszernek nem volt szüksége a csődjog intézményére, a gazdálkodó szervezetek piaccal való kapcsolata ugyanis megszűnt.<sup>142</sup> Hasonló folyamatok mentek végbe a bolgár, a csehszlovák, a szovjet, a román büntetőjogban,<sup>143</sup> a Jugoszláv Szocialista Köztársaság Büntető Törvénykönyve azonban 213/a. és 213/b. §-aiban továbbra is bűncselekményként értékelte a csőd előidézését<sup>144</sup>, illetve a hitelezők megkárosítását.<sup>145</sup>

---

<sup>140</sup> 19/1952. (III.13.) MT sz. r. 17. § (3) bek.

<sup>141</sup> Tóth Mihály – Török Gábor: Csődjog. 58.o.

<sup>142</sup> Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. Novotni Alapítvány. Miskolc, 2006. 15.o.

<sup>143</sup> Lásd Európai szocialista országok büntető törvénykönyvei. Szerk: Horváth Anna. Magyar Tudományos Akadémia Állam-és Jogtudomány Intézete. Budapest, 1973.

<sup>144</sup> E bűncselekményt a gazdálkodó szervezetnek olyan felelős személye követhette el, aki ismerve a szervezet fizetésképtelenségét, a rendelkezésre álló eszközök ésszerűtlen felhasználásával, illetve alacsony

## II.11. Az 1961. évi V. törvény (Btk.)

A második magyar büntető törvénykönyv az 1961. évi V. törvény szabályozott olyan tényállásokat, melyek közvetlenül vagy közvetve kapcsolatba hozhatóak a hitelezői érdekek védelmével, szorosan a témánkhoz tartozó csődbűncselekmények azonban a fentebb ismertetett okokra is tekintettel csak 1992-ben jelentek meg újra büntetőjogunkban.

Az 1961-es Btk-ban a hitelezői érdekekkel összefüggésbe hozható bűncselekmények: a Btk-nak a népgazdaság elleni büntetésekre vonatkozó XIII. fejezetének I. Címében szabályozott pazarló gazdálkodás (225.§), a népgazdaság szerveinek megtévesztése (226.§), a beruházási és a pénzügyi fegyelmet sértő büntett (229.§), továbbá az egyéni hitelezők védelme érdekében egyes vagyon elleni bűncselekmények.

A *pazarló gazdálkodás*<sup>146</sup> csak általánosságban áll kapcsolatban a témával, érdemes azonban kiemelni, hogy a bűncselekmény tényállási eleme az *ésszerű gazdálkodás* követelményeinek megszegése. A tényállás már némileg változott gazdaságpolitikai személetet és büntetőpolitikai célkitűzést érvényesít. A tervgazdálkodás fenntartása mellett a gazdasági funkcionárius feladata elsősorban nem a terv teljesítése, hanem az ésszerű, takarékos, eredményes gazdálkodás.<sup>147</sup>

---

áron történő értékesítésével, mértéken felüli eladósodással, aránytalanul nagy kötelezettségek vállalásával, fizetéképtelen személyekkel történő szerződéskötéssel, a tartozások időbeni behajtásának elmulasztásával a gazdálkodó szervezet csődjét idézte elő. A bűncselekmény gondatlan elkövetése is büntetendő volt.

<sup>145</sup> Hitelezők megkárosításáért felelt a gazdálkodó szervezet azon felelős személye, aki a gazdálkodó szervezet fizetéképtelenségének tudatában valamely követelés kifizetésével vagy más módon valamely hitelezőt a többi hitelezővel szemben szándékosan előnyösebb helyzetbe juttatott, és ezáltal a többi hitelezőt megkárosította. A bűncselekmény másik fordulata lehetett a hitelezők kijátszásának, illetve megkárosításának szándékával jogtalan követelés elismerése, színlelt szerződés kötése, a hitelezők egyéb módon történő megtévesztése. Wiener A. Imre: A gazdasági vezetők büntetőjogi felelőssége. KJK. Budapest, 1974. 325-326.o.

<sup>146</sup> 1961. évi V. törvény 225. § (1) Állami szerv, társadalmi szervezet vagy szövetkezet önálló intézkedésre jogosított dolgozója, aki az ésszerű gazdálkodás követelményeit súlyosan vagy rendszeresen megszegve jelentős pénz-, anyag-, energia- vagy munkaerőpazarlással járó gazdasági tevékenységet fejt ki, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A bűncselekmény minősített esete, ha a büntett a népgazdaság érdekeit súlyosan sértette. A gondatlan elkövetés is büntetendő volt.

<sup>147</sup> Erdősy Emil: Gazdasági rendszereink büntetőjogi védelme a tervgazdálkodás időszakában. in.: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar. Pécs, 2005. 38.o.

A korabeli szakirodalom szerint az ésszerűség relatív fogalom annyiban, hogy a magatartás mindig egy adott helyzetben, adott feladatok megvalósítása szempontjából lehet gazdaságilag ésszerű vagy ésszerűtlen. Az adott kor sajátos viszonyai tükröződnek abban a megfogalmazásban, mely szerint ésszerű lehet a termelésben az előírt mennyiségi mutatóknak akár nagymérvű túllépése is, a túlórában való dolgoztatás, a munkapszichológiai törvényszerűséget figyelembe nem vevő beruházás, a biztonsági tartalékok normán felüli képzése stb., ugyanakkor más helyzetekben más társadalmi aktualitás mellett, más jellegű feladatok ellátása körében ugyanezek a magatartások ésszerűtlenné válnak. Az ésszerűség megítélése során figyelemmel kell lenni az érintett gazdálkodó egység rendeltetésére, társadalmi céljára, másfelől az objektív gazdasági törvényekben kifejeződő szükségszerű folyamatokra. A követelmények mibenlétéről az érdekeltek általánosságban a gazdálkodás adott körére érvényes jogi normákból, gazdaságpolitikai iránymutatásokból, vagy megkövetelt szakmai ismereteik alapján szereznek tudomást. Ma is figyelmet érdemel az a gondolat, mely szerint büntetőjogi felelősségre vonásra a szakember számára kézen fekvő, nem vitatható követelmények megszegése esetén kerülhet sor.<sup>148</sup> A gazdasági és a vagyoni elleni bűncselekmények elhatárolásának problémái már ekkor megmutatkoztak, a társadalmi tulajdont károsító gazdálkodást ugyanis a társadalmi tulajdon hűtlen és hanyag kezelésére vonatkozó büntető rendelkezések alapján kellett elbírálni, így a pazarló gazdálkodás a gyakorlatban szinte egyáltalán nem élt.<sup>149</sup>

*A népgazdaság szerveinek megtévesztését*<sup>150</sup> egyebek mellett az követte el, aki hitel engedélyezésének céljából a népgazdaság illetékes szervét megtévesztette. A tényállás célzatos, alapesetben immateriális. Bármely módon történő megtévesztés büntetés alá esik, a tényállás csupán példálózva emeli ki a valótlan

---

<sup>148</sup> Wiener A. Imre: A gazdasági vezetők büntetőjogi felelőssége. 67-68. o.

<sup>149</sup> Wiener A. Imre: Gazdaságigazgatás-büntetőpolitika. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1985. 167.o.

<sup>150</sup> 1961. évi V. törvény 226. § (1) Aki abból a célból, hogy beruházás vagy hitel engedélyezését, illetve gazdasági terv jóváhagyását kieszközölje, vagy az álló- és forgóeszközök elosztását vagy ár megállapítását befolyásolja, avagy devizahatósági engedélyt szerezzen a népgazdaság illetékes szervét valótlan tények közlésével, adatok eltitkolásával vagy egyébként megtéveszti, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

tények közlését és az adatok eltitkolását, amely módozatok a legkézenfekvőbbek és a leggyakoribbak.<sup>151</sup> Súlyosabban büntetendő a cselekmény, ha jelentős gazdasági hátrányt okoz, illetve ha a népgazdaság érdekeit súlyosan sértette.

*A beruházási és a pénzügyi fegyelmet sértő bűntett* kerettényállás, a hitelrendszerrel, a pénzforgalomról, illetve a beruházásokról és felújításokról szóló jogszabályokban meghatározott valamely kötelesség vagy tilalom megszegésével vagy kijátszásával volt elkövethető. A Btk. azonban meghatározta azt is, hogy milyen kötelességek megsértése valósítja meg a bűncselekményt. Ezek az alábbiak: 1. közvetlenül vagy közvetve meg nem engedett hitelt nyújt vagy vesz igénybe, 2. a meghatározott célra engedélyezett hitelt, illetőleg a meghatározott beruházás vagy felújítás céljára szolgáló eszközöket a céltól eltérően használja fel, 3. beruházást nem az arra rendelt forrásból származó eszközökkel valósít meg, 4. a hitel fedezetét egészben vagy részben elvonja, a hitel biztosítékainak érvényesítését akadályozza, vagy a hitelezőnek a fedezetből való kielégítését egyéb módon megghiúsítja, 5. munkabérnek nem a béalap terhére, illetőleg a béalap terhére nem munkabérnek a kifizetése iránt rendelkezik. A bűncselekmény minősített esete, ha a beruházások és a pénzgazdálkodás rendjéhez fűződő érdekeket súlyosan sértette. Érdekes eleme a tényállásnak a *közvetett hitelnyújtás* vagy igénybevétel. A Btk. kommentár szerint ilyennek minősül bármilyen címen fennálló, de még nem esedékes pénztartozás kiegyenlítése, illetve esedékes követelés érvényesítésének elmulasztása, alaptalan követelés érvényesítése, esedékes fizetés elmulasztása vagy késleltetése, de az esedékes tartozás kiegyenlítésének alaptalan kifogással vagy más módon történő késleltetése is.<sup>152</sup>

---

<sup>151</sup> Lásd a törvény miniszteri indokolását. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve. Közzétette az Igazságügyminisztérium. KJK. Budapest, 1962. 375.o.

<sup>152</sup> Wiener A. Imre: A gazdasági vezetők büntetőjogi felelőssége. 75-76.o.

## II.12. Az 1971. évi 28. tvr.

Az 1971. évi 28. tvr., az 1961. Btk. novelláris módosítása a tárgyalt népgazdaság elleni büntettek mindegyikét érintette, továbbá témánkat érintően „felelőtlen eladósodás” megnevezéssel új tényállást iktatott a büntető kódexbe.

A *felelőtlen eladósodás büntetést* követte el, aki az állami szerv, a társadalmi szervezet, a szövetkezet vagy az egyesület rendelkezésére álló pénzeszközöket jelentősen meghaladó fedezetlen kötelezettséget vállalt, és ezáltal gazdasági hátrányt okozott. A bűncselekmény tényállása elsősorban abban tért el a pazarló gazdálkodástól, hogy a büntetőjogi felelősség alapja nem általában az ésszerű gazdálkodás szabályai, hanem csupán egy – igen lényeges – ilyen szabály, a kötelezettségvállalás. E tényállás tehát a pazarló gazdálkodáshoz képest speciális jellegű volt. A kötelezettségvállalást nemcsak akkor tekintették fedezetlennek, ha a vállalt kötelezettség teljesítéséhez szükséges pénzeszközök hiányoztak, hanem akkor is, ha az állami szerv stb. tartós eszközlekötését olyan mértékben növelte, hogy e növekedésnek – a mindenkor irányadó szabályok szerint – hitellel való fedezése nem volt lehetséges.<sup>153</sup>

A Btk. novella a *pazarló gazdálkodás* törvényi tényállását annyiban módosította, hogy eredményként nem a jelentős pénz-, anyag-, energia- vagy munkaerőpazarlást, hanem a számottevő gazdasági hátrányt jelölte meg. A módosítást azzal indokolták, hogy a gazdálkodással kapcsolatos követelmények megszegését csak akkor kell bűncselekményként üldözni, ha az ténylegesen gazdasági hátrányt okoz. A gazdasági hátrány fogalmába az előny elmaradása is beletartozott.

A *népgazdaság szerveinek megtévesztése* tényállásából mellőzték a célzatot arra hivatkozással, hogy a gazdasági fejlődés folyamán változik az a kör, amelyen belül az érintett szervek megtévesztése büntetőjogi felelősségre vonást kíván. Újabb – a kimerítő felsorolásban korábban nem szereplő – veszélyes

---

<sup>153</sup> Lásd az 1971. évi 28. tvr. indokolását

magatartásként jelentkezett például az állam anyagi támogatásának (pl.: árkiegészítés, állami visszatérítés) fondorlatos megszerzése. További módosítást jelentett, hogy a delictum materiális bűncselekmény lett, befejezetté csak akkor vált, ha számottevő gazdasági hátrányt okozott. Megállapítására szubszidiárius jelleggel akkor kerülhetett sor, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg.

*A beruházási és pénzügyi fegyelmet sértő bűncselekmény* tényállása több ponton is módosult. A változás egyik indoka az volt, hogy az új gazdaságirányítási rendszerben a beruházások már nem voltak engedélyhez kötve. Továbbra is büntetendő maradt közvetlenül vagy közvetve meg nem engedett hitel nyújtása vagy igénybevétele, a hitel, illetve beruházás céljára szolgáló eszköz céltól eltérő felhasználása, beruházásnak nem az arra rendelt forrásból származó eszközökkel történő megvalósítása, de a tényállás eredményként értékelte a beruházások és a pénzgazdálkodás rendjéhez fűződő érdekek számottevő sérelmét vagy veszélyeztetését. A bűncselekmény másik fordulatát képezte a hitel fedezetének egészben vagy részben történő elvonása, a hitelbiztosítékok érvényesítésének akadályozása, illetve a hitelező fedezetből való kielégítésének egyéb módon történő megfiúsítása.

### **II.13. Az 1978. évi IV. törvény (Btk.)**

Már az 1961. évi V. törvény és novellája is deklarálta arra törekedett, hogy az ún. formális védelem helyett a büntetőjogi felelősséget a materiális érdeksérelemre alapítsa. Ez a célkitűzés érvényesült az *1978. évi IV. törvény* gazdasági bűncselekményekre vonatkozó XVII. fejezetének kidolgozása során is. Ez az egyes tényállások megfogalmazása során oly módon jutott kifejezésre, hogy a bűncselekmények alapeseteiben tényállási elemmé tették a különféle népgazdasági érdeksérelemeket, illetve jelentős mennyiségre vagy értékre való elkövetést. Érvényesült az a nézet is, amely a gazdasági viszonyok büntetőjogi védelme körének szűkebbre vonását látta indokoltnak, tágabb teret engedve a

jogellenes magatartások más jogág keretében történő értékelésének (pl.: szabálysértési jog, munkajog, polgári jog). Ezzel indokolták pl. a korábban bűncselekménnyé nyilvánított pazarló gazdálkodás és a felelőtlen eladósodás büntetendőségének mellőzését.<sup>154</sup> Napjaikban Erdős Emil vetette fel, hogy indokoltnak tartaná a pazarló gazdálkodáshoz hasonló új büntető jogszabály megalkotását. Álláspontja szerint ugyanis az látható, hogy az adózók befizetéseiből és az egyéb állami bevételből finanszírozott költségvetési szervek és intézmények sok esetben felelőtlenül és pazarló módon gazdálkodnak a közvagyonnal. A közvélemény pedig elégedetlenül figyeli, hogy megfelelő törvényi rendelkezések hiányában a napvilágra került ügyekben a hatóságok sok esetben nem tudnak megfelelően eljárni.<sup>155</sup>

A Btk. XVII. fejezetének I. címe a gazdálkodási kötelelességeket sértő bűncselekmények közé azokat a delictumokat sorolta, amelyek a gazdasági ösztönzők rendjét, a gazdasági ellenőrzést, a beruházások rendjét, az állam hitelmonopóliumát, a termékek minőségéhez fűződő érdekeket, a gazdasági élet tisztaságát és a külkereskedelmi monopóliumot, illetve a külkereskedelem lebonyolításának rendjét sértették.<sup>156</sup>

A törvény e címben szabályozta egyebek mellett a népgazdaság szerveinek megtévesztését (288.§), a beruházási fegyelem megsértését (290.§), a pénzügyi fegyelem megsértését (291.§). Ez utóbbi a hitelezéssel összefüggő delictum volt, de a tényállás ekkor az állam hitelmonopóliumát védte.

*A pénzügyi fegyelem megsértését* az követte el, aki a hitelrendszerről, illetőleg a pénzforgalomról szóló jogszabályban foglalt kötelezettség vagy tilalom megszegésével hitelt nyújtott vagy vett igénybe, illetve a hitelt céljától eltérően használta fel. A bűncselekmény eredménye a hitelrendszer vagy a pénzforgalom rendjéhez fűződő érdek jelentős sérelme. Az érdeksérelem jelentősége általában a

---

<sup>154</sup> Magyar Büntetőjog Különös Rész. Szerk.: Király Tibor-Fonyó Antal. BM Könyvkiadó. Budapest, 1981. 413.o.

<sup>155</sup> Erdős Emil: Gazdasági rendszerünk büntetőjogi védelme a tervgazdálkodás időszakában. 48.o.

<sup>156</sup> Wiener A. Imre: Gazdaságigazgatás-büntetőpolitika. 85.o.



hitel mértékétől, időtartamától és fajtájától függött.<sup>157</sup> Minősített esetet képezett, ha a bűncselekmény a népgazdaságnak hátrányt okozott. A beruházási és a pénzügyi fegyelem megsértésére vonatkozó büntetőjogi rendelkezések azonban a gyakorlatban nemigen kerültek alkalmazásra. *Wiener A. Imre* ennek okát abban látta, hogy e büntetőjogi rendelkezések a tervgazdálkodásnak arra az idejére vezethetők vissza, amikor az állam a magántőke szabad befektetését korlátozta, s a hitelek felhasználását irányítani kívánta. Az államosítás és a szövetkezetesítés után a beruházásokra és a hitelforgalomra vonatkozó gazdaságigazgatási szabályok gyakorlatilag már az ún. társadalmi tulajdonnal gazdálkodó szervezetekre vonatkoztak. A társadalmi tulajdonnal való gazdálkodás pedig olyan irányítási és ellenőrzési rendszer mellett folyt, mely az igazgatási és ellenőrzési szerveknek biztosította az előírások megszegésének megakadályozásához és megtorlásához szükséges eszközrendszert.<sup>158</sup>

Az új gazdasági mechanizmus 1968-as bevezetése, a piacgazdaság egyes elemeinek megjelenése már magával hozta elsőként az állami vállalatok vesztésgrendezésére vonatkozó, majd a szövetkezetekre, a mezőgazdasági szövetkezetekre vonatkozó miniszteri rendeletek megalkotását. A döntést a felettes államigazgatási szervek hozták meg, és az eljárás elsősorban a szanálásra irányult, ami a szervezet pénzügyi-gazdasági talpra állításának kísérletét jelentette. A vállalat tartozásait döntően állami forrásból kifizették, de a vesztésges gazdálkodás okait nem számolták fel.<sup>159</sup> A csőd szó használata nem volt kívánatos, ezért a csődeljárást felszámolási eljárásnak nevezték.

Jelentős változást hozott az *1986. évi 11. törvényerejű rendelet*, amely bizonyos vonatkozásokban hasonló a klasszikus csődtörvényekhez. Csődeljárás helyett továbbra is a felszámolási eljárás fogalmat használta, de az eljárás ismét bírósági

---

<sup>157</sup> A Büntető Törvénykönyv magyarázata. II. kötet. Szerk.: László Jenő. KJK. Budapest, 1986. 816.o.

<sup>158</sup> Wiener A. Imre: Gazdasági bűncselekmények. KJK. Budapest, 1986. 187.o.

<sup>159</sup> Tóth Mihály-Török Gábor: Csődjog. 58.o.

hatáskörbe került. A felszámolási eljárás vonatkozásában a tvr. hagyományos csődjogi alapelveken nyugodott, de az eljárás megindíthatósága tekintetében – a nem kívánatosnak ítélt felszámolási eljárások megakadályozása érdekében – fékeket tartalmazott. Külön szabályozták a reorganizációt, ami az állami vállalatok, illetve szövetkezetek ún. szanálásának lehetőségét jelentette.<sup>160</sup>

A büntetőjogban azonban a felszámolási eljárások megjelenése új normákat ekkor még nem eredményezett.

*Az 1987. évi III. törvény a gazdálkodási kötelesség megszegése tényállását módosította, témánk szempontjából azonban érdemi változást nem hozott. A hitelezők érdekeinek védelme ebben az időszakban az állami hitelek, az állami szervek hiteléletének biztosítására irányult, míg a magánszféra hitelezési viszonyainak biztosítását bizonyos mértékig a vagyon elleni bűncselekmények szolgálták.*<sup>161</sup>

---

<sup>160</sup> Tóth Mihály értékelése szerint a rendszerváltást megelőző időszakban imitálták a piacot, s ezáltal erősen limitálták a piaci verseny kockázatát. Ez a szemlélet mélyen beivódott a gazdaság alanyaiba. Úgy tűnik gyakran ma sem értik, vagy nem akarják megérteni, hogy nemcsak önmagukért, hanem gazdasági partnereikért, hitelezőikért és köztartozásaikért is felelősséggel tartoznak. Lásd: Kriminológia-Szakkriminológia. Szerk.: Gönczöl Katalin-Kerezsi Klára-Korinek László-Lévay Miklós. CompLex Kiadó. Budapest, 2006. 413-414.o.

<sup>161</sup> Fejes Péter-Szabó Sándor: A hitelezéssel kapcsolatos jogi szabályozás történeti áttekintése. 16.o.

### III. A csődbüntett megjelenése büntető kódexünkben

#### III.1. Az 1992. évi XIII. törvény

Érdemi változást büntetőjogunkban az 1992. évi XIII. törvény hozott, melynek indokolása kiemeli, hogy a piacgazdaság működőképességéhez hozzátartozik a hitelek igénybevétele, s a gazdasági bűncselekmények teljes körét érintő újraszabályozás során a hitelnyújtás biztonságát érintő visszaélés valamennyi formáját szankcionálni kell. 1992. április 1. napjával – mintegy első lépésként – a csődhöz kapcsolódó bűncselekmények léptek hatályba. A törvény a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló *1991. évi XLIX. törvény (Cstv.)* rendelkezéseivel összhangban fogalmazott meg új tényállásokat. A bűncselekmények háttérnormája ennek megfelelően elsősorban a Cstv. volt. (Már ehelyütt utalnunk kell arra, hogy a 2006. évi V. törvény nyomán a háttérnorma címe „a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról” szóló törvényre módosult. A végelszámolást ezt követően nem az 1991. évi XLIX. törvény, hanem a 2006. évi V. törvény (Ctv.) szabályozza.)

Az újonnan beiktatott két bűncselekmény a csődbüntett és a hitelező jogtalan előnyben részesítése volt. A miniszteri indokolás szerint e tényállások a hitelezőket védik abból kiindulva, hogy ha az adós fizetéképtelen helyzetbe jut, köteles a kielégítés alapjául szolgáló vagyonát a hitelezők érdekében megóvni. A bűncselekmények alkalmazhatósága – hasonlóan a Csemegi-kódexhez, de eltérően a Hs-től – a csőd és a felszámolási eljáráshoz kapcsolódott.<sup>162</sup> A miniszteri indokolás csak röviden utal arra, hogy a büntethetőség feltétele, hogy az adós fizetéképtelen legyen és vagyonára a csődeljárást, a felszámolási eljárást megnyitották, illetve erre azért nem kerülhetett sor, mert elmulasztotta a csőd

---

<sup>162</sup> Erre tekintettel Rimóczy István a fizetőképességi zavarokkal kapcsolatos bűncselekményekről írott tanulmányában e delictumokat, mint az univerzális végrehajtással kapcsolatos bűncselekményeket állítja szembe a singularis végrehajtás előli fedezetelvonásokkal (tartozás fedezetének elvonása, hitelsértés). Rimóczy István: A fizetőképességi zavarokkal kapcsolatos bűncselekmények. *Ügyészek Lapja* 1998/5. 19.o.

bejelentését vagy a felszámolási eljárás kérését, holott erre jogszabályi kötelezettsége állt fenn.<sup>163</sup>

### III.2. A csődbüntett dogmatikai és kritikai elemzése<sup>164</sup>

Az 1992. évi XIII. törvény a csődbüntett három alapesetét szabályozta (Btk. 290. § (1) bek., (3) bek. és (5) bek.).

Az (1) bekezdés esetén az adós gazdasági tevékenysége körében fizetéképtelen helyzetbe került, s az elkövető e helyzet tudatában fejtette ki tényállásszerű fedezetelvonó tetteit, melyek eredménye, hogy a hitelezők kielégítését akár részlegesen megghiúsítja.<sup>165</sup>

A bűncselekmény *második alapesete* az elkövetési magatartások és az eredmény tekintetében sem tér el az imént tárgyalt esettől. Az elkövetés ideje, az ok-okozati összefüggés szempontjából azonban lényegi a különbség, ez esetben ugyanis az elkövető előbb fejteti ki a tényállásszerű elkövetési magatartások valamelyikét, s ezzel idézi elő a fizetéképtelenséget, illetve hiúsítja meg a hitelezők kielégítését.<sup>166</sup>

---

<sup>163</sup> A csődeljárás és a felszámolási eljárás 1991. évi XLIX. törvényben meghatározott fogalma jelentősen eltér a hagyományos magyar csődjogi terminológiától, amint az a dolgozatban más helyütt kifejtésre kerül.

<sup>164</sup> A csődbüntett dogmatikai elemzése Gula József: A gazdasági bűncselekmények című egyetemi tankönyvrészen (243-405.o.) alapul. in: Csemáné Váradi Erika-Görgényi Ilona-Gula József-Lévay Miklós-Sánta Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II.

<sup>165</sup> Btk. 290. § (1) Aki a gazdasági tevékenysége körében bekövetkezett fizetéképtelensége esetén  
a) a tartozása fedezetül szolgáló vagyont elrejt, eltitkolja, megrongálja, megsemmisíti, használhatatlanná teszi,  
b) színlelt ügyletet köt, vagy kétes követelést ismer el,  
c) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon veszteséges üzletbe kezd, azt tovább folytatja,  
d) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétesen vagyonát más módon ténylegesen vagy színleg csökkenti,  
és ezzel a hitelezői kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

<sup>166</sup> Btk. 290.§ (3) Aki a hitelezői kielégítését részben vagy egészben azáltal hiúsítja meg, hogy a fizetéképtelenné válást vagy annak látszatát az (1) bekezdésben írt magatartások valamelyikével idézi elő, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az (5) bekezdésben szabályozott „*adminisztratív csődbüntett*” az előzőektől eltérő cselekményt kriminalizált. Csak a felszámolás elrendelését követően volt megvalósítható a törvényben előírt számviteli és egyéb kötelezettségek megszegésével, eredménye pedig a felszámolás eredményének legalább részleges megghiúsítása. (Közvetve természetesen a hitelezői érdekeket is sértette a bűncselekmény, hisz a felszámolási eljárás célja, hogy a fizetéképtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezők a Cstv-ben meghatározott módon kielégítést nyerjenek.)<sup>167</sup>

Az első két alapesetben *objektív büntethetőségi feltételként* került megfogalmazásra, hogy a csődeljárást vagy a felszámolási eljárást megindítsák, illetve ennek hiányában is büntethető, ha a csőd vagy a felszámolási eljárás iránti kérelem előterjesztését kötelezően írta elő a törvény, ám ezt elmulasztották. (Ilyen kötelezettség terhelte a végelszámolót, ha megállapítja, hogy a gazdálkodó szervezet vagyona az ismert hitelezők követeléseinek fedezetére sem elegendő.) A bűncselekmény elkövetési magatartásai természetesen nem csak az említett eljárások megindítása után fejthetők ki, a felelősségre vonásra azonban csak ez esetben kerülhet sor.

Más megközelítés szerint négy alapeset különíthető el, mert a 291. § (1) bekezdésében szabályozott hitelező jogtalan előnyben részesítésének vétsége valójában a csődbűncselekmény negyedik alapesetének tekintendő. E megközelítés is szükségesnek látja rögzíteni, hogy a négy alapeset tárgyi súlya nem azonos, a hitelezői érdekek sérelme eltérő síkokban jelentkezik. A legsúlyosabb az (1) és (3) bekezdés szerint csődbüntett, mert közvetlen

---

<sup>167</sup> Btk. 290.§ (5) Aki a felszámolás elrendelését követően a jogszabályban előírt beszámolási, leltárkészítési vagy egyéb tájékoztatási kötelezettségének nem tesz eleget, és ezzel a felszámolás eredményét részben vagy egészben megghiúsítja, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

vagyonvesztéssel, a fedezet elvonásával (vagy annak látszatával) jár, és ezáltal az összes hitelező érdekét sérti. A felszámolás eredményének megghiúsításával járó csődbüntett már enyhébb, mert közvetlenül nem jár vagyonvesztéssel, de szintén az összes hitelező érdekét sérti. A legenyhébb a hitelező jogtalan előnyben részesítése, mivel nem jár vagyonvesztéssel, és nem sérti az összes hitelező érdekét.<sup>168</sup>

### ***III.2.1. A „fedezetelvonó csődbüntett” és a „csalárd bukás” dogmatikai elemzése***

1. Az (1) és (3) bekezdésben szabályozott bűncselekmények jogi tárgya a hitelnyújtás biztonsága, közvetlenül szolgálják a csőd és felszámolási eljárások eredményes lefolytatása révén a hitelezők érdekeinek védelmét.

A hatékony védelem annál is inkább szükséges, mivel a klasszikus értelemben vett csőd nemcsak végső stációja egy vállalkozásnak, hanem kifinomult eszköz is a kisebb-nagyobb vállalatbirodalmakat építő managerek hozzáértő kezében.<sup>169</sup>

A hitelezőket a törvény azért részesíti védelemben, hogy a funkciójukat a piacgazdaságban betölthessék, hiszen a zavartalan tőkeáramlás a piacgazdaság működésének sine qua nonja.<sup>170</sup> A hitelezők alapvető érdeke, hogy a velük szerződő felek is maradéktalanul betartsák a szerződéseket, és a kölcsönös bizalom mellett megfelelő vagyon is biztosítsa az adós kötelezettségeinek teljesítését.<sup>171</sup>

2. Az *elkövetési tárgy* a tartozás fedezetéül szolgáló vagyon. A Cstv. 4. §-ának eredeti rendelkezése szerint a csődeljárás és a felszámolási eljárás, valamint a

---

<sup>168</sup> Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész. V. átdolgozott kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005. 441.o.

<sup>169</sup> Ferenczy Endre: A csődről vallott nézeteink változásáról. Vezetéstudomány 1992/7. 37.o.

<sup>170</sup> Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész. 441.o.

<sup>171</sup> A büntető törvénykönyv magyarázata. 2. kötet. Szerk.: Jakucs Tamás. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 1043.o.

végelszámolás körébe tartozik a gazdálkodó szervezet minden vagyona, amellyel ezen eljárások közzétételének időpontjában rendelkezik, továbbá az a vagyon is, amelyet ezt követően az eljárás tartama alatt szerez.

Az 1993. évi LXXXI. törvény már nem az adott eljárásra vonatkozó bírói végzés közzétételének időpontját veszi alapul a vagyon meghatározása során, hanem egy korábbi időpontot, az eljárás kezdő időpontját. Ezt az egyes eljárások esetében a Cstv. eltérően határozza meg. A csődeljárásban a kezdő időpont az a nap, amelyen az eljárás lefolytatására irányuló kérelem a bírósághoz megérkezik.<sup>172</sup> A felszámolási eljárásban a felszámolást elrendelő végzés jogerőre emelkedésének napja.<sup>173</sup> Érdeemes azonban észrevennünk, hogy a 2006. július 1-je után érkezett ügyekben a kezdő időpont a felszámolást elrendelő végzés közzétételének időpontja, így az új szabállyal a felszámolás körében a jogalkotó gyakorlatilag visszatért a Cstv. eredeti rendelkezéséhez. A végelszámolási eljárás kezdő időpontja a jogutód nélküli megszűnésről rendelkező határozatban megjelölt időpont (ami nem lehet korábbi, mint e határozat kelte). A 2006. évi V. törvény a cégek végelszámolására vonatkozó rendelkezéseket a Cstv.-ből a cégtörvénybe helyezte át. Erre tekintettel a Cstv. végelszámolásra vonatkozó fejezetét hatályon kívül helyezte, és kiiktatta a végelszámolásra vonatkozó egyéb Cstv. rendelkezéseket is, így a vagyon fogalmának vonatkozó fordulatát.

Ha az adott vagyontárgy a kezdő időpont előtt megkötött szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat alapján kikerül az adós vagyonából, a hitelezők kielégítésénél már nem jön számításba. Ha pl. opciós jogával él a jogosult a kezdő időpont előtt, a vagyontárgy már nem az adós tulajdona.<sup>174</sup>

---

<sup>172</sup> Fodorné Lettner Erzsébet szerint a hitelezők, adósok és a vagyonfelügyelők – a józan ész és a jogszabály értelmezése alapján – a fizetési haladékról szóló végzés közzétételének az időpontját tekintik vízváltónak az adós vagyona tekintetében. Csőd-felszámolás-végelszámolás. Szerk.: Csőke Andrea. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2001. 54.o.

<sup>173</sup> A törvény szövegezése itt sem szerencsés, mivel a felszámolást elrendelő végzés jogerőre emelkedésének napja valójában a felszámolás kezdő időpontja. A felszámolási eljárás kezdő időpontja a kérelem bírósághoz való érkezésének napja. A két időpont között akár évek is eltelhetnek. A gyakorlat ezt a nem csekély szövegezési pontatlanságot jogértelmezéssel átlépte.

<sup>174</sup> Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. Novotni Alapítvány. Miskolc, 2006. 51.o.

A gazdálkodó szervezet *vagyona* a tulajdonában (kezelésében) levő vagyon. A gazdálkodó szervezet vagyónaként kell figyelembe venni a leányvállalata vagyonát, tröszt esetében a tröszt vállalatok vagyonát, ha a tröszt létesítő határozatát az állami vállalatokról szóló 1977. évi VI. törvény 49.§-a alapján adták ki.

A Ptk. 34. §-a tartalmazza a trösztre vonatkozó alapvető rendelkezéseket. Ennek értelmében az alapító szerv a felügyelete alá tartozó több vállalat gazdasági működésének és fejlesztésének előmozdítására és e vállalatok irányítására trösztöt hozhat létre. A tröszt és a keretében működő vállalatok jogi személyek. A Ptk. és a Cstv. rendelkezései ugyan még hatályosak, de látnunk kell, hogy a tröszt ma már nem létező formája a gazdálkodó szervezeteknek.<sup>175</sup>

A Ptk. 74. §-a alapján jogszabályban meghatározott gazdálkodó szervezetek, illetőleg gazdasági tevékenységet is folytató más jogi személyek leányvállalatot hozhatnak létre, amely jogi személy.<sup>176</sup>

A Cstv. meghatározza azt a vagyoni kört is amely *nem tartozik az adós vagyonához*.<sup>177</sup> Ezek a vagyonelemek jellemzően meghatározott célra lekötött

---

<sup>175</sup> Juhász László: Csődjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2003. 38.o.

<sup>176</sup> A gyakorlatban már csekély számú leányvállalat működik.

<sup>177</sup> 4.§ (3) a) az a vagyon, amelyet az adós állami vagyonkezelő szervezettel kötött szerződés alapján kezel;

b) az állami tulajdonban álló erdő, továbbá jogszabályban meghatározott természetvédelmi oltalom alatt álló földterület (nemzeti park, fokozottan védett terület, nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület), külön jogszabályban meghatározott állami tulajdonban lévő műemlék, továbbá a vízgazdálkodási társulatok kezelésében lévő vizek, vízellátási művek és a víztársulatoknak a közfeladatok ellátásához szükséges elkülönített vagyona;

c) a kárpótlás céljára elkülönített termőföld és a külön törvényben meghatározott földalap és a kárpótlási árverésre kijelöléssel nem érintett, illetve a kárpótlási árverésből visszamaradt földterület;

d) a gazdálkodó szervezet vagyonából az az ingatlan, amely - a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. törvény 7. § (1) bekezdésében foglaltak alapján - a Kormány által jóváhagyott jegyzékben szerepel;

e) a 38. § (6) bekezdése szerinti esetben a jogosult követelésének kielégítésére szolgáló összeg;

f) az adós munkavállalójának munkabéréből - külön jogszabály rendelkezései szerint - levont, valamint a csődeljárás, illetve a felszámolási eljárás tartama alatt levonásra kerülő szakszervezeti vagy egyéb érdekvédelmi tagdíj.

(4) A Kormány által a rendkívüli időszakra rögzített hadiipari készletek abban az esetben vonhatók be a felszámolási eljárásba, ha a Kormány az állami vagyonkezelő szervezet kezdeményezésére a rögzítést feloldja. A vagyonkezelő szervezet a felszámoló megkeresésére 30 napon belül köteles nyilatkozni arról,



vagyontárgyak (pl. kárpótlási földek, egyházi ingatlanok) vagy az ország védelmi képességét érintő vagyontárgyak, mint a hadiipari készletek, vagy a védelem célját szolgáló állami tartalék.

A Cstv. eredeti rendelkezése szerint a vagyonból kivett vagyonrész volt az a társasági jog, illetve vagyonrész, amely fölötti rendelkezési jog az Állami Vagyonügynökségről és a hozzá tartozó vagyon kezeléséről és hasznosításáról szóló 1990. évi VII. törvény alapján kötött vagyonkezelési vagy más szerződésen alapul. Az *1993. évi LXXXI. törvény* az időközben megszületett, a gazdálkodó szervezetek vagyonát érintő törvényekben foglaltakra tekintettel a jogszabályt egyszerűsítve már úgy fogalmazott, hogy nem lehet az adós vagyonaként számításba venni azt a vagyont, amelyet az adós állami vagyonkezelő szervezettel kötött szerződés alapján kezel. A rendelkezés indoka, hogy a jogviszony alapján az adott vagyon kezelésére ugyan jogosult az adós, de azzal sajátjaként nem rendelkezhet. Az *1992. évi XXXVIII. törvény (Áht.)* alapján a vagyonkezelő a kincstári vagyont nem értékesítheti, arra zálogjogot, haszonélvezeti jogot nem alapíthat.

Kivételt képez továbbá az állami tulajdonban álló erdő, továbbá jogszabályban meghatározott természetvédelmi oltalom alatt álló földterület, külön jogszabályban meghatározott állami tulajdonban lévő műemlék, továbbá a vízgazdálkodási társulatok kezelésében levő vizek, és vízi létesítmények, és a vízitársulatoknak a közfeladatok ellátásához szükséges elkülönített vagyona. A vízi társulatok közfeladatok ellátásához szükséges elkülönített vagyonrészét az *1993. évi CIII. törvény* sorolta a kivételek közé. Az e körbe tartozó vagyontárgyak megőrzéséhez, tulajdonosa személyének meghatározásához az államnak általában nyomatékos érdeke fűződött.

---

hogy a rögzítés feloldását kezdeményezi-e. A rögzítés feloldásáról a vagyonkezelő szervezet kezdeményezésétől számított 60 napon belül a Kormány dönt. E törvény alkalmazásában hadiipari készlet alatt a hadiipari tevékenységhez szükséges tárgyi eszközöket és forgóeszközöket - ideértve a gyártási dokumentumokat is - kell érteni.

(5) A védelem célját szolgáló állami tartalék nem része a gazdálkodó szervezet vagyonának.

A 2006. évi VI. törvény alapján nem vehető figyelembe az adós vagyonaként a munkáltató által levont szakszervezeti tagdíj. A törvény kiegészítése azért volt szükséges, mert a gyakorlatban sok esetben az adós vagyonába (leginkább a felszámolási vagyonba) tartozónak minősítették a szakszervezeti tag munkavállaló munkabéréből levonásra kerülő szakszervezeti díjat. Ezen szakszervezeti díj jogosultja azonban nem a munkáltató (az adós), hanem a kedvezményezettként megjelölt szakszervezet.

Nemzetbiztonsági szempontok indokolják, hogy a védelem célját szolgáló állami tartalék nem képezi a gazdálkodó szervezet vagyonát.

Érdemes végül utalnunk a hitelezők érdekeit védő azon rendelkezésre, mely szerint az adós vagyonából ki nem elégített hitelezői követelések teljesítéséért az állam felelősséggel tartozik a gazdálkodó szervezet olyan vagyontárgyai értékének erejéig, amely a 4.§ (3) bekezdésének b) és d) pontjai, továbbá (4) bekezdése szerint nem képezik a gazdálkodó szervezet felszámolásba bevonható vagyonát, vagy jogszabály rendelkezése folytán forgalomképtelenek.<sup>178</sup>

A Cstv. egyrészt tulajdoni, másrészt *számviteli szempontból* közelíti meg a vagyon fogalmát.

A Cstv. 3. § (1) bek. e) pontja szerint vagyon mindaz, amit a számvitelről szóló törvény befektetett eszköznek vagy forgóeszköznek minősít. A hivatkozott jogszabályhely a mindenkori számviteli törvény rendelkezéseit figyelembe véve definiálja a vagyont.

*Befektetett eszközként* (e körbe immateriális javak, tárgyi eszközök, befektetett pénzügyi eszközök sorolhatóak) olyan eszközt szabad kimutatni, amelynek az a rendeltetése, hogy a tevékenységet, a működést tartósan, legalább egy éven túl szolgálja (2000. évi C. tv. 24. § (1) bek.). A *forgóeszközök* csoportjába a mérlegben a készleteket, a vállalkozó tevékenységét nem tartósan szolgáló

---

<sup>178</sup> Lásd Cstv. 62.§ (1) bekezdés

követeléseket, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, tulajdoni részesedést jelentő befektetéseket, pénzeszközöket kell besorolni (28. § (1) bek.)

Korábban hasonló rendelkezéseket az 1991. évi XVIII. törvény (a korábbi számviteli törvény) 22-23.§-ai tartalmaztak.

3. A csődbüntett (1) és (3) bek. szerinti alakzatai esetén az *elkövetési magatartások* az alábbiak:

a) a tartozás fedezetéül szolgáló vagyon elrejtése, eltitkolása, megrongálása, megsemmisítése, használhatatlanná tétele.

A vagyon *elrejtéséről*, *eltitkolásáról* általában akkor beszélhetünk, ha a vagyon megvan, de a hitelezők számára hozzáférhetetlen. Tipikusan e fordulat valósul meg, ha az nem szerepel az adós nyilvántartásaiban, de akkor is, ha az érintett vagyontárgyakat az elkövető fizikai értelemben rejti el, pl. átcímkezi vagy átcsomagolja.

A fedezet elvonását eredményező csődbüntettet valósítja meg a kft. ügyvezető igazgatója, aki az általa vezetett gazdasági társaság felszámolásának elrendelését követően a kft. számára újabb számlát nyit, és a pénzügyintézet megtévesztésével egy másik cég nevében inkasszót nyújt be, majd a pénz felveszi. (BH 2000.340.)

Szintén csődbüntettet követ el a betéti társaság üzletvezetésre és képviselőre jogosult tagja, aki a betéti társaság fizetési képtelenségének megállapítása, és a felszámolás elrendelése után a társaság tulajdonában álló tehergépkocsit eladja, de a vételárat nem bocsátja a felszámoló rendelkezésére, és ezáltal a hitelezői igények kielégítését részben meghiúsítja. (BH 1998.322.)

A *megrongálás* lényege az állagsérelemben ragadható meg, rendszerint korlátozza a vagyontárgy használhatóságát, csökkenti értékét. A *megsemmisítés* a vagyontárgy állagának megszüntetése, mely természetesen a rendeltetészerű használhatóságát véglegesen kizárja. *Használhatatlanná tétel* esetén az elkövető

magatartása a rendeltetésszerű használatot időlegesen vagy véglegesen kizárja, de az állag károsítása nélkül.

b) színlelt ügylet kötése, kétes követelés elismerése

A Ptk. 207. § (6) bekezdés rendelkezése szerint a *színlelt szerződés* semmis, ha pedig az más szerződést leplez, a szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni. A színlelés célja rendszerint a jogszabály vagy harmadik személy jogának, jogvédelte érdekének kijátszása, jellemzően a vagyon tulajdonjogának hitelező előli elleplezése.

A semmis szerződés érvénytelenségére – ha a törvény kivételt nem tesz - bárki határidő nélkül hivatkozhat, külön eljárásra nincs szükség. A szerződés semmisségéről a büntetőeljárás keretében kell állást foglalni, ez okból tehát az eljárás felfüggesztésének (előzetes kérdés elbírálása miatt) helye nincs.<sup>179</sup>

Ismert olyan nézet, mely a színlelt ügyletkötésnek a törvényi tényállásba való minden megkötés nélküli felvételét nem tartja szerencsésnek. Az ilyen magatartás büntetőjogi szankcióval való sújtásának a szerző csak akkor látja értelmét, ha az elkövető a színlelt jogügylet kötelezetti oldalán áll, s ily módon a passzívákot növeli. Pozitív példaként hivatkozik a német szabályozásra, amely szerint az a magatartás büntetendő, ha az elkövető azt színleli, hogy másnak vele szemben jogai vannak, mert így egyértelmű, hogy a törvényhozó célja a passzívák mesterséges gyarapításának büntetni rendelése.<sup>180</sup> A magam részéről nem tartom aggályosnak a magyar büntető törvény ezen rendelkezését. A csődbüntett (csődbűncselekmény) hazánkban materiális delictum, eredménye a hitelezők kielégítésének akár részleges megghiúsítása, amely kritérium a színlelt

---

<sup>179</sup> Az 1992. évi XIII. törvény hatályba lépését követően megfogalmazódtak olyan álláspontok, melyek szerint ez olyan előzetes kérdés, amelyben a polgári bíróság jogerős döntése a megállapíthatóság előfeltétele. Lásd Sinku Pál: A gazdasági bűncselekmények új törvényi tényállásairól. Ügyészségi Értesítő 1992/2-3. 27-28.o. Mára azonban általánossá vált az általunk is ismertetett nézet, mely az eljárás felfüggesztését szükségtelennek tartja.

<sup>180</sup> Udvaros Judit: A csődbüntett a hatályos magyar büntető törvénykönyvben. in: II. Német-Magyar Büntetőjogi és Kriminológiai Kollokvium. KJK-OKKRI. Budapest, 1994. 234-235.o.

ügyletkötéssel, mint elkövetési magatartással együtt szemlélve egyértelműen meghatározza annak tartalmát.<sup>181</sup>

*Kétes az a követelés, melynek ténybeli vagy jogi alapját az adós vitatja, vagy behajtása nem biztosított. Ilyen lehet a fennálló, de bírósági úton nem érvényesíthető, pl. elévült követelés is.*

A kétes követelés lehet érvényes jogcímen alapuló, s adott esetben állami kényszerrel is végrehajtható, ha a ténybeli, illetve jogi alapok tisztázatlansága, avagy megfelelő fedezet hiányában teljesítése kétséges. Az adós egyoldalú jognyilatkozata ilyen esetben a korábbi feltételek megváltoztatása révén vagyonsökkenést eredményezhet.<sup>182</sup>

c) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon veszteséges üzletbe kezd, azt tovább folytatja.

Veszteséges üzletről akkor beszélhetünk, ha a gazdasági tevékenység vagyonsökkenéshez vezet. Az elkövetési magatartás tényállásszerűségéhez szükséges *elkövetési módot* is meghatározza a büntető törvény. Jogalkalmazói értékelést, értelmezést igényel az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes üzletkötés törvényi kritériuma. Az ésszerű gazdálkodás szükségszerűen tartalmaz kockázati elemeket, amelyek azonban nem léphetik túl a megengedett kockázatvállalás határait. (A megengedett, indokolt kockázat veszteség esetén is kizárja a cselekmény jogellenességét.<sup>183</sup>)

---

<sup>181</sup> Gula József: Gazdasági büntett-csőd. in.: Ünnepi tanulmányok II. Horváth Tibor professzor 70. születésnapjára. Szerk.: Farkas Ákos-Görgényi Ilona-Lévai Miklós. Bíbor Kiadó. Miskolc, 1997. 48.o.

<sup>182</sup> Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára. Szerk.: Berkes György. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 1995. 702/20. o.

<sup>183</sup> Erdősy Emil nézete szerint a megengedett kockázat egyes esetekben a cselekmény diszpozíciószerűségét (jogellenességét), más esetben pedig az elkövető bűnösségét kizáró körülmény. A mérlegelés, illetőleg az alternatívák közötti választás a szubjektum tulajdonsága, a kockázatot vállaló személy pszichikus funkciója. Ha az egyénnek a döntés kialakulását megelőző pszichikus beállítottsága társadalmilag nem helyteleníthető, mert megfelel az objektív gondossági követelményeknek, akkor a kockázatot vállaló személy a diszpozíciószerű következményért (a sikertelen kockázatért) büntetőjogi felelősségre nem vonható, mert esetében hiányzik a bűncselekmény létrejöttének szubjektív feltételét képező bűnösség. Lásd. Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1988. 157-158.o.

*Erdősy Emil* rámutat arra, hogy sok gazdasági döntés következményének lefolyása teljes pontossággal nem határozható meg előre, egyszerűen azért, mert a gazdasági folyamat ellentétes érdekekkel rendelkező emberi magatartásokban testesül meg. A gazdasági életből nem küszöbölhető ki a természeti tényezők szerepe és a kockázat keletkezésében, alakulásában konkrét politikai, társadalmi, gazdasági és jogi tényezők is érvényesülnek.<sup>184</sup> A megengedett kockázat differencia specifikáit az alábbiak szerint foglalja össze: a) a kockázatvállalás alapja valamely konkrét társadalmi szükségesség, b) a kockázatvállalással előidézett veszély arányos a várható társadalmi haszonnal, c) a kockázat a szükséges biztonsági feltételeket is tartalmazza, d) a kockázatos döntés reálisan megalapozott, e) a kockázatos döntést társadalmilag hasznos célkitűzés irányítja.<sup>185</sup>

Ésszerűtlen a gazdálkodás, ha a kitűzött gazdasági eredmény bekövetkezésének lehetősége kisebb, mint a veszteségé.

Különös gonddal kell mérlegelni e kritériumot a csőd vagy a felszámolási eljárásban kötött egyezség vonatkozásában, ahol a hitelezők kisebb veszteséget önként vállalnak a nagyobb elkerülése érdekében.

A veszteséges üzlet is lehet az ésszerű gazdálkodás követelményeivel összhangban álló, ha az éppen a nagyobb veszteség elkerülését célozza (pl.: árendedmény, kiárusítás)<sup>186</sup>.

Fontos elhatárolási szempont lehet, hogy amennyiben az eredmény döntően a véletlenül múlik a gazdálkodás már nem tekinthető ésszerűnek. A gazdálkodás ésszerűtlenségének megítélése esetenként igazságügyi szakértő közreműködését teheti szükségessé.

Az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétesen az kezd veszteséges üzletbe, aki a kockázati elemek gazdasági rentabilitást alapvetően veszélyeztető

---

<sup>184</sup> Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. 122.o.

<sup>185</sup> Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. 73.o.

<sup>186</sup> A Büntető Törvénykönyv Magyarázata. III. kötet Szerk.: Kiss Norbert. Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Budapest, 2006. 1103.o.

súlyával és hatásával szándékosan nem számol, vagy ezek iránt közömbös.<sup>187</sup> A törvény ezen fordulatának szövegezését a szakirodalomban kritizálják amiatt, hogy az üzlet veszteséges volta valójában nem kezdeti tényező, hanem eredmény, következmény. Az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes elkövetési móddal együtt szemlélve sem azt jelenti, amit logikailag jelentenie kellene, vagyis a veszteség előre látható voltát.<sup>188</sup>

*Tóth Mihály* is úgy foglal állást, hogy a veszteséges üzletbe kezd elkövetési magatartás nyelvtanilag értelmezhetetlen, mert nem azt jelenti, ami a csődök kapcsán valóban előfordul, ti. üzletbe kezdeni a (majdani) veszteség biztos tudatában. Önmagában az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon való üzletkezdés nem pótolja az előreláthatóság vagy a szándék hiányát, mert egyrészt az ésszerűtlen gazdálkodás önmagában pusztá tehetetlenség eredménye is lehet, másrészt a bűncselekmény valamennyi fordulata csak szándékos elkövetési magatartásokkal valósítható meg. Nézete szerint helyesebb lenne a következő megfogalmazás „üzletét az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon vezeti”.<sup>189</sup> A szerző is jelzi azonban, hogy ha a fordulat szövegezését ilyen általános szintre emeljük, úgy megszűnik különös jellege a d) pontban írt más módon történő vagyonszőkésítéshez képest, s valójában feleslegessé válhat.

A veszteséges üzlet tovább folytatása esetén a tevékenység megkezdése után merül fel a veszteség várható bekövetkezése, amely iránt az elkövető legalább közömbös.<sup>190</sup>

Összességében az ésszerű gazdálkodás kritériumának megítélésénél célszerű figyelemmel lenni *Wiener A. Imre* korábban megfogalmazott álláspontjára, mely szerint a vállalati kockázatvállalás nem a gazdasági büntetőjog intézménye, a

---

<sup>187</sup> Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2002. 174.o.

<sup>188</sup> Szádeczky-Kardoss Irma: *A jogi szaknyelv történeti kutatási szerepe*. Győri tanulmányok. 1998/20. 138.o.

<sup>189</sup> Tóth Mihály: *Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények újraszabályozásához II. rész*. Büntetőjogi Kodifikáció. 2004/4. szám. 7-8.o.

<sup>190</sup> Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. 174.o.

büntetőjog intézményei csak szűk körben alkalmasak a vállalati gazdasági döntések helyességének értékelésére.<sup>191</sup>

d) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétesen vagyont más módon ténylegesen vagy színleg csökkenti.

A megfogalmazásból következik, hogy a törvény nem határozza meg taxatíván a csődbüntett elkövetési magatartásait. Az ésszerű gazdálkodás alapelve e § vonatkozásában azt jelenti, hogy az adós hitelezői érdekében köteles a gazdasági szervezetet olyan állapotban tartani, hogy az gazdasági rendeltetésének megfeleljen. Ez esetben a jogalkotó azokat az ésszerűtlen gazdálkodói magatartásokat kriminalizálja, melyeket a bűncselekmény alanya nem az adós működési körében, hanem azon kívül fejt ki, pl. szerencsejátékkal, fogadással kívánja a bevételt növelni. Ténylegesen csökken a vagyon, ha a magatartás konkrét aktívum csökkenéshez vagy passzívum növekedéshez vezet. Színlelt vagyoncsökkentés esetén a hátrányos változás nem következik be, az adós ennek csak a látszatát kelti, de az rendszerint éppen a vagyonmentés elfedését szolgálja.<sup>192</sup>

4. A Btk. 290. § (1) bekezdése szerinti csődbüntett – mint láttuk – az adós gazdasági tevékenysége körében bekövetkezett fizetési képtelensége esetén követhető el. A cselekmény *elkövetési ideje* tehát csak a fizetési képtelenség beállta utáni időpont lehet.

A *fizetési képtelenség fogalma* a csődtörvény hatályba lépése óta több ízben módosult. A Cstv. eredeti rendelkezése szerint az az adós volt fizetési képtelen,

1. amely az elismert tartozását a lejáratot követő 60 napon belül nem egyenlítette ki, vagy

---

<sup>191</sup> Wiener A. Imre: Gazdasági bűncselekmények. 88.o.

<sup>192</sup> Gula József: A gazdasági bűncselekmények. in: Csemáné Váradi Erika-Görgényi Ilona-Gula József-Lévay Miklós-Sánta Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Szerk.: Horváth Tibor-Lévay Miklós. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2002. 214.o.



2. amely a hitelező fizetési felszólítására a lejárt tartozást 30 napon belül nem egyenlítette ki anélkül, hogy azt érdemben vitatta vagy annak elfogadható okáról, akadályáról a hitelezőt tájékoztatta volna, vagy
3. amellyel szemben folytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy
4. amely a csődeljárás során kötött egyezségben vállalt kötelezettségét nem teljesítette.

A Cstv. által bevezetett megoldás alapvetően eltér az 1881-es régi magyar csődtörvény szabályozásától. Korábbi jogunkban csődnyitásnak akkor lehetett helye, ha az adós abba a helyzetbe, amelyben minden kötelezettségének eleget nem tehet, vagy azért jutott, mert tartozásai tényleges vagyonát meghaladták, vagy azért, mert bizonyos időben minden hitelezőjét kielégíteni nem képes.<sup>193</sup> Az első esetben tehát a csődöt a *vagyonhiány*, az utóbbiban pedig *fizetési tehetetlenség* alapozta meg.

Az 1986. évi 11. tvr. (Ftvr.) 7.§ (3) bekezdése még akként rendelkezett, hogy akkor fizetéseképtelen a gazdálkodó szervezet, ha a) tartozásai meghaladják vagyonát, vagy b) a vele szemben támasztott követelések végrehajtása eredménytelen volt, vagy c) fizetéseit megszüntette.

A Cstv. ezzel a felfogással szakított, a fizetéseképtelenség megállapítása nem feltételezi a tényleges (tartalmi) fizetéseképtelenséget, a vagyonhiányt, hanem önmagában a fizetés megtagadása, a fizetési hajlandóság hiánya is megalapozhatja. A Legfelsőbb Bíróság több eseti döntésében rámutatott, hogy ez a definíció „pénzforgalmi szemléletű”. A fizetéseképtelenség fogalma nem ad lehetőséget a bíróság számára annak vizsgálatára, hogy az adós tartósan fizetéseképtelen-e, vagy csupán – kintlévőségei behajthatatlansága miatt – időleges likviditási gondokkal küszködik. (BH 2001.392.)

A Cstv módosításai több érdemi változást hoztak, de a szabályozásnak ez az alapvető koncepciója nem módosult.

---

<sup>193</sup> Apáthy István: A magyar csődjog rendszere. Alaki csődjog. 16.o.

Az 1993. évi LXXXI. törvény, a csődtörvény első novellája módosította a fizetéseképtelenség eseteit is. A fizetéseképtelenségi okok szűkítésével egyértelművé kívánta tenni a fizetéseképtelenség bizonyíthatóságát.<sup>194</sup> A fizetéseképtelenség első két esetének helyébe lépő rendelkezés szerint az adós fizetéseképtelenségét bíróság akkor állapította meg, ha *nem vitatott* tartozását az esedékességet követő hatvan napon belül nem egyenlítette ki. A végrehajtás eredménytelenségét és a csődegyezségben vállalt fizetési kötelezettség elmulasztását érintően csak szövegezési pontosítás történt.

Az 1997. évi XXVII. törvény a fizetéseképtelenség első esetét kiegészítve fizetéseképtelenségi okként azt állapította meg, ha az adós *nem vitatott vagy elismert* tartozását az esedékességet követő hatvan napon belül nem egyenlítette ki. A kialakult bírói gyakorlat szerint csak akkor minősült vitatottnak a követelés, ha az adós a felszámolási eljárás megindítása előtt, de legalább a felszámolási eljárás megindítására irányuló kérelem kézhez vétele előtt vitássá tette azt. A Cstv. nem határozta meg a követelés vitatásának módját sem, így ha az adós bizonyítani tudta, hogy bármilyen módon kifejezésre juttatta kifogásait, a fizetéseképtelenség megállapítása elmaradhatott.

A 2006. évi VI. törvény a fizetéseképtelenségi okokat újraszabályozta. A hitelező az adós által *nem vitatott vagy elismert* követelésére hivatkozással továbbra is jogosult felszámolási kérelmet előterjeszteni. A hitelező a kérelem benyújtását megelőzően köteles azonban az adóst írásban a teljesítésre felszólítani, és a felszámolási eljárás kezdeményezésére vonatkozó figyelmeztetést is közölni. Az adós amennyiben a hitelező követelését nem tekinti megalapozottnak, ennek indokait a kézhez vételtől számított tizenöt napon belül érdemi írásbeli nyilatkozatban közölheti a hitelezővel.

A 2006. évi VI. törvény változtatott továbbá azon a bírói gyakorlaton, amely a jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton alapuló lejárt pénz vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés alapján csak akkor állapította meg az adós

---

<sup>194</sup> Csődtörvény egységes szerkezetben, magyarázatokkal. Unió Kiadó. Budapest, 1994. 49.o.

gazdálkodó szervezet fizetésképtelenségét, ha a hitelező az ilyen határozat, illetve okirat birtokában eredménytelenül kísérelte meg a végrehajtást. (2/1999. Polgári jogegységi határozat) A törvény új rendelkezése megszünteti ezt az eljárási sorrendiséget a jogerős bírósági határozatok körében, amikor úgy rendelkezik, hogy a fizetésképtelenséget a bíróság megállapítja, ha az adós a jogerős bírósági határozatban megállapított teljesítési határidőn belül tartozását nem egyenlítette ki. Jogerős bírósági határozat esetén tehát a hitelező választása szerint kezdeményezhet végrehajtási eljárást, vagy kérheti az adós fizetésképtelenségének megállapítását.

A 2007. évi LXXVIII. törvény azonban ismét módosította a fizetésképtelenségre vonatkozó szabályokat. A Cstv. hatályos rendelkezése<sup>195</sup> szerint a bíróság az adós fizetésképtelenségét akkor állapítja meg, ha

a) szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 15 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólításra sem teljesítette, vagy

b) a jogerős bírósági határozatban megállapított teljesítési határidőn belül tartozását nem egyenlítette ki, vagy

c) a vele szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy

d) a fizetési kötelezettségét a csődeljárásban kötött egyezség ellenére nem teljesítette.

A törvény miniszteri indokolása szerint a vállalkozói „körbetartozások” nem kívánatos jelenségére figyelemmel szükséges a rendelkezések felülvizsgálata annak érdekében, hogy a mulasztó, sok esetben erőfölényben lévő vagy rosszhiszemű adóst a szabályozás ne hozza abba a kedvező helyzetbe, hogy többszöri mulasztása után egyetlen írásbeli nyilatkozattal „kivédje” a felszámolási eljárás megindulásának lehetőségét.

---

<sup>195</sup> 1991. évi XLIX. törvény 27.§ (2) bekezdés

Annak érdekében, hogy a törvény kizárja a követelés-behajtási célú felszámolási kérelmeket, továbbra is garanciális szabály, hogy a hitelező köteles írásban felszólítani az adóst a teljesítésre. (A teljesítési idő lejártát követő tizenöt nap után.) Az adós azonban most már csak a felszólítás kézhez vételét megelőző napig van abban a helyzetben, hogy a tartozást vitassa. Ezt követően már kizárólag teljesítéssel kerülheti el a felszámolási eljárást. A törvény azonban egyértelművé teszi, hogy az ilyenkor történő teljesítés nem tartozáselismerés, így az adós a teljesítést később polgári perben visszakövetelheti. A módosítás célja, hogy lehetővé tegye a mulasztó, gondatlan, rosszhiszemű adóssal szemben a fellépést úgy, hogy a mulasztás, gondatlanság, késedelem következményeit az adósra terhelje. Ugyanakkor nem zárja ki a gondatlan, ám jóhiszemű adósok visszaperlési jogát, valamint megköveteli a hitelező aktív közreműködését is.

A fizetéseképtelenség megállapíthatóságának tehát továbbra sem feltétele, hogy az adós tartozásai meghaladják vagyonát. A büntető ügyekben eljáró hatóságoknak kiindulási alapul szolgálhat e körülményre nézve, ha az adós bevételei rohamosan csökkennek, nem kap bankhitelt, a hitelezői inkasszók eredménytelensége, stb.

A fizetéseképtelenség fentiek alapján elsősorban nem jogkérdés, hanem ténykérdés, melyről a büntetőeljárásban kell állást foglalni. Másrészt az (1) bek. szerinti elkövetési magatartások a csőd vagy felszámolási eljárás megindítása előtt és után egyaránt elkövethetőek. (Más kérdés, hogy a (6) bek. rendelkezései alapján büntetőjogi felelősségre vonásra csak akkor kerül sor, ha ezen eljárásokat megindították.)

A (3) bekezdés szerinti csődbüntett elkövetési magatartásai idézik elő az adós fizetéseképtelenségét vagy annak látszatát, így jellemzően a csődeljárás, illetve a felszámolási eljárás elrendelése előtt valósíthatóak meg.<sup>196</sup>

---

<sup>196</sup> Blaskó Béla megközelítése szerint a törvényalkotó abból indult ki, hogy súlyosabban ítélandó meg, ha az adós fizetéseképtelenségének bekövetkezte után fog olyan tevékenységbe, amely a hitelezők

A csődeljárás lefolytatása iránti kérelem benyújtása azonban a csődtörvény szerint nem feltételezi szükségszerűen a fizetéseképtelenséget, így nem zárható ki e fordulat csődeljárás alatti elkövetése sem.<sup>197</sup>

A bűncselekmény ezen fordulatának szabályozását a szakirodalomban számos kritika érte. Az egyik bíráló szerint úgy tűnik, mintha nem venne tudomást a Cstv. 27.§ (2) bekezdésében foglalt fizetéseképtelenségi esetekről, ugyanis a fizetéseképtelenné válást a jelenlegi feltételek között nem lehet előidézni, mivel az ott írtak szerint ez kizárólag az adós magatartására van bízva, illetve az adós magatartásából indul ki a fizetéseképtelenség megállapítása.<sup>198</sup>

Felvetették, hogy a fizetéseképtelenné válás szóhasználatból az következik, mintha a Ptk. szabályozása a tényleges vagyonvesztésre utalt volna. Ez viszont annyiból ellentmondásos, hogy az adósnak a csődbüntett szempontjából nem a vagyon elvesztése áll érdekében, hanem kizárólag a hitelezői igények fedezetéül szolgáló vagyon eltitkolása, illetve elrejtése.<sup>199</sup>

A Btk. 290.§ (3) bekezdése nem csupán a fizetéseképtelenné válást, hanem a fizetéseképtelenség látszatát is következményként fogalmazza meg, ám a fizetéseképtelenség látszatának megvalósítása nehezen értelmezhető, mivel a fizetéseképtelenséghez elegendő a Cstv. 27.§ (2) bekezdésében írt magatartások önkéntes nem teljesítése is. A fordulat értelmezése tehát számos problémát vet

---

megkárosítását eredményezi, de elfogadta azt is, hogy a hitelezők érdekeinek szándékos semmibevétele egy korábbi stádiumban is lehet olyan súlyú, amely nem indokol differenciálást a felelősség szempontjából. Lásd. Blaskó Béla: Az 1992. évi XIII. törvényben írt bűncselekmények néhány jogértelmezési kérdése. Főiskolai Figyelő Plusz 1993/1. 7.o.

<sup>197</sup> Gula József: Gazdasági büntett – csőd. in: Ünnepi tanulmányok II. Horváth Tibor professzor 70. születésnapjára. Szerk.: Farkas Ákos-Görgényi Iлона-Lévai Miklós. Bíbor Kiadó, Miskolc, 1997. 47.o. A csődeljárás olyan eljárás, amelynek során az adós a csődegyezés megkötése érdekében fizetési haladékokat kezdeményez, illetve csődegyezés megkötésére tesz kísérletet. A csődeljárás megindítására a fizetéseképtelenség bekövetkezése előtt kell(ene) sort keríteni, hiszen célja éppen a fizetéseképtelenség bekövetkezésének elhárítása. Az adósnak nem kell megvárnia, hogy tartozásai lejárttá váljanak. A csődeljárásban a bíróság nem vizsgálja és nem is vizsgálhatja az adós fizetéseképtelenségét, annak ellenére, hogy lehetséges – de nem feltétlenül szükséges – a fizetéseképtelenség állapotának fennállnia. Lásd még Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. 572-573.o.

<sup>198</sup> Varga Zoltán: Gondolatok a csődbüntett kodifikációs munkája kapcsán. in: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk. Tóth Mihály-Gál István László. Pécsi Tudományegyetem ÁJK. Pécs, 2005. 346.o.

<sup>199</sup> Rákosfalvi Rita: A csődbüntettéről. in: PhD Tanulmányok. III. Szerk.: Ádám Antal. Pécsi Tudományegyetem. ÁJK Doktori Iskolája. Pécs, 2005. 311.o.

fel, holott annak hatékony alkalmazása igen kívánatos lenne. Olyan magatartásokkal állunk ugyanis szemben, amelyek a gazdasági életet hátrányosan befolyásoló tevékenységet lepleznek, leggyakrabban egyes cégek jelentős adósságokat hátrahagyva „fantomizálódnak” és eltűnnek, vagy átkerülnek más vállalkozásokba és a cselekmények végső soron büntetőjogi eszközökkel már nehezen értékelhetőek.<sup>200</sup> Tóth Mihály álláspontja szerint a fizetéseképtelenség látszatának keltését indokolatlan a törvényben fenntartani.

A büntetőjogi felelősség szempontjából nem a fizetéseképtelenség bíróság általi megállapításának, hanem a tényleges fizetéseképtelenségnek az időpontja lényeges.<sup>201</sup>

A fedezetelvonó csődbüntetés megállapításának akkor van helye, ha a fizetéseképtelenség – akár az elkövető büntetőjogilag nem értékelhető tevékenységétől függetlenül is – már bekövetkezett abban az időpontban, amikor az elkövető az 1978. évi IV. törvény 290.§-a (1) bekezdésének a)-d) pontjában részletezett elkövetési magatartása folytán a hitelezői igények ténylegesen csorbulnak (BH 2001.102.).

A tényállás szempontjából megindított a csődeljárás azon a napon, amelyen az adós kérelme a bírósághoz érkezett, a felszámolási eljárás esetében pedig a felszámolás iránti kérelem, illetve a bíróság értesítésének az illetékes megyei bírósághoz való beérkezési időpontja (2007. június 1-jétől pedig a felszámolás elrendelése) releváns.

5. A 290. § (1) és (3) bekezdése egyaránt materiális deliktum, az *eredmény* a hitelezők kielégítésének részbeni vagy teljes megghiúsítása. Ebből is jól látható, hogy a tényállás a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon védelmére hivatott. Több hitelezői igény megghiúsítása a törvény szövegezése folytán egységként értékelendő. Ha a cselekmény nagyobb számú hitelező kielégítését hiúsítja meg, e

---

<sup>200</sup> Lásd még Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához II. rész. Büntetőjogi Kodifikáció 2004/4. 4.o.

<sup>201</sup> A Büntető Törvénykönyv Magyarázata. III. kötet. Szerk.: Kis Norbert. 1104.o.

körülmény a minősített eset körében értékelhető, ha ennek törvényi feltételei fennállnak.

A cselekmény egyetlen hitelező kielégítésének részbeni megghiúsításával befejezetté válik,<sup>202</sup> a tényállásszerű eredmény hiányában az elkövetési magatartás kifejtése azonban csak *kísérletet* valósít meg.

A hitelező kielégítésének megghiúsításával járó csődbüntettet - amely esetében a fizetéképtelenség nem feltétel, hanem következmény - az követi el, aki azáltal hiúsítja meg (részben vagy egészben) a hitelező kielégítését, hogy a fizetéképtelenné válást vagy annak látszatát a törvényben írt magatartások valamelyikével idézi elő (290.§ (3) bekezdés). Az okozati összefüggés hiányában nem valósul meg bűncselekmény, ha a vádlott ugyan az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon döntött részvények visszavásárlásáról, de más ok miatt vált fizetéképtelenné.<sup>203</sup>

6. A csődbüntettnek, a törvény korábbi 291/A. §-ában megfogalmazott értelmező rendelkezésre figyelemmel *speciális alanya* (tettese) van.<sup>204</sup>

A hivatkozott értelmező rendelkezés határozza meg a felelősségre vonható természetes személyek körét. A bűncselekmény tehát *delictum proprium*, tettese kizárólag az lehet, aki az adós gazdálkodó szervezet vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult. A háttérjogszabály rendelkezése alapján *adós* az a

---

<sup>202</sup> A törvény megszületését követően ettől eltérő álláspontok is megfogalmazódtak, melyek lényege szerint a csődbüntett csak akkor válik befejezetté, ha a Btk. 290.§ (1) bekezdésében írt magatartás legalább két hitelező igényének kielégítését gátolja meg. Lásd Szollár Pál: Csődbüntett. 469.o. Ez a nézet azon alapult, hogy a törvény eredményként az adós hitelezői kielégítésének részben vagy egészben való megghiúsítását értékeli, vagyis többes számot használ a szövegezés során. A gyakorlat tekintettel a részbeni megghiúsítás fordulatra, az általunk fentebb ismertetett álláspontra helyezkedett.

<sup>203</sup> BH 2001.102.

<sup>204</sup> 291/A. § (1) A 290. és a 291. §-ban meghatározott bűncselekményt tettesként az követi el, aki a gazdálkodó szervezet (adós) vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult, akkor is, ha a fizetéképtelenség, a vagyon csökkenése a gazdálkodó szervezet (adós) vonatkozásában áll fenn, és a tettes a gazdálkodó szervezet (adós) hitelezőjének kielégítését hiúsítja meg.

(2) Az (1) bekezdést akkor is alkalmazni kell, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen.

gazdálkodó szervezet, amely tartozásait az esedékességkor nem tudta vagy előre láthatóan nem tudja kiegyenlíteni.

A *gazdálkodó szervezet* fogalma több ízben módosult. Érdeemes arra is rámutatni, hogy különböző jogszabályaink a gazdálkodó szervezetekre vonatkozóan eltérő definíciókat adnak. A *Btk. 137.§ 17. pontja* szerint gazdálkodó szervezet a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 685.§-ának c) pontjában felsorolt gazdálkodó szervezet, valamint az a szervezet, amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a Ptk. szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A *Ptk. 685.§ c) pontja* alapján gazdálkodó szervezet az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi együttműködési csoportosulás, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a végrehajtói iroda, továbbá az egyéni vállalkozó. Az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira is a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, kivéve, ha a törvény e jogi személyekre eltérő rendelkezést tartalmaz.

A bűncselekmény alanyiség megállapítása során – nem túl szerencsés módon – a *Btk. értelmező rendelkezésének* alapul vétele azonban téves következtetésre vezethet. Figyelemmel kell lennünk ugyanis arra, hogy a *Cstv.* hatálya a törvény által fentiekől eltérő, speciális tartalommal definiált gazdálkodó szervezetekre terjed ki. Csődtörvényünk hatályos rendelkezése szerint gazdálkodó szervezet az állami vállalat, a tröszt, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat (a víziközmű-társulat kivételével), az



erdőbirtokossági társulat, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyesülés, ideértve az európai gazdasági egyesülést is, az európai területi együttműködési csoportosulás, a végrehajtói iroda, a sportegyesület, valamint mindazon jogi személyek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok, amelyek fő érdekeltségeinek központja a Tanács fizetésképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelete alapján az Európai Unió területén található.

Mindebből kitűnően az *egyéni vállalkozó* a csődbüntett alanya nem lehet. A Ptk. alapján polgári jogi, és a büntető kódex értelmező rendelkezése folytán büntetőjogi szempontból is az egyéni vállalkozó ma már gazdálkodó szervezetnek tekintendő, de a csődtörvény hatálya nem terjed ki rá, így csődeljárás, felszámolási eljárás vele szemben nem folytatható, a büntető tényállásban megkívánt objektív büntethetőségi feltétel nem következhet be, az egyéni vállalkozó csődbüntettet nem követhet el.<sup>205</sup>

A vagyon feletti rendelkezésre jogosultak körét elsősorban jogszabály (Ptk., Gt., a vízgazdálkodási társulatokról vagy az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvény stb.), illetve szerződés (társasági szerződés, alapszabály, alapító okirat) vagy bírósági (hatósági) határozat alapozza meg. A tettes jellemzően, de nem kizárólagosan a gazdálkodó szervezet vezetője, vezető tisztségviselője, de más szerződéskötési jogosultsággal bíró személy is lehet. A Cstv. szerint a gazdálkodó szervezet vezetője: állami vállalatnál, trösztnél, tröszti vállalatnál, egyéb állami gazdálkodó szervnél, egyes jogi személyek vállalatánál, leányvállalatnál, illetve vízgazdálkodási társulatnál az igazgató (vállalati biztos), szövetkezetnél az igazgatóság (ügyvezető igazgató) vagy az ügyvezető elnök, közkereseti és betéti társaságnál az üzletvezetésre és képviselőre jogosult tag(ok), egyesülésnél, közös

---

<sup>205</sup> Lásd még: Dancs Mária: Csődtörvény a gyakorlatban. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000. 15-17.o.

vállalatnál az igazgató, korlátolt felelősségű társaságnál az ügyvezető(k), részvénytársaságnál az igazgatóság vagy az alapszabályban az ügyvezetésre feljogosított személy(ek), önkéntes kölcsönös biztosító pénztárnál az ügyvezető (ha a pénztár ügyvezetőt nem alkalmaz, az igazgatótanács), a magánnyugdíjpénztárnál az ügyvezető, végrehajtói irodánál az irodavezető vagy irodavezető hiányában a tartós helyettes, sportegyesületnél az ügyintéző képviseleti szerv, az Európai Unió más tagállamában bejegyzett gazdálkodó szervezet esetében a magyarországi nyilvántartásba bejegyzett, jognyilatkozat tételére jogosult személy, ilyen hiányában a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság nevében a hatóságok előtt vagy a polgári jogi kapcsolatokban eljáró személy.<sup>206</sup>

Főszabályként a rendelkezési jogosultság nem ruházható át, azt az alapító okirat vagy szerződés, illetve jogszabály azonban kivételesen lehetővé teheti, meghatározva annak körét.<sup>207</sup> A 291/A. § (2) bekezdése folytán a büntetőjogi felelősség abban az esetben is megállapítható, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen. A polgári jog szabályai szerint ez esetben az eljáró személy által kötött szerződés vagy nyilatkozat érvénytelen, büntetőjogi szempontból azonban a jogi tárgy védelme indokolja, hogy a tényállást megvalósító személyt a rendelkezési jog alapjául szolgáló jogügylet érvényességétől függetlenül felelősségre vonjuk. Abban az esetben azonban, ha az adós vagyonával olyan személy rendelkezik, akinek erre semmilyen jogcíme nincs, csődbüntett megállapítására – a speciális alany hiányában – értelemszerűen

---

<sup>206</sup> A gyakorlatban többször felmerült az a probléma, hogy a vezető tisztségviselő e tisztségének megszűnése után rendelkezett a vagyonnal. Sok esetben új vezető tisztségviselő választására, a vagyon átadására ebben az időpontban még nem is került sor. Van olyan nézet, amely legalább arra az esetre, ha a jogviszony a határozott idő eltelte folytán szűnt meg, új vezető tisztségviselőt nem választottak, és a korábbi tisztségviselő egyben tag is, indokoltnak látná a csődbüntett megállapítását. Molnár Miklós: Gondolatok a csődbüntettéről. Belügyi Szemle 2006/3. 90-91.o. A bírói gyakorlat azonban ettől eltérő álláspontot képvisel, tekintettel arra, hogy a vezető tisztségviselői minőség megszűnésével a vagyonnal való rendelkezési jog is megszűnik. Lásd Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. 181-182.o.

<sup>207</sup> Tettesként vonható felelősségre az a vagyonnal ténylegesen rendelkezni jogosult személy is, aki a vagyonnal történő rendelkezés jogát jogellenesen ruhazza át másra. A büntető törvénykönyv magyarázata. Szerk.: Jakucs Tamás. 1063.o.

nem kerülhet sor. Ebben az esetben tipikusan valamely vagyon elleni bűncselekmény (pl. lopás, csalás, sikkasztás, rongálás stb.) valósulhat meg.

Megkülönböztethetünk szervezeten belüli és szervezeten kívüli alanyokat. Szervezeten belüli alanyok azok, akiket a gazdálkodó szervezet adott típusára vonatkozó szabályok (jogszabály, határozat vagy szerződés) a vagyon feletti rendelkezésre feljogosítanak. Szervezeten kívüli alanyoknak tekinthetjük a vagyonfelügyelőt, a felszámolót és a végelszámolót, akiknek vagyon feletti rendelkezési joga a csődeljárásban, a felszámolási eljárásban, illetve a végelszámolás során a törvény rendelkezésein alapul<sup>208</sup>. Van olyan nézet, amely szerint elkövető lehet még a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásában kirendelt pénzügyi gondnok (1996. évi XXV. törvény), a polgármester, aki nem tesz eleget a törvényben írt kötelezettségének.<sup>209</sup> Ez az álláspont azonban nincs tekintettel a Btk. 290.§ (6) bekezdése szerinti objektív büntethetőségi feltételre. A helyi önkormányzat esetében ugyanis csőd, illetve felszámolási eljárás nem indulhat, a helyi önkormányzatokra a Cstv. hatálya nem terjed ki, így az adósságrendezési eljárásban kirendelt pénzügyi gondnok, illetve a polgármester csődbüntettet e körben nem követhet el.

A bűncselekmény részese személyes kvalifikáltsággal nem rendelkező személy is lehet. Így például bűnsegédként valósítja meg a hitelezők kielégítésének megghiúsításával elkövetett csődbüntettet, aki a jogutód nélküli megszüntetés előtt álló gazdasági társaság fizetéseképtelensége látszatának keltéséhez és a hitelezők kielégítésének alapjául szolgáló vagyon eltüntetéséhez színlelt ügyletek megkötésével nyújt segítséget. (BH 2003. 443.)

---

<sup>208</sup> A 290.§ (3) bekezdése szerinti csődbüntettet a vagyonfelügyelő és a felszámoló tettesként nem követheti el, mivel az elkövetési magatartást a fizetéseképtelenség előtt valósítják meg. Lásd A büntető törvénykönyv magyarázata. Szerk.: Kiss Norbert. 1106.o. Álláspontom szerint ez a megállapítás csak a felszámoló esetén tehető meg teljes egyértelműséggel. Vagyonfelügyelő kirendelésére ugyanis a Cstv. szerinti fizetéseképtelenség hiányában is sor kerülhet.

<sup>209</sup> Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. 580.o.

7. A *bűnösség* elemeit vizsgálva ki kell emelnünk, hogy az (1) *bekezdésben* szabályozott csődbüntett *szándékosan* követhető el, minthogy azonban e bekezdés célzatot nem értékel, így elegendő az eshetőleges szándék is. A szándéknak természetesen az alaptényállásban szabályozott eredményre is ki kell terjednie. Az elkövető tudatának át kell fognia a gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenségét, azt hogy az adósnak tartozása(i) van(nak), valamint azt is, hogy az e helyzetben kifejtett magatartása a hitelezők kielégítését legalább részben megghiúsítja. A (6) bekezdésben írt objektív büntethetőségi feltételre az elkövető szándékának nem kell kiterjednie. Az akarati-érzelmi oldalt tekintve az elkövető a tényállásszerű eredményt – a hitelezők kielégítésének megghiúsítását – kívánja, vagy ez iránt közömbös marad.

Ettől eltérően alakul a bűnösség a (3) *bekezdés* szerinti csődbüntett esetében. Az elkövető ez esetben az (1) bekezdésben írt magatartások valamelyikének tanúsításával idézi elő a fizetéseképtelenné válást vagy annak látszatát, és ezáltal hiúsítja meg részben vagy egészben hitelezői kielégítését. A szándéknak valamennyi tényállási elemet át kell fognia, így nem vitásan jellemzően célzatosan cselekszik az elkövető, vagyis a jogirodalomban „csalárd bukásként” is jellemzett alapeset tipikusan egyes szándékkal valósul meg. Különösen igaz ez azon tényállási fordulat esetén, mikor a tettes a fizetéseképtelenség látszatát előidézve hiúsítja meg a hitelezői kielégítést. Mivel azonban a törvényszöveg megfogalmazásából a tényállás célzatos jellege egyértelműen nem következik, így kivételesen nem zárhatjuk ki az eshetőleges szándékkal való elkövetés lehetőségét sem.

8. A csődbüntett eddig tárgyalt két alapesetének *minősítő körülménye*, ha a cselekmény a gazdasági életben súlyos következményekkel jár. Büntető törvénykönyvünk a csődbüntett súlyosabban büntetendő eseteinek megállapíthatóságára nézve értelmező rendelkezést nem ad, a jogalkalmazás során számos körülmény, mint például a hitelezők száma, a vagyoni sérelem

nagysága, a hitelező nemzetgazdasági szerepe, az érintett foglalkoztatottak száma stb. igényel értékelést.<sup>210</sup> Általánosságban azt mondhatjuk, hogy megállapítható a bűncselekmény minősített esete, ha az elkövetési magatartás milliárdos nagyságrendű összeget érint, a hitelezők szélesebb körét működési feltételeiket is veszélyeztető anyagi kihatással terheli, avagy kormányzati, költségvetési intézkedést igénylő súlyos működési zavarokat okoz.<sup>211</sup> A Btk. 15. §-ra figyelemmel e minősítő körülmény az elkövető terhére írható akkor is, ha a súlyos következmény tekintetében az elkövetőt csak gondatlanság terheli.

### ***III.2.2. Az „adminisztratív csődbüntett” dogmatikai elemzése***

1. Az eddig vizsgált két alapesettől részben eltérő sajátosságaira figyelemmel külön tárgyaljuk a Btk. 290. § (5) bekezdése szerinti csődbüntettet. Az ún. *adminisztratív csődbüntett jogi tárgyát* tekintve megállapíthatjuk, hogy a tényállás közvetlenül a felszámolási eljárás eredményes lefolytatását hivatott biztosítani, közvetetten azonban a hitelezők érdekeit is védi azáltal, hogy az adóst olyan magatartások tanúsítására kötelezi, amelyek jogi eszközökkel is kikényszeríthetőek (BH 1999.102.)

2. A csődbüntett ezen esete azáltal valósul meg, hogy a tettes a felszámolás elrendelését követően a jogszabályban előírt beszámolási, leltárkészítési vagy egyéb tájékoztatási kötelezettségének nem tesz eleget és ezzel a felszámolás eredményét részben vagy egészben megghiúsítja. Vegyes (nem tiszta) mulasztásos delictumról van tehát szó, melynek *elkövetési magatartásai* bizonyos,

---

<sup>210</sup> A súlyos következmény ún. társadalmi típusú eredmény, melynek megállapítása a bírói élettapasztalaton nyugvó értékítélet függvénye. Blaskó Béla: Az 1992. évi XIII. törvényben írt bűncselekmények néhány jogértelmezési kérdése. 12.o.

<sup>211</sup> A minősített eset megállapítására a gyakorlatban igen csekély számban kerül sor. 2006-ban például mindössze két a gazdasági életben súlyos következményt okozó csődbüntettet regisztrált a bűnügyi statisztika. A legnagyobb számban 2003-ban fordult elő, de ez mindössze hét esetet jelentett. Lásd még: Tóth Mihály: A csődbűncselekmény gyakorisága, másfél évtized tapasztalatai, a jogalkalmazás súlypontjai, kriminogén tényezők. Kézirat.

jogszabályban – értve ezalatt a Cstv-t, mint háttérnormát - meghatározott, számviteli kötelezettségek nem teljesítésével valósulnak meg. A Cstv. 31. §-nak (1) bekezdése határozza meg azon kötelezettségeket, melyek elmulasztása a bűncselekmény elkövetési magatartásaként értékelhető. Természetesen a kötelezettségek valóságnak meg nem felelő adatokkal való teljesítése szintén értékelhető e bűncselekmény körében. A hivatkozott számviteli kötelezettségek közé tartozik pl. hogy a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vezetője köteles a felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal záróleltárt, valamint tevékenységet lezáró mérleget, továbbá adóbevallást és az eredmény felosztása után zárómérleget készíteni és azt a felszámolónak és az adóhatóságnak átadni. A Cstv. differenciáltan határozza meg az egyes kötelezettségek teljesítési határidejét.

3. Az *elkövetés ideje*. Az adminisztratív csődbüntett a felszámolás elrendelését követően valósítható meg. A bűncselekmény elkövetési magatartása a mulasztásos delictumokra vonatkozó általános szabályok szerint a törvényben a kötelezettségek teljesítésére előírt határidő eredménytelen elteltét követő napon megvalósul.

4. A bűncselekmény *eredménye* a felszámolás eredményének részben vagy egészben történő megghiúsítása.<sup>212</sup> Lévéen szó tehát vegyes mulasztásos delictumról, a mulasztás önmagában legfeljebb a bűncselekmény kísérletének megállapítását eredményezheti, a befejezté váláshoz szükséges ezen eredmény bekövetkezése. A tényállásszerű eredmény értelmezésekor abból érdemes kiindulnunk, hogy a felszámolási eljárás célja – mint arra már utaltunk - a fizetéseképtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezőknek a Cstv-

---

<sup>212</sup> A szakirodalomban rámutattak arra, hogy a „felszámolás eredménye” helyett szerencsésebb lett volna a „felszámolási eljárás eredményes lefolytatását” a tényállás elemévé tenni. Az ugyanis, hogy a felszámolás mennyiben sikeres legalább annyira a felszámolón múlik, mint az adóson, ami veszélyeztetheti az azonos elbírálás követelményét és a jogbiztonságot. Tóth Mihály: Zárszámadás a „csődbüntett” első nyolc évéről. A Tizenhetedik Jogász Vándorgyűlés anyaga. Budapest, 2001. 128-130.o.

ben meghatározott módon történő kielégítése. A felszámolás eredménye meghiúsul, ha a mulasztás folytán a bíróságnak, illetve a felszámolónak nem állnak rendelkezésére azok az adatok és információk, amelyek alapján a gazdálkodó szervezet vagyoni helyzete felmérhető, a követelések behajthatóak, és a kötelezettségek teljesíthetőek.

A Cstv. 63/B.§ (1) bekezdése szerinti egyszerűsített felszámolás elrendelése – melynek feltétele, hogy a vagyon a várható felszámolási költségek fedezetére sem elegendő, vagy a nyilvántartások illetve a könyvvezetés hiánya miatt az eljárás technikailag lebonyolíthatatlan - általában alapul szolgálhat arra, hogy befejezett adminisztratív csődbüntettet állapíthassunk meg.<sup>213</sup> A felszámolás eredménye azonban meghiúsulhat, vagyis bekövetkezhet a tényállásszerű eredmény az egyszerűsített felszámolás elrendelése előtt is. A felszámolás eredményének meghiúsulása ugyanis objektív helyzet, mely független az egyszerűsített felszámolást elrendelő bírói aktustól.<sup>214</sup> Befejezett a csődbüntett ezen alakzata részleges meghiúsítás esetén is. Az utóbbiról akkor beszélhetünk, ha a hitelezői kör egy részének kielégítése mellett az adós magatartásának következményeként más hitelezők kielégítési esélyei tartósan vagy véglegesen csökkennek.

5. A Btk. már idézett 291/A. § (1) bekezdése a csődbüntett valamennyi esetére nézve *speciális alanyt* állapított meg. A Cstv. 34. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy a felszámolás kezdő időpontjától a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatos jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet. Az elkövetési magatartások tárgyalása során már kifejtettük, hogy a háttérjogszabály rendelkezéseire figyelemmel azok jelentős részét a gazdálkodó szervezet vezetője valósíthatja meg. A bírói gyakorlat szerint e bűncselekmény tettese lehet a

---

<sup>213</sup> Van olyan nézet, mely szerint az egyszerűsített felszámolás elrendelése az adminisztratív csődbüntett kísérletének megállapításához szolgál alapul. Lásd. Molnár Miklós: Gondolatok a csődbüntettéről. Belügyi Szemle 2006/3. 89.o.

<sup>214</sup> Diós Erzsébet: A gazdasági bűncselekmények bírói tapasztalatairól. Belügyi Szemle 2000/6. 42.o.

gazdálkodó szervezet azon képviselője<sup>215</sup> vagy vezetője, aki a csődtörvény rendelkezései szerint az adatszolgáltatásra köteles<sup>216</sup>, továbbá a felszámoló<sup>217</sup> is. Kétségtelen, hogy a speciális alanyok körének kiterjesztése a bűncselekmény ezen fordulatra elméletileg nehezen indokolható. A leginkább elfogadható – a probléma feloldását szolgáló - szakmai érvelés szerint a tulajdonosi jogok a felszámolás kezdő időpontjától nem szűnnek meg teljesen, s a jogosultságok között lehet olyan is, amely bizonyos értelemben a vagyonnal való rendelkezés vagy annak előkészítése körébe vonható, pl. egyezségi javaslat, a követelések kielégítése után fennmaradó vagyon sorsáról történő döntés.

6. A felszámolás eredményének megfiúsításával járó csődbüntett csak *szándékosan* – akár egyenes, akár eshetőleges szándékkal - követhető el. A tettes tudata átfogja, hogy a gazdálkodó szervezet felszámolását rendelték el, tisztában van kötelezettségeivel, és előre látja a tényállásszerű következményeket, melyek bekövetkezését kívánja vagy aziránt közömbös.

#### *Egység-többség, elhatárolási kérdések*

A bűncselekmény *rendbeliségét* nem a hitelezők, hanem a csőd vagy felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezetek száma határozza meg. A csődbüntett különböző alakzatainak egymáshoz való viszonyára vonatkozóan a szakirodalomban különböző álláspontok láttak napvilágot. Magunk részéről úgy láttuk, hogy a fizetéseképtelenség előidézésével elkövetett csődbüntett természetesen

---

<sup>215</sup> Így tettes lehet a végelszámoló is, kivéve ha a szükséges iratokat maga sem kapta meg az adós korábbi képviselőjétől. Molnár Miklós: Néhány gondolat a csődbüntett jelenlegi gyakorlatáról. in: Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára. Szerk.: Gál István László-Kóhalmi László. Pécs, 2005. 258.o.

<sup>216</sup> Az adatszolgáltatásra kötelezett felelősségét nem érinti, hogy a felszámolási eljárás kapcsán a Kft. volt főkönyvelőjének meghatalmazást adott arra, hogy helyette és nevében eljárjon. Ezáltal ugyanis a személyhez kötődő kötelezettségek a meghatalmazottra nem szálltak át. (BH 2002.346.)

<sup>217</sup> A Cstv. a felszámoló feladatává teszi például a felszámolási zárómérleg és vagyonfelosztási javaslat elkészítését, a záró adóbevallás kimunkálását stb. A BH 1997.364. szám alatt közzétett eseti döntés rámutat arra is, hogy a felszámolói feladatok teljesítéséhez kapcsolódóan a felszámolóra könyvvezetési kötelezettségek is hárulnak. Lásd részletesebben Rákosfalvi Rita: A csődbüntett gyakorlati problémái. *Collega* 2005/2. 115.o.



megelőzi az (1) bekezdés szerinti fizetéseképtelenség esetén tanúsítható elkövetési magatartások vizsgálatát. Amennyiben a tettes valamely tényállásszerű cselekményével fizetéseképtelenségét idézte elő, majd e helyzetben további elkövetési magatartást is tanúsít, az anyagi halmazat látszólagos, és a (3) bekezdés szerinti csődbüntettet kell megállapítani (a további elkövetési magatartás kifejtése a büntetés kiszabása során értékelhető). Az adminisztratív csődbüntettet a 290. § (1) és (3) bekezdése szerinti csődbüntett egyaránt magába olvasztotta.

A 290. § (1) és (3) bekezdése szerinti csődbüntett, illetve a *tartozás fedezetének elvonása* (Btk. 297. §) tényállásának alaki halmazata látszólagos, álláspontunk szerint csak a speciális csődbüntettet kellett megállapítani, ha a gazdasági tevékenységből származó tartozás fedezetéül szolgáló vagyon elvonása a 290. §-ban írt elkövetési magatartások bármelyikével történik és a tényállásszerű eredményhez vezet. Hasonló a helyzet a csődbüntett és a *hitelsértés* (Btk. 330. §) esetén is.

A *számvitel rendjének megsértésétől* az adminisztratív csődbüntett elhatárolása merült fel leggyakrabban, mivel mindkét bűncselekmény elkövethető számviteli kötelezettségek megszegésével. Az utóbbi bűncselekmény azonban, mint láttuk, csak a felszámolás elrendelését követően mulasztással volt megvalósítható, eredménye pedig a felszámolás eredményének részben vagy egészben történő megghiúsítása. E feltételek fennállása esetén a cselekményt csődbüntettként kellett minősíteni. Az anyagi halmazat megállapítása azonban nem volt kizárt (BH 1995.621).

### III.3. A hitelező jogtalan előnyben részesítése<sup>218</sup>

A bűncselekményt – hasonlóan a csődbüntetthez – az 1992. évi XIII. törvény iktatta a büntető törvénykönyvbe. A csődbüntett privilegizált, enyhébben büntetendő esetének is tekinthető. Jogtörténeti előzményként említendő a magyar büntetőjogban a Csemegi – kódex 414. §-ában szabályozott csalárd bukás azon fordulata, mely büntetni rendelte annak a vagyombukottnak a cselekményét, aki azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa, egy vagy több hitelezőjét kielégíti, zálog – vagy megtartási jognak engedélyezése vagy vagyona valamely részének átengedése által kedvezményben részesíti.

A csődbüntett és e tényállás közötti összefüggést nyilvánvalóvá teszi a tényállási elemek egy részének azonossága, valamint az azonos módon megfogalmazott objektív büntethetőségi feltétel és a mindkét tényállásra vonatkozó speciális alanyt meghatározó 291/A.§. Alapvető eltérés azonban, hogy e tényállás esetén a hitelező kielégítésére szolgáló vagyon összességében nem csökken, nem valamennyi hitelező, hanem csak egyes hitelezők kerülnek hátrányos helyzetbe éppen azáltal, hogy a tettes más hitelezőjét (vagy hitelezőit) szándékosan jogtalan előnyben részesíti.<sup>219</sup>

1. A bűncselekmény *jogi tárgyára* vonatkozóan a csődbüntettnél írottak megfelelően irányadók, a kriminalizálást a hitelezők érdekeinek védelme indokolja.

---

<sup>218</sup> 291. § (1) Aki a fizetéseképtelenségének tudatában valamely hitelezőjét a többi hitelező hátrányára jogtalan előnyben részesíti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott cselekmény akkor büntethető, ha a csődeljárást vagy a felszámolási eljárást megindították, illetve a felszámolási eljárás a kötelező kérés elmulasztása miatt maradt el.

<sup>219</sup> Gula József: A gazdasági bűncselekmények. in: Magyar Büntetőjog Különös Részi ismeretek. Szerk.: Görgényi Iлона. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2003. 196.o.

2. A hitelező jogtalan előnyben részesítésének *elkövetési tárgya* a fizetésektelen adós vagyona, passzív alanya pedig az a természetes vagy jogi személy lehet, akit a bűncselekmény következtében jogtalan hátrány ért.

3. A bűncselekmény *elkövetési magatartása* a hitelező jogtalan előnyben részesítése (a többi hitelező hátrányára). A törvényi tényállásban írt elkövetési magatartás több formában is megvalósulhat. Fontos kiemelni, hogy e bűncselekmény esetében az előnyben részesített hitelező ténylegesen fennálló követeléssel rendelkezik az adóssal szemben, ennek hiányában ugyanis a tettes már a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyont csökkenti, s cselekménye csődbüntettként minősülhet. Az 1992. évi XIII. törvény miniszteri indokolása utal arra, hogy az előny nem jelent feltétlenül pénzfizetést, hanem bármilyen egyéb szolgáltatás is lehet, amit a hitelező a tartozás fejében elfogad. A bűncselekmény nem valósul meg, ha a vagyon valamennyi hitelező kielégítésére elegendő a tényállásban írt hátrány hiányára figyelemmel. E vétség esetében az adós annak tudatában, hogy vagyona az összes hitelezői igény kielégítésére nem elégséges, valamely hitelezőjét teljes mértékben, illetve a jogszabályi előírásoktól eltérő mértékben elégíti ki, és ezáltal olyan hitelezők nem vagy csak részben jutnak hozzá a követelésükhöz, akik a kielégítési sorrend betartása esetén nem kerülnének hátrányos helyzetbe, vagyis fontos kritérium az előny jogtalanúsága.

A bűncselekmény megvalósulásának fogalmilag feltétele, hogy az adósnak több hitelezője van, melyek közül valamely hitelező előnyben részesítése a másik hátrányát eredményezi. A bűncselekmény legjellemzőbb elkövetési magatartása a hitelezők kielégítési sorrendjének megsértése, de megvalósulhat – mint arra már utaltunk – arányos kielégítés előírása esetén a tényleges jogosultságot meghaladó mértékű kielégítéssel is, vagy ha az adós valamely hitelezőjét eredeti jogviszonyukban nem szereplő kedvezményben részesíti.

A Ptk. a tartozások kiegyenlítésére sorrendiséget nem ír elő, a *Cstv.* 57. §-a azonban meghatározza, hogy a gazdálkodó szervezetnek a felszámolás körébe

tartozó vagyonából a tartozásokat milyen sorrend<sup>220</sup> szerint kell kielégíteni. E sorrend - lényegét kiemelve - a következő:

- a) a felszámolás költségei,
- b) a felszámolás kezdő időpontja előtt vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelések a zálogtárgy értékének erejéig, figyelembe véve a Cstv. 49/D. § (2) bekezdése alapján már kifizetett összeget is; ha a vagyont több zálogjog terheli, akkor a kielégítés sorrendjére a Ptk. 256. §-ának (1) bekezdése az irányadó,
- c) a gazdálkodó szervezetet terhelő járadék jellegű tartozások,
- d) magánszemély nem gazdasági tevékenységből eredő más követelése (pl.: hibás teljesítés, kártérítés), a kis- és mikrovállalkozás, valamint a mezőgazdasági őstermelő követelése,
- e) társadalombiztosítási tartozások és a magán-nyugdíjpénztári tagdíj tartozások, az adók és adók módjára behajtható köztartozások, a visszafizetendő állami támogatások, a víz- és csatornadíjak,
- f) egyéb követelések,
- g) késedelmi kamat, pótlék és bírság jellegű tartozások
- h) azok a követelések, amelyek jogosultja a gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője, vezető állású munkavállalója vagy azok közeli hozzátartozója [Ptk. 685. § *b*) pont], illetve élettársa, az adós többségi befolyása (Ptk. 685/B. §) alatt álló gazdálkodó szervezet, valamint az adós ingyenes szerződése alapján fennálló követelések, továbbá a gazdálkodó szervezet többségi befolyással (Ptk. 685/B. §) rendelkező tagjának (részvényesének) azon

---

<sup>220</sup> Érdemes rámutatnunk arra, hogy a kerettényállást kitöltő igazgatási norma kizárólag az elrendelt felszámolási eljárásban határoz meg kielégítési sorrendet. A csődeljárásban, illetve azt megelőzően ilyen kötelezettség nem terheli az adós gazdálkodó szervezetet. Lásd Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész. 454.o.

követelése, amelyek a fizetési képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét [49/D. § (5) bekezdés] követően keletkeztek<sup>221</sup>.

A Cstv. egyes hitelezői kategóriák esetén kielégítési elsőbbséget, illetve amennyiben a vagyon az e körbe tartozó valamennyi hitelező kielégítésére nem elégséges, a hitelezők arányos kielégítését írja elő. (Cstv. 57.§ (4)-(7)bekezdés)

4. A büntető törvénykönyv az előnyben részesítést elkövetési magatartásként határozza meg, a bűncselekmény *befejezettségéhez* azonban természetesen hozzátartozik az elkövetési magatartás *eredményeként* egy vagy több hitelező hátrányos helyzetbe kerülése<sup>222</sup>. E hátrányos helyzet mibenlétét az előző pontban az elkövetési magatartáshoz kapcsolódóan meghatároztuk.

5. A hitelező jogtalan előnyben részesítésének vétsége az adós - gazdasági tevékenysége körében bekövetkezett – fizetési képtelensége tudatában követhető el. Egyes szerzők álláspontja szerint e tényállási elem végső soron elkövetési módot takar, míg mások – magunk részéről ez utóbbi álláspontot osztjuk – az *elkövetés ideje* szempontjából tulajdonítanak relevanciát e tényállási elemnek. A fizetési képtelenség tudatához ugyanis e bűncselekmény esetén nyilvánvalóan objektíve is fennálló fizetési képtelenség szükséges. A törvényi megfogalmazásból kitűnően e körülmény természetesen összefügg a bűncselekmény alanyi oldalával, hiszen szükséges, hogy a ténylegesen fennálló fizetési képtelenséget az elkövető tudata átfogja. A fizetési képtelenség téves feltételezése esetén a tévedés (Btk. 27. §) rendelkezései megfelelően irányadóak. Az elkövetés ideje tehát a bekövetkezett fizetési képtelenség utáni időpont lehet. A cselekmény elkövethető a

---

<sup>221</sup> A Cstv. 57.§ (1) bekezdésének h) pontját a 2007. évi LXI. törvény állapította meg. A hivatkozott módosítás képezte jelentős mértékben az alapját a csődbűncselekmények 2007. évi XXVII. törvénnyel történt újraszabályozásának.

<sup>222</sup> Az eredmény megállapítását nem zárja ki az sem, ha a felszámolási eljárásban kötött egyezség nyomán a hitelezők kisebb mértékű kielégítésben megegyezésre jutnak. Lásd Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész. 454.o.

csőd, illetve felszámolási eljárás megindítása előtt, s azt követően egyaránt, büntetethezőségének azonban objektív feltétele, hogy a csődeljárást vagy a felszámolási eljárást megindítsák, illetve a felszámolási eljárás a kötelező kérés elmulasztása miatt marad el.

6. Az *alanyok* körére vonatkozóan a 291/A. §-ban írt értelmező rendelkezés e tényállás esetén is irányadó. Az előnyben részesített hitelező részesként büntethető, ha az adóst a cselekményre rábírta vagy a bűncselekmény elkövetéséhez egyéb módon szándékosan segítséget nyújtott.<sup>223</sup>

7. A bűnösség csak *szándékos* lehet, a bűncselekmény egyenes és eshetőleges szándékkal egyaránt elkövethető. Az elkövető tudata átfogja az adós fizetéseképtelenségét, az előny és hátrány egymással okozati összefüggésben történő bekövetkezését és azok jogtalanságát, és mindezt kívánja vagy abba belenyugszik.

#### 8. *Egység – többség, elhatárolási kérdések*

A bűncselekmény *rendbelisége* a hátrányt szenvedő hitelezők számától függetlenül az adós gazdálkodó szervezetek számához igazodik.

A *csődbüntettől* való elhatárolás szempontjából a legfontosabb eltérés, hogy a hitelező jogtalan előnyben részesítése vétsége esetében a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon összességében nem csökken. A fedezetelvonó csődbüntett és a hitelező jogtalan előnyben részesítésének vétsége elhatárolásának alapja a fizetéseképtelen adós vagyonával való rendelkezés jellege, illetve eredménye. A két bűncselekmény közös elemei (fizetéseképtelenség, a Cstv. szabályainak a megsértése, hitelezői érdeksérelem bekövetkezése) mellett közöttük az alapvető

---

<sup>223</sup> Eltérő álláspont szerint a hitelező csak felbujtás esetén vonható felelősségre, mivel ilyenkor ő maga váltja ki a bűncselekmény döntő motívumát. Bűnsegédi bűnrészességet azonban a hitelező terhére nem lát megállapíthatónak, mivel az őt jogosan megillető követelés kielégítését szorgalmazza. Lásd Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 702/27.

különbség az, hogy míg a fedezetelvonó csődbüntett elkövetője a tényállásban felsorolt valamely magatartásával elvonja a hitelezők elől a hitelezői igények alapjául szolgáló vagyont (elrejt, eltitkolja, megrongálja, megsemmisíti, használhatatlanná teszi), vagyis a Btk. 290. § (1) bekezdésének a), b), c) vagy d) pontokban írt módon rendelkezik a vagyonnal és ezzel részben vagy egészben megghiúsítja a hitelezők kielégítését (eredmény), addig a hitelező jogtalan előnyben részesítésének vétségét megvalósító adós csupán a hitelezői igények kielégítésének módjára vonatkozó rendelkezéseket szegi meg anélkül, hogy ennek következtében a hitelezők kielégítésének a vagyoni alapja összességében ténylegesen csökkenne. Az utóbbi esetben a törvény a hitelezők egymás közötti viszonyában nyújt büntetőjogi védelmet a hitelezői érdekek érvényesüléséhez: lényegében tehát a „másodlagos” hitelezői érdeksérelem okozásának büntetendővé nyilvánítása jelenik meg a Btk. 291.§-ának (1) bekezdésében. (BH 1997.471.)

#### **III.4. Az 1996. évi LII. törvény, az objektív büntethetőségi feltétel módosítása**

Mint láttuk a Btk. 290.§ (6) bekezdésének az 1992. évi XIII. törvénnyel megállapított rendelkezése szerint az (1)-(5) bekezdésben meghatározott cselekmény akkor volt büntethető, ha a csődeljárást vagy a felszámolási eljárást megindították, illetve a csődeljárás azért nem volt megindítható, mert az adós a csőd kötelező bejelentését elmulasztotta, vagy a felszámolási eljárás a kötelező kérés elmulasztása miatt maradt el.

Az 1991. évi XLIX. törvény eredeti rendelkezése (9.§) kötelezővé tette a gazdálkodó szervezetek számára a csőd bejelentését, ha tartozását az esedékességet követő kilencven napon belül nem tudta kiegyenlíteni. A bejelentési kötelezettség értékhatártól függetlenül akár egyetlen tartozás esetében is fennállt.

A Cstv. 23.§ (3) bekezdése pedig úgy rendelkezett, hogy az adós felszámolási eljárást köteles kérni, ha a 9.§ szerinti csődeljárásra azért nincs lehetőség, mert három éven belül csődeljárás már folyt ellene.

A kötelező csőd intézményének hatásaként 1992-1993-ban az akkor fennálló csaknem az egész gazdaságot érintő körbetartozások miatt „csődhullám” vonult le Magyarországon. A jelenség amellet, hogy rávilágított a gazdasági élet valós problémáira, torz és irreális méretű volt. Magas volt a megkötött egyezségek száma is, azok valódi eredményessége azonban nehezen ítélnél meg. A jogalkotó ugyanis az 1993. évi LXXXI. törvénnyel (I. Cstv. novella) jelentősen módosította a csődtörvényt, megszüntetve a kötelező csődjelentést, illetve a felszámolási eljárás kötelező adósi kérését is.

Mindez felvetette a Btk. 2.§-ának alkalmazhatóságát,<sup>224</sup> a visszaható hatály kérdését. A büntető kódex miniszteri indokolása utalt arra, hogy a Különös Rész egyes tényállásait kitöltő keretrendelkezések nem büntető jogszabályok, így ezek megváltozására a 2.§ automatikusan nem vonatkozik. Kivétel ez alól, ha a keretrendelkezés megváltoztatása magát a büntetőjogi védelmet szünteti meg.<sup>225</sup>

A háttérjogszabály módosítása a Btk. 290.§-ában szabályozott csődbüntett vonatkozásában oda vezetett, hogy a (6) bekezdésben szabályozott rendelkezés meghaladottá, részben értelmezhetetlenné vált.

A csődtörvény novella új szabályai szerint a csőd kötelező bejelentése nem terhelte az adóst, ebből következően a felszámolási eljárás kötelező kérésének

---

<sup>224</sup> Lásd Molnár Gábor: Gazdaság és büntetőjog. Ügyészek Lapja 1993/1. 9-13.o.

<sup>225</sup> Az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében a Legfelsőbb Bíróság a későbbiekben az 1/1999. Büntető jogegységi határozatban rögzítette, hogy ha a Btk. Különös Részének valamely rendelkezése ún. keretdiszpozíció, és az annak keretét kitöltő jogszabályi rendelkezésekben a bűncselekmény elkövetése után olyan mérvű változás következik be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti, e változás - a meghatározott időre szóló jogszabályok kivételével - a Btk. 2. §-ának második mondatára figyelemmel az elbíráláskor hatályban lévő büntetőjogi szabályozás visszaható hatályú alkalmazását alapozza meg.



szabályai sem, mert a csődtörvény eredeti 23.§ (3) bekezdése arra a 9.§-ra utalt, amely hatályát veszítette.

Emiatt a büntetőjogi szakirodalomban arra a következtetésre jutották, hogy a Btk. 290.§ (6) bekezdés II. fordulata a csődtörvény módosítása után nem alkalmazható.<sup>226</sup> A csődbüntett bármelyik elkövetési magatartását pedig csak akkor látták büntethetőnek, ha a csődeljárást vagy a felszámolási eljárást megindították.

Ez az álláspont azonban nem volt tekintettel a csődtörvény 72.§ (2) bekezdésének rendelkezésére, mely kimondta, hogy ha a végelszámoló megállapítása szerint fizetési képtelenség áll fenn, köteles haladéktalanul kérelmet előterjeszteni a felszámolási eljárás lefolytatása iránt.

Vagyis a büntető törvény inkriminált rendelkezése csak részben vált értelmezhetetlenné. A csőd bejelentési kötelezettség elmulasztása esetén ugyanis a Btk. explicite az adósi kötelezettségre hivatkozott. A felszámolási eljárás kötelező kérésének elmaradásával kapcsolatosan azonban nem élt ilyen megszorítással. Felszámolási eljárás kérésére irányuló kötelezettsége pedig a végelszámolóknak is volt, ami továbbra is alkalmazandó maradt, hiszen a csődtörvény novellája nem érintette. A bűncselekmény a csőd- és felszámolási eljáráson kívül a végelszámolás alatt is elkövethető volt.

Megfogalmazódtak olyan vélemények is, amelyek a megindított csődeljárásban való elkövetés lehetőségét is megkérdőjelezték. Ennek alapvető oka az volt, hogy a kötelező öncsőd jogintézményének megszüntetésével a csődtörvény a fizetési képtelenség fogalmát – amely eleme a csődbüntettnek is – nem a törvény Általános Rendelkezései között, hanem a felszámolási eljárás keretében szabályozta. Az így rögzített feltételek azonban elsősorban a felszámolási eljárás lefolytatására illetékes megyei bíróság fizetési képtelenséget megállapító végzéséhez szolgálnak alapul. A büntető ügyekben eljáró hatóságoknak viszont a

---

<sup>226</sup> Szollár Pál: Csődbüntett. Magyar Jog 1994/8. 466.o.

végzés hiányában is állást kell foglalniuk az adós fizetéseképtelensége tárgyában.<sup>227</sup>

A keretet adó büntetőjogi norma tartalmát képező csődtörvény novelláris módosítása nyomán szükséges következtetéseket a jogalkotó csak a Btk. 1996. LII. törvénnyel történt módosítása során vonta le. Az 1996. évi LII. törvény 38.§-a hatályon kívül helyezte a Btk. 290.§-ának (6) bekezdésében „a csődeljárás azért nem volt megindítható, mert az adós a csőd kötelező bejelentését elmulasztotta, vagy” szövegrészt. Ily módon egyértelművé tette, hogy a csődbüntett akkor büntethető, ha a csődeljárást vagy a felszámolási eljárást megindították, illetve a felszámolási eljárás a kötelező kérés elmulasztása miatt maradt el.

Dogmatikailag is érdekes problémát jelent a Btk. 290. § (6) bekezdésének *jogi természete*. Mint láttuk, már a Csemegi-kódex idején igen változatos nézetek alakultak ki arra nézve, hogy a fizetéseképtelenség és a csőd, másrészt pedig az elkövetett visszaélések milyen kapcsolata alapozza meg a büntetőjogi felelősséget.

A csődbüntett beiktatását követően az irodalomban a legkülönbözőbb megközelítések szerepeltek. Volt aki büntethetőséget kizáró okként<sup>228</sup>, ezen belül is a cselekmény társadalomra veszélyességét kizáró okként<sup>229</sup>, volt aki objektív büntethetőségi akadályként jelölte meg.<sup>230</sup> Megfogalmazódott olyan álláspont is, amely szerint a bűncselekmény csak akkor valósul meg, ha az elkövetési magatartásokkal okozati összefüggésben bekövetkezik az eredmény, és a csőd- vagy felszámolási eljárás is megindul. Ily módon a bűncselekmény befejezettsége a csődeljárás vagy a felszámolási eljárás megindításához kapcsolódna. E

---

<sup>227</sup> Lásd Molnár Gábor: A csődbüntett elkövetési magatartásai. *Ügyészek Lapja* 1994/1. 11.o.

<sup>228</sup> Sinku Pál: A gazdasági bűncselekmények új törvényi tényállásairól. *Ügyészségi Értesítő* 1992/2-3. 28.o.

<sup>229</sup> Lásd Nyomozás Felügyeleti Főosztály Ig.E.29/1993.Legf. Ü.sz. feljegyzés

<sup>230</sup> Lásd Udvaros Judit: A csődbüntett a hatályos magyar büntető törvénykönyvben. in: II. Német-Magyar Büntetőjogi és Kriminológiai Kollokvium. KJK-OKKRI. Budapest, 1994. 241.o.

megközelítésnek komoly jogtörténeti gyökerei is vannak, hiszen a csődnyitás (a klasszikus csődjogi értelemben) nélkülözhetetlen feltétele volt a Csemegikódexben a csalárd és vétkes bukásnak egyaránt. Finkey Ferenc pedig a következőket írta: „A bevégzés ahhoz képest változik, hogy valamely cselekvés a csőd előtt követetett-e el vagy azután. A csőd előtt elkövetett cselekvés csak a csőd kimondásával képezhet befejezett csalárd bukást, sőt ily cselekvések a csődnyitás előtt kísérletnek sem tekinthetők. A csőd után véghez vitt cselekvés az illető ténykedés elkövetésével van befejezve.”<sup>231</sup>

Helyesebb azonban az a megközelítés, hogy az említett rendelkezés a büntető eljárásjogi értelemben vett bűnösség, illetve a büntetőjogi jogkövetkezmények megállapításának objektív (tárgyi), az elkövető anyagi jogi bűnösségétől függetlenül vizsgálendő és előírt feltétele. A bűncselekmény megállapítását eredményező magatartások kifejtésének és az eredmény bekövetkezésének időpontjával – vagyis a bűncselekmény befejezetté válásával – közvetlen összefüggésbe egyáltalán nem hozható.<sup>232</sup>

A Btk. 290.§ (6) bekezdése *objektív büntethetőségi feltételt* szabályoz, a büntethetőségnek, a büntető eljárás lefolytatásának a törvényi tényállásban megfogalmazott objektív anyagi jogi előfeltétele. Az elkövető szándékának az objektív büntethetőségi feltételre nem kell kiterjednie.

---

<sup>231</sup> Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. Budapest, 1914. 755.o.

<sup>232</sup> Molnár Gábor: A csődbüntett. *Ügyészek Lapja* 1994/3. 35.o.

## **IV. A csődbűncselekmények újraszabályozása**

### **IV.1. A 2007. évi XXVII. törvény, az új szabályozás indokai**

A csődbüntett törvényi tényállása az 1992. évi XIII. törvénnyel történt beiktatásától a büntetőjogban igen kívánatos, de a gazdasági bűncselekmények körében igen ritka állandóságot mutatott. Mindössze az 1996. évi LII. törvény hajtott végre a háttérjogszabály változására tekintettel egy kisebb módosítást. A 2007. évi XXVII. törvény azonban e bűncselekményi tényállást is érdemben átalakította.

A törvény miniszteri indokolása utal arra, hogy a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény 2006. évi VI. törvénnyel történt módosítása a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvénnyel (Gt.) és a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvénnyel (Ctv.) való összhang érdekében számos olyan rendelkezést vezetett be, amelyek célja a gazdasági élet tisztaságának és átláthatóságának, valamint a hitelezői érdekek biztosításának erősítése. A Cstv. novellája figyelemmel volt a közösségi jog átültetéséből fakadó kötelezettségekre, és az új csődtörvény koncepciójában<sup>233</sup> megfogalmazott tézispontokra is. Ezzel együtt hangot kell adnunk azon véleményünknek, hogy az új csődtörvény megszületése várhatóan a büntetőjogi szabályozásra is ismételten kihatással lesz. A Cstv. 2006-os immár IV. novelláris módosítása körében büntetőjogi szempontból is kiemelt érdemmel a fizetési képtelenség feltételeinek megváltoztatása. (Részletes szabályokat állapít meg a nem vitatott vagy elismert követelésen alapuló felszámolási kérelmek

---

<sup>233</sup> Lásd 1094/2005. (IX.19.) Korm. határozat a csődről szóló törvény koncepciójáról és a gazdasági forgalom kiszámíthatóbb, átláthatóbb működését elősegítő intézkedésekről. A koncepció megszületéséhez hosszú út vezetett. Már 2000-ben megfogalmazódott, hogy a gazdasági fejlődés szükségszerűvé, az EU közösség tagjaival kialakított sokoldalú gazdasági kapcsolatok, a globalizáció pedig elodázhatatlanná teszik egy koncepciójában megreformált, teljesen új hitelezővédelmi és fizetési képtelenségi törvény mielőbbi megalkotását. Lásd Szakmai tanácskozások az új hitelezővédelmi és fizetési képtelenségi törvény megalapozásához. Szerk.: Erdős Károly. Felszámolók Országos Egyesülete 2000. 7.o. 2002-ben már javaslat készült egy EU-konform törvény megalkotására, 2003-ban pedig egy másik koncepció is napvilágot látott. Lásd Csőke Andrea: Az új fizetési képtelenségi törvény koncepciója. Kézirat. 2003.

benyújtásának előfeltételei, a kérelem elbírálása körébe eső körülmények, illetve a jogerős bírósági határozaton alapuló felszámolási kérelem körében. E kérdésekről a fizetéseképtelenség fogalmának tisztázása során az előző fejezetben már szóltunk.) A törvény megteremti továbbá a dologi biztosítékkal rendelkező hitelezők külön kielégítésének jogát, valamint kidolgozza az adós vezetőinek a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követő speciális csődjogi felelősségi szabályait.

A büntető kódex 2007. évi módosítása a megváltozott jogi környezethez igazodva és az indokolás szerint a gyakorlati tapasztalatok figyelembe vételével jelentős mértékben újrafogalmazta a csődbüntett tényállását, megváltoztatva annak elnevezését is.

*A módosítás fontosabb elemei az alábbiakban foglalhatóak össze:*

1. A bűncselekmény megnevezése csődbüntettről csődbűncselekményre változott, a delictumnak a korábbiaktól eltérően vétségi alakzata is van.
2. A módosítás egy új büntetti alakzatot vezet be, a vétkes gazdálkodást, amely fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben is elkövethető.
3. Változott a tényállás szerkezeti felépítése, melynek során a kronológiai és logikai sorrendnek megfelelően a törvény elsőként a vétkes gazdálkodást, majd a család bukást és végül a fedezetelvonó csődbüntettet szabályozza, mindháromra közös minősített esetet meghatározva.
4. A hitelező jogtalan előnyben részesítésének vétségét – mely korábban önálló bűncselekmény volt – beépíti a tényállásba, egyidejűleg módosítva is azt.
5. Az adminisztratív csődbüntettet a jogalkotó kiemelte a csődbűncselekmények köréből, és a számvitel rendjének megsértése tényállásának keretében, annak önálló alakzataként – részben eltérő tartalommal - szabályozta.

A csődbüncselekmény 2007. június 1. napjától hatályos tényállása a következő:

*290. § (1) Aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzete esetén*

*a) a tartozása fedezetéül szolgáló vagyon elrejtésével, eltitkolásával, megrongálásával, megsemmisítésével, használhatatlanná tételével,*

*b) színlelt ügylet kötésével vagy kétes követelés elismerésével,*

*c) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon veszteséges üzletbe kezdéssel, illetve annak továbbfolytatásával, vagy*

*d) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes más módon*

*vagyonát ténylegesen vagy színleg csökkenti, és ezzel hitelezőjének vagy hitelezőinek kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

*(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenné válását vagy annak látszatát az (1) bekezdésben írt magatartások valamelyikével idézi elő, és ezzel hitelezőjének vagy hitelezőinek kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja.*

*(3) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet fizetéseképtelensége esetén hitelezőjének vagy hitelezőinek kielégítését az (1) bekezdésben írt magatartások valamelyikével részben vagy egészben megghiúsítja.*

*(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)-(3) bekezdésben meghatározott cselekmény a gazdasági életben súlyos következményekkel jár.*

*(5) Aki a felszámolás elrendelését követően valamely hitelezőjét a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvényben meghatározott kielégítési sorrend megsértésével előnyben részesíti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

*(6) Az (1)-(4) bekezdésben meghatározott cselekmény akkor büntethető, ha a csődeljárást megindították, vagy a felszámolást elrendelték, illetve a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg.*

## **IV.2. A csődbűncselekmények rendszere**

Büntető törvényünk ma már a csődbűncselekmény négy alapesetét szabályozza (Btk.290.§ (1) bek. (2) bek. (3) bek. (5) bek.)

Az (1) bekezdés esetén az adós fizetési képtelenséggel fenyegető helyzetbe kerül, s az elkövető e helyzet tudatában fejt ki tényállásszerű fedezetelvonó tetteit, melyek eredménye a vagyon tényleges vagy színlelt csökkentése, s ezzel a hitelezői kielégítés akár részleges megghiúsítása (fizetési képtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény).

A bűncselekmény második alapesetében az elkövető előbb fejt ki a tényállásszerű elkövetési magatartások valamelyikét, s ezzel idézi elő a fizetési képtelenséget vagy annak látszatát, illetve hiúsítja meg – legalább részben hitelezőjének vagy hitelezőinek kielégítését. (Az irodalomban csalárd bukásként jellemzett alakzat, fizetési képtelenséget előidéző csődbűncselekmény.)

A (3) bekezdésben írt delictum esetén az adós fizetési képtelen helyzetében tanúsított fedezetelvonó magatartások hiúsítják meg legalább részlegesen a hitelezői kielégítést (fizetési képtelen helyzetben elkövetett csődbűncselekmény).

A csődbűncselekmény legenyhébb alakzata csak a felszámolás elrendelését követően valósítható meg, lényege a Cstv. szerinti kielégítési sorrend

megsértésével valamely hitelező előnyben részesítése (hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény).<sup>234</sup>

A tényállás szerkezetét áttekintve rögzítendő még, hogy a (4) bekezdés az első három alapesetre nézve közös minősítő körülményt állapít meg, a (6) bekezdés pedig továbbra is a fizetésképtelenségi eljárásokhoz kapcsolja a csődbűncselekményért való büntethetőséget, pontosított tartalmú objektív büntethetőségi feltételt szabályoz.

### **IV.3. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény**

Tekintettel arra, hogy ezen – vétkes gazdálkodásnak is nevezhető – büntetési alakzatot a 2007. évi XXVII. törvény újonnan állapította meg, indokolt annak részletesebb áttekintése.

A miniszteri indokolás szerint a törvényhozó már a csődhelyzet alapját képező fizetésképtelenség bekövetkezését megelőzően büntetni kívánja a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon jogellenes elvonását.<sup>235</sup> A gazdálkodó szervezet működése a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően is jogszerű, de a Gt. 30.§-ának (3) bekezdése szerint ebben a helyzetben a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felróható

---

<sup>234</sup> Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. Szerk.: Berkes György. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 841.o.

<sup>235</sup> Ez a helyzet a reális krízist megelőző ún. potenciális krízisként jellemezhető. A potenciális krízis lehet imaginábilis (elképzelhető) vagy fenyegető krízis. Az előbbi a válságfolyamat első lépcsőfoka, a belső gyengeség és/vagy a külső fenyegetés létéből keletkezik. A fenyegető krízis esetén már bizonyos külső vagy belső események bekövetkeznek és ezek a vállalat fejlődésében diszkontinuitást eredményeznek. Ezt követheti a reális krízis, melynek látens fázisában már biztos, hogy egy vagy több túlélési cél nem érhető el, ez azonban még kifelé nem vehető észre, és ezzel a krízis elrejthető. A kifejtett krízis stádiumában az eladósodottság, a fizetésképtelenség már egyértelműen azonosítható. Lásd: Gál István László: Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2007. 101.o.



megszegése esetére, ha a gazdasági társaság fizetéképtelenné vált, előírhatja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.

A rendelkezés célja hogy a társaság ügyvezetését csődközeli helyzetben visszatartsa a hitelezői érdekeket sértő indokolatlan mértékű kockázatvállalástól.<sup>236</sup> A fizetéképtelen gazdálkodó szervezetek gazdaságból való szabályozott kivezetése érdekében az államnak biztosítania kell a megfelelő jogszabályi kereteket ahhoz, hogy a hitelezők a lehető legkisebb veszteséggel tudják lezárni a megszűnő gazdálkodó szervezettel fennálló kapcsolataikat. A jogalkotó megfelelő szankciókkal arra kívánja ösztönözni a gazdálkodó szervezetek menedzsmentjét, hogy a szabályozott módot válasszák a gazdaságból történő kivonuláshoz. A Cstv. 2006-os novellájának miniszteri indokolása utal arra, hogy a korábbi szabályok nem biztosítják, hogy a gazdálkodó szervezetek vezetői elszámoljanak tevékenységükről, hiszen ennek hiányában is szinte minden következmény nélkül befejezhetik működésüket. Nem volt megfelelő kényszerítő erő arra, hogy a menedzsment a közeli csődhelyzet felismerését követően a hitelezők jogos elvárásait is figyelembe vegye. A probléma megoldásához szükségesnek látták a társasági és csődjogi szabályozás módosítását, és úgy ítélték meg, hogy a gazdasági jogintézmény bevezetése a büntetőjogi védelem biztosítását is igényli.

Az új Gt. a gazdasági társaság fizetéképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztének esetére megteremtette a vezető tisztségviselők felelősségét a hitelezőkkel szemben, feltéve, hogy bekövetkezik a gazdasági társaság fizetéképtelensége.

A Cstv. novellája pedig a társasági jogi rendelkezéssel összhangban megteremtette a gazdálkodó szervezet vezetőinek a hitelezőkkel szembeni közvetlen, magánvagyonukra is kiterjedő polgári jogi felelősségét arra az esetre, ha a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési

---

<sup>236</sup> Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára II. kiadás 847.o.

feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége, illetve a környezeti terhek rendezésének kötelezettsége alapján látták el, és ezáltal a társasági vagyon csökkent (wrongful trading).

A Cstv. novella által bevezetett *wrongful trading* a hazai jogrendszerben eddig nem létező új jogintézmény. Lényeges eleme, amely a büntetőjogi tényállás elemévé is vált, a *fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet*. Ennek fogalmát a Cstv. 33/A.§-ának (1) bekezdése határozza meg. E szerint a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták, vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.<sup>237</sup>

A 2007. évi XXVII. törvény miniszteri indokolása e körben mindössze annyit tartalmaz, hogy a gazdasági jogintézmény bevezetése a büntetőjogi védelem biztosítását igényli. Álláspontom szerint azonban a kriminalizáció szükségessége vitatható, a csődbűncselekmény büntetőjogi feladatát e fordulat hiányában is képes ellátni. A tényállás (2) bekezdése ugyanis büntetés alá vonja a fizetéseképtelenné válást megelőzően megvalósított tényállásszerű elkövetési magatartásokat, tekintet nélkül arra, hogy a gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben van-e avagy sem. Felmerülhet, hogy a jogalkotó a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény esetén nem kívánja meg az elkövetési magatartások és a fizetéseképtelenség közötti okozati összefüggést, míg a (2) bekezdésben szabályozott fizetéseképtelenséget előidéző csődbűncselekmény esetében ez követelmény. Továbbá a (2) bekezdés a vagyon tényleges vagy színleg történő

---

<sup>237</sup> Elgondolkodtató az a felvetés, hogy a gazdálkodó szervezet tevékenységéből származó bevételek milyen mértékben láthatóak előre, mennyiben adnak alapot a kötelezettségek esedékességkor történő kiegyenlítéséhez. Van olyan nézet, mely szerint a fizetéseképtelenséggel fenyegető állapot a kis- és középvállalkozások esetén szinte állandósultnak tekinthető. Lásd Bebes Zoltán: Csődbüntett – csődbűncselekmény. [www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu)

csökkentését látszólag nem értékeli. Érdeemes azonban figyelemmel lennünk arra, hogy az (1) és a (2) bekezdésben írt csődbűncselekményre egyaránt vonatkozik a (6) bekezdés szerinti objektív büntethetőségi feltétel, vagyis csak akkor büntethetőek, ha a csődeljárást megindították, vagy a felszámolást elrendelték, illetve a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg. A csődeljárásnak ugyan – mint láttuk – nem feltétele a fizetéseképtelenség, de ha pusztán ebben látnánk a különbséget, az csak azzal a nem kívánatos hatással járna, hogy az adósok csődkerési hajlandósága tovább csökkenne. Utalni kell arra is, hogy mindkét bűncselekmény eredménye a hitelezői kielégítés legalább részleges megghiúsítása, továbbá a polgári jogi felelősség is csak akkor áll be, ha a fizetéseképtelenség bekövetkezik. Mindezen körülmények alapján az a véleményem, hogy a wrongful trading jogintézményének jogrendszerünkbe történő teljes körű integrálására irányuló igyekezet<sup>238</sup> – mely a társasági jog és a csődjog vonatkozásában kétségtelenül helytálló – egy szükségtelen új büntetőjogi normát eredményezett.<sup>239</sup>

Úgy gondolom, hogy van azonban a 2006. évi Cstv. novellának egy figyelemre méltó további rendelkezése. A 33/A. § (3) bekezdése szerint a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. A törvény ezen rendelkezése vezető tisztségviselőnek minősíti azt a személyt is, aki jogi értelemben ugyan nem volt vezető tisztségviselő, de ténylegesen

---

<sup>238</sup> Egyet lehet érteni Lévay Miklós azon megközelítésével, mely szerint a büntetőjog „állandó” társadalmi szerepe mellett létezik egy „aktuális” szerep is, azaz egy adott korszak kiemelt értékeinek védelme, a korszak kultúrájának megfelelő módon. A rendszerváltást követően a hatalom korlátozása, az új értékek védelme kiegészült a hatékony büntetőjogi védelem követelményével, a büntetőjog fokozódó szerepvállalásával egyes társadalmi problémák megoldásában, valamint az európai uniós tagságból fakadó jogi tárgyak védelmével. Még nem sikerült megtalálni az egyensúlyt az új aktuális szerep teljesítése és a büntetőjog „végső eszköz” jellegéből fakadó kriminalizálási igény között. Lévay Miklós: A büntetőjog társadalmi szerepének változása Magyarországon 1985-től 2005-ig. Magyar Jog 2006/12. 707. és 709.o.

<sup>239</sup> Eltérő álláspontot képvisel Tóth Mihály, akinek véleménye szerint a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bevezetése egyben azt is eredményezi, hogy a vétkes gazdálkodás, a szándékos vagyonvesztés konzekvenciáit 2007. június 01. napjától a büntető bíróság is levonhatja. Boócz Ádám-Sándor István-Tóth Mihály-Török Gábor-Újlaki Tamás: Csődjog II. átdolgozott és bővített kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2007. 394.o.

meghatározta a gazdasági társaság vezetését, vagyis megteremti az ún. „árnyékvezető” felelősségét. Az angol büntetőjogban számos tényállás kifejezett rendelkezést tartalmaz az árnyékvezető büntetőjogi felelősségére nézve, mely hazai büntetőjogunkban is megfontolásra érdemes.

A bűncselekmény tényállási elemeit már elemeztem, ehelyütt azokra térek ki, melyeket a 2007. évi XXVII. törvény érdemben érintett.

A csődbüntett *elkövetési magatartásait* a jogalkotó nem kívánta érdemben módosítani, de a 290.§ (1) bekezdésének d) pontjából kiemelte a „vagyonát más módon ténylegesen vagy színleg csökkenti” fordulatot, amellyel azt akarta egyértelművé tenni, hogy ez, valamint a hitelezők kielégítésének megghiúsítása konjunktív eredmények. Ezt a módosítást azonban szintén vitathatónak tartom, különös tekintettel arra, hogy ily módon a vagyon tényleges vagy színleges csökkentése a (2) bekezdésben szabályozott fizetéseképtelenséget előidéző csődbűncselekménynek, illetve a (3) bekezdésben körülírt fizetéseképtelen helyzetben elkövetett csődbűncselekménynek sem elkövetési magatartásként, sem eredményként nem tényállási eleme. A (2) és (3) bekezdés ugyanis eredményként már csak a hitelezői kielégítés megghiúsítására hivatkozik. Ha a 290. § (1) bekezdés d) pontja szerinti fordulatot tekintjük, akkor a (2) bekezdés esetében a bűncselekmény azzal valósul meg, ha az elkövető az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes más módon a fizetéseképtelenné válását vagy annak látszatát idézi elő, illetve hitelezőjének vagy hitelezőinek kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja. A (2) és a (3) bekezdés az (1) bekezdésben írt magatartásokra utal vissza, az (1) bekezdés d) pontja azonban a módosítást követően valójában már egy elkövetési módot értekel. A törvény szövegezéséből adódó problémát a gyakorlat vélhetően fel fogja oldani.

Van olyan nézet, mely szerint bár a (2) és a (3) bekezdés ezt nem tartalmazza, a tényállás rendeltetéséből és szerkezetéből, valamint az elkövetési magatartások

megfogalmazásából arra vonható következtetés, hogy az adós gazdálkodó szervezet vagyonának tényleges vagy színleges csökkentése e fordulatoknak is tényállási eleme.<sup>240</sup> Más megközelítés szerint az (1) bekezdés a)-b) pontjai továbbra is elkövetési magatartások, amelyeket a jogalkotó sajátos kodifikációs technikával elkövetési módként fogalmaz meg.<sup>241</sup>

Láttuk, hogy a csődbüntett korábbi (1) és (3) bekezdése *eredményként* azt értékelte, ha az adós hitelezői kielégítését részben vagy egészben megghiúsította az elkövető. A bírói gyakorlat napjainkra már egyértelművé vált a tekintetben, hogy a törvény értelmezésével az vezethető le, hogy a bűncselekmény befejezettségéhez akár egyetlen hitelező kielégítésének részbeni megghiúsítása is elegendő. Mégis indokoltnak látjuk, hogy a 2007-es módosítás nyomán a 290.§ (1) – (3) bekezdés szerinti csődbűncselekmények eredményét a jogalkotó a büntetőjogban elvárható egyértelműséggel akként fogalmazta meg, hogy „hitelezőjének vagy hitelezőinek kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja”.

A csődbűncselekmény *alanyára* vonatkozó értelmező rendelkezés a 2007. évi XXVII. törvény alapján 2007. június 1-jei hatállyal egyszerűsített megfogalmazással a Btk. 291.§-ába került.<sup>242</sup>

Helyeselhető a törvény azon módosítása, hogy a Btk. 290.§ (1)-(3) bekezdésében a fizetési képtelenséget (illetve a fizetési képtelenséggel fenyegető helyzetet) a korábbi „gazdasági tevékenység körében” fordulat helyett „a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet”-hez kapcsolja. A miniszteri indokolás utal arra, hogy ez egyértelműbbé teszi a

<sup>240</sup> Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. II. kiadás. 853.o.

<sup>241</sup> Boócz Ádám-Sándor István-Tóth Mihály-Török Gábor-Újlaki Tamás: Csődjog II. átdolgozott és bővített kiadás. 398.o.

<sup>242</sup> 291. § (1) A 290. § (1)-(5) bekezdésében meghatározott bűncselekményt tettesként az követheti el, aki a gazdálkodó szervezet (adós) vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult.

(2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni akkor is, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen.

normaszöveget, és jobban megfelel a normavilágosság alkotmányos követelményének. Korábban magunk is kifogásoltuk, hogy a Btk. értelmező rendelkezése szerinti gazdálkodó szervezet fogalom valójában eltér az e tényállás keretében alkalmazható fogalomtól, de erre a törvény nem utalt.

Van olyan álláspont, mely szerint a felszámoló a csődbűncselekményt tettesként nem követheti el. A tényállás (1) bekezdés a) pontja ugyanis nem általában „tartozás fedezetéül szolgáló vagyonról” ír, hanem a „tartozása” birtokos esetű alakkkal utal arra, hogy ez a felszámolás alá vont személyt vagy vállalkozást érinti, nem a felszámolót. Hasonlóan a d) pontban leírt magatartás szintén úgy fogalmaz, hogy az elkövető „a vagyont” s nem a (felszámolás alá vont) vagyont csökkenti.<sup>243</sup> Nézetem szerint a Btk. a birtokos szerkezettel nem a tettes tartozására, illetve vagyonára, hanem a Cstv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet tartozására, illetve vagyonára utal, a felszámoló a csődbűncselekmény tettesévé válhat.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetnek tényállási elemként történő meghatározását a *bűnösség* szempontjából is aggályosnak látom. Ha ugyanis megvizsgáljuk a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet háttérjogszabály szerinti definícióját, akkor azt látjuk, hogy olyan időpontot jelent, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták, vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet tehát akkor is megállapítható, ha a gazdálkodó szervezet vezetője ezt nem látta előre, de ésszerűen előre láthatta volna. Vagyis egy olyan fogalmat emeltek be a kizárólag szándékosan elkövethető csődbűncselekmény tényállásába, mely gondatlansági elemet tartalmaz. Az ésszerű előrelátás lehetősége a csődbűncselekményért való büntetőjogi felelősséget nyilvánvalóan nem alapozhatja meg, hiszen az elkövető

---

<sup>243</sup> Boócz Ádám-Sándor István-Tóth Mihály-Török Gábor-Újlaki Tamás: Csődjog II. átdolgozott és bővített kiadás. 408.o.

bűnössége csak akkor állapítható meg, ha a tudata egyebek mellett azt is átfogta, hogy a gazdálkodó szervezet fizetési képtelenséggel fenyegető helyzetben van.

#### **IV.4. Az objektív büntethetőségi feltétel**

A Btk. 2007. június 01-től hatályos 290.§ (6) bekezdése szerint az (1) – (4) bekezdésben meghatározott cselekmény akkor büntethető, ha csődeljárást megindították, vagy a felszámolást elrendelték, illetve a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg.

Mint láttuk a csődbűncselekmény elkövetési magatartásaitól és eredményétől – így a bűncselekmény befejezettségétől - független körülmény az, hogy az adóssal szemben a csőd- vagy felszámolási eljárás lefolytatásra kerül-e. A fizetési képtelenség sem vezet szükségszerűen felszámolási eljáráshoz, hiszen annak feloldására egyéb gazdasági eszközök is rendelkezésre állnak, a csődeljárás pedig az adós döntésétől függően indulhat meg.

A 2007. évi XXVII. törvény indokolása szerint a Cstv. módosítása és a normavilágosság követelménye indokolja, az objektív büntethetőségi feltétel pontosabb meghatározását. A csődeljárást tekintve a törvény nem változott, továbbra is annak megindítása a büntethetőség feltétele. A felszámolási eljárás vonatkozásában helyeselhető az a megközelítés, hogy annak megindítása még nem eredményezi szükségképpen a felszámolás elrendelését, az alaptalan felszámolás iránti kérelemnek pedig ne lehessen szerepe a büntetőjogi felelősség megállapításánál. Ezért a módosítás a felszámolás elrendelését követeli meg, objektív büntethetőségi feltételként. Az új fizetési képtelenségi törvény megalkotása érdekében felállított Kodifikációs Munkacsoport Büntetőjogi Albizottsága<sup>244</sup> ilyen tartalmú javaslatot fogalmazott meg, de nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a felvetésnek csak akkor van realitása, ha jóval gyorsabb,

---

<sup>244</sup> A Büntetőjogi Albizottság tagjai Tóth Mihály tanszékvezető egyetemi tanár, Varga Zoltán a Fővárosi Bíróság tanácsvezető bírója és Vankó László az ORFK NNYI Pénzügyi Nyomozó Főosztályának hivatalvezető helyettese voltak.

rugalmasabb, kevésbé formalizált, s legfeljebb néhány hónap alatt lezárható nem peres eljárás megteremtésére van lehetőség.<sup>245</sup>

Az eljárási feltételekhez kapcsolódó további módosítás, hogy a felszámolási eljárás kötelező kérésének elmulasztására utalás helyett a törvény azt határozza meg, hogy a felszámolási eljárás megindítására a törvény kötelező rendelkezése ellenére nem került sor.<sup>246</sup>

A Cstv. 22. § (1) bekezdése szerint a felszámolási eljárás az adós fizetéseképtelensége esetén

- az adós, a hitelező vagy a végelszámoló kérelmére vagy
- a cégbíróság értesítése alapján (így, ha a cégbíróság a céget megszűntnek nyilvánította, vagy a törlési eljárás során a cég felszámolási eljárását kezdeményezte),
- a büntetőügyben eljáró bíróság értesítése alapján (ha a jogi személlyel szemben alkalmazott pénzbírság behajtása érdekében lefolytatott végrehajtás nem vezetett eredményre)

folytatható le.

A cégbíróság vagy a büntető ügyben eljáró bíróság értesítése alapján a bíróság a felszámolást hivatalból rendeli el, az eljárás elrendelése kötelező.

A végelszámolást szabályozó Ctv. fenntartotta a végelszámoló felszámolási eljárás kezdeményezésére irányuló törvényi kötelezettségét, melyet korábban a Cstv. is előírt. A módosított tartalmú rendelkezés szerint, ha a végelszámoló a korrigált végelszámolási nyitó mérleg alapján azt állapítja meg, hogy a cég vagyona a hitelezők követeléseinek fedezetére nem elegendő, és a tagok (részvényesek) a hiányzó összeget harminc napon belül nem fizetik meg,

---

<sup>245</sup> Tóth Mihály-Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. in: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. PTE ÁJK. Pécs, 2005. 331.o.

<sup>246</sup> Egyes nézetek kizártnak tartják, hogy a hitelezők, illetve a nyomozó hatóságok ilyen esetben értesüljenek a bűncselekmény elkövetéséről, vagyis megkérdőjelezzik e fordulat gyakorlati funkcionálását. Lásd Bebes Zoltán: Csődbüntett – csődbűncselekmény. [www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu)



haladéktalanul köteles felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet benyújtani.

Az objektív büntethetőségi feltétel a törvény rendelkezése folytán az (1)–(4) bekezdésben meghatározott cselekmények esetén érvényesül. Van olyan nézet, amely szerint törvényszerkesztési hiba, hogy a hatályos törvény a 290.§ (5) bekezdésére nem utal, de az értelemszerűen az (5) bekezdésben büntetni rendelt hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekményre is irányadó.<sup>247</sup> Ezt az álláspontot látszik alátámasztani a törvényjavaslat indokolása, mely szerint azáltal, hogy a hitelező jogtalan előnyben részesítése bekerül a csődbűncselekmény tényállásába, az eljárási feltételeket elegendő kizárólag ehelyütt meghatározni, ezáltal is egyszerűsítve a büntetőjogi normát.

Látnunk kell azonban, hogy a Btk. 290. §-ának (5) bekezdése szerinti hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény a törvény egyértelmű rendelkezése folytán csak a felszámolás elrendelését követően valósítható meg, így az objektív büntethetőségi feltétel körében a külön hivatkozás szükségtelen.

#### **IV.5. A hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény**

A 2007. évi XXVII. törvény hivatkozással arra, hogy a csődbűntett és a hitelező jogtalan előnyben részesítésének jogi tárgya azonos, az utóbbi tényállást beépítette a csődbűncselekmények rendszerébe. A miniszteri indokolás rámutat, hogy a csődbűncselekmények legenyhébb alakzatáról van szó, mert azon túlmenően, hogy nem jár vagyonvesztéssel, nem is sérti az összes hitelező érdekét. A törvény azonban nemcsak elhelyezését változtatta meg, hanem jelentősen módosította is a bűncselekmény törvényi tényállását.

---

<sup>247</sup> Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás 855.o.

A korábbi normaszöveg szerint a hitelező jogtalan előnyben részesítése a „fizetéseketelenség tudatában” volt elkövethető. Mint arra magunk is rámutattunk, e tényállási elemnek valójában elsődleges jelentősége az elkövetés ideje szempontjából volt, a fizetéseketelenség tudatához ugyanis e bűncselekmény esetén az objektíve is fennálló fizetéseketelenség szükséges volt.<sup>248</sup> A módosított normaszöveg szerint a bűncselekmény csak a felszámolás elrendelését követően valósítható meg. Az elkövetési magatartást pedig az előnyben részesítés jogtalansága helyett a törvény akként konkretizálja, hogy a Cstv-ben meghatározott kielégítési sorrend megsértésével valamely hitelező előnyben részesítése valósítja meg a bűncselekményt. A módosítást a jogalkotó azzal indokolta, hogy a kielégítési sorrend kötelező szabályai csak a felszámolási eljárás megindítását követően érvényesülhetnek. Azt mondhatjuk, hogy a tényálláshoz kapcsolódó bírói gyakorlatnak megfelel a módosítás, érdemes azonban rámutatni, hogy elvi szinten a hitelező jogtalan előnyben részesítésének megállapítási lehetősége szűkült.

#### **IV.6. Az adminisztratív csődbüntettről vonatkozó módosítás**

A jogalkotó abból indult ki, hogy a csődbüntettről egyes fordulatai a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon védelmének keresztül biztosították a hitelezők érdekeit. A felszámolás eredményének megghiúsításával járó csődbüntettről (Btk. 290.§ (5) bekezdés) azonban csupán közvetett módon biztosította a hitelezők vagyoni igényeinek a kielégítéséhez fűződő érdeket. A hitelezők védelme több gazdasági bűncselekmény esetén is megjelenik közvetett jogi tárgyként. A delictum közvetlenül a hitelezői igények védelmére rendelt felszámolási eljárás szabályainak a büntetőjogi eszközökkel történő érvényesítésére szolgált,

---

<sup>248</sup> Gula József: Gazdasági bűncselekmények. in: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Szerk.: Horváth Tibor-Lévay Miklós 272.o.

számviteli jellegű kötelezettségek megszegését rendelte büntetni, ezért nem illeszkedett szervesen a csődbűncselekmények rendszerébe.<sup>249</sup>

A 2007. évi XXVII. törvény ezen megfontolásokból kiindulva a cselekményt kiemelte a csődbűncselekmények köréből, és a számvitel rendjének megsértése tényállásának keretében, annak önálló alakzataként szabályozta. A Btk. 289.§ új (3) bekezdésének szövege az adminisztratív csődbüntett tényállására épül, de – az indokolás szerint a jogalkalmazás során nyert tapasztalatok alapján – újraszabályozza azt.

A továbbiakban a *számvitel rendjének megsértése* három alapesetét különíthetjük el:

- a) a számviteli törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó körében elkövetett számvitel rendjének megsértése (289. § (1) bek.),
- b) a számviteli törvény hatálya alá nem tartozó gazdálkodó vonatkozásában megvalósuló számvitel rendjének megsértése (289. § (2) bek.),
- c) a felszámolás elrendelését követően elkövetett számvitel rendjének megsértése (289.§ (3) bek.).

A következőkben részletesebben - a felszámolási eljáráshoz való kapcsolódásra és a büntetőjogi előzményekre is tekintettel - a harmadik alapesetet vizsgáljuk meg.

Érdemes kiemelnünk, hogy a számvitel rendje felszámolás elrendelését követő megsértésének vétségéhez kapcsolódóan, melyet a 2007. évi XXVII. törvény újonnan iktatott a tényállásba a (4) és (5) bekezdésekben meghatározott minősített esetek nem alkalmazhatóak, és gondatlan alakzata sincs.

---

<sup>249</sup> A szakirodalomban már korábban is felvetődött, hogy a törvényben írt számviteli jellegű mulasztás fenyegetettsége egyáltalán a csődbüntett keretében indokolt-e, nem lenne-e helyesebb a tettet a számvitel rendjének megsértése speciális alakzataként büntetni. Lásd Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. 5.o.

A bűncselekmény *jogi tárgya* a számviteli előírások megtartásához fűződő érdek, a gazdasági élet tisztasága, mint védelmet igénylő érték. A tényállás közvetlenül továbbra is a felszámolási eljárás eredményes lefolytatását hivatott biztosítani, közvetetten azonban a hitelezők érdekeit is védi.

Az adminisztratív csődbüntett korábbi szövege összefoglalta mindazokat a *magatartásokat*, amelyek a különböző pénzügyi jogi tárgyú törvényekben szabályozott számviteli jellegű kötelezettségek megszegését büntetni rendelték. A Btk. korábbi 290.§-ának (5) bekezdésében meghatározott adminisztratív csődbüntett tényállása a jogszabályban előírt kötelezettségek megszegését rendelte büntetni. Különösen a csődbüntett alkalmazásának kezdeti időszakában bizonytalanság volt abban, hogy jogszabályon kizárólag a Cstv. rendelkezéseit vagy a felszámolási eljárásról szóló 1986. évi 11. törvényerejű rendelet szabályait is érteni kell-e. A normavilágosság alkotmányos követelményének megfelelően az új tényállás megjelöli azt az igazgatási normát, amelyben a büntetőjogi kerettényállásban megjelölt elkövetési magatartások meghatározása szerepel. Ez a jogszabály a Cstv., amelynek címe, mint arra már utaltunk, 2006. július 1-jével – a Ctv. 135.§-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés alapján – „a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény”-re változott.

Az új tényállásban módosult az elkövetési magatartásként meghatározott mulasztás alapjául szolgáló kötelezettségek köre. A beszámolási kötelezettség helyett (amely az egyéb tájékoztatási kötelezettség fogalmába tartozhat) a törvény a beszámoló-készítési kötelezettséget nevesíti. A miniszteri indokolás szerint a felszámolás elrendelését követően a beszámoló elkészítése a felszámolás lefolytatásának az egyik legfontosabb eleme, s ezért külön nevesítése indokolt.

A hatályos tényállás mellőzi továbbá a leltárkészítési kötelezettség külön megjelölését, hivatkozással arra, hogy a módosított Cstv. szabályai között a

leltárkészítési kötelezettség már nem szerepel. Kifejezetten megjelöli ugyanakkor a könyvvezetési kötelezettség elmulasztását, mint elkövetési magatartást, ami a korábban már általunk is hivatkozott jogalkalmazási gyakorlatra tekintettel helyeselhető.

Változott a bűncselekmény *eredményének* meghatározása. A törvény a felszámolás eredményének a megghiúsítása helyett a felszámolási eljárás eredményes lefolytatásának a megghiúsítását értékeli. Az indokolás e körben arra utal, hogy a módosítás a jogszabály egységes értelmezésének az előmozdítását szolgálja. Korábban a joggyakorlatban ugyanis gondot okozott annak a meghatározása, hogy mit kell érteni a felszámolás eredményén. A felszámolás akkor eredményes, ha a legtöbb hitelezői igényt a lehető legteljesebb mértékben és a legrövidebb időn belül kielégítik. A felszámolási eljárás eredményes lefolytatása nemcsak az adós magatartásától, együttműködési készségétől, hanem a felszámoló aktivitásától, tapasztalatától is függ. A törvény szerinti módosítás a jogalkotó szerint megfelel az azonos elbírálás követelményének, és erősíti a jobbiztonságot.<sup>250</sup>

A módosítás pozitív eredménye, hogy az adminisztratív csődbüntetthez kapcsolódóan korábban a Btk-ban előírt speciális alanyiség, és az ehhez kapcsolódó jogalkalmazási problémák - melyeket magunk is elemeztünk<sup>251</sup> – megszűntek.

---

<sup>250</sup> Ilyen tartalmú módosítást javasolt korábban Tóth Mihály, utalva arra is, hogy abban a gyakorlat lényegében egységes, hogy a felszámolási eljárás akkor eredményes, ha nem kerül sor egyszerűsített felszámolásra. Stádiumtani szempontból is egyértelmű helyzetet teremthet a módosítás, mivel kísérletként lehet értékelni a legtöbb olyan mulasztást, amely akadályozta ugyan a felszámolási eljárást, de – a felszámoló (illetve az általa igénybe vett szakértő) közreműködése folytán, tehát az adós magatartásától függetlenül – mégsem vezetett az egyszerűsített felszámoláshoz. Lásd Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. 6.o.

<sup>251</sup> Lásd Gula József: A gazdasági bűncselekmények. Magyar Büntetőjog Különös Rész. 2. kötet. Szerk: Horváth Tibor-Lévay Miklós. 269.o.

A miniszteri indokolás is rámutat arra, hogy az adminisztratív csődbüntett *tettese* a számviteli kötelezettségek teljesítésére a csődjogi rendelkezések alapján köteles személy és nem (csupán) a vagyonnal rendelkezni jogosult személy lehetett. Elsősorban az adós gazdálkodó szervezet vezetője vagy – járulékosan – a felszámoló követhette el tettesként. A számvitel rendje felszámolás elrendelését követő megsértése vétsége tényállásában meghatározott kötelezettségek címzettjeit a Cstv. pontosan megjelöli. Ennyiben tehát a bűncselekmény továbbra is különös bűncselekménynek, *delictum proprium*nak tekinthető.

Változott a cselekmény *súly szerinti kategorizálása és büntetési tétele* is. A Btk. korábbi 290.§ (5) bekezdése szerinti bűncselekmény büntettnek minősült (adminisztratív csődbüntett), melyet a törvény három évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett. A Btk. 289.§-ának új (3) bekezdésében meghatározott bűncselekmény vétség, alternatív büntetési tétellel, két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

A miniszteri indokolás szerint a csődbüntett 1992. április 1-jei hatályba lépésekor a kiépülő piacgazdaság alapvető jogintézményét jelentő jogi normában, a csődtörvényben előírt új rend kialakítását és megszilárdítását, a szigorú adminisztratív kötelezettségek megtartását viszonylag szigorú büntetőjogi védelemmel kellett segíteni és biztosítani. A jogalkotó úgy ítélte meg, hogy az időközben eltelt évek tapasztalatai alapján ez a törekvés sikeres volt, s ma már nem indokolt minden területen a szigorú büntetőjogi védelem fenntartása.

A magam részéről nem osztom a törekvés sikeressége fölötti lelkesedést, de a büntetékiszabási gyakorlatra is figyelemmel elfogadhatónak látom a fenyegetettség mérséklését, a szükséges és arányos büntetőjogi védelem a módosított keretek között is biztosítható. Vannak azonban olyan nézetek is,

melyek a cselekmény által sértett, illetve veszélyeztetett társadalmi viszonyokra tekintettel megkérdőjelezzik az enyhébb jogkövetkezmény indokoltságát.<sup>252</sup>

A számvitel rendjének megsértése új alapesete kapcsán elmondható, hogy a cselekmény valóban számviteli jellegű kötelezettségek megszegését rendeli büntetni, és a fizetésektelen gazdálkodó szervezet törvényes számviteli rendjének megtartásához fűződő társadalmi érdek fenntartásában érdekelt valamennyi érdekhordozót sérti. Ennyiben tehát indokolható rendszerbeli helyének megváltoztatása. A miniszteri indoklás szerint az új szabályozás nem törli meg a tényállás elméleti rendszerét és szerkezeti felépítését sem.<sup>253</sup>

Érdeemes arra is rámutatnunk, hogy a módosítás ellenére a bűncselekmény továbbra is több szálon kötődik a csődjoghoz. A számviteli kötelezettségek teljesítésének jogalapját a tényállásban a csődjogi rendelkezések jelentik. A tényállás rendeltetése annak a gazdasági érdeknek a biztosítása is, hogy a fizetésektelen gazdálkodó szervezet vagyonának a felmérése a felszámolás elrendelését követően megfelelően megtörténjen. Másrészt a felszámolás

---

<sup>252</sup> Lásd Bebes Zoltán: Csődbüntett-csődbűncselekmény [www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu) A szerző szerint a cselekmény elkövetésének gyakori indoka, hogy az elkövető a birtokába, bár a felszámolás alatt álló vállalkozás tulajdonába került vagyontárgyakat nem szeretné elkótyavetyélve a hitelezők kielégítésére feláldozni, ezért inkább a könyvelés eltüntetésével, megsemmisítésével azokat megismerhetlenné próbálja tenni a felszámoló számára. Ha az elkövető e cselekménye sikerrel jár, akkor az enyhébb bűncselekmény felvállalásával titokban tarthatja a fedezetelvonó csődbűncselekmény elkövetését, a pénztárkészlet esetleg már korábban megvalósított elsikkasztását, adócsalás elkövetését. Bíró Györgynek is az a véleménye, hogy a büntető eljárások nyomozati szakszerűsége, időtartama, valamint a kiszabott büntetések indokolatlan enyhesége eredménye a gazdálkodó szervezetek renyhesége. Felszámolóként úgy látja, hogy a büntetőeljárás a csődjog területén sem a generális, sem a speciális prevenciót, mint büntetőjogi alapelveket nem szolgálja. Kritizálja a szabadságvesztés háttérbe szorítására irányuló büntetőpolitikát, és azt, hogy jelentősebb tárgyi súlyú csődbüntettek esetén is gyakorta alkalmaz a bíróság pénzbüntetést. Bíró György: A felszámoló megbízotti minősége (qui prodest?) in: Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 181.o.

<sup>253</sup> Okkal vehető fel azonban ezzel ellentétes érvelés is. Utalhatunk arra, hogy a felszámolás elrendelését követően megvalósított számviteli kötelezettségszegés (pl.: beszámoló-készítés vagy könyvvezetés elmulasztása) enyhébben büntetendő a törvény szerint akkor is, ha a felszámolási eljárás eredményes lefolytatását egészben megghiúsítja, mint az (1) bekezdésben körülírt, de a (4) bekezdés b) pontja szerint minősülő, az adott üzleti évet érintően a vagyoni helyzet áttekintését, illetőleg ellenőrzését megghiúsító számvitel rendjének megsértése. Van olyan álláspont, amely szerint ez azt jelenti, hogy ugyanaz a cselekmény enyhébben minősül a felszámolási eljárás során, mint a vállalkozás rendes működésének keretein belül, ami a hitelezők kielégítésének igényével nyilvánvalóan ellentétes. Lásd Bebes Zoltán: Csődbüntett-csődbűncselekmény. [www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu)

elrendelését követően kiemelkedő szerepe van a gazdálkodó szervezet hitelezőinek, mert a számviteli kötelezettségek teljesítésének elmulasztása vagyoni igényük érvényesítését közvetlenül is veszélyezteti, vagy sérti.

*Összefoglalva* azt mondhatjuk, hogy a csődbűncselekmények 2007. évi XXVII. törvénnyel történt újraszabályozása a háttérjogszabályokkal való összhang és a jogalkalmazási tapasztalatok hasznosítása tekintetében is helyeselhető célokat követ. Egyértelműen pozitívumként értékelhető a korábbi adminisztratív csődbűntett tekintetében az elméleti és gyakorlati aggályokat is felvető speciális alanyiság eddigi szabályainak megszüntetése, a számvitel rendje tényállása körébe történő áthelyezés, és annak rendszerébe történő beillesztés azonban - fentebb kifejtett nézetünk szerint - nem problémamentes.

A csődbűncselekmény tekintetében kiemelést érdemel az objektív büntethetőségi feltétel módosítása, a büntethetőség körének helyeselhető szűkítése, a felszámolás esetén annak elrendeléséhez kötése. A fizetéképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövethető csődbűncselekmény új tényállása azonban több szempontból is kifogásolható, különösen bűnösségi problémákat vethet fel, és a tényállás rendszerét megvizsgálva szükségessége is megkérdőjelezhető.



## V. Csődbűncselekmények az angol jogban

### V.1. A csődbűncselekmények rendszere; a fizetési képtelenségi jog alapvető szabályai

Az angol jogi felfogás szerint a csődjogi rendelkezéseknek több célt kell követniük. Hangsúlyosan a hitelezői érdekek védelme áll a szabályozás középpontjában, de az adósok számára is igyekeznek megfelelő biztosítékokat nyújtani. Az eljárás fontos tényezője, hogy amennyiben ez lehetséges, a további működés, a fizetőképesség feltételei megteremtődjenek. Célként fogalmazódik meg az adós vagyonának fair felosztása a hitelezők között. Az elmúlt időszakban a bírói döntések egyre gyakrabban hangsúlyozzák, hogy a csődhelyzetre vonatkozó átfogó és kellő mélységű vizsgálat nem csupán az adós hitelezőit szolgálja, hanem közérdek is.

Általános vélekedés szerint a büntetőjogi szankciók léte segíti ezen célok érvényesülését és előmozdítja az adósok együttműködését a fizetési képtelenségi ügyekben eljáró hatóságokkal és egyéb szervekkel.<sup>254</sup>

Angliában a magyar jogi szabályozástól eltérően nem büntető kódex, hanem a fizetési képtelenségi törvény és egyéb szaknormák tartalmazzák a kapcsolódó bűncselekményeket is. Elsősorban az *Insolvency Act 1986* érdemel kiemelést, de jelentőséggel bír az *Insolvency Rules 1986.*, az *Enterprise Act 2002.*, a *Company*

---

<sup>254</sup> Az angol szakirodalomban a fizetési képtelenségi jogot gyakorta mint kárminimalizáló szabályanyagot közelítik meg. Találó az a vélemény, hogy sajnos kissé olyan e joganyag, mint a kórboncnok tudománya, az érintetten már nemigen segít. Tényszerűen vizsgálva az angol fizetési képtelenségi jogot, azért megállapíthatjuk, hogy számos jogintézménye szolgálja a fizetőképesség helyreállítását. A jogtudományban arra is gyakran rámutatnak, hogy számos nem kifejezetten büntetőjogi tárgyú rendelkezésnek van kriminális vagy quasi-kriminális karaktere. Lásd Janet Dine: *Criminal Law in the Company Context*. Dartmouth Publishing Company. Dartmouth, 1995. 33.o. Magyarországon is találkozunk olyan nézettel, mely szerint a csőd és felszámolás segíti azt a szerkezetváltást, amelyet a gyors növekedés indukál, ugyanakkor azonban az is nyilvánvaló, hogy a csőd és felszámolás a gazdasági kockázat telepítésének kérdése. Varga Jenő hozzászólása. A Tizenhetedik Jogász Vándorgyűlés anyaga. Budapest, 2001. 167-168.o.

Directors Disqualification Act 1986., a Companies Act 1985., az Insolvency Proceedings Order 1986. stb.

Érdemes azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a fizetéseképtelenségi szabályozást előkészítő bizottság az ún. Cork Committee<sup>255</sup> is eltérő álláspontokat fogalmazott meg jelentésében e kérdést illetően. Végül az a vélemény diadalmaskodott, amely nem a dishonesty általános szabályai alá kívánta vonni ezen bűncselekményeket, hanem a fizetéseképtelenségről szóló törvényben való külön szabályozásukat látta indokoltnak. Érvként hozták fel e cselekmények fizetéseképtelenségi eljáráshoz kapcsolódó szabályozása mellett, hogy jelentős mértékben kötődnek a fizetéseképtelenségi eljárás egyes szakaihoz, illetve elemeihez, így például az Insolvency Act 355(3) szerinti, a releváns dokumentumokkal kapcsolatban elkövethető egyes bűncselekmények a csődeljárás iránti kérelem előterjesztését megelőző tizenkét hónapban valósulhatnak meg. Hivatkoztak arra is, hogy a fizetéseképtelenségi eljárásban eltér a bizonyítási teher (lásd. section 352), ami a büntetőjog számára általánosságban nem lenne elfogadható.

Mindezzel együtt erősödik az a vélekedés, amely hosszabb távon kielégítőbb megoldásnak látja a bűncselekmények büntető kódexben történő elhelyezését.<sup>256</sup>

Az angol csődjogi szabályozás lényeges sajátossága továbbá, hogy nem csupán a gazdálkodó szervezetek vonatkozásában alkalmazható a fizetéseképtelenségi jog, a *corporate insolvency* mellett ismeri a *personal insolvency*-t, az egyéni csődöt, fizetéseképtelenséget is. Az utóbbit terminológiailag is elkülönítve bankruptcy-nak nevezi.

Az angol *fizetéseképtelenségi jog* az angol jogrendszer sajátos jellege folytán jelentős mértékben különbözik más európai csődjogoktól. Nagy vonalakban

---

<sup>255</sup> The Insolvency Law Review Committee of the Department of Trade, *Insolvency Law and Practice, Report of the Review Committee* (1982) Sir Kenneth Cork elnökletével, amit általában az ún. Cork Report-ként hivatkoznak.

<sup>256</sup> A.T.H.Smith: *Property Offences*. Sweet & Maxwell. London, 1994. 659-660.o.

három olyan eljárási formát lehet elhatárolni, mely egy társaság materiális fizetéseképtelensége esetén alkalmazásra kerülhet.

A vagyongondnokság (*administration*) alapvetően a társaság megmentésére vagy a hitelezők számára egy – a likvidáció során elérhetőnél – jobb eredmény elérésére szolgáló folyamat. Az administrator-nak a hitelezők érdekében kell eljárnia.

Az adminisztratív csődtömeg-gondnokság (*administrative receivership*) az angol hitelbiztosítéki rendszer sajátos intézményén az ún. floating charge-on alapul.<sup>257</sup>

A kijelölt administrative receiver elsősorban a biztosíték jogosultja érdekében jár el.

A likvidáció (*winding-up*) szolgálja a társaság eszközeinek értékesítését és felosztását, általában a vállalkozás megszüntetésével jár. A likvidációnak is három típusa különíthető el. Lehet *kötelező*, amikor a bíróság – rendszerint egy hitelező kérelmére - felszámolást elrendelő végzést bocsát ki<sup>258</sup>. A hitelezői önkéntes likvidáció (*Creditor's voluntary winding-up*) esetén a társaság fizetéseképtelen és saját felszámolása mellett dönt. A tagsági önkéntes likvidáció (*Member's voluntary winding-up*) a fizetőképes társaság saját döntésen alapuló megszüntetését jelenti.

A *bankruptcy* a magánszemély vagyonának értékesítését és felosztását takarja a törvényben meghatározottak szerint, az esetleges vállalkozás megszüntetése mellett. A bíróság akkor nyilváníthat egy magánszemélyt csődbejutottnak, ha az adott személy tartozásait képtelen megfizetni.

Az eljárások fontosabb szereplői a bíróság, az ún. insolvency practitioners (fizetéseképtelenségi szakértők, úgymint liquidator, receiver, trustee), az adós, illetve annak vezetői, a bankrupt és természetesen a hitelezők.

---

<sup>257</sup> Stefan Smid: A csőd szabályozása egyes EU-tagállamok és az USA autonóm jogrendszerében. 39.o.

<sup>258</sup> Erre több esetben kerülhet sor, például akkor, ha a vállalkozás megalakulásától számított egy éven belül nem kezd meg a tevékenységét, vagy a tevékenységet hosszabb időre felfüggeszti. Kotormán Annamária: A felszámolási eljárás számviteli kérdései hazánkban és az Európai Unióban. [www.date.hu](http://www.date.hu)

A pénzügyi nehézségekkel szembesülő életképes vállalatok számára a vagyongondnokság vagy egy önkéntes egyezés (*company voluntary arrangement*) jelenthet kiutat. A CVA létrejöttéhez a hitelezők legalább 75%-ának, illetve ha a társaság administration alatt áll, az administrator-nak a jóváhagyása szükséges. Magánszemélyek esetén szintén lehetőség van arra, hogy a csődöt egyéni önkéntes megállapodással (*individual voluntary arrangement*) kerüljék el. A megállapodások a többi hitelezőre nézve is kötelezőek.<sup>259</sup>

Az egyéni és a szervezeti fizetéseképtelenségi jog hosszú időn keresztül külön fejlődött,<sup>260</sup> és rendszere is jelentős mértékben eltért egymástól. A jelenleg is hatályos 1986-os fizetéseképtelenségi törvény azonban az egyéni és a szervezeti fizetéseképtelenségre vonatkozó szabályokat egyaránt magában foglalja, s szabályozza az eljárásokhoz kapcsolódó bűncselekményeket is.<sup>261</sup>

A törvény IV. részének X. fejezete a gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez kapcsolódó delictumokat (*Offences in relation to company insolvency*), IX. részének VI. fejezete pedig az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekményeket (*Offences in respect of bankruptcy of individuals*) tartalmazza, erősen kazuisztikus szabályozással.

Elsőként a gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez és likvidációjához kapcsolódó bűncselekményeket tekintjük át. Mindenek előtt rá kell mutatnunk, hogy a likvidáció alá kerülő szervezetek nem minden esetben fizetéseképtelenek. A törvényben írt bűncselekmények egy része alkalmazható a fizetőképes szervezetek megszüntetése esetén is. A gyakorlatban azonban szinte kivétel

---

<sup>259</sup> [ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy\\_eng](http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy_eng)

<sup>260</sup> Lásd *Criminal bankruptcy*. in: *Profits of Crime and their Recovery*. Heinemann. London, 1984. 112.o.

<sup>261</sup> Az elméletben a fizetéseképtelenségi bűncselekményeket gyakorta a fraud körébe sorolják és annak egy típusaként is tárgyalják, mint a hitelezők sérelmére elkövetett csalási cselekményeket. Michael Levi: *Regulating Fraud*. Cambridge, 1987. 85.o.

nélkül a fizetéképtelen szervezetek felszámolásához kapcsolódóan elkövetett cselekmények miatt indulnak eljárások.<sup>262</sup>

A felszámolás kezdő időpontjának gyakran döntő jelentősége van a tényállások alkalmazhatósága szempontjából. A társaság önkéntes (saját döntésen alapuló) felszámolása (részben hasonló intézmény a magyar jogban szabályozott végelszámoláshoz) az erről szóló határozat meghozatalával kezdődik, s még akkor is ez marad a releváns időpont, ha a felszámolási végzés később születik meg. Más esetekben a felszámolási kérelem benyújtásának, a felszámolás elrendelésének időpontja is szerepet játszhat.

## **V.2. A gazdálkodó szervezetek fizetéképtelenségéhez és likvidációjához kapcsolódó delictumok**

### ***V.2.1. A fizetőképességre vonatkozó hamis nyilatkozat az önkéntes likvidáció során***<sup>263</sup>

A gazdálkodó szervezet önkéntes likvidációjára vonatkozó javaslatot követően a társaság vezetői vagy vezetőinek többsége olyan tartalmú jognyilatkozatot tehet, mely szerint a társaság ügyeinek teljes körű áttekintését követően álláspontjuk szerint a társaság valamennyi adósságát a törvényes kamatokkal együtt képes lesz megfizetni a felszámolás kezdetét követő 12 hónapon belül a nyilatkozatban foglaltak szerint.

Szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető az a vezető, aki a hivatkozott nyilatkozatot ésszerű indok nélkül, alaptalanul teszi meg. A

---

<sup>262</sup> Blackstone's Criminal Practice. ed. Peter Murphy. Oxford, 2004. 424. o.

<sup>263</sup> Insolvency Act 1986, s. 89., [www.insolvency.gov.uk](http://www.insolvency.gov.uk)

nyilatkozat ésszerűtlenségét vélelmezi a törvény, ha meghatározott időn belül nem történik teljesítés, de ellenkező bizonyításnak helye van.

E bűncselekmény eltérésekkel az ún. friendly societies esetén is alkalmazható.

A bűncselekmény büntetési tétele az eljárás formájától is függ, de főszabályként két év szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.

A társaság vezetőinek fenti nyilatkozata elsősorban azért fontos, mert amennyiben ilyen nyilatkozatot tesznek, úgy az angol jog szerint a felszámolás a tagok uralma alatt álló eljárás lesz, ennek hiányában pedig a hitelezők szerepe jelentősebb.

A bűncselekmény megállapításának nem feltétele, hogy a vezető tisztában legyen a valós helyzettel, a „gondatlanság” is elegendő.<sup>264</sup>

A magyar büntetőjog hasonló bűncselekményt nem szabályoz. A vezető nyilatkozata valóban alapvető jelentőségű a további eljárásra és végső soron a hitelezők kielégítési esélyeire nézve.

### ***V.2.2. Felszámolással „fenyegető” helyzetben elkövetett csalás<sup>265</sup>***

Ha a bíróság a társaság felszámolását rendelte el, vagy maga a társaság önkéntes felszámolásról határozott, a társaság korábbi vagy jelenlegi tisztségviselője hét évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető, ha a felszámolás kezdetét megelőző 12 hónapon belül

- a) 500 £ vagy azt meghaladó értékű társasági vagyont elrejt, valamely tartozást vagy követelést eltitkol,
- b) 500 £ vagy azt meghaladó értékű társasági vagyont csalárdul elvesz,
- c) a társaság vagyonára, ügyeire vonatkozó könyvet, iratot elrejt, megrongál, megsemmisít, vagy meghamisít,

---

<sup>264</sup> Arlidge & Parry on Fraud, Second Edition, The Criminal Law Library, London, Sweet & Maxwell 1996. 329.o.

<sup>265</sup> Insolvency Act 1986, s. 206.

- d) a c) pontban meghatározott dokumentumokba hamis bejegyzést tesz,
- e) csalárdul eltávolít, megváltoztat, hiányosan vezet a társaság vagyona, ügyeire vonatkozó dokumentumot,
- f) zálogba ad, biztosítékként leköt, rendelkezik olyan társasági vagyonnal, amit a társaság hitelre szerzett, és még nem fizette azt ki ( kivéve, ha az ügylet a szokásos üzletmenethez tartozik).

A korábbi és a jelenlegi tisztségviselők akkor is büntethetőek, ha tudomásuk volt a c) d) és e) pontokban meghatározott valamely cselekmény *más általi elkövetéséről* függetlenül attól, hogy e személy tisztségviselő-e, illetve büntethető-e. A törvény tehát e fordulattal 3. személyek magatartásáért teszi felelőssé bizonyos feltételek mellett a tisztségviselőket. A magyar jogban ilyen megoldás, mint láttuk, csak nagyon szűk körben létezik.

A büntethetőség fennáll a felszámolás kezdete utáni elkövetés esetén is valamennyi pontra nézve. A fizetéseképtelenségi eljárás a büntethetőséghez szükséges.

Az f) pont vonatkozásában a zálogot, biztosítékot, vagyont elfogadó is büntethető, ha a tényállásban írt körülmények tudatában van.

A Blackstone's szerint a „fraudulent” magatartás megállapításához e bűncselekmény esetén elegendő a „dishonesty”, nem szükséges „deceit”.<sup>266</sup>

A b) és e) pontokban körülírt cselekmények esetén „a *fraud*”, mint láttuk tényállási elem, így azt a vádhatóságnak kell bizonyítania, a többi pont vonatkozásában „*strict*” felelősség áll fenn, hacsak a vádlott nem bizonyítja a törvényben meghatározott valamely kimentés fennállását.

A vezetők fogalma alatt az ún. árnyékvezetőket is érteni kell.

---

<sup>266</sup> Blackstone' s Criminal Practice 426.o.

Kimentésként érvényesül (*defence*) az a) és f) pontok vonatkozásában, ha bebizonyosodik, hogy csalárd szándék nem állt fenn, a c) és d) pontok tekintetében pedig ha bizonyítható, hogy az elkövetőnek nem volt szándékában eltitkolni a társaság helyzetét, illetve jogsértést elkövetni.

A csalárd (károkozási) szándék (*intent to defraud*) több tényállásnál is alapvető jelentőségű, ezért célszerű kitérni a fogalom tartalmára. Az angol szakirodalomban és gyakorlatban kár vagy egyéb hátrány nem igazolható veszélyének másra hárítása, ami dishonesty-ként vehető számításba vagy olyan adósság vállalása, melynek visszafizetése ésszerűen, reálisan nem várható.<sup>267</sup>

### **V.2.3. A hitelezőket megtévesztő tranzakciók<sup>268</sup>**

Ha a felszámolást a bíróság elrendelte vagy az önkéntes felszámolásról határoztak, bűncselekményt követ el a társaság tisztségviselője amennyiben

- a) elajándékozza, átruházza, megterheli a társaság vagyonát, ezekről rendelkezik, vagy a társasági vagyon elvonását tűri, ebben közreműködik,
- b) a társaságot fizetésre kötelező ítélet, meghagyás kiadását követően, illetve az azt megelőző két hónapon belül a társaság vagyonának valamely részét eltitkolja, eltulajdonítja.

Nem büntethető az elkövető az a) pont szerinti esetben, ha a cselekmény elkövetése és a felszámolás kezdete között több mint 5 év telt el. Mindkét pont vonatkozásában kizárja a büntethetőséget, ha az elkövető bizonyítani tudja, hogy csalárd szándék az elkövetéskor nem állt fenn.

---

<sup>267</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 669-670.o.

<sup>268</sup> Insolvency Act 1986, s. 207. o.



A hagyományos felfogás szerint a hitelezők megtévesztésének szándéka az adott cselekménnyel érintett hitelezőkre vonatkoztatható. Többen felvetik azonban azt a problémát, hogy ez az elv nem biztos, hogy elfogadható eredményre vezet olyan ügyekben, amikor a társaságnak hosszú távú adósságproblémái vannak, de csak számos rövid távú hitele.<sup>269</sup>

#### ***V.2.4. Kötelezettségek elmulasztása a felszámolás során<sup>270</sup>***

Ha egy társaság akár önkéntes, akár a bíróság által elrendelt felszámolás alá kerül, annak korábbi vagy jelenlegi tisztségviselője (beleértve az „ármánykivezetőt” is) bűncselekményt követ el, amennyiben

- a) nem tárja fel legjobb tudása, tudomása szerint teljes körűen és valósan a felszámoló előtt a társaság minden vagyonát és azt, hogy a társaság vagyonának valamely részével mikor, hogyan, milyen okból, kinek a javára rendelkeztek (kivéve a társaság szokásos üzletmenetébe tartozó jogügyleteket), vagy
- b) a felszámolónak (vagy a felszámoló rendelkezése szerint) nem adja át a birtokában vagy felügyelete alatt lévő olyan társasági vagyont, melynek átadására a jog kötelezi, vagy
- c) a felszámolónak (vagy a felszámoló rendelkezése szerint) nem adja át a társaság rendelkezésére álló valamennyi könyvét, iratát, melyek átadására a jog kötelezi, vagy
- d) tudja vagy valószínűsíti, hogy valaki a felszámolási eljárásban valótlan követelést érvényesít, és erről a felszámolót, amint teheti, nem értesíti, vagy
- e) a felszámolás kezdete után akadályozza a társaság vagyoni ügyeire vonatkozó valamely könyv vagy okirat elkészítését.

---

<sup>269</sup> Blackstone' s Criminal Practice 427.o.

<sup>270</sup> Insolvency Act 1986, s. 208.

A fizetéseképtelenségi törvény 208. szakasz (2) bekezdése szerint büntethető, aki a felszámolás kezdetét követően a társaság vagyonának valamely részével fiktív veszteségek vagy költségek érvényesítésével kísérel meg elszámolni; ugyanígy büntethető aki e cselekményt a felszámolás elrendelését megelőző 12 hónapon belül valamely hitelezői gyűlésen kísérelte meg.

Kimentésként érvényesül az a)-c) pontokban írt cselekmények esetén, ha az elkövető bizonyítja, hogy csalási szándék nem állt fenn.

Nem büntethető az e) pont szerinti cselekmény miatt az elkövető annak bizonyítása esetén, hogy nem állt szándékában a társaság ügyeit eltitkolni, jogsértést elkövetni.

Rendes eljárásban (conviction on indictment) e bűncselekmény büntetési tétele 7 év szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.<sup>271</sup>

A kimentéstől eltekintve a bűncselekménynél nem szükséges a csalási szándékra vonatkozó bizonyítás.<sup>272</sup>

A vagyon kiadásának elmulasztásával a bűncselekmény attól függetlenül megvalósul, hogy a felszámoló azt követelte-e vagy sem.<sup>273</sup>

A 208. szakasz (1) bekezdés d) pontja szerinti, illetve a (2) bekezdésben írt bűncselekményekhez kapcsolódóan a törvény nem szabályoz kimentési lehetőséget.

Látnunk kell azt is, hogy a 208. szakasz (2) bekezdése esetében a hitelezők sérelmére megkísérelt cselekmény büntethetősége alól az sem mentesít, ha az elkövető utóbb a valós helyzetet a felszámolónak teljes körűen feltárja.

---

<sup>271</sup> Sommás (summary) eljárásban 6 hónapi szabadságvesztés, a pénzbüntetés törvényi maximuma vagy mindkettő.

<sup>272</sup> Arlidge & Parry on Fraud 336.o.

<sup>273</sup> Blackstone' s Criminal Practice 427.o.

A 208. szakasz (1) bekezdés d) pontjában írt tájékoztatási kötelezettség elmulasztását akkor is az elkövető terhére írják, ha átmenetileg vonatkozott a követelés valótlanságát feltárni.<sup>274</sup>

A tényállás lényege, hogy az adós vezetője a felszámoló irányában nem teljesíti törvényi kötelezettségeit. Részben hasonló, mint a magyar büntetőjogban korábban adminisztratív csődbüntettként jelenleg a felszámolás elrendelését követően elkövetett számvitel rendjének megsértéseként szabályozott bűncselekmény, de a felelősség köre tágabb.

#### ***V.2.5. A társaság könyveinek meghamisítása<sup>275</sup>***

A dokumentumok meghamisítására vonatkozóan az angol jog több általánosan alkalmazható bűncselekményt ismer, de a felszámolással összefüggésben külön bűncselekményt is szabályoz.

Ez utóbbi akkor állapítható meg, ha a felszámolás alatt álló társaság tisztségviselője vagy alkalmazottja megrongál, megsemmisít, megváltoztat, vagy meghamisít valamely könyvet, okiratot, értékpapírt, vagy ő maga vagy a tudtával más valótlan vagy megtévesztő bejegyzést tesz bármely nyilvántartásba, könyvelésbe, dokumentumba, mely a társasághoz kapcsolódik, csalási vagy megtévesztési szándékkal.

A bűncselekmény rendes eljárásban 7 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

A tényállás alkalmazása a gyakorlatban számos problémát vetett fel. Van olyan álláspont, amely szerint a cselekmény két részre bontható. Az első rész a könyvek, iratok, értékpapírok megrongálása, megsemmisítése, megváltoztatása

---

<sup>274</sup> Blackstone' s Criminal Practice 427.o.

<sup>275</sup> Insolvency Act 1986, s. 209.

vagy meghamisítása, a második fordulat pedig valótlan vagy megtévesztő bejegyzések a társaság dokumentumaiba stb.<sup>276</sup>

Ha ez így van, akkor a csalási vagy megtévesztési szándék, illetve a társaság saját dokumentumaira vonatkozó elkövetés úgy tűnik, csak a második fordulathoz kapcsolódik. Ez azt jelenti, hogy más személy irataira, értékpapírjaira elkövetett cselekmények is büntethetőek lehetnek az első fordulat szerint, ha ez a társaságot érinti, másrészt az is következik ebből, hogy az első fordulat esetében a vádnak a csalási vagy megtévesztési szándékot nem kell bizonyítania.<sup>277</sup>

Mások viszont ezt az értelmezést helytelennek tartják, a csalási, megtévesztési szándékot mindkét fordulatra vonatkoztatják, s a cselekményt csak a társaság dokumentumaira nézve tartják elkövethetőnek. Érvként hozzák fel, hogy az eltérő álláspontból az is következik, hogy olyan személy is büntethetővé válhatna, aki a saját dokumentumát, melyhez a társaságnak köze sincs, végtelenül megváltoztatja, ami nyilvánvalóan nem lehet helyes.<sup>278</sup>

Kétségtelen, hogy a törvény szövegezése aggályos, de az utóbbi álláspont látszik inkább helytállóknak.

#### ***V.2.6. A társaság ügyeire vonatkozó érdemben hiányos nyilatkozat<sup>279</sup>***

Ha egy társaság akár bíróság által elrendelt, akár önkéntes felszámolás alá kerül, és annak korábbi vagy jelenlegi vezető tisztségviselője a társaság ügyeire vonatkozóan érdemben hiányos nyilatkozatot tesz, e bűncselekményért vonható felelősségre.

---

<sup>276</sup> Blackstone' s Criminal Practice 428.o.

<sup>277</sup> Blackstone' s Criminal Practice 428.o.

<sup>278</sup> Arlidge & Parry on Fraud 331.o.

<sup>279</sup> Insolvency Act 1986, s. 210.

A tisztségviselők akkor is büntethetők, ha a társaság felszámolását a bíróság elrendelte, vagy az önkéntes felszámolásáról határozott, és a felszámolást megelőzően tettek a fentiek szerint érdemben hiányos nyilatkozatot.

A büntethetőség az ún. „árnyékvezetőkre” is kiterjed.

Nem büntethető az elkövető, ha bizonyítja a csalási szándék hiányát.

A bűncselekmény büntetési tétele főszabályként 7 év szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.

Eltérően az egyéni csőd (bankruptcy) körében szabályozott hasonló bűncselekménytől (s.356 (1) bek.) nem szükséges, hogy ezen érdemi hiányosság valamely törvény által megkövetelt nyilatkozatban álljon fenn, bármely ilyen tárgyú nyilatkozat tényállásszerű lehet, akár írásbeli, akár szóbeli, akár a felszámolás során, akár előtte tették.<sup>280</sup>

A tényállás vonatkozásában alapvető kérdés annak értelmezése, hogy egy nyilatkozat valamely hiányossága mikor minősül érdeminek, jelentősnek. Egyszerűen azt mondhatjuk, hogy a hiányosság érdemi, ha a mellőzött tény lényeges. Ezzel azonban még nem jutottunk közelebb a megoldáshoz, mivel e szerint felszámolás alatt álló társaság tisztségviselője csak olyan nyilatkozatot tehet a társaság ügyeivel kapcsolatosan, amely minden kérdésre kiterjed, amely a hallgatóság szerint lényeges. Az egyik lehetséges értelmezés, hogy érdemi a nyilatkozat hiányossága, ha a hiányosság miatt az megtévesztővé válik,<sup>281</sup> ez az értelmezés azonban némileg ellentmond a törvényszövegnek. A másik értelmezés szerint a nyilatkozat minden érdemi, jelentős hiányossága tényállásszerű lehet, de amennyiben a hiányosság az adott körülmények között érthető (pl.: informális

---

<sup>280</sup> Blackstone' s Criminal Practice 428.o.

<sup>281</sup> Arlidge & Parry on Fraud 335.o.

szóbeli nyilatkozat) nehéz lenne azt mondani, hogy a csalárd szándék fennállt, az elkövető „rosszhiszeműen” járt el.<sup>282</sup>

### **V.2.7. A hitelezők megtévesztése<sup>283</sup>**

Ha egy társaság akár önkéntes, akár bíróság által elrendelt felszámolása alatt annak korábbi vagy jelenlegi vezető tisztségviselője

- a) hamis (valótlan) tényt állít vagy más csalárd magatartást tanúsít abból a célból, hogy a hitelezők vagy valamely hitelező hozzájárulását egy megállapodáshoz, egyezséghez vagy a felszámoláshoz megszerezze, és
- b) az elkövető akkor is büntethető e bűncselekményért, ha az a) pontban meghatározott célból a felszámolást megelőzően tett hamis (valótlan) tényállítást vagy tanúsított más csalárd magatartást.

A 211. szakasz (2) bekezdésének értelmező rendelkezése szerint a tisztségviselő fogalma az ún. „ármányvezetőket” is magában foglalja.

A bűncselekmény akár 7 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel is büntethető.

Az Insolvency Act 1986. 211. szakasza nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely szerint az elkövetőnek kellene bizonyítania, hogy csalárd szándék nélkül járt el. A törvény azon megfogalmazásából, hogy a magatartás hamis (valótlan) tényállítás vagy *más* csalárd cselekmény lehet, az következik, hogy e bűncselekmény esetén a csalást a vádnak kell bizonyítania. Ezt az álláspontot erősíti az a nézet is, mely szerint a tényállítás hamissága valójában megtévesztő jelleget takar.<sup>284</sup>

---

<sup>282</sup> Blackstone's Criminal Practice 428-429.o.

<sup>283</sup> Insolvency Act 1986, s. 211.

<sup>284</sup> Arlidge & Parry on Fraud 334.o.

A most tárgyalt bűncselekményhez hasonló tényállást szabályoz az *Insolvency Rules 1986*.

1.30. rendelkezése büntetni rendeli a társaság korábbi és jelenlegi tisztségviselőit, ha hamis (valótlan) tényt állítanak, vagy egyéb csalárd magatartást követnek el abból a célból, hogy megszerezzék a társaság tagjainak vagy hitelezőinek hozzájárulását az *Insolvency Act I.* része szerinti „voluntary arrangement” javaslatához.

Az ún. „árnyékvezetők” e cselekményért is büntethetőek.

A bűncselekmény 7 évig tartó szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

Az *Insolvency Act 211.* szakaszához képest eltérés, hogy nem csupán a hitelezők, hanem a tagok hozzájárulásának megszerzése érdekében is elkövethető e cselekmény, de csak az *Insolvency Act I.* része szerinti voluntary arrangement –re vonatkozóan.

Az *Insolvency Act I.* része szerinti „voluntary arrangement” célja, hogy a társaság és a hitelezői között egyezség jöjjön létre, melynek keretében megállapodnak az adósságok kiegyenlítéséről, vagy a társasági ügyek rendezésének menetéről.<sup>285</sup>

Az eljárás viszonylag gyors és egyszerű, az egyezséget a bíróságnak nem kell jóváhagynia, elegendő azt bejelenteni.<sup>286</sup>

---

<sup>285</sup> Arlidge & Parry on Fraud 334.o.

<sup>286</sup> A voluntary arrangement-hez vezető eljárás a bírósághoz benyújtott kérelemmel kezdődik, melyet a vezető tisztségviselő nyújthat be. (Már folyamatban lévő eljárásban pedig az ott eljáró, a bíróság által kirendelt személy, felszámolás esetén a likvidátor, administration order esetén pedig az administrator). A hitelezők érdekét védi, hogy az egyezségi tervezet elkészítésébe vagy ellenőrzésébe szakértőt, ún. insolvency practitioner-t kell bevonni. A társaság tagjai és hitelezői számára külön gyűlést szerveznek az egyezségi javaslat elfogadása érdekében. Az egyezség lényege szerint kényszer egyezség, a hitelezők törvényben írt többségével meghozott döntés a többi hitelezőre is kötelező. Az elfogadott terv végrehajtását supervisor felügyeli. Lásd részletesebben: Miskolczi Bodnár Péter: Fizetésképtelen társaságok felszámolásának elkerülése az angol és a magyar jogban. in: Magyar Jog 1993/12. 236-237.o.

### V.2.8. A cégnév újrafelhasználása<sup>287</sup>

Az Insolvency Act 1986 ezen szakasza olyan személlyel szemben alkalmazható, aki a társaság fizetési képtelenség miatti felszámolásának kezdő időpontja előtti 12 hónap folyamán vezetője vagy „árnyékvezetője” volt a társaságnak.

Az ilyen személy számára tiltott névnek minősül

- a társaság neve a hivatkozott 12 hónapos időszak alatt,
- ezen névhez hasonló, arra asszociációt eredményező név.

A bíróság engedélye nélkül a felszámolás kezdetétől számított 5 éven belül az ilyen személy

- nem lehet vezetője a fentebb meghatározottak szerinti tiltott nevet viselő társaságnak,
- ilyen társaság létrehozásában, vezetésében sem közvetlenül sem közvetve nem vehet részt,
- a tiltott név alatt gazdasági tevékenységet semmilyen formában nem folytathat.

A bűncselekmény büntetési tétele 2 évig terjedő szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.

E tényállás az ún. „phoenix” szindrómával szemben kíván fellépni, amikor is egy társaság ellen fizetési képtelensége miatt felszámolási eljárás indul, majd néhány hónappal később újra feltűnik, csaknem azonos névvel, tevékenységgel és vezetőkkel. Az újjászületett vállalkozás jogilag immár új entitás, melyet nem kötnek a korábbi adósságok, és gyakran áron alul szerzi meg a másik társaság eszközeit a felszámolótól.<sup>288</sup>

---

<sup>287</sup> Insolvency Act 1986. s. 216.

<sup>288</sup> Blackstone' s Criminal Practice 430.o.



Magyarországon is gyakran tapasztalható jelenségről van szó, amely ellen indokolt lehetne a hazai jogban a hatékony fellépés lehetőségének megteremtése. A bűncselekmény strict liability offence.

A gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez, illetve felszámolásához kapcsolódó bűncselekmények után az Insolvency Act 1986. IX. részének VI. fejezetében szabályozott, az egyéni csődhöz kapcsolódó delictumokat vizsgáljuk meg.

### **V.3. Az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekmények (Bankruptcy offences)**

Mindenek előtt kiemelést érdemel, hogy a gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségével és felszámolásával kapcsolatos egyes bűncselekmények számos hasonlóságot mutatnak az egyéni csődhöz kapcsolódó delictumokkal. Mint látni fogjuk ez a hasonlóság azonban távolról sem jelent azonosságot, és az egyéni csődhöz kapcsolódó cselekmények között szabályozást nyert néhány olyan bűncselekmény is, melyhez rokonítható a gazdálkodó szervezetekre vonatkozó rendelkezések között nem lelhető fel. A fizetéseképtelenné vált természetes személyre a törvény a „bankrupt”<sup>289</sup> kifejezést használja, amely azt jelenti, hogy az adott személyt a bíróság ilyennek nyilvánította.

A továbbiakban tárgyalandó bűncselekmények általános szabályként akkor állapíthatóak meg, ha egy csődkérelem<sup>290</sup> alapján a bíróság bankruptcy order-t bocsát ki. Mindazonáltal egyes bűncselekmények elkövetési ideje hónapokkal vagy akár évekkel is megelőzheti a bankruptcy formális felmerülését.<sup>291</sup>

---

<sup>289</sup> A továbbiakban magam is az angol kifejezést használom, esetenként csupán stilisztikai okokból az adós vagy a bukott terminus technikust.

<sup>290</sup> A csőd fogalmát e fejezetben annak tradicionális értelmében használjuk, s nem a magyar törvény szerinti csődeljárásnak megfelelő tartalommal.

<sup>291</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 662. o.

### *V.3.1. Defence of Innocent Intention*<sup>292</sup>

Tekintettel arra, hogy a hivatkozott kimentés a jelen fejezetben elemzésre kerülő bűncselekmények többségénél alkalmazható, célszerű a bevezetőben történő kifejtése. A bűnös szándék hiánya, mint kimentés érvényesülhet azon tényállások esetén, ahol ezt a törvény lehetővé teszi, feltéve, hogy az elkövető bizonyítja, hogy a cselekmény elkövetésekor csalárd szándék nem állt fenn, illetve ügyeinek állását nem kívánta eltitkolni.

### *V.3.2.A vagyon feltárásának elmulasztása*<sup>293</sup>

A bankrupt bűncselekményt követ el, ha a csődvagyont legjobb tudása, tudomása szerint a csődbiztosnak vagy a vagyonkezelőnek nem tárja fel, illetve a nevezetteket nem tájékoztatja bármely figyelembe vehető vagyon átruházásának okairól, illetve körülményeiről (kinek, mikor, hogyan történt az átruházás).

A II. fordulat szerinti tájékoztatás elmulasztása nem alkalmazható, ha a vagyonnal való rendelkezés a bukott rendes üzletmenetéhez tartozik, illetve saját vagy családja szokásos kiadásainak fizetését szolgálta.

A tényálláshoz kapcsolódóan alkalmazható a Defence of Innocent Intention.

A bűncselekmény 7 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

A korábban átruházott vagyon vonatkozásában a tájékoztatás elmulasztásának kriminalizálását az indokolja, hogy a vagyonfelügyelő gyakorolni tudja a törvényben meghatározott visszakövetelési és egyéb jogait.<sup>294</sup>

---

<sup>292</sup> Insolvency Act 1986, s. 352.

<sup>293</sup> Insolvency Act 1986, s. 353.

<sup>294</sup> Blackstone' s Criminal Practice 432.o.

Az egyéni csőd eljárási szabályai szerint a bankruptcy order kibocsátását követően az adósnak átfogó írásos nyilatkozatot kell tennie a helyzetéről a csődbiztos (receiver or trustee) számára. A nyilatkozat célja, hogy amennyire csak lehetséges képet adjon a hitelezők számára az adós eladósodottságának mértékéről, és azon tranzakciókról, amelyek ehhez a helyzethez vezettek. Amennyiben az adós által adott tájékoztatás nem megfelelő, az több bűncselekmény – egyebek mellett – a most tárgyalt delictum megállapítását is eredményezheti.<sup>295</sup>

A csődvagyron feltárása ebben az összefüggésben azt is jelenti, hogy az adósnak teljes vagyonleltárt kell készítenie.

Mint láttuk a törvény a kereskedőkre speciális szabályt állapít meg, hiszen a szándék tartalmától függetlenül nem büntethetőek e szakasz szerint, ha az ügylet a szokásos üzletmenethez tartozott. Az elkövető ilyen szándéka mellett (intent to defraud) azonban az adós a 359. szakasz szerinti bűncselekményért (hitelből szerzett vagyon csalárd kezelése) felelhet, amennyiben az adott vagyontárgyat hitelből szerezte.

### ***V.3.3. A vagyon és az adósságok eltitkolása<sup>296</sup>***

A jogalkotó e bűncselekménnyel büntetni rendeli

- a) ha az adós olyan a birtokában, felügyelete alatt vagy tulajdonában álló vagyont, amelyet a törvény szerint át kellene adnia a csődbiztosnak vagy a vagyonkezelőnek, illetve azok rendelkezése szerint nem adja át,
- b) büntetendő továbbá, ha az adós eltitkol valamely tartozást vagy követelést, illetve meghatározott értékhatárt<sup>297</sup> elérő értékű vagyont, melyet a csődbiztosnak vagy a vagyonkezelőnek át kellene adnia, vagy

---

<sup>295</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 670. o.

<sup>296</sup> Insolvency Act 1986, s. 354.

- c) az adós a csődkérelem benyújtása előtti 12 hónapon belül, illetve az ún. initial period<sup>298</sup> alatt a b) pont szerinti olyan cselekményt követett el, amely a bankruptcy order kibocsátása után büntethető lenne.

A 354. szakasz (2) bekezdése alapján az adós büntethető, ha eltávolítja vagy az initial period alatt eltávolította vagyonának jogszabályban meghatározott értékű részét, amelyet a törvény szerint a csődbiztosnak vagy a vagyonkezelőnek kellett volna átadnia.

A 352. szakasz szerinti defence e tényállásokhoz kapcsolódóan is alkalmazható.

A bűncselekmény büntetési tétele 7 év szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.

Az adós terhére írható az is, ha a csődbiztos, a vagyonkezelő vagy a bíróság felhívása ellenére ésszerű indok nélkül elmulasztja

- a) a csődkérelem benyújtása előtti 12 hónapban vagy az initial period alatt bekövetkezett lényeges vagyronvesztés elszámolását, könyvelését, vagy
- b) azt, hogy kielégítő magyarázatot adjon a veszteség kialakulásának okáról.

A bűncselekmény ezen fordulata 2 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

A 352. szakasz szerinti kimentést a törvény e helyütt nem engedi meg. A gyakorlat szerint azonban a veszteségre adott magyarázat kielégítő, ha az világos és valós. Nem szükséges, hogy az adósnak ne legyen felróható, így ezen szakasz szempontjából akár az is kielégítő magyarázat lehet, hogy „szerencsejátékon” elveszítette a vagyont.<sup>299</sup>

---

<sup>297</sup> A tényállásban írt aktuális értékhatárokat az Insolvency Proceedings Order tartalmazza.

<sup>298</sup> Az initial period a csődeljárás iránti kérelem előterjesztésétől a csőd kezdő időpontjáig terjedő időszakot jelöli. Lásd Insolvency Act 1986, s. 351.

<sup>299</sup> Blackstone' s Criminal Practice 433.o.

A bűncselekmény címe alapján igen hasonlóknak tűnik az előbbieken már ismertetett 353. szakasz szerinti delictumhoz. Míg azonban az előbbi esetben a vagyon feltárását, ez utóbbi tényállásban felhívás ellenére annak átadását mulasztják el.<sup>300</sup>

#### ***V.3.4. Könyvek (nyilvántartások) és egyéb iratok eltitkolása vagy meghamisítása<sup>301</sup>***

A tényállás (1) bekezdése szerinti bűncselekmény akkor állapítható meg, ha a bankrupt a csődbiztosnak, a vagyonkezelőnek vagy rendelkezésük szerint nem adja át a birtokában vagy felügyelete alatt lévő, a vagyonára vagy ügyeire vonatkozó valamennyi könyvet, iratot és dokumentumot. A 352. szakasz szerinti defence alkalmazásra kerülhet.

Büntethető az is, ha az adós

- a) akadályozza vagy az initial period alatt akadályozta a vagyonára, ügyeire vonatkozó valamely könyv, irat vagy dokumentum elkészítését,
- b) az a) pontban hivatkozott okiratokat eltitkolja, megrongálja, megsemmisíti, meghamisítja vagy e cselekményeket elrendeli vagy túri,
- c) hamis (valótlan) bejegyzéseket tesz, ilyen elrendel vagy eltúr valamely vagyonára vagy ügyeire vonatkozó könyvben, dokumentumban vagy kimutatásban,
- d) a csődkérelem előterjesztése előtti 12 hónapban vagy az initial period alatt olyan magatartást tanúsít, amely a b) vagy c) pont szerint lenne büntethető, ha a bankruptcy order-t már kibocsátották volna.

A 352. szakasz szerinti kimentés alkalmazható.

---

<sup>300</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 674. o.

<sup>301</sup> Insolvency Act 1986, s. 355.

A tényállás (3) bekezdése szerint büntethető, ha a bukott

- a) a vagyonára, ügyeire vonatkozó könyvet, dokumentumot, kimutatást eltitkol, megváltoztat, hiányosan vezet, ezt elrendeli vagy lehetővé teszi,
- b) a csődkérelem előterjesztése előtti 12 hónapban vagy az initial period alatt olyan magatartást tanúsít, amely az a) pont szerint lenne büntethető, ha a bankruptcy order-t már kibocsátották volna.

Amennyiben az elkövetési tárgy *kereskedelmi jellegű kimutatás* a (2) bekezdés d) pontjában és a (3) bekezdés b) pontjában hivatkozott 12 hónap helyébe 2 év lép, vagyis a cselekmény a csődkérelem előterjesztését megelőző 2 éven belüli elkövetés esetén is büntethető az ott írt feltételek mellett. Kereskedelmi jellegű kimutatásnak kell tekinteni az adott személy üzleti tranzakcióira, pénzügyi helyzetére vonatkozó könyveket, dokumentumokat, kimutatásokat, így például a pénztárkönyvet, időszakos készletkimutatást.<sup>302</sup>

A 352. szakasz szerinti defence alkalmazásra kerülhet.

A bűncselekmény 7 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

A gyakorlatban a bűncselekmény már akkor is megállapításra kerülhet, ha például az elkövető megengedi az adminisztrátorának, hogy a számítógépről a régi fájlokat törölje, és ennek során a vagyonára, ügyeire vonatkozó dokumentumok is törlésre kerülnek (kivéve, ha a vádlott a 352.§ alapján innocent intention-t bizonyít).<sup>303</sup>

Részben hasonló bűncselekményt szabályoz a Theft Act 1968. s.17., de a bűnösség vonatkozásában érdemi eltérés, hogy ez utóbbi bűncselekmény esetén a

---

<sup>302</sup> A kereskedelmi kimutatásra vonatkozó eltérő szabályokat az Enterprise Act 2002. állapította meg.

<sup>303</sup> Blackstone' s Criminal Practice 433-434.o.

vádhatóságnak kell bizonyítania a dishonesty-t és azt, hogy a cselekményt saját vagy más részére előnyszerzés végett vagy kárt okozva követték el.<sup>304</sup>

### ***V.3.5. Hamis (valótlan) nyilatkozatok***<sup>305</sup>

E cselekményért büntethető az adós, ha az ügyeire vonatkozó, a törvénynek az egyéni csődöt szabályozó rendelkezései körében előírt valamely nyilatkozatot érdemben hiányosan tesz meg. A 352. szakasz szerinti defence alkalmazható.

Ez a bűncselekmény elsősorban abban különbözik a gazdálkodó szervezetek felszámolása körében elkövethető hasonló bűncselekménytől (lásd s.310.), hogy e tényállás körében nem bármely, hanem csak a törvény releváns rendelkezései alapján meghatározott nyilatkozat vonatkozásában valósulhat meg a delictum.<sup>306</sup>

Annak a kérdésnek a megítélésében, hogy egy hiányosság érdemi-e, a gyakorlat szerint szerepe van az eladósodottság mértékének és az érintett vagyon értékének.<sup>307</sup>

Az adós akkor is megvalósítja a bűncselekményt, ha

- a) tudja vagy valószínűsíti, hogy a csődeljárás során valótlán követelést érvényesítenek és erről a vagyonkezelőt, amint teheti, nem értesíti, vagy
- b) vagyona valamely részével fiktív veszteségek vagy költségek érvényesítésével kísérel meg elszámolni,
- c) a csődkérelem benyújtását megelőző 12 hónapon belül valamely hitelezői gyűlésen vagy az initial period alatt bármikor olyan magatartást tanúsít,

---

<sup>304</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 676-677. o.

<sup>305</sup> Insolvency Act 1986, s. 356.

<sup>306</sup> Blackstone' s Criminal Practice 434.o.

<sup>307</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 677. o.

amely a b) pont szerint bűncselekménynek minősülne, ha az elkövetést megelőzően a bankruptcy order-t kibocsátották volna,

d) hamis (valótlan) tényt állít, vagy más csalárd magatartást tanúsít abból a célból, hogy a hitelezők vagy valamely hitelező hozzájárulását egyezséghez vagy a csődeljáráshoz megszerezze.

A bűncselekmény büntetése akár 7 évig terjedő szabadságvesztés is lehet.

A 356. szakasz (2) bekezdése esetén nem a 352. szakasz szerinti kimentés kerül alkalmazásra, a (2) bekezdés megköveteli annak bizonyítását, hogy az ott írt tényállási elemeket az elkövető tudata átfogta. Így nem elég a bűncselekmény alkalmazásához, hogy az elkövető pontatlan nyilatkozatot tett, azt is bizonyítani kell, hogy ez fiktív volt. A (2) bekezdés d) pontja esetében az elkövető szándéka a fraud-ot is magában foglalja, melyet a vádnak bizonyítani kell, a (2) bekezdés egyéb pontjai esetében azonban ez nem szükséges.<sup>308</sup>

### ***V.3.6. Csalárd rendelkezés a vagyonnal, a vagyon eltitkolása<sup>309</sup>***

E bűncselekmény akkor állapítható meg, ha az adós vagyonának valamely részét elajándékozza, átruházza, megterheli vagy ezekről rendelkezik; a büntethetőség a csőd kezdete előtti öt éven belüli elkövetés esetén is fennáll. A 352. szakasz szerinti defence alkalmazható.

A törvényi értelmező rendelkezés szerint a tényállás alá tartozik, ha vagyonának elvonását, lefoglalását az adós okozza, vagy azt eltűri.

A tényállás (3) bekezdése szerint büntethető az adós, ha eltitkolja, eltávolítja vagy a csőd kezdete előtt eltitkolta, eltávolította vagyonának valamely részét, azt követően, vagy azt megelőző 2 hónapon belül, hogy fizetési kötelezettséget előíró

---

<sup>308</sup> Blackstone' s Criminal Practice 434.o.

<sup>309</sup> Insolvency Act 1986, s. 357.



ítéletet, határozatot hoztak vele szemben, ha a kielégítés a csőd kezdetéig sem történt meg. A 352. szakasz szerinti kimentésnek helye lehet.

A bűncselekmény általános szabályként 2 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

A tényállás több szempontból is hasonló a gazdálkodó szervezetek körében elkövethető 207. szakasz szerinti bűncselekményhez, meglehetősen tágan határozza meg a büntethető magatartások körét, de mint utaltunk rá, a 352. szakasz szerinti kimentés alkalmazható.

A bűncselekmény utolsó fordulata elhatárolást igényel a Debtors Act 1869. s.13 (3) szerinti delictumtól, de az utóbbi nem kötődik az egyéni csődhöz, a fraud szándékának bizonyítása pedig a vádat terheli.<sup>310</sup>

### ***V.3.7. Szökés Angliából és Wales-ből<sup>311</sup>***

A kriminalizáció célja, hogy az adós ne vonhassa ki vagyonának valamely részét az Insolvency Act hatálya alól.<sup>312</sup>

A bűncselekmény akkor állapítható meg, ha az adós

- a) elhagyja, megkísérli elhagyni Angliát vagy Wales-t, vagy erre előkészületet tesz valamely meghatározott értéket<sup>313</sup> elérő vagyonnal, amelyet a csődbiztosnak vagy a vagyonkezelőnek köteles lenne átadni,
- b) a csődkérelem előtti 6 hónapon belül vagy az initial period alatt olyan magatartást tanúsít, amely az a) pont szerint lenne büntethető, ha a bankruptcy order-t kibocsátották volna.

---

<sup>310</sup> Blackstone' s Criminal Practice 435.o.

<sup>311</sup> Insolvency Act 1986, s. 358.

<sup>312</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 678. o.

<sup>313</sup> Az értéket az Insolvency Proceedings Order határozza meg (jelenleg £500).

A 352. szakasz szerinti defence alkalmazható. Ha például az adós mindössze annyit tett, hogy a vagyontárggyal külföldre utazott (például egy autóval), amellyel később vissza is tért, nem lesz nehéz bizonyítania a hivatkozott kimentés fennállását.<sup>314</sup>

A bűncselekmény 2 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

### ***V.3.8. Hitelből szerzett vagyon csalárd kezelése***<sup>315</sup>

A bűncselekmény akkor állapítható meg, ha az adós a csődkérelmet megelőző 12 hónapon belül vagy az initial period alatt hitelre szerzett és még ki nem fizetett vagyonnal rendelkezik, azt átruházza. A 352. szakasz szerinti defence alkalmazható.

A tényállás (2) bekezdése szerint az a személy is büntethető, aki a csődkérelem előtt 12 hónapon belül vagy az initial period alatt annak tudatában szerzett az adóstól valamely vagyont, hogy

- a) az adósnak a vagyonhoz kapcsolódó tarozása van, és
- b) az adós nem akarja vagy várhatóan nem lesz képes a tartozást kifizetni.

Nem büntethető az elkövető – sem az adós, sem a vagyonszerző – a fentebb írt bűncselekményekért, ha az átruházás, illetve megszerzés az adós szokásos gazdasági tevékenységéhez tartozott. A szokásos, rendes üzletmenet értékelése során figyelemmel kell lenni különösen a vagyonrészért fizetett ellenértékre. A rendelkezés e tényállás keretében magában foglalja a megterhelést, a zálogba, biztosítékul adást, ezek elfogadása pedig a szerzés fogalma alá értendő.

---

<sup>314</sup> Blackstone' s Criminal Practice 43.o.

<sup>315</sup> Insolvency Act 1986, s. 359.

A bűncselekmény büntetési tétele 7 évig terjedő szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.

A jogalkotó e bűncselekménnyel az ellen a jelenség ellen kíván fellépni, amikor a hitelre szerzett vagyontárgyakat az elkövetők gyakran értéken alul pusztán azért ruházzák át, mert másként nem tudnak készpénzhez jutni. Ez igen gyakori a súlyosan eladósodott elkövetők körében.<sup>316</sup>

### ***V.3.9. Hitel felvétele egy nem mentesített bankrupt által; engedély nélküli üzleti tevékenység<sup>317</sup>***

Ha az adós

- a) önállóan vagy mással együtt meghatározott összeget elérő hitelt vesz fel anélkül, hogy a hitelezőt helyzetéről megfelelően tájékoztatná,
- b) közvetlenül vagy közvetve üzleti vállalkozásba kezd más név alatt, mint amelyen bankrupt lett és üzleti partnereinek nem tárja fel azt a nevet, melyen bukottá nyilvánították.

A tényállásban írt hitelfelvétel a következő eseteket is magában foglalja:

- a) lízingszerződés vagy részletvásárlás
- b) ha egy szolgáltatásért vagy áruért (pénzben vagy egyéb módon) előre fizetnek.

Az adós a helyzetéről akkor tájékoztatja megfelelően a hitelezőt, ha azt is tudomására hozza, hogy a bankruptcy következményei alól még nem mentesült.

A tényállás mindaddig alkalmazható, amíg az adóssal szemben csődkorlátozás van hatályban.<sup>318</sup> (Ennek közlése is hozzátartozik a megfelelő tájékoztatáshoz.)

---

<sup>316</sup> Blackstone' s Criminal Practice 436.o.

<sup>317</sup> Insolvency Act 1986, s. 360.

<sup>318</sup> Az Enterprise Act 2002. által megállapított rendelkezés.

A tényállás bünteti azt is, aki Skóciában vagy Észak-Írországban lett bankrupt, és hitelt vesz fel, vagy a tényállásban írt más magatartást követ el Angliában vagy Wales-ben.

A bűncselekmény 2 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

A 352. szakasz szerinti defence a tényálláshoz kapcsolódóan nem alkalmazható, a bűncselekmény strict liability offence.<sup>319</sup> Konkrét ügyben<sup>320</sup> akkor is megállapították a bűncselekményt, mikor az elkövető a képviselőjét felhívta, hogy tájékoztassa a hitelezőt a helyzetéről, a képviselő azonban ezt elmulasztotta.

A törvényben meghatározott hitel értékhatárt az Insolvency Proceedings Order 1986. állapítja meg.<sup>321</sup>

A bűncselekmény akkor is megvalósul, ha több hitelt vettek fel, melyek együttes összege a hivatkozott értékhatárt meghaladja. Van azonban olyan álláspont, mely szerint csak az azonos hitelezőtől felvett hitelösszegek kumulálhatóak. Ez azonban azt jelentené, hogy amennyiben az adós különböző hitelezőktől vesz fel egyenként 249 £ hitelt, anélkül, hogy tájékoztatná őket helyzetéről, nem lenne büntethető. Tény, hogy a bűncselekmény egyes hitelezőket véd, de a más hitelezőktől felvett hitel a többiek kockázatát is növeli.<sup>322</sup>

A tényállásban írt hitelfelvétel akkor állapítható meg, ha a bankrupt a hitelt saját céljára vette fel. A mással együtt felvett hitelre a büntetendőség a törvény szövegezése folytán szintén kiterjed, de nem büntethető a bukott, ha a hitelfelvétel során csak harmadik személy ügynökeként jár el.

---

<sup>319</sup> A.T.H. Smith: Property Offences. 697. o.

<sup>320</sup> Duke of Leinster (1924)

<sup>321</sup> Jelenleg 250 £-ban.

<sup>322</sup> Blackstone' s Criminal Practice 436-437.o.

Az egyéb bankruptcy cselekményektől lényeges eltérés, hogy nem már meglévő hitelekkel, hanem újonnan felvettrel kapcsolatos a delictum. Nem a hitel visszafizetésének elmulasztását kívánja büntetni a jogalkotó (ez elsősorban civiljogi kérdés), hanem a hitelező megtévesztését a hitelfelvétel érdekében olyan körülményt illetően, melynek ismeretében a hitelezésre esetleg nem is kerülne sor. Még ha vissza is fizetik egyszer a hitelt, a hitelező akkor is indokolatlan kockázatnak volt kitéve.<sup>323</sup>

Érdemes felhívni a figyelmet arra is, hogy a hitel fogalmát a tényállás kiterjesztően értelmezi, pénzügyi, gazdasági értelemben hitelügyletnek nem minősülő eseteket is e körbe von. A Court of Appeal úgy foglalt állást, hogy a hitel tartalma e körben nem más, mint valamely anyagi előnyhöz jutás, anélkül, hogy az ellenszolgáltatást azonnal teljesítenék.<sup>324</sup>

Angliában az üzleti életben való részvétel során nem mindig szükségszerű, hogy a bankrupt feltárja helyzetét, de nem lehet társaság igazgatója, vezető tisztségviselője a bíróság engedélye nélkül.<sup>325</sup> Azt azonban bűncselekménnyé nyilvánítja a törvény, ha más név használatával kívánja bukott voltát leplezni.

A büntetőjogi fenyegetettséget a tényállás arra az esetre is kiterjeszti, ha az adós *közvetetten* kezd üzleti vállalkozásba, ami akkor állapítható meg, ha névleg ugyan más személyek vesznek részt a vállalkozásban, de ők ténylegesen az adós ellenőrzése alatt állnak.<sup>326</sup>

A fejezetet lezáró 361. és 362. szakaszokban szabályozott bűncselekményeket<sup>327</sup> az Enterprise Act 2002. hatályon kívül helyezte.

---

<sup>323</sup> Arlidge & Parry on Fraud 344.o.

<sup>324</sup> Arlidge & Parry on Fraud 344.o.

<sup>325</sup> Company Directors Disqualification Act 1986. ss.11. és 13.

<sup>326</sup> Blackstone' s Criminal Practice 437.o.

<sup>327</sup> Failure to Keep Proper Business Accounts, Gambling or Rash and Hazardous Speculations

#### V.4. A voluntary arrangement érdekében elkövetett csalás<sup>328</sup>

Az Insolvency Act 2000 két új tényállással egészítette ki a csődbűncselekmények körét. Az Insolvency Act 1986 új s.6A és s.262A egymáshoz igen hasonló bűncselekményeket szabályoz. Mindkét hivatkozott rendelkezés a voluntary arrangement érdekében elkövetett csalást rendeli büntetni. Az előbbi delictum a gazdálkodó szervezetek körében, azok tisztségviselői által követhető el, míg az utóbbiért a magánszemély adósok büntethetőek. Általános szabályként mindkét bűncselekmény büntetési tétele 2 évig terjedő szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy mindkettő.

E bűncselekményért büntethető a társaság tisztségviselője, ha abból a célból, hogy a tagok vagy a hitelezők hozzájárulását a voluntary arrangement-re vonatkozó javaslatához megszerezze

- a) valótlan tényt állít, vagy
- b) csalárdul tesz vagy elmulasztja valaminek a megtételét.

A tényállás akkor is alkalmazható, ha a javaslatot nem fogadták el.

A vezető fogalma az ún. „árnyékvezetőre„ is kiterjed.

Az egyéni adósra vonatkozó 262A. szakasz elkövetési magatartása e tényállással egyező, de értelemszerűen csak a hitelezők hozzájárulásának megszerzése céljából valósulhat meg a bűncselekmény.

A hivatkozott magatartást az *Insolvency Rules 1986* is büntetni rendeli.<sup>329</sup> Ez utóbbi rendelkezése szerint az adós bűncselekményt követ el, ha valótlan tényt állít vagy más csalárd magatartást tanúsít, abból a célból, hogy a

---

<sup>328</sup> Insolvency Act 1986, s. 6A

<sup>329</sup> Insolvency Rules 1986. r.5.30

fizetéképtelenségi törvény VIII. része szerinti voluntary arrangement-re vonatkozó javaslatához a hitelezők hozzájárulását megszerezze.

Az Insolvency Rules 1986 egy további bűncselekményt is konstruál. A jogszabály a hitelezőknek, a tagoknak, egyéb érdekeltnek a társaság felszámolása során meghatározott körben lehetővé teszi a bíróság, az Insolvency Practitioner vagy más személy birtokában lévő iratokba való betekintést. Két évig terjedő szabadságvesztéssel és/vagy pénzbüntetéssel büntethető, aki azért, hogy a dokumentumokba betekintést nyerjen valótlanul olyan státuszúnak tünteti fel magát, amely erre őt feljogosítaná.

#### **V.5. Kizárás a társaság vezetéséből**

A bűncselekményt a Company Directors Disqualification Act 1986. 11. szakasza határozza meg. A delictumot az követi el, aki a bíróság engedélye nélkül egy társaság igazgatója lesz, illetve közvetlenül vagy közvetve részt vesz egy társaság alapításában vagy vezetésében

- a) nem mentesített bankrupt-ként, vagy
- b) olyan időpontban, amikor a csődkorlátozások vele szemben még hatályban vannak.<sup>330</sup>

A bűncselekmény 2 évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethető.

Kiemelést érdemel, hogy a bűncselekmény csak a bankrupt-ra vonatkozik. A fizetéképtelen társaság vezető tisztségviselője vonatkozásában kizáró rendelkezés csak akkor érvényesül, ha a bíróság így rendelkezik. A gyakorlatban

---

<sup>330</sup> Az Enterprise Act 2002. által megállapított szöveg.

a tilalom kiterjed, és így a bűncselekmény elkövethető akár pénzügyi tanácsadással, illetve cégalapítás során menedzsment konzultánsként is.<sup>331</sup>

***Az Insolvency Act 1986. szerinti kizáró rendelkezések***

Az Enterprise Act 2002. által módosított 31. szakasz (Disqualification of bankrupt), továbbá a 389. szakasz (Acting without qualification) további kizáró rendelkezéseket állapít meg. Így a nem mentesített, vagy csődkorlátozás hatálya alatt álló bankrupt nem lehet insolvency practitioner, felszámoló, csődbiztos, vagyonkezelő stb.

---

<sup>331</sup> Blackstone' s Criminal Practice 437.o.



## VI. Csődbűncselekmények a német büntetőjogban

### VI.1. A fizetéseképtelenségi bűncselekmények rendszere; a fizetéseképtelenségi jog alapvető szabályai

Németországban a gazdasági bűncselekmények<sup>332</sup> jelentős része szaktörvényekben került elhelyezésre, a vizsgálódásunk szűkebb tárgyát képező csődbűncselekmények azonban a büntető törvénykönyvben lelhetőek fel.

Az *StGB* önálló fejezetben (24. fejezet) tartalmazza a csődbűncselekményeket, pontosabban jelenlegi megnevezésük szerint a fizetéseképtelenségi bűncselekményeket. A *fizetéseképtelenségi delictumok* rendszerébe tartozik maga a csődbűncselekmény (283.§), a csődbűncselekmény önálló szakaszban szabályozott súlyosabb esete (283a.§), a számviteli kötelezettség megsértése (283b.§) a hitelező jogtalan előnyben részesítése (283c.§) és az adós jogtalan előnyben részesítése (283d.§). Utóbbihoz hasonló tényállást a magyar büntetőjog nem szabályoz.

Témánkhöz kapcsolódó bűncselekményeket értékel továbbá a korlátolt felelősségű társaságokról, a részvénytársaságokról szóló törvény, illetve a kereskedelmi törvény.<sup>333</sup> A részvénytársaságokról szóló törvény 401.§-a például büntetendővé nyilvánít egyes kötelességszegéseket eladósodás vagy fizetéseképtelenség esetén. A bűncselekmény lényege a fizetéseképtelenségi eljárás

---

<sup>332</sup> A német gazdasági büntetőjog nem külön büntetőjog és nem is egy a Btk. Különös Részének önálló fejezetében szabályozott jogterület. Sokkal inkább nagy gyakorlati és büntetőjog elméleti relevanciájú matéria, amely valójában csak a XX. század második felében alakult ki. Lásd Wolfgang Heinz: Gazdasági büntetőjog. A gazdasági bűncselekmények rendszere és felosztása a német jogban. in. II. Német-Magyar Büntetőjogi és Kriminológiai Kollokvium. KJK-OKKrl. Budapest, 1994. 152.o. A gazdasági bűncselekmények fogalmi megközelítéseire a német szakirodalomban lásd még Górnio, Oktawia: A gazdasági bűncselekmények koncepciója a német elméletben és a kriminálpolitika. Magyar Jog 1993/12.

<sup>333</sup> Lásd Udvaros Judit: Bűncselekmények a korlátolt felelősségű társaságokról szóló német törvényben. Magyar Jog 1996/1. 32-39.o.

kezdeményezésének elmulasztása, a „csőd elodázása”.<sup>334</sup> A gondatlan elkövetés is büntetendő.

Az StGB 24. fejezetének címét (*Insolvenzstraftaten*) a Fizetéseképtelenségi Rendtartást bevezető törvény<sup>335</sup> 60. cikke változtatta meg. Az új fizetéseképtelenségi törvényt a törvényhozás több mint tizenöt éves reformvita<sup>336</sup> után fogadta el, amit 1994. október 18-án hirdettek ki, de csak 1999. január 1-jén lépett hatályba. Az Insolvenzordnung ekkor váltotta fel immár egységes kódexként a német csődjog sok évtizedes kettős pillérét az 1877-es Konkursordnung-ot és az 1935-ös Vergleichsordnung-ot, valamint egyúttal az új tartományokban folytatott csődeljárásokra bevezetett 1991-es Gesamtvollstreckungsordnung-ot is.<sup>337</sup> A fizetéseképtelenségi jog reformja egyet jelentett a korábbi csődeljárás (Konkursverfahren) és a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárás (Vergleichsverfahren zur Abwendung des Konkurses) egy eljárásba történő összevonásával, azaz egységes fizetéseképtelenségi eljárás bevezetésével, ami a korábbi 283-283d. §-okat is érintette. Az új fizetéseképtelenségi törvény (InsO) – a korábbi helyzettől eltérően – konkrétan meghatározza a fizetéseképtelenség és a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát is. Az a tény, hogy a korábbi szabályozás szerinti csődön kívüli kényszeregyezségi eljárás is része lett a fizetéseképtelenségi eljárásnak a büntethetőségre is kihatással volt.

---

<sup>334</sup> Udvaros Judit: A csődbüntetés a Német Szövetségi Köztársaságban. Ügyészségi Értesítő 1994/3-4. 30.o.

<sup>335</sup> Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung /EGInsO/ 1994.10.5. (BGBl I 2911, 1999.1.1. napján lépett hatályba)

<sup>336</sup> A reformtörekvések okát a német szakirodalomban általában a német csődjog válságában és az ország újraegyesítése után megfelelő közös megoldások kialakításában látták. Schiessler, Wolfram: Der Insolvenzplan. Giesecking, Bielefeld, 1997. 2.o.

<sup>337</sup> Miskolczi Bodnár Péter-Török Gábor: A magyar csődjog alapjai. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 38.o.

Az egységes fizetéseképtelenségi eljárás célja alapvetően a hitelezők lehető legteljesebb körű, azonos mértékben történő kielégítése.<sup>338</sup> A fizetéseképtelenségi eljárás a törvény szerint lefolytatható a csődtömeg kezelésével, hasznosításával és felosztásával (ún. rendes fizetéseképtelenségi eljárás). Az eljárás résztvevői azonban reorganizációs terv keretében – a vállalkozás fenntartása érdekében – eltérő szabályokat is követhetnek.<sup>339</sup> Fizetéseképtelenségi eljárás indítható minden jogi vagy természetes személy vagyona vonatkozásában akkor is, ha vállalkozási tevékenységet nem folytat (ún. fogyasztó). A fizetéseképtelenségi eljárásnak természetes személyek számára a gazdasági újrakezdést kell lehetővé tenni. Ez azáltal valósul meg, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás lezárása után a tartozás egy részét elengedik.<sup>340</sup>

Állami intézményekkel szemben az InsO szerinti fizetéseképtelenségi eljárás nem folytatható. Egyes vállalkozások számára fizetéseképtelenség esetén kötelező a kérelem benyújtása, melynek elmulasztása kártérítési, és mint arra már utaltunk, büntetőjogi felelősséget is megalapozhat.<sup>341</sup>

A német fizetéseképtelenségi reform kitűzött céljai a csődjog működőképességének visszaállítása a költségeket fedező vagyontömeg biztosításával, illetve az eljárásindítás megkönnyítésével, egy hatékony bírósági szanálási eljárás lehetővé tétele egy egységes fizetéseképtelenségi eljárás keretében, és végül a „jóhiszemű” adósok számára egy privát fizetéseképtelenségi eljárás bevezetése a „fennmaradó adósságok elengedése” céljából.<sup>342</sup>

---

<sup>338</sup> InsO 1.§

<sup>339</sup> Ugyanakkor a likvidáció szubszidiárius jellege a szanáláshoz képest már nem érvényesül a korábbiakhoz hasonló egyértelműséggel. Neumann, Friedrich: Die Gläubigerautonomie in einem künftigen Insolvenzverfahren. Giesecking. Bielefeld, 1995. 27-28.o.

<sup>340</sup> Az az adós azonban, aki az StGB 283-283c. §-ai szerinti bűncselekményt követ el, törvényi kizáró ok folytán nem kérelmezheti a fennmaradó adósság elengedését. Döberiner, Stephan: Die Restschuldbefreiung nach der Insolvenzordnung. Giesecking. Bielefeld, 1997. 121.o.

<sup>341</sup> [ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy\\_ger](http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy_ger)

<sup>342</sup> Stefan Smid: A csőd szabályozása egyes EU-tagállamok és az USA autonóm jogrendszerében. in: A fizetéseképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar EU-komform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002. 13.o. A szerző rámutat arra is, hogy a reformot Németországban szigorú kritika fogadta, és összességében úgy értékeli, hogy bár egyes szabályok tekintetében javuláshoz vezetett, egészében a reform elvétette célját, hiszen egy nagyon komplikált szabályrendszert vezetett be, melynek alkalmazása a gyakorlatot komoly problémák elé állítja. Mások arra is rámutatnak, hogy az InsO számos

A fizetéseképtelenségi deliktumok *jogi tárgya* a csődvagyon védelme a gazdaságtalan csökkentéstől, eltitkolástól és jogtalan felosztástól a hitelezők összességének hátrányára (adott esetben már egyetlen hitelezőnek a hátrányára). A német büntetőjogi felfogás szerint a fizetéseképtelenségi bűncselekmények elsősorban a hitelezési rendszer működőképességét védik, de további jogi tárgy az adós munkavállalói, és az egész gazdasági rend védelme is.<sup>343</sup> Az egyes fizetéseképtelenségi bűncselekmények jellegüknél fogva lehetnek eredmény vagy veszélyeztetési delictumok.

Érdekes rámutatnunk arra az alapvető különbségre, hogy az StGB 283.§-a szerinti csődbűncselekmény absztrakt veszélyeztetési tényállásként került meghatározásra<sup>344</sup>, míg a magyar csődbűncselekmény befejezettségéhez legalább egy hitelező kielégítésének részleges megghiúsítása, mint tényállásszerű eredmény szükséges.

A 283. § (1) bek., (4) bek. 1. pontja, (5) bek. 1. pontja szerinti csődcselekmény megállapításának a feltétele az, hogy azt a tettes *krízishelyzetben* kövesse el, ugyanez vonatkozik speciális formában a 283c., 283d. §-okra.

A törvény az egyes fizetéseképtelenségi bűncselekmények esetén *objektív büntethetőségi feltételt* szabályoz. A cselekmény büntethetőségét a fizetések beszüntetéséhez, a fizetéseképtelenségi eljárás megindításához köti, illetve a

---

eljárást gyorsító megoldást is bevezetett pl.: egyes esetekben szóbeli meghallgatás nélkül meghozható bírósági döntések, egyes döntésekkel szemben nincs helye fellebbezésnek. Lásd Miskolczi Bodnár Péter: Igények és javaslatok a fizetéseképtelenségi jog magyarországi újraszabályozásában. in: Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 360.o.

<sup>343</sup> A védett jogi tárgy megítélése nem egységes a büntetőjogi szakirodalomban, abban azonban egyetértés mutatkozik, hogy a tényállás a gazdasági forgalom, a hitelgazdaság biztonságát szolgálja. Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. Handbuch für die Praxis. De Gruyter Recht. Berlin, 2004. 335-336.o.

<sup>344</sup> A német jogirodalomban olyan megfogalmazást is találunk, mely szerint a 283.§ (1) bekezdése szerinti csődbűncselekmény „absztrakt-konkrét” veszélyeztetési delictum, mivel a tényállás absztrakt veszélyeztető jellegét a 283.§ (6) bekezdése szerinti büntethetőségi feltétel konkretizálja. Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. 336.o.

cselekmény akkor büntethető, ha a fizetésképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelmet vagyon hiányában elutasították. Ez egyben azt jelenti, hogy az állam lemond olyan magatartások üldözéséről, amelyek önmagukban véve büntetést érdemelnének azért, hogy a meggyengült vállalkozásokat e feltételek bekövetkezése előtt ne tegye ki szükségtelenül a büntetőeljárással együtt járó egzisztenciális fenyegetésnek. A büntethetőség feltételei abban az esetben jelentenek inkább problémát, mikor a tényállás nem határozza meg elkövetési időként a krízishelyzetet, 283. § (2) bekezdés és 283b. §, de mindenek előtt a bűncselekmény gondatlan alakzatánál.

A „krízis” fogalmát a 283.§ a következőképpen határozza meg: a tettes eladósodott (Überschuldung), vagy fizetésképtelenné vált, vagy annak a veszélye fenyeget (Zahlungsunfähigkeit) és ekkor tanúsítja az elkövetési magatartást. A (2) bekezdés a krízis előidézését rendeli büntetni.

Vitatott, hogy a Fizetésképtelenségi Törvény 17. § (2) bekezdésében, 18. § (2) bekezdésében és 19. § (2) bekezdésében szabályozott törvényi definíciók a fizetésképtelenségi bűncselekmények esetében is irányadóak-e, vagy egy önálló büntetőjogi fogalomra van szükség. Jellemző az a felfogás, mely a fizetésképtelenségi törvény fogalmait veszi alapul, de egy büntetőjog-specifikus értelmezést tart indokoltnak, különösen az eladósodás fogalmát illetően. Ezt a megközelítést táplálja az a tény is, hogy az új fizetésképtelenségi törvényt megelőzően a csődtörvény nem határozta meg a fizetésképtelenség fogalmát, azt a joggyakorlat maga alakította ki. A korábbi gyakorlatban uralkodó felfogás szerint a fizetésképtelenség az adós fizetőeszközök hiányán nyugvó tartós vagyonhiánya volt, amelynek következtében nem volt képes arra, hogy azonnal esedékes és komolyan követelt pénztartozásait lényeges részükben kiegyenlítse.

A legsúlyosabb eset a fizetések teljes beszüntetése volt. A vagyonihiánynak tartósnak kellett lennie.<sup>345</sup>

A német és magyar büntető törvények által értékelt krízishelyzetek tekintetében alapvető eltérést figyelhetünk meg. A német büntetőjog a krízishelyzetek három formáját különíti el, a magyar büntetőjogban jelenleg két formája ismert. A csődbüntetés eredetileg kizárólag a fizetéseképtelenséget értékelte, a 2007. évi XXVII. törvény módosító rendelkezési alapján a csődbűncselekmény már a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetre is figyelemmel van. Az eladósodottság kategóriáját azonban törvényünk – sem a csődtörvény, sem a Btk. - nem szabályozza.

A krízishelyzetek közül elsőként az *eladósodottság*<sup>346</sup> említendő, mely esetben a vagyon az adósságokat már nem fedezi, a passzívák meghaladják az aktívákat. Ennek megítélése azért nehéz, mert az aktívák megállapításának mércéje nincs teljes körűen meghatározva. Éppen ezért a bíróságnak minden egyes vagyonaktíva vonatkozásában rögzítenie kell annak jellegét és értékét, ezért szükség van a vagyon tényleges értéke alapján egy ún. eladósodási státuszra. Ennek meghatározása során nem az adójogi szempontból irányadó értékcsökkenésnek van jelentősége.<sup>347</sup> Van olyan nézet, amely az eladósodottságot a jövőbeli fizetéseképtelenség csírájának tekinti, valójában azonban a fizetéseképtelenség már az eladósodottság előtt felléphet. Másfelől a fizetéseképtelenség az eladósodottság után bizonyos ideig még elkerülhető.

A gyakorlat megkülönbözteti a numerikus (számítás útján kapott) és a jogi értelemben vett eladósodottságot. Numerikus eladósodottság áll fenn, ha az adós vagyona nem fedezi az adósságokat. Jogi értelemben azonban csak akkor

---

<sup>345</sup> Rákosfalvi Rita: A csődbüntetésről. 319.o.

<sup>346</sup> InsO 18.§ (2) bekezdés

<sup>347</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafrechtsgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. C.H. Beck . München, 2007. 1965.o.

eladósodott a vállalkozás, ha a numerikus eladósodottság a további működést illetően pozitív prognosztikus elemekkel nem korrigálható.<sup>348</sup>

További krízishelyzetek lehetnek: a *fenyegető* vagy *bekövetkezett fizetéseképtelenség*.

A korábbi jog szerint a *fizetéseképtelenség* alatt értették: a tettes külvilágban megjelenő, a fizetési eszközök hiánya miatti, előre láthatóan tartós vagyontalanságát (Unvermögen), az azonnal teljesítendő pénztartozásainak kiegyenlítésére való képtelenségét.

A Fizetéseképtelenségi Törvény (InsO) 17. § (2) bekezdése szerint fizetéseképtelen az, aki már nincs abban a helyzetben, hogy a lejárt tartozásait ki tudja egyenlíteni. Elterjedt nézet szerint – a korábbi gyakorlattól eltérően - nem tartalmazza ez a fogalom az előre láthatón hosszú tartamot (Dauerhaftigkeit), illetve a meghatározott részt (Wesentlichkeit). Rendszerint attól függ e feltétel megállapítása, hogy egy meghatározott napon fennáll-e a fizetéseképtelenség. A fizetés pusztán megakadása az InsO 17. § (2) bekezdése szerint a fizetéseképtelenség megállapításához nem elegendő. Az új törvény alapján már nem lehet a korábban kialakult szabályokat alkalmazni (pl. minimum 3 hónapig 25%-os hiány). Általános felfogás szerint a 17. § (2) bekezdése több mint 2 hetes fizetéseképtelenséget és (csak) 5-10 %-os hiányt feltételez. A Német Szövetségi Bíróság (BGH) egyik döntésében az egy hónapos időt tartotta még éppen elfogadhatónak. A szakirodalomban megkérdőjelezzük, hogy a sokkal szigorúbb mai szabályozás, amely működőképes vállalkozásokat is érinthet, mennyire vette figyelembe a gazdasági élet irratlan törvényszerűségeit. A fizetéseképtelenség megállapítása során egy meghatározott napon a lejárt kötelezettségeket szembeállítják az annak kielégítésére alkalmas eszközökkel. Gazdálkodásra vonatkozó kriminalisztikai gyanújelek is elegendőek (pl. előnytelen zálogügyletek stb.) lehetnek a fizetéseképtelenség megállapításához.

---

<sup>348</sup> Udvaros Judit: A csődbüntetés a Német Szövetségi Köztársaságban. 33.o.

Fizetési képtelenségről – mint láttuk - akkor beszélhetünk, ha a lejárt tartozásokat nem tudják kielégíteni. A hatályos német jog szerint nem feltétel, hogy a hitelező előzetesen komoly fizetési felszólítást küldjön.

*Fizetési képtelenséggel fenyegető helyzetről*<sup>349</sup> akkor beszélhetünk, ha a tettes az elkövetéskor fennforgó körülmények alapján előreláthatóan nem lesz abban a helyzetben, hogy a kötelezettségeit teljesítse, azaz ha a fizetési képtelenné válás közeli bekövetkezése fenyeget a csődbűncselekmény tanúsítása idején. (A fizetési képtelenség veszélyére utalhat a bankhitelszerződés felmondása, az adóssal szembeni eredménytelen végrehajtási eljárás. A fizetési képtelenség távolabbi veszélyét veheti fel pl. fontos ügyfelek elvesztése.) A prognózis szempontjából a követelések esedékességi idejét kell figyelembe venni. Minél hosszabb az előrejelzési idő annál nagyobb valószínűségűnek kell lennie a fizetési képtelenség bekövetkeztének. A teljes pénzügyi helyzet alakulását figyelembe kell venni ebben az időintervallumban: tehát nem csak a már fennálló tartozásokat, hanem az újonnan keletkezőket, a rendelkezésre álló eszközök, hitelek, szerződések alakulását is.<sup>350</sup>

A magyar Btk. 290.§ (6) bekezdéséhez hasonlóan a német Btk. 283.§ (6) bekezdése – melyet más fizetési képtelenségi bűncselekmények esetén is megfelelően alkalmazni kell – a csődbűncselekmény büntethetőségét *objektív büntethetőségi feltétel*hez köti.

A büntethetőség egyik objektív feltétele a *fizetések beszüntetése*. A fizetések beszüntetése nem jelent egyet a fizetési képtelenséggel, noha általában ez az oka. A fizetési képtelenség az adós gazdasági helyzetére vonatkozik, a fizetések beszüntetése pedig a hitelezők által követelt tartozások kiegyenlítésének általános

---

<sup>349</sup> A fenyegető fizetési képtelenségről az InsO 18.§ (1) bekezdése rendelkezik.

<sup>350</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1967.o.



felfüggesztését jelenti. A fizetések beszüntetése tehát fizetési képtelenség nélkül is lehetséges, például akkor, ha a tettes tévesen azt feltételezi, hogy fizetési képtelen, és fizetőképessége ellenére megtagadja a fizetést. Megállapításához nem elégséges, ha a tettes egyes hitelezőinek a követelését nem egyenlíti ki, vagy ideiglenesen leállítja a kifizetéseket, az viszont már igen, ha fizetési szándéka ellenére nem képes egyes hitelezők követelésének a kiegyenlítésére.

A büntethetőség objektív feltétele abban az esetben is fennáll, ha *a fizetési képtelenségi eljárást elrendelték*, arról a bíróság határozatában döntött (InsO 27.§), függetlenül az eljárás későbbi megszüntetésétől. A büntető bíró – a magyar szabályokhoz hasonlóan - nem vizsgálhatja felül a fizetési képtelenségi eljárás elrendelését. A fizetési képtelenségi eljárás elrendeléséről szóló döntés lesz az irányadó abból a szempontból is, hogy kit kell adósnak tekinteni.

A büntethetőség akkor is fennáll, ha *a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelmet vagython hiányában elutasították*. Annak érdekében ugyanis, hogy a fizetési képtelenségi eljárás finanszírozása biztosított legyen, az InsO úgy rendelkezik, hogy az eljárás megindítása iránti kérelmet el kell utasítani, amennyiben az adós vagyona előre láthatóan nem elegendő a felszámolás költségeinek fedezésére sem.<sup>351</sup>

A fizetési képtelenségi bűncselekmények *elkövetési ideje* szempontjából tehát azt rögzíthetjük, hogy a krízishelyzet kezdetétől (fenyegető fizetési képtelenség vagy eladósodás) a krízishelyzet megszűnéséig elkövethetőek, így a törvény hatálya alá tartozik a fizetések beszüntetése vagy a fizetési képtelenségi eljárás elrendelése után tanúsított cselekmény is. A 283.§ (2) bekezdése azt is büntetni rendeli, ha a tényállásszerű elkövetési magatartások idézik elő magát a krízishelyzetet (eladósodás, fizetési képtelenség) és az objektív büntethetőségi feltétel is fennáll.

---

<sup>351</sup> InsO 26.§

A fizetéseketelenségi bűncselekmény és a fizetések megszüntetése, illetve a fizetéseketelenségi eljárás elrendelése között tehát időbeli és tényleges összefüggésnek kell fennállnia, okozati kapcsolatra azonban nincs szükség.

A német büntetőjogban a fizetéseketelenségi bűncselekményeket az adós jogtalan előnyben részesítése kivételével *különös bűncselekménynek* tekintik.<sup>352</sup> Az új InsO és a „fogyasztói csőd” bevezetése a bűncselekmények elkövetői körét érdemben szélesítette. A tulajdonképpeni csödbűncselekmény egyes fordulatait (283.§ (1) bekezdés 5-7. pont), illetve a számviteli kötelezettség megsértését azonban csak kereskedők követhetik el.

A német szakirodalomban a bűncselekmény alanyiság szempontjából utalnak arra is, hogy egyes bűncselekményi fordulatok tettese (283.§ (1) bekezdés,(4) bekezdés 1. pontja, (5) bekezdés 1. pontja, hitelező jogtalan előnyben részesítése) kizárólag krízishelyzetben lévő lehet. A krízishelyzet, illetve az objektív büntethetőségi feltétel behatárolja a lehetséges elkövetők körét is. Így például korlátolt felelősségű társaság esetében az ügyvezető (az ügyeket ténylegesen intéző személy is) tartozik büntetőjogi felelősséggel, ha e minőségében fizetéseketelenségi bűncselekményt követ el.

A tényleges illetve a jogi értelemben vett ügyvezetőt is felelősségre lehet vonni, ha az üzletvezetésre tényleges befolyást gyakorolhat és a belső viszonyok alapján olyan jogai vannak, melyek a köteleességek teljesítését lehetővé teszik. Ez nem áll fenn, ha megbízására csak a jogszerűség látszata miatt került sor.

*Tényleges ügyvezető* alatt azt értjük, ha a megfelelő megbízás vagy kinevezési okmány hiányzik, de az adott személy a társaság tagjainak egyetértésével ügyvezetőként jár el. A gyakorlat az üzleti könyvek vezetésével, illetve a mérlegkészítéssel kapcsolatos kötelezettségek megszegésével megvalósuló

---

<sup>352</sup> Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. 336.o.

bűncselekmények esetén, a büntethetőségi feltételek fennállása mellett könyvelők, mérlegkészítéssel megbízott adótanácsadók felelősségét is megállapíthatónak látja.

A tettesi kör meghatározása során figyelemmel kell lenni az StGB 14.§-ára, mely *a más érdekében cselekvésről* rendelkezik.

Ha valaki jogi személy képviseleti joggal rendelkező szerveként vagy ilyen szerv tagjaként, polgári jogi társaság képviseleti joggal rendelkező tagjaként, vagy törvényes képviselőként jár el, és valamely törvényi rendelkezés a büntethetőség feltételeként meghatározott személyes tulajdonságot, viszonyt vagy körülményt követel meg (különös személyi tulajdonságok), ezek a képviselő vonatkozásában is megállapíthatók, ha a képviselt esetében fennállnak.

Ha valaki egy üzem tulajdonosától vagy más, erre jogosulttól megbízást kap az üzem egészének vagy valamely részének vezetésére, vagy kifejezett megbízást kap tulajdonosi felelősséggel járó feladat saját nevében történő teljesítésére, és megbízatása körében jár el, és valamely törvényi rendelkezés a büntethetőség feltételeként különös személyi tulajdonságok meglétét követeli meg, ezek a megbízott vonatkozásában is megállapíthatók, ha a tulajdonos esetében fennállnak. Az 1. fordulat értelmében az "üzem" egy tekintet alá esik a "vállalattal". Ha valaki valamely hatóság megbízásából közigazgatási feladatokat teljesít a rendelkezést értelemszerűen kell alkalmazni. E rendelkezések akkor is irányadóak, ha a képviselet vagy megbízás alapját képező jogügylet érvénytelen.

*A fizetéképtelenségi bűncselekmények rendszere* röviden az alábbiak szerint foglalható össze:

- A 283. § -ban található a tényleges csődcslekmények felsorolása, amelyek krízishelyzetben tanúsíthatóak, illetve azt előidézik.
- A 283a. § a csődbűncselekmény minősített esetét szabályozza.

- A 283b. § a könyvvezetési kötelezettség krízishelyzeten kívüli megszegését értékeli.
- A 283c. § a hitelező jogtalan előnyben részesítése, a 283.§-ban meghatározott csődcselekmény privilegizált esete.
- A 283d.§ a 283.§ (1) bekezdés 1. pontjához kapcsolódó eset, amely szerint egy kívülálló is büntetendő, aki önállóan uralja a bűncselekményt.<sup>353</sup> Az adós jogtalan előnyben részesítése önálló tényállásként történő meghatározása folytán olyan személy is a bűncselekmény tettese lehet, aki a csődbűncselekménynek egyébként csak részese lehetne.

## **VI.2. Csődbűncselekmény (Bankrott)**

*StGB 283.§ (1) Öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki eladósodás, illetve fenyegető vagy már bekövetkezett fizetéseképtelenség esetén*

*1. vagyona egyes részeit, amelyek a fizetéseképtelenségi eljárás megnyitása esetén a csődtömegbe tartoznak, eltávolít (elrejt) vagy eltitkol, illetve az ésszerű gazdálkodás követelményeit sértő módon megsemmisít, megrongál vagy használhatatlanná tesz,*

*2. az ésszerű gazdálkodás követelményeit sértő módon veszteséges vagy spekulációs ügyleteket köt, árfolyam-különbözetre, áru- vagy értékpapírpiacon spekulál, szükségtelen kiadásokra, játékokra, fogadásokra mértéken felüli összegeket költ, vagy ilyen adósságot csinál,*

*3. hitelbe vásárol árut vagy értékpapírokat, majd ezeket, illetve az ezek helyébe lépő dolgokat értékük alatt eladja, vagy elidegeníti,*

*4. más jogait színleli, vagy alaptalan (koholt) igényeket elismer,*

*5. törvényileg előírt üzleti könyvek vezetését elmulasztja, vagy oly módon torzítja, hogy ezzel vagyoni helyzetének áttekintését megnehezíti,*

---

<sup>353</sup>Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1970.o.

*6. a kereskedelmi jog szerinti üzleti könyveket és bizonylatokat a megőrzési határidő előtt kiselejtez, eltitkol, megrongál, és ezzel vagyoni helyzetének áttekintését megnehezíti,*

*7. a kereskedelmi jogi szabályokkal ellentétesen ellenére*

*a) a mérleget úgy készíti el, hogy vagyoni helyzetének áttekintését nehezíti,*

*b) nem készíti el határidőre a vagyonmérleget és a leltárt, vagy*

*8. más, az ésszerű gazdálkodás szabályaival ellentétes módon vagyont csökkenti, tényleges üzleti viszonyait titokban tartja, vagy leplezi.*

*(2) Ugyanígy büntetendő, aki az (1) bekezdésben írt cselekményekkel eladósodik, vagy fizetéseképtelenné válik.*

*(3) A kísérlet is büntetendő.*

*(4) Aki*

*1. az (1) bekezdésben írt eladósodást vagy fenyegető, illetve bekövetkezett fizetéseképtelenségét gondatlansága folytán nem ismerte fel, vagy*

*2. a (2) bekezdés szerinti eladósodást vagy fizetéseképtelenséget gondatlansága (könnyelműsége) okozta*

*két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.*

*(5) Aki*

*1. az (1) bekezdés 2, 5 és 7. pontjában foglalt cselekményeket gondatlansága folytán követi el, és az eladósodást vagy fenyegető, illetve bekövetkezett fizetéseképtelenséget legalább gondatlansága folytán nem ismerte fel, vagy*

*2. a (2) bekezdésben írtakat az (1) bekezdés 2, 5 és 7. pontja szerinti magatartással gondatlansága folytán követte el és az eladósodást vagy fizetéseképtelenséget legalább gondatlansága (könnyelműsége) okozta*

*két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.*

*(6) A cselekmény csak akkor büntetendő, ha az elkövető fizetéseit beszüntette, vagyonával kapcsolatban fizetéseképtelenségi eljárás indult vagy a*

*fizetéseképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelmet vagyon hiányában elutasították.*

Az EGIInsO 60. §-ával módosított szakasz tartalmazza a fizetéseképtelenségi büntetőjog központi elemét jelentő csődbűncselekmény fogalmát. A *tényállás felépítését* alapvetően az határozza meg, hogy az (1) és (2) bekezdésben írt bűncselekmények szándékosan követhetők el, a (4) bekezdés szerinti bűncselekmény vegyes bűnösségű, míg az (5) bekezdésben található a bűncselekmény gondatlan alakzata.

#### ***VI.2.1. A csődbűncselekmény szándékosan elkövethető alakzatai***

A tényállás (1) bekezdésének 1-8. pontjai írják körül a csődbűncselekmény *elkövetési magatartásait*.

Az *1. pont* arra a vagyonra vonatkozik, amely a fizetéseképtelenségi eljárás elrendelésekor a csődtömegbe tartozik, illetve ide sorolandó az a vagyon is, amelyet az eljárás alatt szereztek, feltéve, hogy azt a tettes valamilyen módon a csődtömegből kivonja. A lefoglalás (végrehajtás) alól mentes vagyontárgyak azonban kiválnak a vagyonból (pl. létfenntartáshoz szükséges vagyon). Egyébként – az értéktelen dolgok kivételével - valamennyi pénzben kifejezhető értékkel bíró ingó és ingatlan dolog, követelés és egyéb jogok a vagyonhoz tartoznak, beleértve azt a dolgot is, amelyhez az elkövető jogtalanul jutott. Ezzel ellentétben kiválik a felszámolási vagyonból az a dolog, amelynek tulajdonjogát a tulajdonos fenntartotta és a vagyonból elkülöníthető.<sup>354</sup> Nem tartozik továbbá a vagyonhoz a cégnév, amely az adós családi nevét tartalmazza.

---

<sup>354</sup> InsO 47.§

A vagyon *eltávolítása, elrejtése* akkor állapítható meg, ha az elkövető magatartása lehetetlenné teszi vagy lényegesen megnehezíti, hogy a hitelezők a vagyonhoz hozzájussanak. A fizikai, földrajzi eltávolítás mellett a cselekmény jogi úton is elkövethető, ha az elkövető olyan jogi helyzetet teremt, melynek folytán a vagyon a hitelezők számára már hozzáférhetetlen. (pl. átutalás egy magánszemély számlájára, vagy off-shore cégnek). A vagyon megfelelő ellenérték nélkül történő elidegenítése szintén tényállásszerű lehet. Nem minősül elrejtésnek a vagyon üzleti célra történő felhasználása, a létfenntartás biztosítása, a társaság tevékenységével összefüggő eljárások költségeinek fedezése. A szakirodalomban kérdésesnek látják, hogy az eltávolításnak, elrejtésnek az ésszerű gazdálkodás követelményébe kell-e ütköznie.<sup>355</sup>

A képviseleti joggal rendelkező személynél a joggyakorlat azt vizsgálja, hogy az elkövetési magatartás kifejtésére ebben a minőségében került-e sor.

Az *eltitkolás* alatt olyan cselekményt értünk, amely arra irányul, hogy a hitelező vagy a vagyonfelügyelő ne szerezzen tudomást a vagyontárgy létezéséről. A vagyontárgy letagadása elegendő, vagy a hitelező kielégítését megakadályozó jogviszony fennállásának a színlelése. Nincs jelentősége viszont annak, hogy eredményes volt-e cselekmény, vagy a vagyonról a hitelező vagy a vagyonfelügyelő utánajárás eredményeként tudomást szerzett. A cselekménynek azonban legalább időlegesen akadályoznia kell a jogosultak tudomásszerzését.

A *vagyontárgyak megsemmisítése, megrongálása, használhatatlanná tétele* a magyar büntetőjogban is ismert fogalmak, az StGB. rendelkezése folytán azonban ezeknek a magatartásoknak az *ésszerű gazdálkodás követelményeit* sérteniük

---

<sup>355</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1973.o.

kell.<sup>356</sup> (A gyakorlat szerint az elhasználható dolgok felhasználása, értéktelen csarnok lerombolása nem minősül megsemmisítésnek.)

A magyar Btk. 290.§ (1) bekezdésének a) pontja a megrongálás, megsemmisítés, használhatatlanná tétel körében nem teszi tényállási elemmé, hogy ezen elkövetési magatartásokat az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétesen fejtsék ki. Ebből a formális logika szabályai szerint az is következhetne, hogy hazánkban a csődbűncselekmény akkor is megvalósul, ha a magatartások összhangban vannak az ésszerű gazdálkodás szabályaival. Valójában az utóbbi esetben a cselekmény a magyar büntetőjog szerint sem bűncselekmény, mivel hiányzik annak materiális jogellenessége.<sup>357</sup>

A 2. pont büntetni rendeli a *veszteséges üzletkötést*, ha a kiadások és bevételek előzetes számbavétele szerint az ügylet a vagyon csökkenéséhez fog vezetni. *Spekulációs ügylet* esetén a veszteségnek meglehetősen nagy az esélye, az ügylet a szokásos vállalkozási rizikónál nagyobb kockázatot hordoz, de azt az elkövető különösen nagy nyereség elérésének reményében vállalja. Az *árfolyamkülönbözeti spekuláció* szintén tényállásszerű lehet, feltéve persze ez esetben is, hogy az ésszerű gazdálkodás követelményeibe ütközik. Az ügyletkötéssel a bűncselekmény befejezett, a hitelezők helyzetét javító spekulációs ügyletek azonban nem tényállásszerűek.

*Szükségtelenek* azok a *kiadások*, amelyek a szokásos mértéket meghaladják, és a releváns gazdálkodási időszakban a vagyonnal nem állnak arányban. Magánjellegű és gazdasági célt szolgáló kiadások a bűncselekmény szempontjából egyaránt relevánsak lehetnek. A megélhetésre fordított összeg

---

<sup>356</sup> Az ésszerű gazdálkodás követelménye a csődbűncselekmény több pontjának kifejezett tényállási eleme, de több szerző arra is rámutat, hogy valójában valamennyi tényállásszerű elkövetési magatartás ellentétben áll az ésszerű gazdálkodással. Bittman, Folker (Szerk.): *Insolvenzstrafrecht*. 343.o.

<sup>357</sup> Udvaros Judit: *A csődbüntett a hatályos magyar büntető törvénykönyvben*. 234.o.



általában nem alapozza meg a bűncselekményt. Az elkövető a családtagok vagy alkalmazottak kiadásaiért is felelős lehet, ha a felügyeletet elmulasztotta. *Mértéken felüli összegről* van szó, ha az adós teljesítőképességét meghaladja a kiadás (túlköltés). Ez minden esetben csak a vagyoni, jövedelmi viszonyok, gazdasági helyzet átfogó vizsgálata alapján ítéltető meg. A vagyonnak az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon kötelezettségekkel való megterhelése szintén a bűncselekmény keretében értékelhető. A felelősség megállapíthatósága szempontjából nincs jelentősége, hogy a követelés bírósági úton érvényesíthető-e.

A 3. pont szerinti elkövetési magatartás lényege, hogy az elkövető árut vagy értékpapírt hitelbe vásárol, azt birtokba veszi, és ezt követően az árut vagy az abból előállított árut az *ellenérték kiegyenlítése előtt piaci értéke alatti áron elidegeníti*, eladja, elcseréli stb., vagy átadja (pl.: zálogba). A gyakorlat szerint az elidegenítésnek objektíve pazarlásként kell jelentkeznie, amely a rendes gazdálkodás követelményébe ütközik. A veszteséges ügylet sem feltétlenül tényállásszerű, ha a piacszerzést vagy a konkurencia kiiktatását stb. szolgálja. Az áru vagy értékpapír megszerzésekor a pazarlási szándéknak még nem kell fennállnia. Érdeemes arra is utalni, hogy bár e törvényi rendelkezés a felelősséget a fentiek szerint körülhatárolja, a 2. pont szerinti veszteséges üzlet, illetve a 8. pont generális klauzulája azt jelentősen kiterjeszti.

A 4. pont szerinti elkövetési magatartás mások jogainak színlelése, illetve alaptalan, kétes, koholt követelés elismerése. A cselekmény lényege a passzívák mesterséges, fiktív módon történő növelése, és a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon csökkentése. Dologi és egyéb jogok egyaránt relevánsak lehetnek, a magatartás a kielégítési sorrend befolyásolására is irányulhat.

Az elismerés olyan követelésekre vonatkozhat, amelyek valójában nem állnak fenn, jogalap nélküliek, így nem tartozik ebbe a körbe a német gyakorlat szerint

az elévült követelések, játékból, fogadásokból eredő követelések elismerése.<sup>358</sup> A követelés elismerése oly módon is megnyilvánulhat, hogy a tartozással szemben az adós fennálló követeléseit nem érvényesíti, beszámítási kifogást nem terjeszt elő.

Az 5. pontban a német Btk. büntetendővé nyilvánítja a törvényben előírt üzleti könyvek vezetésének elmulasztását vagy azok áttekinthetetlen vezetését. A kereskedelmi törvény (HGB 238.§ (1) bekezdés) alapján fő szabályként a kereskedőknek üzleti könyveket kell vezetniük, könyvvezetési kötelezettségük van. A törvény azonban kivételeket is megállapít olyan tevékenységek esetén, amelyek nem teszik szükségessé kereskedelmi könyvvitel alkalmazását. Ez a helyzet áll fenn, az ún. nem teljes körű jogokkal és kötelezettségekkel rendelkező kereskedők viszonylatában.<sup>359</sup> A kereskedelmi jogi szabályok alapján állapítható meg az is, hogy konkrétan kit terhel a könyvvezetési kötelezettség (korlátolt felelősségű társaság esetén például az ügyvezetőt). A HGB nem írja elő határozottan a könyvvezetés formáját, követelmény azonban a könyvvitel alapelveinek szem előtt tartása, a kereskedelmi ügyletek és a vagyoni helyzet az alapelveknek megfelelően világosan követhető legyen.

Az elkövetési magatartás első fordulata tiszta mulasztásos delictum, az üzleti könyvek vezetésének elmulasztásával valósul meg.<sup>360</sup>

Az elkövetési magatartás második fordulója a nem megfelelő könyvvezetést, a könyvek megváltoztatását, oly módon történő torzítását értékeli, mely a vállalkozás üzleti tevékenységéről, vagyoni helyzetéről a kereskedelmi törvény által előírt áttekinthetőséget megnehezíti, azaz hozzáértő harmadik személy

---

<sup>358</sup> Mint láttuk, Magyarországon általános felfogás szerint az elévült követelések is a kétes követelések körébe sorolhatóak.

<sup>359</sup> Udvaros Judit: A csődbüntett a Német Szövetségi Köztársaságban. 35.o.

<sup>360</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1977.o. Ettől eltérően Udvaros Judit nézete szerint a könyvvezetés elmulasztása büntetőjogi szempontból csak akkor releváns, ha a vagyonállapot feletti áttekintést legalább megnehezíti. Lásd Udvaros Judit: A csődbüntett a Német Szövetségi Köztársaságban. 36.o.

meghatározott időn belül sem képes a valós helyzetet megállapítani. Egyes nyilvántartások vezetésének az elmulasztása önmagában e második fordulat szerinti elkövetési magatartás körébe tartozhat. Áttekinthetlenné válhat a könyvvezetés, ha egyes üzleti partnereket, az üzlet valós tartalmát, jellegét nem tüntetik fel, bizonylatokat nem őriznek meg. A tényállás 5. pontjába ütköző több cselekmény bűncselekményi egységet alkot.

A mulasztás a német büntetőjogban is akkor áll fenn, ha az elkövetőnek meg volt a lehetősége a kötelezettség teljesítésére. A könyvvezetési kötelezettség megszegésének a 283.§ (6) bekezdésében foglalt objektív büntethetőségi feltétel bekövetkezése előtt kell megvalósulnia. Ha az elkövető hosszabb ideig nincs abban a helyzetben, hogy személyesen vagy harmadik személy útján a könyvvezetési kötelezettségnek eleget tegyen, általánosan elfogadott nézet szerint meg kell szüntetnie a könyvvezetéshez kötött tevékenységet, ennek hiányában büntetőjogilag felelősségre vonható.

A 6. pont szerinti elkövetési magatartás a kereskedelmi jogban előírt üzleti könyvek és bizonylatok (pl.: leltár, mérleg, kereskedelmi levelezés) megőrzési határidő előtti kiselejtezése, eltitkolása, megrongálása és ezzel a vagyoni helyzet áttekintésének megnehezítése. A megőrzési határidő a nyilvántartás, illetve a bizonylat típusától függően jellemzően tíz, illetve hat év. Magának a dokumentumnak a megrongálása nem szükségszerűen bűncselekmény, ha annak tartalma megállapítható. Nem illeszkedik továbbá a tényállásba az olyan bizonylatra vonatkozó magatartás, amely a vagyoni helyzet áttekintéséhez nem szükséges.

A 7. pont azt szankcionálja, ha a kereskedelmi jog szabályaival ellentétesen a mérleget úgy készítik el, hogy az a vagyoni helyzet áttekintését megnehezíti,

továbbá ha a mérleget, illetve leltárt nem készítik el határidőre.<sup>361</sup> A 7.a) pont alatti esetben a mérleg határidőre elkészül, de oly módon, hogy az a vagyoni helyzet áttekintését megnehezíti (pl.: fiktív számlák szerepeltetése). A 7.b) pont szerinti mérlegkészítés elmulasztása úgy is megvalósítható, hogy a mérlegkészítési kötelezettségnek valójában csak formailag, látszólagosan tesznek eleget.

A 8. pontban utolsóként szabályozott elkövetési magatartás egy generálklauzula, amelynek az a funkciója, hogy az 1-7. pontok által le nem fedett eseteket is felölelje. A hivatkozott rendelkezés büntetni rendeli, ha az elkövető az ésszerű gazdálkodás szabályait durván sértő más módon vagyonát csökkenti, tényleges üzleti viszonyait titokban tartja vagy leplezi. A tényállásszerű vagyoncsökkentésre példaként szolgálhat árunak ismeretlen megrendelő részére történő szállítása a hitelképesség ellenőrzése nélkül. Az üzleti viszonyok eltitkolását, elleplezését jelentheti a megtévesztő reklámmal történő tőkeszerzés, külföldi leányvállalat tevékenységének eltitkolása stb.<sup>362</sup>

Érdeemes ismételten utalnunk arra, hogy a generálklauzula szerinti elkövetési magatartás csak akkor büntethető, ha a rendes gazdálkodás követelményeit „durván” sérti.

Az StGB 283.§ (2) bekezdése azt az esetet rendeli büntetni, ha az (1) bekezdésben írt elkövetési magatartásokkal idézik elő az eladósodást vagy a fizetéképtelenséget. Az adósnak tehát az elkövetés időpontjában nem kell krízishelyzetben lennie, hanem éppen az elkövetési magatartások okozzák a törvényben írt krízishelyzetet, mint tényállásszerű eredményt.<sup>363</sup> Az (1)

---

<sup>361</sup> A kereskedelmi tevékenység megkezdésekor általános szabály szerint nyitómérleget kell készíteni, beszámoló-készítési kötelezettség főszabályként évente, a teljes készletre vonatkozó leltárkészítési kötelezettség általában háromévente áll fenn. Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1979.o.

<sup>362</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1980-1981.o.

<sup>363</sup> Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. 336.o.

bekezdésben értékelt krízishelyzetek közül azonban ez esetben csak az eladósodás, illetve a fizetéseképtelenség lehet releváns, a fenyegető fizetéseképtelenség előidézése e bűncselekmény megállapítását nem alapozza meg. Az (1) bekezdésben szabályozott delictumhoz képest a (2) bekezdés esetében fordított irányú okozati összefüggés érvényesül. A 283.§ (6) bekezdése szerinti objektív büntethetőségi feltétel ez esetben is szükséges a büntethetőséghez.

A 283.§ (1) és (2) bekezdésében szabályozott csődbűncselekmények *szándékosan* követhetőek el, általában egyenes és eshetőleges szándékkal egyaránt megvalósíthatóak.<sup>364</sup> Az elkövető tudatának az őt terhelő kötelezettségeket, illetve azok megszegését át kell fognia. Az (1) bekezdés esetében a szándéknak ki kell terjednie arra, hogy a krízishelyzet fennáll, és az elkövetési magatartásokat e helyzetben fejt ki az elkövető, a (2) bekezdésben pedig a szándéknak át kell fognia azt, hogy a krízishelyzet a magatartás eredményeként áll elő.

A *kísérlet* mind az (1), mind a (2) bekezdésben szabályozott csődbűncselekmények esetében büntetendő. Az StGB 22.§-a szerint a bűncselekmény elkövetését megkísérli, aki a cselekmény véghezvitelének szándékával a törvényi tényállás megvalósítását közvetlenül megkezdi. A kísérlet büntetendőségéről a német büntetőjogban különös részi szabályok is rendelkeznek. A büntett kísérlete mindig büntetendő, a vétség kísérlete csak akkor, ha a törvény kifejezetten büntetni rendeli. A kísérlet – hasonlóan a magyar Csemegi-kódex objektivista megközelítéséhez – az StGB szerint enyhébben büntethető, mint a befejezett bűncselekmény.<sup>365</sup> A bűncselekmények az elkövetési magatartás megkezdésével kísérleti stádiumba lépnek, azok teljes kifejtésével pedig befejezetté válnak.

---

<sup>364</sup> Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. 407.o.

<sup>365</sup> StGB 23.§ (1)-(2) bek.

### ***VI.2.2. A csődbűncselekmény gondatlan és vegyes bűnösségű alakzatai***

A 283.§ (4) és (5) bekezdése alapján azok a cselekmények büntetendők, melyek esetén bizonyos tényállási elemekre, vagy a tényállás egészére az elkövető gondatlansága terjed ki.

*A 283.§ (4) bekezdésének 1. pontja* szerint büntetendő, aki az eladósodást vagy a fenyegető, illetve bekövetkezett fizetéseképtelenséget gondatlansága folytán nem ismerte fel. Az *elkövetési magatartást* (a 283.§ (1) bekezdés 1-8. pontok szerinti cselekmények) az elkövető ez esetben *szándékosan fejt ki, de gondatlansága folytán nem ismeri fel, hogy krízishelyzetben van.*

Az StGB 15.§-a alapján csak a szándékos elkövetés büntetendő, kivéve, ha a törvény a gondatlanságból elkövetett cselekmény büntetéséről is rendelkezik. A csődbűncselekmény ezen fordulata vegyes bűnösségű, de a német büntetőjog szabályai szerint gondatlan delictumnak minősül, így a kísérlet és a részesség kizárt.

A gyakorlat szerint, mivel az elkövetőnek a krízishelyzetről nincs tudomása, így a lehetséges elkövetési magatartások körét indokolt szűkebben meghúzni. (Pl. a tőzsdetörvény szerinti határidős tőzsdei ügyletek az (1) bekezdés 2. pontja szerinti elkövetési magatartást nem merítik ki.)

*A (4) bekezdés 2. pontja* szerinti bűncselekmény akkor állapítható meg, ha az (1) bekezdés 1-8. pontjaiban meghatározott *szándékos magatartással gondatlanul, könnyelműen* (leichtfärtig) *idéz ki elő az eladósodást vagy a fizetéseképtelenséget.* Ez a bűncselekmény az StGB 11.§-ának (2) bekezdése alapján szándékos delictumnak minősül. A hivatkozott rendelkezés ugyanis azt mondja ki, hogy szándékosan követi el a cselekményt, aki szándékosan valósította meg annak elkövetési magatartását, de az általa okozott eredmény vonatkozásában gondatlanság terheli. Lévén szándékos bűncselekmény, részesség is

megállapítható, a kísérlet azonban nem büntethető, mert a (3) bekezdés erre vonatkozó rendelkezése rendszertanilag csak az (1) és (2) bekezdésre vonatkozik.

*Az (5) bekezdés 1. pontja szerint büntetendő, aki az eladósodást vagy a fenyegető, illetve bekövetkezett fizetésképtelenséget legalább gondatlansága folytán nem ismerte fel, és az (1) bekezdés 2., 5. és 7. pontjában foglalt cselekményeket gondatlansága folytán követi el.* Vagyis az elkövetési magatartás kifejtése is gondatlanul történik, és az elkövető gondatlansága folytán a krízishelyzettel sincs tisztában. A szakirodalomban utalnak arra, hogy az (1) bekezdés 2. pontja szerinti elkövetési magatartás vonatkozásában a gondatlan elkövetés viszonylag szűk körben képzelhető el, hiszen a spekulációs vagy árfolyam-különbözetet célzó ügyletek jogellenessége éppen az ügyletek veszteségességében rejlik, így valójában a gondatlan bűnösség akkor merülhet fel, ha az elkövető gondatlansága folytán a helyzet felismeréséhez szükséges tényeket tévesen ítéli meg. Az (1) bekezdés 5. pontja szerinti könyvvezetés elmulasztása tekintetében is csak akkor képzelhető el a gondatlan elkövetés, ha az elkövető gondatlansága folytán nem ismeri fel, hogy könyvvezetési kötelezettség terheli.<sup>366</sup>

*Az (5) bekezdés 2. pontja szerint büntetendő, aki az (1) bekezdés 2., 5. és 7. pontjában foglalt cselekményeket gondatlanságból követi el, és az eladósodást vagy fizetésképtelenséget legalább gondatlanul (könnyműen) idézi elő.*<sup>367</sup>

A (6) bekezdésben írt *objektív büntethetőségi feltétel* a csődbűncselekmény gondatlan és vegyes bűnösségű alakzatainál is alkalmazandó. A német büntetőjogban az objektív büntethetőségi feltételnek abból a szempontból is

---

<sup>366</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1982. o.

<sup>367</sup> A törvény szóhasználata alapján elképzelhető lenne, hogy az elkövetőt az elkövetési magatartás vonatkozásában gondatlanság terheli, de a krízishelyzetet szándékosan idézi elő. Ilyen eset azonban a gyakorlatban nehezen fordulhat elő. Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. 413.o.

jelentőséget tulajdonítanak, hogy annak bekövetkeztével kezdődik a büntetendőség elévülése.<sup>368</sup>

A *halmazati kérdések* körében kiemelés érdemel, hogy egyrészt az (1) és (2) bekezdések, másrészt a (3) és (4) bekezdések halmazatban nem kerülhetnek megállapításra. A (4) bekezdésbe ütköző cselekmény kizárja az (5) bekezdés értékelését. A 283.§ (1) bekezdés 5-7. pontjainak megvalósulása esetén a 283b.§ szerinti számviteli kötelezettség megsértése halmazatban nem állapítható meg.

### **VI.3. A csődbűncselekmények különösen súlyos esete**

*283a. § A 283.§ (1)-(3) bekezdés súlyosabb eseteiben a büntetés hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztés. Súlyos esetnek tekintendő rendszerint az, ha az elkövető*

*1. nyereségvágyból cselekszik, vagy*

*2. ha tudatosan sok személyt tett ki a rábízott vagyon vonatkozásában vagyonszűnés veszélyének, vagy gazdasági válsághelyzetnek.*

A csődbűncselekmény különösen súlyos esetét az StGB önálló tényállásban szabályozza. A súlyos csődbűncselekmény csak a 283.§ (1)-(3) bekezdéseihez kapcsolódik, vagyis akkor állapítható meg, ha az elkövető a felismert krízishelyzetben szándékosan valósít meg valamely elkövetési magatartást, vagy e magatartással a krízishelyzetet szándékosan idézi elő. A 283. § (3) bekezdése a kísérlet büntetendőségéről rendelkezik, melyből az következik, hogy egy cselekmény kísérlete minősítő körülményt valósíthat meg. A csődbűncselekmény súlyosabban büntetendő alakzata a vegyes bűnösségű és a gondatlan alakzatok tekintetében fogalmilag kizárt.

---

<sup>368</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafrechtsgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1983.o.



A csődbűncselekmény súlyosabb esete állapítható meg, ha a cselekményt nyereségvágyból követik el, vagy sok ember vonatkozásában szándékosan annak konkrét veszélyét idézik elő, hogy az elkövetőre bízott vagyont elveszítik. A joggyakorlat szerint a sok ember minimum tíz főt jelent. Megállapítható a minősített eset például pénzüintézetek vonatkozásában, melyek fizetéseképtelensége számos befektetőt veszélyeztethet.

További fordulata a bűncselekménynek, ha a delictum sok személy számára teremt gazdasági válsághelyzetet. E fordulat is legalább eshetőleges szándékot feltételez. A gyakorlatban az okozati összefüggés bizonyítása esetenként nehézséget okoz. Megállapíthatónak látják a csődbűncselekmény különösen súlyos esetét, ha az nagyszámú hitelezőt érint, akik a tettes fizetéseképtelensége folytán ellehetetlenülnek, vagy a munkavállalók elveszítik a munkahelyüket.

#### **VI.4. Számviteli kötelezettség megsértése**

*283b.§ (1) Két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki*

*1. törvényben előírt üzleti könyvek vezetését elmulasztja, vagy oly módon vezeti vagy torzítja, hogy vagyoni helyzetének áttekintését nehezítse,*

*2. az üzleti könyveket és bizonylatokat a kereskedelmi jog szabályaiban meghatározott határidő letelte előtt kiselejtezi, megsemmisíti, megrongálja, és ezáltal vagyoni helyzetének áttekintését megnehezíti,*

*3. a kereskedelmi jogi előírások ellenére*

*a) a mérlegeket úgy készíti el, hogy az vagyoni helyzetének áttekintését nehezítse,*

*b) az előírt határidőn belül nem készíti el a vagyonmérleget és a leltárt.*

*(2) Aki az (1) bekezdés 1. és 3. pontjában írt eseteket gondatlanságból követi el, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.*

(3) A 283.§ (6) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

A számviteli kötelezettség megsértése a német szakirodalom szerint *absztrakt veszélyeztetési delictum*, amely kiegészíti a 283.§ (1) bekezdés 5-7. pontjain alapuló büntetőjogi védelem körét.

Akkor kerülhet megállapításra, ha a könyvvezetési kötelezettség megszegésére olyan időpontban kerül sor, amikor a 283.§ (1) bekezdésében meghatározott krízishelyzet még nem következett be, vagy bekövetkezett, de arról az elkövetőnek nincs tudomása, és e tekintetben gondatlanság sem terheli, és sem szándékosan, sem gondatlanul nem idéz elő eladósodást vagy fizetési képtelenséget.

Maguk az *elkövetési magatartások* egyebekben a 283.§ (csődbűncselekmény) 5-7. pontjával egyezők.

A tényállás (2) bekezdése a cselekmény *gondatlan alakzatát* rendeli büntetni az ott írt feltételekkel.

A 283.§ (6) bekezdése szerinti *objektív büntethetőségi feltétel* teremti meg e delictum kapcsolatát a fizetési képtelenségi bűncselekményekkel. Természetesen e helyütt sem szükséges, hogy a cselekmény és a büntethetőségi feltétel között okozati összefüggés álljon fenn. A jogirodalom és a joggyakorlat szerint azonban valamilyen tényleges összefüggésnek lennie kell, azaz a gazdasági összeomlás időpontjában a delictum valamilyen veszélynövelő hatása még érezhető legyen. Ha kizárható, hogy a kötelezettségek megszegésének bármilyen hatása lenne a már fennálló kilátástalan helyzetre, és a hitelezői érdekek sérelmének növelésére sem alkalmas, a büntethetőséget nem látják megállapíthatónak.

## VI.5. A hitelező jogtalan előnyben részesítése

283c.§ (1) *Aki fizetéseképtelenségének tudatában valamely hitelező követelését teljesíti vagy biztosítja, amelyet nem, nem úgy és nem abban az időben érvényesíthetett volna, és ezáltal a többi hitelező rovására szándékosan vagy tudatosan előnyben részesíti, két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.*

(2) *A kísérlet is büntetendő.*

(3) *A 283.§ (6) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.*

A hitelező jogtalan előnyben részesítése a csődbűncselekmény *privilegizált esete*. Különös bűncselekménynek tekintik, melynek tettese csak fizetéseképtelen személy lehet, akinek vonatkozásában a (3) bekezdés szerinti objektív büntethetőségi feltétel is fennáll.<sup>369</sup>

Hitelezőnek kell tekinteni, akinek az adóssal szemben vagyoni igénye van, akkor is, ha a követelés a fizetéseképtelenség bekövetkezése után keletkezik.

A bűncselekmény elkövetési magatartása a fizetéseképtelenség bekövetkezése után valamely hitelező olyan követelésének teljesítése vagy biztosítása, amelyet nem, nem úgy és nem abban az időben érvényesíthetett volna, s ezáltal a többi hitelezővel szemben az adott hitelező előnyben részesítése (a többi hitelező hátrányára). Mulasztással is megvalósítható, ha az elkövetőt valamilyen cselekvési kötelezettség terhelte. Ilyen lehet, ha az elkövető eltúri, hogy a hitelező a fentiek szerint követelését kielégítse.

A hitelező jogtalan előnyben részesítése a német Btk. alapján *bűntett*. Büntetési tétele ugyan azonos a magyar Btk. 290.§ (5) bekezdésébe ütköző, a hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény büntetési tételével

---

<sup>369</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1986.o.

- mely hazai jogunkban vétségnek minősül - a bűncselekmények súly szerinti kategorizálása azonban a két országban eltérően történik. Az StGB 12.§ (1) bekezdése szerint ugyanis büntett az a jogellenes cselekmény, amelynek büntetési tétele legalább egy évi szabadságvesztés.

A magyar és a német szabályozás közös sajátossága, hogy a hitelező jogtalan előnyben részesítése esetén ténylegesen fennálló hitelezői követelésről van szó, így a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon összességében nem csorbul. Magyarországon az 1992. évi XIII. törvénnyel megállapított bűncselekmény a német szabályozással nagyfokú hasonlóságot mutatott, a 2007. évi XXVII. törvénnyel történt módosítás óta azonban már érdemi eltérések fedezhetőek fel. A hatályos magyar szabályok szerint ugyanis csak a felszámolás elrendelését követően, a Cstv-ben meghatározott kielégítési sorrend megsértésével történő előnyben részesítés tényállásszerű.

A krízishelyzetek közül az StGB e tényállásban csak a fizetéseképtelenségnek tulajdonít jelentőséget, a fenyegető fizetéseképtelenség, illetve az eladósodottság nem releváns.

A hitelező önmagában a teljesítés vagy a biztosíték elfogadása miatt részesként akkor sem büntethető, ha a fizetéseképtelenségről tudott.<sup>370</sup>

Az új német fizetéseképtelenségi törvény rendelkezései közül a tényállás szempontjából is kiemelt jelentősége van néhány szabálynak. Az InsO számos

---

<sup>370</sup> Udvaros Judit: A hitelező előnyben részesítésének büntette a hatályos német büntetőjogban. *Ügyészek Lapja* 1994/1. 26.o.

hitelezői előjogot megszüntetett, amelyek a csődtömeget a régi jog szerint terhelték. Új az ún. visszasorolt hitelezők felsorolásának bevezetése is.<sup>371</sup>

Elsőbbségi kielégítést élveznek a fizetéseképtelenségi eljárás kezdete után a vagyonfelügyelő által kötött ügyletekből eredő követelések, annak érdekében, hogy az adós tevékenységének folytatása ne váljon lehetetlenné.<sup>372</sup> E hitelezői kört nevezzük tömeghitelezőknek (InsO 53.§)

A biztosított hitelezőknek az eljárásban külön pozíció jut, elsőbbségi kielégítési igényük van a biztosítékul szolgáló vagyon értékesítéséből befolyó bevételből történő kielégítésre. Az elsőbbségi kielégítési igénnyel rendelkező hitelezők nem tartoznak az egyéb hitelezők közé.<sup>373</sup>

## **VI.6. Az adós jogtalan előnyben részesítése**

*283d.§ (1) Öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki*

*1. más fenyegető fizetéseképtelenségének tudatában, vagy*

*2. más fizetéseképtelensége, az ellene indult fizetéseképtelenségi eljárás*

*során a csődtömeghez tartozó vagyonrészt annak beleegyezésével vagy javára eltiúntet, eltiútkol, vagy az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétesen megsemmisít, megrongál vagy használhatatlanná tesz.*

*(2) A kísérlet is büntetendő.*

*(3) Súlyos esetben a büntetés hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztés.*

*Súlyos esetnek tekintendő rendszerint, ha az elkövető*

*1. nyereségvágyból cselekszik, vagy*

---

<sup>371</sup> Például az eljárás elindításától számított kamatok fizetésére irányuló követelések (InsO 39.§) Lásd részletesebben: Stefan Smid: A csőd szabályozása egyes EU-tagállamok és az USA autonóm jogrendszerében. 21-22.o.

<sup>372</sup> Fónagy Sándor: Csődjogi reformok világszerte. 380. o.

<sup>373</sup> InsO 47.§

2. tudva sok személyt tesz ki károsodás veszélyének a rábízott vagyonrészek kezelése során, illetve sok személy gazdasági válsághelyzetét okozza.

(4) A cselekmény csak akkor büntetendő, ha valaki fizetéseit beszüntette, vagy ellene fizetéseképtelenségi eljárás indult, vagy a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelmet vagyon hiányában elutasították.

Az adós jogtalan előnybe részesítése szorosan kapcsolódik a 283.§ (1) bekezdésének 1. pontja szerinti csődbűncselekményhez. E tényállás azonban nem a krízishelyzetben lévő által megvalósított cselekményeket, hanem egy olyan kívülálló magatartását kriminalizálja, aki a cselekményt az adós beleegyezésével, javára követi el.<sup>374</sup> Jellemzően a delictum tettese a krízishelyzetben lévővel egyetértésben jár el.<sup>375</sup> A kívülálló cselekményének önálló tényállásban történő meghatározása eredményeként ezen bűncselekmény tettesévé válhat olyan személyes kvalifikáltsággal nem rendelkező személy is, aki a csődbűncselekménynek ennek hiányában csak részese lehetne.

---

<sup>374</sup> Az adós jogtalan előnyben részesítése szintén különös bűncselekmény annyiban, hogy annak az adós, illetve az StGB 14.§-a szerinti személy nem válhat tettesévé. Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. 580.o.

<sup>375</sup> Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. 1989. o.

## VII. Csődbűncselekmények az osztrák büntetőjogban

### VII.1. A fizetési képtelenségi bűncselekmények rendszere

Az osztrák büntető kódex (*Strafgesetzbuch, StGB*) a gazdasági bűncselekmények kategóriáját nem ismeri, a fogalmat Ausztriában csak kriminológiai értelemben használják. A gazdasági bűncselekménynek tekintett delictumokat túlnyomórészt a büntető törvényben lelhetjük fel, de külön törvények, szaktörvények is tartalmaznak ilyen típusú tényállásokat.<sup>376</sup> A csődbűncselekményeket azonban maga az StGB tartalmazza.

Már a bevezetőben érdemes rögzítenünk, hogy az e körbe tartozó bűncselekmények egy része, így például maga az StGB 156.§-a szerinti csalárd bukás megállapítása nem követeli meg csődeljárás megindítását, a fizetési képtelenségi eljárásoktól függetlenül is értékelhető. A hatályos magyar büntetőjogi rendelkezésektől ez alapjaiban eltérő szabályozási koncepciót tükröz, érdemes azonban utalnunk a hitelsértésről szóló 1932. évi törvényünkre, mely hasonló megoldást alkalmazott. Természetesen egyes delictumok továbbra is kizárólag a fizetési képtelenségi eljáráshoz kapcsolódóan követhetők el.<sup>377</sup>

Az osztrák büntető törvénykönyvben *a hitelezők védelmét szolgáló tényállások rendszere* az alábbiak szerint foglalható össze:

- Csalárd bukás (Betrügerische Krida) – 156.§
- Idegen hitelezők megkárosítása (Schädigung fremder Gläubiger) – 157.§
- Hitelező előnyben részesítése (Begünstigung eines Gläubigers) – 158.§

---

<sup>376</sup> Például adókkal és járulékokkal kapcsolatos visszaélések. Lásd Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. 23.o.

<sup>377</sup> Az StGB 160.§-a szerinti hitelező megvesztegetése, illetve a hitelezői szavazati joggal való visszaélések, a fizetési képtelenségi szakértők megvesztegetése nyilvánvalóan csak a fizetési képtelenségi eljáráshoz kapcsolódóan valósulhat meg.

- A hitelezői érdekek gondatlan károsítása (Groß fahrlässige Beeinträchtigung von Gläubigerinteressen) – 159.§
- Visszaélések üzleti felügyelet, egyezségi vagy csődeljárás során (Umtriebe während einer Geschäftsaufsicht, im Ausgleichverfahren oder im Konkursverfahren) – 160.§
- A végrehajtás megghiúsítása (Vollstreckungsvereitelung) – 162.§
- Végrehajtás megghiúsítása más személy javára (Vollstreckungsvereitelung zugunsten eines anderen) -163.§

Tekintettel arra, hogy az osztrák büntetőjogban – hasonlóan a magyar büntetőjoghoz – bűncselekmény *alanya* csak természetes személy lehet az StGB 161.§-a a hitelezők védelmét szolgáló tényállások vonatkozásában külön rendelkezést tartalmaz arra az esetre nézve, ha az adós vagy a hitelező jogi személy.<sup>378</sup>

*A vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó közös rendelkezés* szerint ha a 156., 158., 159., 160 és 162 §-okban meghatározott cselekményeket jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező társaság vezető tisztségviselője követi el, akkor a 156., 158., 159. és 162. § szerint az adóssal, illetve a 160. § szerint a hitelezővel azonos módon büntetendő. Ugyanígy büntetendő, aki az adós vagy a hitelező egyetértése nélkül, de annak a vezető tisztségviselőjeként cselekszik.

Ha valamely fizetésképtelenségi eljárásban a fizetésképtelenségi „szakértői” feladat ellátásával jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező társaság vezető tisztségviselője volt megbízva, a 160. § (2) bekezdése szerinti bűncselekmény miatt ő vonható felelősségre.

---

<sup>378</sup> Fabrizy, Ernst Eugen, StGB samt ausgewählten Nebengesetzen, Kurzkommentar, 8. Neu bearbeitete Auflage, Manz: Wien 2002. 161. § Nr 2.



Vezető tisztségviselőnek kell tekinteni azon személyeket, akik a szervezet üzletvezetését jelentős mértékben befolyásolni tudják. Ilyen az üzletvezető, az igazgatóság tagja, a cégvezető stb.<sup>379</sup>

Jelentős mértékű befolyással az rendelkezik, akinek a termelésre, beszerzésre, értékesítésre, az üzleti partnerek kiválasztására meghatározó hatása van.<sup>380</sup>

Ha a vezető tisztségviselő az adóssal egyetértésben követi el a bűncselekményt, az adott delictumért mindketten felelősséggel tartozhatnak.<sup>381</sup>

## VII.2. A csalárd bukás

A bűncselekmény elnevezésének kizárólag történeti előzményei vannak, hiszen a csalárd magatartás nem szükségszerű tényállási elem, illetve a csődeljárás megindítása sem tartozik a tényállási elemek közé.<sup>382</sup>

Csalárd bukást követ el, aki vagyonának egy részét eltitkolja, elrejt, elidegeníti, megrongálja, vagy egy valójában fenn nem álló kötelezettséget színlel vagy elismer, illetve bármilyen más módon színleg vagy ténylegesen csökkenti a vagyonát, és ezáltal hitelezői kielégítését, de legalább egyét megghiúsítja vagy csorbítja. A cselekmény büntetési tétele hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés.

A bűncselekmény minősített esete állapítható meg, ha a cselekmény 50 ezer eurót meghaladó értékű kárt okoz. A súlyosabban minősülő alakzat már egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

---

<sup>379</sup> StGB 309.§

<sup>380</sup> Fabrizy, Ernst Eugen, StGB samt ausgewählten Nebengesetzen, Kurzkommentar, 8. Neu bearbeitete Auflage, Manz: Wien 2002. 310. § Nr 6.

<sup>381</sup> Fabrizy, Ernst Eugen, StGB samt ausgewählten Nebengesetzen, Kurzkommentar, 8. Neu bearbeitete Auflage, Manz: Wien 2002. 310. § Nr 7.

<sup>382</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 156. § StGB Nr 1 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch<sup>2</sup>, Manz: Wien 2001.

A tényállás a hitelezői érdekek széleskörű védelme érdekében generális megfogalmazást kapott, mint arra már utaltunk, *megállapítása nem kötődik a fizetéseképtelenségi eljárásokhoz.*<sup>383</sup>

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* az adós vagyona, követelések, jogok, stb. Nem lehet elkövetési tárgy azonban az olyan vagyon, amelyre végrehajtás nem rendelhető el.<sup>384</sup> A bűncselekmény adótartozások vonatkozásában is megvalósulhat.<sup>385</sup>

A bűncselekmény *elkövetési magatartásai* ismertek. Az elrejtés valósul meg, ha az elkövető vagyona egy részét a hitelező számára hozzáférhetetlenné teszi, ismeretlen helyre szállítja, stb.<sup>386</sup> Az elidegenítés minden formája tényállásszerű lehet (eladja, elcseréli stb.), de csak abban az esetben, ha nem kap érte gazdaságilag megfelelő ellenértéket, és így a vagyona csökken.<sup>387</sup> Ha ugyanis az adós az elidegenítés során adekvát ellenértéket kap, úgy a vagyonszökkenés nem állapítható meg, a tartozás az ellenértékből fedezhető. Fenn nem álló követelés színlelése akkor állapítható meg, ha az elkövető valótlanul állítja, hogy tartozása áll fenn.<sup>388</sup> Az elkövetési magatartások felsorolása nem taxatív, az StGB a vagyon más módon történő csökkentését is értékeli.

A bűncselekmény *eredménye* a vagyon tényleges vagy színlelt csökkentése által legalább egy hitelezői követelés meghiúsítása vagy csorbítása. Az osztrák szakirodalom szerint a bűncselekmény gyakorlatilag a kár bekövetkeztével válik befejezetté.

---

<sup>383</sup> Maleczky, Oskar, Strafrecht Besonderer Teil I<sup>4</sup> WUV: Wien, 2002. 63.

<sup>384</sup> Maleczky<sup>4</sup> 63.

<sup>385</sup> Fabrizy, Ernst Eugen, StGB samt ausgewählten Nebengesetzen, Kurzkommentar<sup>8</sup>, Manz: Wien, 2002. 156. § Nr 1

<sup>386</sup> Fabrizy<sup>8</sup>, 156. § Nr 4

<sup>387</sup> Fabrizy<sup>8</sup>, 156. § Nr 4

<sup>388</sup> Például két adós, vagy egy adós és egy hitelező összejártsanak, a tényleges tartozástól nagyobb összeg kerül kielégítésre. Fabrizy<sup>8</sup>, 156. § Nr 4

A csalárd bukást *különös bűncselekménynek* tekintik. Tettese csak az adós lehet, akinek legalább két hitelezője van. A büntetethez azonban elegendő egyetlen hitelező kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása.

A bűncselekmény *szándékosan* követhető el. Eshetőleges szándék elegendő nem csak a vagyoncsökkenés vonatkozásában, hanem a hitelezői követelések kielégítése tekintetében is.<sup>389</sup>

### **VII.3. Idegen hitelezők megkárosítása**

Az StGB 157.§-a büntetni rendeli azt, aki az adós beleegyezése nélkül az adós vagyonának egy részét eltitkolja, elrejt, elidegeníti, megrongálja, vagy vele szemben egy fenn nem álló jogot (követelést) érvényesít, és ezáltal a hitelezők kielégítését vagy legalább egyét megghiúsítja vagy csorbítja.

Ellentétben a csalárd bukással, melynek tettese az adós lehet, e delictum esetén egy *kívülálló a bűncselekmény alanya, aki az adós beleegyezése nélkül az adós hitelezőit hátrányos helyzetbe hozza*. Ha az elkövető az adós beleegyezésével cselekszik, akkor mindketten a csalárd bukás bűncselekményét (156. §) követik el. Az adós beleegyezését már akkor adottnak kell tekinteni, ha észleli a kívülálló cselekményét, és nem tesz ellene semmit.<sup>390</sup>

A tényállás az elkövetési magatartások taxatív felsorolását tartalmazza. A csalárd bukás utolsó fordulataként szabályozott generálklauzula – a vagyon más módon történő csökkentése – e bűncselekmény esetén nem tényállásszerű.

---

<sup>389</sup> Fabrizy<sup>8</sup> 156. § Nr 2

<sup>390</sup> Fabrizy<sup>8</sup> 157. § Nr 1

Érdemes észrevennünk, hogy az osztrák Btk. által értékelt ezen bűncselekmény részben hasonlóságot mutat a magyar büntetőjog történetéből is ismert koholt követelés érvényesítésével.

#### **VII.4. Hitelező előnyben részesítése**

A hitelező előnyben részesítése az adós fizetése képtelenné válását követően valósítható meg, egy hitelező előnyben részesítésével, miáltal a többi hitelező, vagy legalább egy hátrányos helyzetbe kerül. A bűncselekmény két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Hasonlóan a magyar büntetőjoghoz a hitelező előnyben részesítése alapvetően abban különbözik a csalárd bukástól, hogy a vagyonsökkenés nem tényállási elem.<sup>391</sup> Az adósnak legalább két hitelezője van, s egy hitelezőjének teljes vagy részleges kielégítésével legalább egy másik hitelezőt hátrányos helyzetbe hoz.

A bűncselekmény *elkövethető a fizetése képtelenségi eljárás megindítása előtt is*.<sup>392</sup> E vonatkozásban érdemben eltér a hasonló magyar tényállástól, mely csak a felszámolás elrendelése után valósítható meg.

A hitelező előnyben részesítése szándékos delictum, az elkövető tudatának át kell fognia fizetése képtelenségét, és egy hitelező előnyös, míg más hitelező(k) hátrányos helyzetbe kerülését.

Az a hitelező, aki az adóst az őt megillető követelés kiegyenlítésére vagy biztosítására rábírja, vagy a biztosítékot, illetve a fizetést elfogadja az StGB 158.§ (2) bekezdésének kifejezett rendelkezése folytán e bűncselekmény miatt nem

---

<sup>391</sup> Fabrizy<sup>8</sup> 158. § Nr 1

<sup>392</sup> Fabrizy<sup>8</sup> 158. § Nr 1

büntethető. Ez a rendelkezés azonban nem zárja ki, hogy más bűncselekmény (például csalás) miatt felelősségre vonják, ha ennek törvényi feltételei fennállnak.

### **VII.5. A hitelezői érdekek gondatlan károsítása**

E bűncselekményért vonható felelősségre, aki a fizetéseképtelenségét nagyfokú gondatlanságból azáltal idézi elő, hogy ésszerűtlen magatartást tanúsít.<sup>393</sup>

A bűncselekmény elkövetési magatartására ehelyütt csak röviden, mint ésszerűtlen magatartásra utal a törvény. A tényállás eredményként értékeli a fizetéseképtelenség előidézését.

A bűncselekmény központi eleme a *nagyfokú, kirívó gondatlanság*. E fogalom a polgári jogból került át a büntetőjogba. A gondatlanság ezen fajtája alatt azt értik, ha szokatlan, feltűnő gondatlanság áll fenn, és a kár bekövetkezése előre látható. A joggyakorlat ebben a tekintetben az elkövetés körülményeit (a cselekmény jogtalansága, az eredmény, bűnösség) összességében értékelve foglal állást.<sup>394</sup>

A tényállás további fordulata büntetni rendeli azt is, aki fizetéseképtelensége tudatában vagy azt gondatlanul fel nem ismerve, nagyfokú gondatlanságból hitelezői közül legalább egy hitelezője kielégítését azáltal hiúsítja meg vagy csorbítja, hogy ésszerűtlenül cselekszik.<sup>395</sup>

Ebben az esetben tehát az elkövető az előzőekben tárgyalt esettől eltérően fizetéseképtelen helyzetben van, mely körülményről az elkövetőnek tudomása van, vagy arról gondatlansága miatt nem tud. Az elkövetési magatartások a már korábban is hivatkozott ésszerűtlen cselekmények lehetnek, a bűncselekmény befejezettségéhez pedig szükséges legalább egy hitelező kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása. Különös bűncselekménynek tekintik, mivel az első fordulattól eltérően az adósnak legalább két hitelezője van.

---

<sup>393</sup> A bűncselekmény büntetési tétele egy évig terjedő szabadságvesztés. StGB 159.§ (1) bekezdés

<sup>394</sup> Fabrizy<sup>8</sup> 159. § Nr 14

<sup>395</sup> StGB 159.§ (2) bekezdés

A büntethetőség akkor is fennáll, ha az elkövető nagyfokú gondatlanságból a gazdasági helyzetét ésszerűtlen magatartásával úgy befolyásolja, hogy fizetési képtelenség állt volna elő, ha egy vagy több önkormányzattól, vagy mástól kötelezettségvállalás nélkül közvetlen vagy közvetett támogatást nem kapott volna, illetve hasonló intézkedést nem kezdeményeztek volna.<sup>396</sup>

Ez utóbbi esetben a fizetési képtelenség ugyan nem áll be, de az elkövető ésszerűtlen magatartása a beavatkozás nélkül fizetési képtelenséghez vezetett volna. Jellemzően a köz érdekében történő beavatkozásokról van szó, a munkahelyek megtartása miatt, vagy nemzetgazdasági szempontok stb. alapján. A segítséget nyújtó szervnek erre jogi kötelezettsége nincs.

A törvény értelmező rendelkezése<sup>397</sup> alapján *ésszerűtlen magatartást* tanúsít, aki a rendes gazdálkodás alapkövetelményeivel ellentétes módon

1. vagyonának jelentős részét megsemmisíti, megrongálja, használhatatlanná teszi, elpazarolja, vagy elajándékozza;
2. rendkívül kockázatos üzletet köt, amely nem tartozik a szokásos gazdasági tevékenységéhez, játékokra vagy fogadásra mértéken felüli összegeket költ;
3. vagyoni helyzetével vagy gazdasági teljesítőképességével feltűnően aránytalan, jelentős kiadásai vannak;
4. könyvvezetési vagy egyéb üzleti nyilvántartásokat nem vezet, vagy ezeket úgy vezeti, hogy a vagyoni, pénzügyi vagy jövedelmi helyzetének áttekintését jelentősen megnehezíti, vagy más az áttekintésre alkalmas, vagy ehhez szükséges ellenőrzéseket nem végzi el;

---

<sup>396</sup> StGB 159.§ (3) bekezdés

<sup>397</sup> StGB 159.§ (5) bekezdés

5. beszámoló-készítési kötelezettségét nem, vagy oly módon, vagy olyan későn teljesíti, hogy ezzel a valós vagyoni, jövedelmi helyzetének áttekintését jelentősen megnehezíti.

A bűncselekmény első két fordulata *súlyosabban büntetendő*, ha a törvényben meghatározott mértéket meghaladó kárt okoz a hitelezőknek vagy legalább egy hitelezőnek, azaz a tartozás fedezetében ilyen összegű hiány lép fel.<sup>398</sup>

További minősítő körülmény, ha sok ember gazdasági helyzetét, egzisztenciáját érinti, vagy a beavatkozás hiányában érintené hátrányosan a cselekmény. A gyakorlat szerint körülbelül harminc embert értenek a törvényben meghatározott sok ember fogalma alatt.<sup>399</sup> A minősített eset körébe tartozhat, ha a fizetéseképtelenség folytán nagyszámú alkalmazott munkanélkülivé válik, de akár az is, ha jövedelmük jelentősen csökken.<sup>400</sup>

## **VII.6. Visszaélések üzleti felügyelet, egyezségi vagy csődeljárás során**

Az StGB 160.§-ában írt bűncselekmény már csak a fizetéseképtelenségi eljárások alatt követhető el. A jogalkotó büntetendővé nyilvánított olyan magatartásokat, visszaéléseket, melyek a hitelezők kielégítését veszélyeztethetik. A delictum legtöbb fordulatanál a hitelezői kielégítés absztrakt veszélyeztetése is elegendő a tényállásszerűséghez.

---

<sup>398</sup> Jelenleg a 800 000 eurót meghaladó összegű hiány képez minősített esetet.

<sup>399</sup> Maleczky, Oskar, Strafrecht Besonderer Teil I<sup>4</sup> WUV: Wien 2002. 64, Fabrizy<sup>8</sup> 169. § Nr 11

<sup>400</sup> Fabrizy<sup>8</sup> 159. § Nr 19

### ***VII.6.1. A fizetéseképtelenségi jog büntetőjogi szempontból releváns alapfogalmai***

Az osztrák jog megkülönbözteti az Egyezségi törvénykönyv (AO) alapján folyó egyezségi eljárást (Ausgleichsverfahren) és a Csődtörvénykönyv (KO) alapján lefolytatott csődeljárást (Konkursverfahren).

A *csődeljárás* megindításának előfeltétele az adós fizetéseképtelensége vagy eladósodottsága. A vagyonnak az eljárás költségeit fedeznie kell. A *fizetéseképtelenséget* különösen akkor kell feltételezni, ha az adós fizetéseit beszüntette. A fizetéseképtelenségnek nem előfeltétele, hogy a hitelezők szorgalmazzák a fizetést. A fizetéseképtelenség fogalmát jogszabály nem határozza meg. A gyakorlat szerint a fizetéseképtelenség akkor áll fenn, ha az adós folyó eszközök hiányában méltányos határidőn belül és tisztességes üzleti tevékenységgel nem képes kötelezettségei teljesítésére.<sup>401</sup> Az *eladósodás* a csődeljárás megindítását olyan kereskedelmi társaságok vonatkozásában alapozza meg, amelyeknek nem tagja személyes felelősséggel bíró természetes személy, valamint jogi személyek vagyona és elhalt személy ingatlana tekintetében is.<sup>402</sup> A szakirodalom szerint – jogszabályi definíció itt sincs – az eladósodás akkor áll fenn, ha a passzívák az aktívákat meghaladják. A csődeljárás elsődleges célja a hitelezők egyenlő arányú kielégítése. A *csődeljárás fontosabb szereplői* a csődbíróság, a csőd gondnok, a hitelezői közgyűlés és a hitelezői választmány. A hitelezői közgyűlés<sup>403</sup> az eljárásban résztvevő hitelezőkből áll. Feladata a közös érdekek védelme és a csőd gondnok, valamint a hitelezői választmány működésének ellenőrzése. Csak a jóváhagyott követelésekkel rendelkező hitelezők rendelkeznek szavazati joggal. A hitelezői közgyűlés feladatai közé tartozik a hitelezői választmány megalakítása, a csőd gondnok felmentésének

---

<sup>401</sup> Stefan Smid: A csőd szabályozása egyes EU-tagállamok és az USA autonóm jogrendszerében. 27.o.

<sup>402</sup> KO 67. §

<sup>403</sup> KO 91. és 95. §



kérelmezése, illetve egyes választmányi tagok felmentése. A hitelezői közgyűlés legfontosabb feladata a kényszeregyezés meg- vagy leszavazása. Elvként fogalmazódik meg, hogy lehetőség szerint kerülni kell a rekonstrukcióra képes vállalkozások megszüntetését, és az adósnak meg kell adni a pénzügyi újjászervezés lehetőségét. Ez az elsődleges célja a csődeljárás keretében lefolytatott ún. *kényszeregyezési eljárásnak*. A kényszeregyezési eljárás a hátralékos tartozás elengedéséhez vezet, amennyiben a csődhelyzetben lévő adós meghatározott időn belül tartozásainak bizonyos részét kiegyenlíti.<sup>404</sup>

Külön fizetéképtelenségi eljárás az *egyezségi eljárás*, melynek alapja a fizetéképtelenségen és eladósodottságon kívül a fenyegető fizetéképtelenség is lehet. Az adósnak kérelméhez elfogadható egyezségi javaslatot kell előterjesztenie. Az egyezségi javaslatról a hitelezők szavazással döntenek. Az egyezségi eljárás a hitelezők többségi határozatával lehetővé teszi a tartozás részleges elengedését az adós vállalkozás újjászervezése érdekében, azzal a feltétellel, hogy az adós két éven belül a követelések 40 %-át kifizeti.

Érdemes utalni arra, hogy a vállalkozások *reorganizációjáról* szóló törvény (Unternehmensreorganisationsgesetz) alapján is lehetőség van a fizetéképtelenség elkerülése érdekében reorganizációs eljárás lefolytatására, de csak akkor, ha nem fizetéképtelenségi eljárásra van szükség.

Az osztrák jogban külön szabályok vonatkoznak a *természetes személyek csődjére*. Ezen eljárásban a hátralékos tartozás elengedése szélesebb körben lehetséges. Ezt egyértelműen szociális megfontolások indokolják, miszerint az embereknek reménytelen pénzügyi helyzetben megpróbálják biztosítani az újrakezdés lehetőségét.

---

<sup>404</sup> A jelenlegi szabályok szerint két éven belül legalább 20 %.

Az üzleti vállalkozást nem működtető természetes személyek csődeljárását terminológiailag is elkülönítve *adósságrendezési eljárás*nak nevezik.<sup>405</sup> Ez valójában egy sajátos csődeljárás, melyet költségracionalizálási indokkal a lehetőséghez képest leegyszerűsítettek.<sup>406</sup>

A büntető tényállás valójában *négy alapesetet* szabályoz:<sup>407</sup>

- Az osztrák szakirodalomban szavazati joggal visszaélésként jellemzett cselekmény, mely a régi magyar büntetőjogban a koholt követelés érvényesítésével mutat inkább hasonlóságot.
- A szavazati jog eladása, vásárlása.
- A hitelező megvesztegetése körében az StGB az aktív és passzív vesztegetést egyaránt büntetni rendeli.
- A felügyeleti, egyezségi, illetve csődeljárásban közreműködő „szakértők” passzív megvesztegetése.

### **VII.6.2. Szavazati joggal visszaélés**

A szavazati joggal való visszaélést<sup>408</sup> az követi el, aki egy fenn nem álló követelést, vagy egy fennálló követelést nagyobb mértékben vagy más jogcímen érvényesít azért, hogy ezáltal az egyezségi vagy a csődeljárást befolyásolja, őt meg nem illető helyzetbe kerüljön.

E körbe tartozik, ha a hitelező (álhitelező) fenn nem álló követelést érvényesít, avagy a tényleges követelés összegét meghaladó mértékben, a valós jogcímtől eltérő jogcímen érvényesít igényt. Az elkövető magatartása a fizetése képtelenségi eljárás, a hitelezői kielégítés befolyásolására irányul, e vonatkozásban tehát az

---

<sup>405</sup> KO 25.§

<sup>406</sup> Fazekas Judit – Mátyás Imre: A fogyasztói csőd intézménye és szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. 88.o.

<sup>407</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 1-9 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

<sup>408</sup> StGB 160.§ (1) bekezdés

egyenes szándéknak fenn kell állnia, míg a további tényállási elemek tekintetében elegendő az eshetőleges szándék.<sup>409</sup>

A bűncselekmény a követelés érvényesítésével befejezetté válik. Amennyiben a cselekmény más hitelező(k) kielégítését megghiúsítja vagy csorbítja, a bűncselekmény látszólagos alaki halmazatot képez az StGB 157.§-a szerinti idegen hitelezők megkárosításával.<sup>410</sup>

### ***VII.6.3. Szavazati jog eladása, vásárlása***

A szavazati jog eladása, illetve vásárlása miatt büntethető a hitelező, aki a szavazati jogának meghatározott módon való gyakorlásáért, vagy azért hogy szavazati jogát ne gyakorolja, a maga vagy egy harmadik személy számára vagyoni előnyt vagy ennek ígérését elfogadja. Büntethető az is, aki a hitelezőnek ebből a célból vagyoni előnyt ad vagy ígér.

A tényállás alapján tehát a törvényben meghatározott céllal előnyt elfogadó hitelező és a vagyoni előnyt biztosító személy egyaránt büntethető. A vagyoni előnyt adó vagy ígérő nem szükségszerűen az adós. A gyakorlatban elsősorban a szavazati jog hitelezői választmányban, illetve a hitelezők gyűlésén való gyakorlásához kapcsolódóan valósul meg a delictum.<sup>411</sup>

Vagyoni előnynek kell tekinteni minden pénzben kifejezhető előnyt. Lényeges, hogy csak az előzetesen megígért vagy nyújtott előny lehet releváns a tényállás szempontjából.<sup>412</sup>

---

<sup>409</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 2 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

<sup>410</sup> Fabrizy, Ernst Eugen, StGB samt ausgewählten Nebengesetzen, Kurzkommentar, 8. Neu bearbeitete Auflage, Manz: Wien 2002. 160. § Nr 2.

<sup>411</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 5 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

<sup>412</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 6 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

#### ***VII.6.4. A hitelező megvesztegetése***

A hitelező megvesztegetése valósul meg, ha a hitelező az egyezségi eljárásban a többi hitelező beleegyezése nélkül egyezség jóváhagyásáért, vagy egy kényszer-egyezséghez kapcsolódóan külön előnyt vagy annak ígéletét elfogadja a maga vagy egy harmadik személy számára. Az is büntethető, aki egy hitelezőnek ebből a célból külön előnyt ad vagy ígér.<sup>413</sup>

A bűncselekmény lényege tehát, valamely hitelezőnek a többi hitelező által jóvá nem hagyott előny biztosítása. Valójában a szavazati jog eladásának egy speciális esetéről van szó.<sup>414</sup> A bűncselekmény alanya lehet az a hitelező, akinek az előnyt biztosították, továbbá az a személy is, aki az előnyt nyújtja, az aktív és passzív vesztegetés egyaránt büntetendő.

#### ***VII.6.5. A felügyeleti, egyezségi vagy csődeljárásban közreműködők passzív megvesztegetése***

A felügyeleti, egyezségi vagy csődeljárásban közreműködő „szakértők” passzív megvesztegetéséről rendelkezik a tényállás. A törvény büntetni rendeli, ha a felügyeleti eljárás lefolytatására kijelölt személy, a csődgondnok, az egyezségi gondnok vagy a hitelezői választmány, illetve a hitelezői tanácsadó választmány tagja az eljárása során a hitelezők hátrányára, a maga vagy egy harmadik személy javára őt meg nem illető vagyoni előnyt vagy annak ígéletét elfogadja.

---

<sup>413</sup> A bűncselekmény eddig tárgyalt fordulatai egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők. StGB 160.§ (1) bekezdés

<sup>414</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 7 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

A felügyeleti eljárás pénzügyintézetek vonatkozásában érvényesül. A bűncselekmény ezen fordulata - tekintettel a hitelezői hátrány okozásra – eredménybűncselekménynek tekinthető.<sup>415</sup>

Az elsőként tárgyalt eset kivételével, ahol egyenes szándéknak kell fennállnia, a bűncselekmények megállapításához elegendő az eshetőleges szándék is.<sup>416</sup>

A tényállás különböző fordulatai halmazatban is megállapíthatóak.<sup>417</sup>

### **VII.7. A végrehajtás megghiúsítása**

E bűncselekményt követi el az adós, aki vagyonának egy részét eltitkolja, elrejt, elidegeníti, megrongálja, vagy egy kötelezettség fennállását színleli, vagy fenn nem álló kötelezettséget elismer vagy bármilyen más módon ténylegesen vagy színleg vagyonát csökkenti, és ezáltal a hitelezői követelésének végrehajtását, vagy egy még folyamatban lévő végrehajtási eljárást megghiúsít vagy akadályoz.<sup>418</sup>

A tényállás figyelemmel van az okozott kár nagyságára, amennyiben a cselekmény 3 000 eurót meghaladó értékű kárt okoz, a bűncselekmény minősített esete állapítható meg.

### **VII.8. Végrehajtás megghiúsítása más személy javára**

Ez a hitelezővédelmi tényállás akkor valósul meg, ha az elkövető az adós beleegyezése nélkül az adós vagyonának egy részét eltitkolja, elrejt, elidegeníti,

---

<sup>415</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 1 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

<sup>416</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 10 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001

<sup>417</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 160. § StGB Nr 11 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001

<sup>418</sup> A bűncselekmény büntetési tétele hat hónapig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés. StGB 162.§ (1) bekezdés

megrongálja, vagy az adós vagyonával szemben fenn nem álló jogot érvényesít, és ezáltal a hitelezői követelések végrehajtását, vagy egy folyamatban lévő végrehajtási eljárást megghiúsít, vagy akadályoz.

Alapvető eltérés az előző tényálláshoz képest, hogy kívülálló személy az adós beleegyezése nélkül követi el a cselekményt. További lényeges különbség, hogy e tényállás az elkövetési magatartásokat taxatív módon meghatározza,<sup>419</sup> a végrehajtás megghiúsításának tényállásában szereplő más módon történő elkövetést, mint generálklauzulát e bűncselekmény nem tartalmazza.

---

<sup>419</sup> Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, 163. § StGB Nr 4 in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, 2. Auflage, 25. Lfg, Manz: Wien 2001.

## VIII. Összegzés, de lege ferenda javaslatok

Tekintettel arra, hogy az új büntető törvénykönyv és fizetéseképtelenségi törvény kodifikációja egyaránt folyamatban van, a csődbűncselekmények jövőbeni szabályozására vonatkozóan szükségszerűen állást kell foglalni néhány alapvető kérdésben.

### VIII.1. A csődbűncselekmények jogforrási helye

Dönteni kell arról, hogy a csődbűncselekményeket továbbra is a *büntető kódexben* szabályozzuk-e, *avagy* a fizetéseképtelenségi törvényben, mint *szaktörvényben* helyezük el.

Láthattuk, hogy az erről folyó polémia nem új keletű, már a *Csemegi-kódex* megalkotása során felmerültek egymásnak ellentmondó nézetek. Tudjuk, hogy *Csemegi Károly* az egységes büntető kódex mellett foglalt állást, hivatkozással arra, hogy e kódex határozza meg a büntetőjog általános elveit és rendelkezéseit, ezért indokolt az egyes bűncselekményeket is itt szabályozni. A csődtörvény teljessége pedig a büntetendő bukásról szóló rendelkezések felvétele esetén sem valósítható meg. Tény ugyanakkor, hogy már az *1881. évi XVII. törvénycikk*, klasszikus csődtörvényünk is röviddel a Csemegi-kódex hatályba lépése után büntető határozatok cím alatt két új bűncselekményt állapított meg – koholt követelés bejelentésének vétsége és hitelezők megvesztegetésének vétsége – melyek nem épültek be a Csemegi-kódex rendszerébe, holott ez aggálymentesen kivitelezhető lett volna. A tendencia tovább folytatódott a csődön kívüli kényszeregyezségről és a csődtörvény egyes rendelkezésének módosításáról szóló *1916. évi V. törvénycikk*el, mely a csődtörvény által bevezetett két delictum újraszabályozása mellett rendelkezett arról is, hogy egyes csődhöz kapcsolódó cselekmények a csalásra, illetve a hűtlen kezelésre vonatkozó rendelkezések

alapján ítélandók meg. A csőddel kapcsolatos további büntetőjogi rendelkezéseket állapított meg a Pénzügyintézeti Központtról szóló *1920. évi XXXVII. törvénycikk*, valamint a biztosító magánvállalatok állami felügyeletéről és egyes közhiteli kérdések rendezéséről szóló *1923. évi VIII. törvénycikk*. A hitelsértésről szóló *1932. évi IX. törvénycikk* megalkotása során azonban már éppen az volt az egyik alapvető szempont, hogy a szétszórt rendelkezések helyett egységes rendszerbe foglalja a hitelezőket károsító cselekményeket, hogy azokat egy helyen lehessen fellelni, s a jogalkotó úgy ítélte meg, hogy az egységes szabályanyagot a Btk. XXXV. fejezetében kell elhelyezni. A csődbűncselekmények újbóli megjelenésekor az *1992. évi XIII. törvény* szintén a büntető kódex szabályai közé iktatta be a vonatkozó rendelkezéseket.

*Nemzetközi összehasonlításban* azt láthatjuk, hogy a csődbűncselekmények büntető kódexben és melléktörvényekben történő elhelyezésére egyaránt számos példát találhatunk. Szaktörvényekben lelhetőek fel a csődhöz kapcsolódó bűncselekmények az angol vagy a francia jogban, míg alapvetően a büntető kódexben helyezi el a delictumokat a német, az osztrák, a cseh,<sup>420</sup> a svéd vagy a dán jog.

Az új Btk. előkészítése során többséginek látszik az a nézet, amely nem csupán a tradíciókhoz való ragaszkodás okán, hanem jogbiztonsági szempontból is helyesebbnek látja az egységes Btk-n belüli szabályozás fenntartását.<sup>421</sup> *Tóth Mihály* utal arra, hogy azokban az országokban, ahol leginkább széttagolt a büntetőjog, az elméleti szakemberek bírálata mellett a jogalkotásban is hosszú ideje határozott törekvések figyelhetők meg a helyzet megváltoztatására. A francia szakirodalomban megfogalmazott nézet szerint a gazdasági

---

<sup>420</sup> Lásd: Löff, Michaela: *Insolvenzstrafrecht der Tschechischen Republik. Wirtschaft und Recht in Osteuropa* 10/2002. 300.o.

<sup>421</sup> Lásd például *Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. Büntetőjogi kodifikáció 2004/3.* 31.o.



bűncselekmények egyes kategóriái közötti átfedések megszüntetése, s a szükséges kohézió megteremtése csak a szétszórt büntetőjogi normák Btk-ba tagolásával oldható meg.<sup>422</sup> A mi egységes Btk-nk nézete szerint felfogható akár nehezen megszerzett (vagy akár véletlenül, tradicionális okokból kialakított), ám feltétlenül korszerű szemléletet tükröző vívmánynak is, amit nem szabadna feladnunk. Érvként hozza fel, hogy a jogalkalmazóknak és a törvénnyel összeütközésbe kerülőknek egyaránt megnyugtató, ha valamennyi, a társadalom legsúlyosabb értékítéletét megtestesítő magatartás a Büntető Törvénykönyvben olvasható. A szaktörvényekben szabályozott összetett, kazuisztikus szabályanyag ismerete pedig a gazdasági büntetőjogi előírások megfelelő értelmezéséhez és alkalmazásához attól függetlenül szükséges, hogy a büntetőjogi normákat a Btk-ban vagy melléktörvényben helyezzük el.

*Györgyi Kálmán* is azon véleményen van, hogy a bűncselekmények egy részének más életviszonyokat szabályozó törvényekben történő elhelyezésével el lehet kerülni a keretszabályozási technikával összefüggő problémák egy részét, de a büntetőjog anyaga nehezen áttekinthetővé válik.<sup>423</sup>

*A fizetésképtelenségi törvényt előkészítő Kodifikációs Munkacsoport Büntetőjogi Albizottsága* szintén úgy foglalt állást, hogy bár a büntető norma nem értelmezhető másként, csak az egyes fogalmakat, tényállási elemet meghatározó háttérjogszabály, a csődtörvény alapján, a Btk. elsősorban jogbiztonsági szempontok miatt fenntartandó egysége megkívánja, hogy a büntetőjogi fenyegetettség továbbra is a Btk-ban, és ne az új fizetésképtelenségi törvényben szerepeljen. Utaltak arra is, hogy az elmúlt évtized során a gyakorlat már megszokta és elfogadta a Btk. és a csődtörvény egyidejű használatát.<sup>424</sup>

---

<sup>422</sup> Genevieve Giudicelli-Delage: Droit penal des affaires. Paris. Memento Dalloz, 1999. 15-19.o. Idézi: Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. 31.o.

<sup>423</sup> Györgyi Kálmán: A büntető törvénykönyv reformja. Jogászgűlés 2002. 51-52.o.

<sup>424</sup> Tóth Mihály-Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. 322-324.o.

*Kiss Zsigmond és Soós László* büntetőjogi kodifikációt előkészítő tanulmányukban<sup>425</sup> azon meggyőződésüknek adnak hangot, hogy a büntetőjognak a „klasszikus” és „szakmai” büntetőjogra történő elkülönítése ellen nyomós jogpolitikai, jogalkotási, jogbiztonsági (garanciális) érvek szólnak. Utalnak arra, hogy a Btk. értékítéletet hordoz, számot ad az emberi együttélés ősi, és jövőbeni kihívásairól. Ezért a jogbiztonság (mind a jog megismerhetősége, mind a jog alkalmazhatósága) követelménye nézetük szerint arra készíti a törvényalkotót, hogy a büntetendőnek nyilvánított cselekmények egy kódexben szerepeljenek. A szakmai jellegű melléktörvényekben történő büntetőjogi szabályozás az egységes fogalomrendszer megbomlását, illetőleg az egyes melléktörvények és a Btk. közötti átfedéseket eredményezné. Az ún. szakmai bűncselekményekre nézve – a specialitástól függetlenül is – érvényesülnie kell a Btk. Általános Részében foglalt rendelkezéseknek. A büntető törvény hatályára, a bűncselekmény fogalmára, a büntethetőség feltételeire, a büntethetőségi akadályokra, a büntetésekre és intézkedésekre, a büntetés kiszabására és a mentesítésre nézve csak egységes kódex megalkotása képzelhető el. Alapvető jelentősége van annak is, hogy a Btk. egységes fogalomrendszert hozzon létre az Általános Részben, amely a törvénybe foglalt valamennyi bűncselekményt érintően alkalmazható legyen. Az a körülmény, hogy az egyes szakmai jellegű bűncselekményeknek van, illetőleg lehet speciális jellege, az egységes kódexen belül a kodifikációs technika körében jól megoldható. Nincs különösebb veszélye annak sem, ha a büntető törvény a gazdasági büntetőjog területén a kerettényállás megoldásával operál, mivel a primátus a büntetőjogi rendelkezéseket illeti. Hangsúlyozzák ugyanakkor, hogy a kerettényállás, mint jogalkotási technika – éppen a *nullum crimen sine lege* és büntető törvény megismerhetősége és megérthetősége érdekében - az eddigi tényállás-szerkesztési, jogalkotási gyakorlatnál egy sokkal pontosabb és körülírta tényállás-szerkesztési technikát követel meg.

---

<sup>425</sup> Kiss Zsigmond-Soós László: Az új büntető törvénykönyv egységességének kérdése. Büntetőjogi Kodifikáció 2002/2. 1-8.o.

Eltérő nézetet képvisel *Wiener A. Imre*, akinek álláspontja szerint a Btk. XVII. fejezetének I. és III. Címébe foglalt bűncselekmények jó részét nem a köztörvényes bűncselekményekről szóló Btk-ban, hanem a szakmai törvényhez kapcsolva kellene szabályozni.<sup>426</sup> Álláspontja szerint ilyen esetben a szakmai törvény törvényi tényállásként működik, mert feltétlenül tartalmazza a felelősségre vonás objektív feltételeit, vagyis a bűncselekmény tárgyi oldalát, és az alanyi oldalra is tartalmazhat speciális rendelkezéseket. A büntető melléktörvények különös részi tényállásként működnek, tehát a Btk. Általános Részének szabályait alkalmazni kell. A szakmai bűncselekmények elkövetői általában speciális szakmai szabályok hatálya alá tartoznak, a tőle elvárhatóság értékelése során a gondos szakmai modell a mérce, és az egyéni körülményeket csak nagyon kivételesen lehet alkalmazni. Az egyes szakmai büntetőjogok között aszerint is különbséget kell tenni, hogy a külön jogszabályok felelősséget konstituálnak-e, vagy csak a gondossági kötelességet részletezik. Ha a szakmai bűncselekmények olyan eredményt tartalmaznak, amelyek egyébként is büntetőjogi szankciót indikálnak (pl.: testi sértés-KRESZ), akkor az elhelyezésük maradhatna a Btk-n belül. Ezzel szemben számos gazdasági bűncselekménynél a büntetőjogi felelősség közvetlenül a keretet kitöltő szabálytól függ, és egyébként a Btk-ban máshol is értékelt büntetőjogi eredményt nem tartalmaz. E tényállásokat a szerző a szakmai törvényekbe utalná. Álláspontjának alátámasztásaként hivatkozik arra, hogy ha a szakmai bűncselekményeket maga a Btk. szabályozza a törvényhozó a kerettényállás kodifikációs technikáját kénytelen alkalmazni, amely problémát vet fel egyrészt a *nullum crimen sine lege* elvének, másrészt a bűnfelelősség elvének vonatkozásában. Kifejti, hogy amennyiben a melléktörvény koncepciója nem kerül elfogadásra, a büntető keretdiszpozíciónak és a keretet kitöltő törvénynek egymásra kell utalni.

---

<sup>426</sup> Wiener A. Imre: A büntető törvénykönyv szerkezete. Büntetőjogi Kodifikáció. 2001/1. 18.o.

Látható, hogy a csődbűncselekmény 2007. évi XXVII. törvénnyel megállapított új tényállása követi e megközelítést, amikor egyértelműen meghivatkozva háttérnormáját, a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvényt.

*A kerettényállások dogmatikai kérdéseivel és problémáival* magam is részletesen foglalkoztam.<sup>427</sup> Konkrét példákon mutattam be a büntető jogszabályok és más jogágak szabályai közötti összhang meglehetősen gyakori hiányát.<sup>428</sup> Ez általában abból adódik, hogy a büntető tényállás mögöttes normáinak, háttérjogszabályainak változását csak igen lassan követi a büntető jogszabály módosítása, még abban az esetben is, ha ez nyilvánvalóan szükséges.<sup>429</sup> A polgári jog, kereskedelmi jog stb. kodifikátorainak, nem különben az igazgatási jellegű jogszabályok megalkotóinak figyelmét úgy tűnik esetenként elkerüli a jogszabályváltozás büntetőjogi kihatása. Arra is találunk azonban példát, hogy a büntető törvény módosítása nincs megfelelően tekintettel a már hatályban lévő más jogágbeli jogszabályokra.

A keretszabályok alkotásakor a törvényhozó a törvényi tényállás valamely elemét úgy írja le, hogy más szabályra utal, vagyis a büntetőjogi felelősség feltételeinek körülírásában a büntetőjogon kívüli normák is részt vesznek. Az új tényállások megalkotása és a meglévők módosítása során lényeges szempont az a garanciális követelmény, hogy a büntetőjogi tényállás elemeit – lehetőség szerint - maga a Btk. határozza meg. A bűncselekmény helyes értékelésének azonban számos esetben szükségszerű előfeltétele a kerettényállást kitöltő mögöttes joganyag, a

---

<sup>427</sup> Gula József: Jogalkotási és jogalkalmazási problémák a gazdasági bűncselekmények körében, különös tekintettel a kerettényállásokra. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények III. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2002. 41-55.o.

<sup>428</sup> Tóth Mihály egyenesen úgy fogalmaz, hogy a nyomasztó számú és még a büntetőjognál is gyorsabban változó háttérnorma és a Btk. viszonyát jellemző helyzet sokszor több mint kaotikus. Tóth Mihály: Adalékok a magyar „gazdasági büntetőjog” fejlődéstörténetéhez. Belügyi Szemle 2000/6. 32.o.

<sup>429</sup> A történeti áttekintés során láttuk például, hogy a Cstv. 1993. évi novellájának a kötelező csődkerést megszüntető rendelkezése nyomán a csődbüntett tényállásában szabályozott objektív büntethetőségi feltétel részben értelmezhetetlenné vált, de a Btk. módosítására csak az 1996. évi LII. törvénnyel került sor.

háttérjogsabályok ismerete. E körben már szerephez jutnak a közvetlenül alkalmazandó európai uniós normák is.

A kerettényállások alkalmazása a gazdasági bűncselekmények körében álláspontunk szerint a jövőben is elkerülhetetlen, azonban kétségtelenül számos büntetőjog-elméleti és gyakorlati-jogalkalmazási problémát is felvet.

A keretdiszpozíciók alkalmazásának szokásos indokolása, hogy az életviszonyok gyors változását nehezen követő merev büntetőjogi szabályok elkerülése érdekében a diszpozíció e típusa nem rögzíti pontosan a tiltott magatartásokat, hanem a büntetőjogi felelősség körülírásával, a más jogágbeli jogsértésre utalással teszi lehetővé a megváltozott körülményekre történő alkalmazását. A kerettényállásokat más jogághoz tartozó különnormák töltik meg tartalommal. Három fő csoportja ismert a bűncselekményeknek, amelyek kodifikálása során a kerettényállást alkalmazzák: a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés, a közlekedési bűncselekmények és bizonyos gazdasági bűncselekmények.<sup>430</sup>

A keretdiszpozíciós szerkesztés alkalmazásának tartalmi indokolásaként olyan állásponttal is találkozhatunk, mely szerint ezzel a büntetőjog kifejezésre juttatja azt a szándékát, hogy a keretbe lépő norma által szabályozott életviszonyokat védelmi tárgynak tekinti.<sup>431</sup>

---

<sup>430</sup> Jogi lexikon. Szerk.: Lamm Vanda-Peschka Vilmos. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 1999. 333.o. A kerettényállások természetesen a Jogi lexikon által kiemelt három fő csoporton túl más bűncselekmények kodifikálása során is alkalmazásra kerülnek.

<sup>431</sup> Enyedi László-Fülöp Ágnes-Meleg Gábor-Radványiné Novotny Olga, Varga Tibor: Közlekedési büntetőjog, HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2001. 56.o.

A célszerűség – mármint a gazdaság változásaira gyorsan reagáló háttérjogszabály módosíthatósága – ugyanakkor a büntető tényállások alkalmazásánál, azok értelmezésénél gyakran okoz jelentős nehézséget.<sup>432</sup>

A keretdiszpozíció sajátosságai tovább pontosíthatóak azzal, hogy azt a más jogágazathoz tartozó jogszabály mellett esetleg jogszabály alapján kiadott hatósági rendelkezések, szakmai szabályok<sup>433</sup> is megtölthetik tartalommal. A megfelelő esetekben alkalmazott keretdiszpozíció pedig kettős előnnyel jár. Mint arra a korábban ismertetett megközelítés már utalt, megkíméli a büntetőjogot attól, hogy a más jogágazatok területén bekövetkező változásokra a maga részéről is minduntalan reagáljon, másrészt a büntetőjogi norma viszonylag rövid megfogalmazását teszi lehetővé.

A kerettényállások körében differenciálhatunk attól függően is, hogy a büntetőjogi norma a más jogágazatbeli jogsértésen túl tartalmaz-e büntetőjogi többletelemet.<sup>434</sup> Az ún. tisztán blankettáris diszpozíciók a bűncselekményt pusztán mint valamely más jogágazatbeli szabály megszegését határozzák meg, alkalmazásuk a büntetőjogban a lehető legszűkebb körre szorítandó.

A keretdiszpozíciók alkalmazása ugyanakkor elvi szinten felveti a diszpozíció garanciális szerepének, a nullum crimen sine lege elvének sérelmét, amennyiben a keretdiszpozíciót tartalommal kitöltő alacsonyabb rendű jogforrás nem marad meg a törvény szabta keretek között.<sup>435</sup>

Másként közelítve a keretdiszpozíciók alkalmazása azzal a veszéllyel jár, hogy túl sok jogalkotó hatalmat ruháznak a közigazgatásra. Emiatt a tiltott cselekményt

---

<sup>432</sup> Horváth Tibor-Kereszty Béla-Maráz Vilmosné-Nagy Ferenc-Vida Mihály: A Magyar Büntetőjog Különös Része. Korona Kiadó. Budapest, 1999. 611.o.

<sup>433</sup> A keretdiszpozíció is tulajdonképpen utaló diszpozíció, csak itt az utalás nem a Btk-n belül egy másik tényállásra, hanem azon kívüli jogszabályra vagy szakmai szabályra történik. Büntetőjog Általános Rész. Szerk.: Wiener A. Imre. KJK KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2002. 36.o.

<sup>434</sup> Ilyen büntetőjogi többletelemként jelenhetnek meg pl. szituációs tényállási elemek (elkövetés módja, helye, eszköze, stb.)

<sup>435</sup> Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános Része. Korona Kiadó. Budapest, 2004. 84.o.

vagy a következményét amennyire lehetséges, a büntetőjognak kell meghatározni.<sup>436</sup>

Az említett aggályok megfogalmazása mellett a többségnek tekinthető álláspont szerint a kerettényállás mint kodifikációs eszköz önmagában nem sérti sem a nullum crimen sine lege, sem a bűnfelelősség elvét, de megfelelő jogalkotást, kodifikációs technikát és jogértelmezést igényel.

Ismert olyan megközelítés, mely a keretszabályokkal szembeni jogtechnikai követelményeket ahhoz képest is differenciálja, hogy a büntető tényállás az elkövetési magatartást vagy az eredményt határozta-e meg. Amennyiben a kerettényállás eredményt tartalmaz, a jogalkotóval szemben támasztott követelmény, hogy az eredményt olyan módon írja le, amely egyrészt alkalmas a jogtárgysérelem kifejezésre juttatására, másrészt kapcsolható hozzá a bűnösségi elv. A tényállásban írt eredménynek olyan specifikus jellemzőkkel kell rendelkeznie, amelyek segítségével a jogtárgysérelem vagy veszélyeztetés a büntetőjogi felelősségre vonáshoz szükséges pontossággal meghatározható. Ha az eredmény e követelményeknek nem felel meg, maga is értékelést, értelmezést igényel (pl.: súlyos hátrány) az alkalmazhatóság szempontjából a tényállás formálissá válik. Az eredménnyel szemben a bűnösségi elvből adódó másik követelmény, hogy csak olyan hátrányozás kerülhet a törvényi tényállásba, amelynek előre látása a bűncselekmény elkövetőjétől elvárható, megkövetelhető, s ennek alapján ahhoz legalább a bűnösség gondatlan formája kapcsolható.

A büntetőjog alapelvei szempontjából jelentőséget tulajdoníthatunk annak is, hogy az eredményozás csupán a kerettényállás alapján vagy egyébként is büntetendő lenne-e. Előbbi esetben a kerettényállás nem specializálja a felelősséget (nem veszi ki az általános eredménytényállás alól), hanem önálló büntetőjogi felelősséget konstituál.

---

<sup>436</sup> A.I.D.P. Actes du XIII<sup>ème</sup> Congrès International de Droit Pénal. Le Caire, L'Association Egyptienne de Droit Criminel 262. p. Idézi: Wiener A. Imre: Kerettényállások és büntetőjogi garanciák in: Emlékkönyv Dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára. Szeged, 1992. 622.o.

A formális bűncselekményeknél a háttérjogszabályok szintén az elkövetési magatartás meghatározásában vesznek részt, de jelentőségük sokkal nagyobb, mivel büntetőjogi felelősséget konstituáló módon épülnek be a büntető jogszabályba.

E gondolatsor konklúziója, hogy a formális – vagy az általánosan fogalmazott eredmény miatt formálissá „vált” – kerettényállások kodifikációja esetén a keretet kitöltő szabályok megalkotása során kell biztosítani a büntetőjogi alapelvek érvényesítését, annak érdekében, hogy kétségtelenül megállapíthatók legyenek azok a szabályok, amelyek kitöltik a büntetőjogi kereteket.<sup>437</sup>

A büntetőjogi keretdiszpozíció és a keretet kitöltő jogszabályi rendelkezések egymáshoz való viszonya szempontjából is tanulságos a *Legfelsőbb Bíróság* 1999-ben hozott, az időbeli hatályra vonatkozó *büntető jogegységi határozata*.<sup>438</sup>

A jogegységi határozat szerint, ha a Btk. Különös Részének valamely rendelkezése ún. keretdiszpozíció, és az annak keretét kitöltő jogszabályi rendelkezésekben a bűncselekmény elkövetése után olyan mérvű változás következik be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti, e változás – a meghatározott időre szóló jogszabályok kivételével – a Btk. 2.§-ának második mondatára figyelemmel az elbíráláskor hatályban lévő büntetőjogi szabályozás visszaható hatályú alkalmazását alapozza meg.

A határozat kapcsán érdemes röviden utalni a magyar büntetőjog-történeti előzményekre. A Csemegi-kódex 2.§-a szerint: ha a cselekmény elkövetésétől az ítélet hozásáig terjedő időben különböző törvények, gyakorlat vagy szabályok léptek hatályba, ezek közül a legenyhébb alkalmazandó. A Curia gyakorlata

---

<sup>437</sup> Wiener A. Imre: Kerettényállások és büntetőjogi garanciák in: Emlékkönyv Dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára. Szeged, 1992. 615-629.o

<sup>438</sup> 1/1999. Büntető jogegységi határozat. A Btk. 2. §-ának visszaható hatályú alkalmazása, ha a Btk. Különös Részének valamely keretkitöltő jogszabályi rendelkezésében a bűncselekmény elkövetése után változás következik be.



azonban a keretkitöltő jogszabályok megváltozása esetén a visszaható hatályt kizárta, ez a felelősség alól nem mentesített.<sup>439</sup>

Az 1961. évi V. törvény rendelkezései az elbíráláskor hatályos új törvény alkalmazhatóságára nézve lényegileg azonosak voltak a hatályos Btk. szabályozásával.

A Btk. miniszteri indokolása azt rögzítette, hogy a keretrendelkezéseket kitöltő jogszabályok nem büntető jogszabályok, ezért ezek változására a 2. § általában nem vonatkozik. Kivételesen azonban ez a változás is figyelembe vehető, ha általa a büntetőjogi védelem megszűnik.

A jogegységi határozat megszületését indokolták a Btk. 2.§-a visszaható hatályra vonatkozó rendelkezésének értelmezésével kapcsolatban kialakult – és a bírói gyakorlatban is megjelenő – eltérő álláspontok. Az egyik álláspont szerint a keretrendelkezéseket kitöltő jogszabályok esetében a visszaható hatály kérdése fel sem merülhet, mivel azok nem büntető jogszabályok, a Btk. 2. §-a pedig kizárólag a büntető törvény tekintetében teszi lehetővé az elbírálás idején hatályban lévő büntető törvény alkalmazását.

A Legfelsőbb Bíróság által is osztott másik álláspont alapján, ha a keretrendelkezéseket kitöltő jogszabályok tartalma úgy változik, hogy ezzel a büntetőjogi védelem terjedelme módosul de nem szűnik meg, a 2.§ rendelkezései általában nem vonatkoznak rájuk, és a tartalmi változás rendszerint nem érinti a büntetőjogi felelősséget.

Egyet kell értenünk tehát azzal a véleménnyel, mely szerint a jogegységi határozatban megjelenő álláspont a büntető rendelkezést kitöltő normát a törvényi

---

<sup>439</sup> A jogirodalomban megjelenő ellentétes álláspontra lásd. Angyal Pál: A Magyar Büntetőjog Kézikönyve 18. kötet Árdragító visszaélések. Széchenyi Irodalmi és Művészeti Rt. Budapest, 1941. 106. o. „Részemről nem osztom a Curia nézetét, mert a tilalom, azaz a forgalomkorlátozás megszüntetésével a jogszabály elvonja a védelmet az illető jogtárgytól, mikor is tulajdonképpen büntetőjogszabály-változásról van szó, így a büntetendőséget kizáró szabály alkalmazandó.”

tényállásban való megjelenése ellenére természetében nem teszi azonosná a büntetőjogi normával.<sup>440</sup>

A jogegységi határozat alapján más a helyzet akkor, ha a keretkitöltő rendelkezésekben olyan mérvű változás következik be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti. Ez már a büntető törvény megváltozásának tekintendő. Ezeknek a jogszabályoknak a rendelkezései ugyanis a keretrendelkezésként meghatározott törvényi tényállás egyes elemeit konkretizálják, gyakorlatilag tehát az elkövetéskori és elbíráláskori jogi szabályozás a keretkitöltő rendelkezéssel együtt, teljes egészében vetendő össze. Amennyiben pedig ezen összevetés eredményeként az állapítható meg, hogy a keretkitöltő rendelkezésekben olyan mértékű változás következett be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az eddigi büntetőjogi védelmet megszüntette, ez már – a meghatározott időre szóló jogszabályok kivételével – a Btk. 2. §-ának alkalmazása szempontjából a büntető törvény megváltozásának tekintendő.<sup>441</sup>

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a keretdiszpozíciót tartalommal kitöltő jogi normákkal szemben a büntetőjogi normával azonos elvárások érvényesülnek. A keretet kitöltő jogszabálynak tartalmilag, szerkesztésében, fogalomrendszerében meg kell felelnie a büntető törvény rendelkezéseivel szemben támasztott követelményeknek.

---

<sup>440</sup> Enyedi László-Fülöp Ágnes-Meleg Gábor-Radványiné Novotny Olga-Varga Tibor: Közlekedési büntetőjog. HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2001. 60.o.

<sup>441</sup> Ismert olyan álláspont, mely szerint a jogegységi határozattal egyező következtetésre juthatunk a probléma más irányú megközelítésével is. E megközelítésben a visszaható hatály érvényesülése vagy annak hiánya nem a keretbe lépő norma büntetőjogi természetével, vagy annak hiányával áll összefüggésben, hanem a tényleges büntetőjogi védelem körének az érintettségével. Az igazgatási norma tartalmának mindazok a megváltozásai, amelyek annak tartalmát csak módosítják, a büntetőjogi védelem körét ténylegesen nem érintik. Ha az államigazgatási norma olyan módon változik, hogy az adott életviszony szabályozásából kivonul, tehát a korábban rendezett életviszonyt már nem kívánja befolyásolni, ennek az életviszonynak a támogatása vonatkozásában a büntetőjogi védelem adott formája is feleslegessé vált. Lásd erről részletesebben Enyedi László-Fülöp Ágnes-Meleg Gábor-Radványiné Novotny Olga-Varga Tibor: Közlekedési büntetőjog. HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2001. 61.o.

Figyelemmel arra, hogy a kerettényállást kitöltő rendelkezések a büntetőjogi keretdiszpozíció egyes elemeit konkretizálják, jellemzően az elkövetési magatartás meghatározásában játszanak szerepet, a büntetőjogi felelősség szempontjából – különösen az immateriális delictumok, a tisztán blankettáris diszpozíciók esetében - alapvető jelentőségűek.

A büntetőjogi kerettényállások, és az azokat tartalommal kitöltő jogszabályok vonatkozásában különös hangsúlyt kell, hogy kapjon a nullum crimen sine lege certa elvének érvényesítése. A jogalkotónak a büntetendő magatartások körét pontosan, határozottan, egzaktan kell leírnia oly módon, hogy az értelmezés segítségével az pontosan érthető és alkalmazható, az egyes normacímzettek számára megismerhető legyen. E szempontból is alapkövetelmény, hogy a büntető törvényből világosan meg lehessen állapítani a védett jogtárgyat, vagyis a norma védelmi célját, azt, hogy a törvényhozó milyen értéket kíván a büntető törvénnyel védelemben részesíteni.

A jogalkalmazás szempontjából ugyanakkor rendkívül fontos a keretet kitöltő rendelkezések relatíve stabil volta, ami a jog érvényesülésének, a jogkövető magatartásnak egyik alapvető feltétele.<sup>442</sup>

Mindent egybevetve *a magam részéről a csődbűncselekmények büntető kódexben történő szabályozását tartom követendőnek.* A kerettényállásos kodifikációs technikából adódó problémák a fent vázolt követelmények betartása esetén kiküszöbölhetőek. A büntető törvény egységességét megőrzendő értéknek tartom. A bűncselekmények együtt tartását a büntetőjog Általános Részével, a büntetőjog fogalomrendszerével számos garanciális szempont is indokolja, így a büntetőjog megismerhetősége, végső soron a jogbiztonság.

---

<sup>442</sup> Enyedi László-Fülöp Ágnes-Meleg Gábor-Radványiné Novotny Olga-Varga Tibor: Közlekedési büntetőjog. HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2001. 55-57.o.

## VIII.2. A csődbűncselekmények a büntető kódex rendszerében

A következő kérdés, amelyre választ kell adnunk, hogy a büntető kódex rendszerében hol helyezzük el a csődbűncselekményeket, mely kérdés szorosan összefügg a Btk. szerkezeti tagolásával.

Mint láttuk az *1878. évi V. törvénycikk* a Különös Részt negyvenkét fejezetre osztva tárgyalta, ezeken belül címekre felosztást nem tartalmazott. A Csemegikódex XXXV. fejezete értékelte a csalárd és vétkes bukást, majd a hitelsértésről szóló törvény 1932-ben a hitelezőket károsító cselekményekre változtatta a fejezet címét, s egyúttal újrászabályozta az e körbe tartozó delictumokat. Az *1961. évi Btk.* Különös Része kilenc fejezetből állt, a törvény XIII. fejezetébe foglalta a népgazdaság elleni büntetteket, mely fejezeten belül négy címet különített el. Az *1978. évi IV. törvény* a Btk. Különös Részét tizenegy fejezetre osztja, a csődbűncselekmények a gazdasági bűncselekményeket szabályozó XVII. fejezet I. Címében találhatóak. A gazdálkodási kötelességeket és a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények (XVII. fejezet I. Cím) cím alatt jelenleg huszonnégy delictumot találunk, meglehetősen eklektikus elrendezésben, s a bűncselekmények jogi és elkövetési tárgya, magatartása is igen eltérő. A XVII. fejezet további címei: A pénz- és bélyeghamisítás (II. Cím), A pénzügyi bűncselekmények (III. Cím) és a Vegyes rendelkezések (IV. Cím). A büntetőjogi szakirodalomban a védett jogtárgyak differenciáltabb értékelésével a *gazdasági bűncselekmények* eltérő csoportosításai alakultak ki.<sup>443</sup> A magam részéről az alábbi kategóriák elkülönítését látom indokoltnak:

- a hitelezők védelmére hivatott, a hitelnyújtás biztonságát szolgáló tényállások

---

<sup>443</sup> Ismert olyan álláspont, mely a környezetvédelmi bűncselekményeket a gazdasági delictumok körében kívánja elhelyezni, és van olyan nézet is, mely szerint az alkalmazottak sérelmére elkövetett bűncselekmények is önálló kategóriát képezhetnének. Anne Alvesalo-Ahti Laitinen: Perspectives on Economic Crime. University of Turku, 1994. 73.o.

- pl.: csődbűncselekmény (290.§)
- a piac egyéb szereplőit, elsősorban a fogyasztók és a versenytársak érdekeit, a tisztességes versenyt sértő bűncselekmények
  - pl.: áru hamis megjelölése (296.§), a fogyasztó megtévesztése (296/A.§)
- a gazdálkodó szervezetek tagjait (és hitelezőit) sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények
  - pl.: gazdálkodó szervezet vezető állású személyének visszaélése (298/A.§), saját tőke csorbítása (298/B.§)
- üzleti, banki (pénzintézeti) és tőzsdei érdekeket sértő bűncselekmények
  - pl.: gazdasági titok megsértése (300.§), pénzmosás (303.§)
- a pénzforgalom és a pénzkímélő eszközök forgalmának biztonságát sértő bűncselekmények
  - pl.: pénzhamisítás (304.§), hamis pénz kiadása (306.§)
- az államháztartás alrendszerének bevételeit, a feladatok finanszírozhatóságát szolgáló tényállások
  - pl.: adócsalás (310.§), munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás (310/A.§)
- az állami tevékenységgel, az állam gazdasági szerepvállalásával összefüggő egyéb bűncselekmények
  - pl.: jogosulatlan gazdasági előny megszerzése (288.§), engedély nélküli külkereskedelmi tevékenység (298.§).

Természetesen a csoportosítás csak az elsődleges, jellemző jogi tárgyakra lehet figyelemmel. Egyes tényállásoknak ún. *többes (komplex) jogi tárgya* van. A számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény (300/C.§) például jellemzően a vagyoni viszonyokat is sérti.

Említést érdemel továbbá az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése (314.§), mely tényállást a 2001. évi CXXI. törvény iktatott a Btk-ba,

és sajátos jellegére figyelemmel a vegyes rendelkezések megnevezésű IV. címben helyezte azt el.

*Nemzetközi összehasonlításban* azt láthatjuk, hogy a csődbűncselekmények rendszerbeli elhelyezése rendkívül eltérő. Ahogy azt már bemutattuk, *Angliában* nem a büntető kódex, hanem a fizetéseképtelenségi törvény és egyéb szaknormák tartalmazzák a kapcsolódó bűncselekményeket is. (Jóllehet erősödik az a nézet, amely hosszabb távon a bűncselekmények büntető kódexben történő elhelyezését látja indokoltnak.) A fizetéseképtelenségi törvény külön fejezetben szabályozza a gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez kapcsolódó delictumokat (*Offences in relation to company insolvency*) és az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekményeket (*Offences in respect of bankruptcy of individuals*). A *német Btk.* Különös Része fejezetekre tagolódik, egyes fejezetek további címekre bomlanak, míg másoknál ilyen tagozódás nem érvényesül. A gazdasági bűncselekmények önálló fejezetet nem képeznek, hanem az ilyen típusú delictumokat több fejezetben, illetve részben külön törvényekben lelhetjük fel. A fizetéseképtelenségi bűncselekmények rendszere (csődbűncselekmény, a csődbűncselekmény súlyosabb esete, számviteli kötelezettség megsértése, hitelező jogtalan előnyben részesítése, adós jogtalan előnyben részesítése) a büntető kódexben külön fejezetet képez (XXIV. fejezet). Az *osztrák Btk.* a bűncselekményeket huszonöt fejezetben tárgyalja, valamennyi bűncselekmény nevesítve van. Az *osztrák Btk.* sem különíti el a gazdasági bűncselekmények kategóriáját, s az e körbe tartozó magatartások elsősorban a Btk. különböző fejezeteiben, kisebb részben külön törvényben találhatóak. A hitelezők védelmét szolgáló tényállások körébe sorolható a csalárd bukás, a hitelező megkárosítása, a hitelező előnyben részesítése, a hitelezői érdekek gondatlan károsítása (vétkes bukás), a visszaélés felügyeleti, egyezségi vagy csődeljárás során, végrehajtás megghiúsítása, végrehajtás megghiúsítása más személy javára. Az *Oroszországi Föderáció Büntető Törvénykönyvében* a gazdasági bűncselekmények önálló

fejezetben vannak elhelyezve, belső tagolás azonban nem érvényesül. A csődbűncselekmények körébe tartozik a jogellenes cselekmények csőd esetén, a szándékos csőd és a hamis csőd. A *svéd Btk.* a Különös Részt fejezetekre tagolja, a fejezeteken belül azonban az egyes szakaszok, bűncselekmények önálló megnevezést nem kapnak. A törvény 11. fejezete rendelkezik a *hitelezők elleni bűncselekményekről*. A *lengyel büntető kódex* Különös Része szintén fejezetekre tagolódik, azon belül a bűncselekmények önálló megnevezést nem kapnak. A csődbűncselekményeket a XXXVI. fejezetben a gazdálkodás rendje elleni bűncselekmények között lelhetjük fel. A *szlovén Btk.* külön fejezetben (Huszonnegyedik fejezet) tartalmazza a gazdaság elleni bűncselekményeket. Az egyes delictumokat megnevezéssel látja el, de a fejezetet címekre nem tagolja. A csődbűncselekmények körébe tartozik a hamis csőd, a csőd okozása rossz gazdálkodás révén, a hitelezők kijátszása.

Új büntető törvénykönyvünk előkészítése során felmerült az a *javaslat*, hogy osztrák mintára a Különös Részt a védett jogtárgyak szűkebb körére alapítva tagolnák fejezetekre, így a fejezetek száma a jelenleginél jóval több lenne, a fejezeteket azonban további címekre már nem bontanák. Az egyes bűncselekményeket azonban továbbra is külön nevesítenék. Ennek a megoldásnak valóban vannak hagyományai a magyar büntetőjogban is, hiszen a Csemegi-kódex is ilyen tagoltságú volt, eltekintve a vagyon elleni bűncselekményektől, amelyeknél viszont a túltagoltság volt megfigyelhető. E javaslat szerint a fejezetek további címekre tagolása a fejezetek áttekinthetőségét csökkenti. A javaslat a gazdasági bűncselekmények rendszerét átalakítva, e delictumokat *hat fejezetben* tárgyalná. E fejezetcsoporton belül az első fejezetet azok a bűncselekmények alkotnák, amelyek nemcsak a nemzeti gazdaságokat, hanem a nemzetközi gazdasági életet, annak tisztaságát is támadják (pl. pénzmosás). A következő fejezetben kerülnének elhelyezésre a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények, de a hatályos Btk. XVII. Fejezet I. Címéhez

képeket lényegesen kevesebb tényállás (pl.: számvitel rendjének megsértése, gazdasági adatszolgáltatás elmulasztása). A harmadik gazdasági fejezet az üzleti tisztességet, illetőleg a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekményeket tárgyalná, amely magában foglalná a gazdasági életben elvárt bizalom elleni, a fogyasztó és a versenytárs érdekeit sértő bűncselekményeket. Egyebek mellett e fejezetben kerülnének elhelyezésre a csődbűncselekmények.

*A magam részéről úgy ítélem meg, hogy az e fejezetbe foglalandó cselekmények köre még mindig túl tág, a jogi tárgyak eltérőek, a korábban általam jelzett rendszernek megfelelően további tagolást látok indokoltnak.*

A javaslat szerint önálló fejezetet kapnának még a pénzügyi bűncselekmények. A fejezet tartalma azonban eltérne a jelenlegitől, a pénzhamisítási cselekményeket, a bélyeghamisítást és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel kapcsolatos delictumokat sorolnák e körbe. A következő fejezetbe az állami költségvetést, a költségvetés valamely alrendszerét sértő bűncselekményeket helyeznék el, ide értve az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértését is. Végül önálló fejezet tartalmazná a számítástechnikai bűncselekményeket.<sup>444</sup>

*Tóth Mihály* egyetértve a Különös Rész fejezetekre történő tagolásának fenntartásával, úgy foglal állást, hogy a gazdasági bűncselekmények önálló fejezetbe sorolása fenntartandó. Kétségtelen ugyan, hogy e delictumok tekintélyes része több jogtárgyat sért, de a jellemző jogtárgy-sérelemből kiindulva, ha a közös vonások jellemzőbbek az eltérő sajátosságoknál, az önálló fejezetbe sorolás megoldható. Indokoltnak látja azonban, különösen a hatályos Btk. gazdálkodási köteleességeket és gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények megnevezésű első címébe foglalt delictumok több alcímben történő szabályozását (pl.: fogyasztói és

---

<sup>444</sup> Kiss Zsigmond-Soós László: Az új Büntető Törvénykönyv Különös Részének szerkezeti felépítése. Büntetőjogi Kodifikáció 2002/3. 18-23.o.



versenyhátrányos érdekeket védő bűncselekmények, a hitelezők érdekeit védő bűncselekmények stb.).<sup>445</sup>

*A magam részéről – mint az már a korábban írtakból is kitűnt - a csődbűncselekmények, illetve a hitelezőket károsító bűncselekmények<sup>446</sup> elhelyezését a gazdasági bűncselekményekre vonatkozó fejezet önálló címében, avagy címekre tagolás hiányában, önálló fejezetben látom célszerűnek. E megközelítésnek vannak történelmi gyökerei hazánkban, a Csemegi-kódex e bűncselekményi kört önálló fejezetben szabályozta (csalárd és vétkes bukás, majd a hitelezőket károsító cselekmények). A törvény áttekinthetősége, a védett jogtárgy szerinti kellő differenciálás is ezt a megoldást támasztja alá.*

### **VIII.3. A csődbűncselekmények körének meghatározása**

Lényeges kérdés a csődbűncselekmények körének meghatározása az új büntető kódexben.

A magyar büntetőjogban a *Csemegi-kódex* a csalárd bukás büntettét és a vétkes bukás vétségét rendelte büntetni. A csalárd bukás lényege a törvényben meghatározott cselekményeknek a hitelezők megkárosítására irányuló célzattal történő elkövetése, mely magatartások a hitelezők követelési jogát sértik vagy veszélyeztetik. A vétkes bukás a hitelezők megkárosítására irányuló célzat hiányában volt megállapítható, szándékosan és gondatlanul egyaránt elkövethető volt. A hitelező jogtalan előnyben részesítése a csalárd bukás büntettének keretében kerülhetett értékelésre. Adminisztratív jellegű kötelezettségek megszegése a bűncselekmények megállapításához szintén alapul szolgálhatott.

---

<sup>445</sup> Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. I. rész. 32.o.

<sup>446</sup> A hitelezők érdekeit közvetlenül vagy közvetve sértő bűncselekmények lehetséges körére nézve lásd például: Kereszty Béla: Az új társasági törvény a hitelezők érdekeinek védelmében. in: Tanulmányok Dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára. Acta Universitatis Szegediensis. Szeged, 2000. 334.o.

Az 1881. évi csődtörvényünk büntetendővé nyilvánította a koholt követelés bejelentését, melynek megállapításához előnszerzési célzatra volt szükség. Szintén a csődtörvényben jelent meg a hitelezők megvesztegetésének vétsége, amely az aktív és passzív vesztegetést egyaránt büntette. Aktív vesztegetés valósult meg, ha a hitelezőnek vagy beleegyezésével hozzátartozójának előnyt adtak vagy ígértek abból a célból, hogy szavazatával bizonyos határozat hozatalához hozzájáruljon. A passzív vesztegetés az adott vagy ígért előny elfogadásával valósult meg. Az 1916. évi V. törvénycikk újraszabályozta a hitelezők megvesztegetésének vétségét, és a koholt követelés bejelentésének vétségét. További csődhöz kapcsolódó bűncselekményként értékelte a csődeljárásban és a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárásban elkövetett hűtlen kezelést. Az 1932. évi IX. törvénycikk a szétszórt rendelkezések hatályon kívül helyezése mellett a Btk. XXXV. fejezetében egységes rendszerbe foglalta a hitelezőket károsító cselekményeket. Ezek a hitelsértés büntette, a hitelsértés vétsége, a hitelező által elkövetett passzív vesztegetés, a koholt követelés érvényesítése, és az adós vagyonának kezelésével megbízottak visszaélései voltak. A hitelsértés büntette valósult meg, ha az adós a kielégítési alapul szolgáló vagyonát a valóságban vagy színlegesen jogtalanul csökkentette, vagy hitelezője részére hozzáférhetetlenné tette, és ezzel egy vagy több hitelezőjének kielégítését szándékosan meghiúsította vagy csorbította. A hitelsértés vétsége esetén az adós egy vagy több hitelezőjének kielégítését gondatlanságból hiúsítja meg, vagy csorbítja azzal, hogy nyilvánvaló pazarlása vagy nagymértékben hanyag, vagy nagymértékben könnyelmű üzletvitele, illetőleg gazdálkodása következtében fizetéképtelenné vált. Az elhatárolás elsődleges ismérve a tényállásszerű eredmény gondatlan okozása. A hitelező megvesztegetése körében a Hs. már csak a passzív vesztegetést kriminalizálta.

*E rövid jogtörténeti áttekintésből is jól látható, hogy régi büntetőjogunk a csődbűncselekményeknek a mainál lényegesen differenciáltabb rendszerét szabályozta.*

Az angol fizetéseképtelenségi törvény a csődbűncselekmények összetett rendszerét tartalmazza. A gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez és likvidációjához kapcsolódó delictumok körébe tartozhat a fizetőképességre vonatkozó hamis nyilatkozat, a felszámolással fenyegető helyzetben elkövetett csalás (mely adminisztratív jellegű kötelezettség megszegésével is megvalósul), a hitelezőket megtévesztő tranzakciók, a kötelezettségek elmulasztása a felszámolás során (mely bizonyos szempontból hasonló a korábbi adminisztratív csődbüntetünköz), a társaság könyveinek meghamisítása, a társaság ügyeire vonatkozó érdemben hiányos nyilatkozat, a hitelezők megtévesztése (tipikusan egyezséghez hozzájárulás végett), a cégnév újrafelhasználása.

Az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekmények (bankruptcy offences) számos hasonlóságot mutatnak az imént felsorolt delictumokhoz, de néhány speciális bűncselekmény is megfogalmazást nyert, mint például a hitelből szerzett vagyon csalárd kezelése, hitelfelvétel egy nem mentesített bankrupt által; engedély nélküli üzleti tevékenység stb.

A német büntető kódexben a csődbűncselekmények körébe tartozik maga a hamis csőd vagy csődbűncselekmény (283.§). A bűncselekmény egyes fordulatai itt is adminisztratív kötelezettségek megszegését értékelik. A tényállás bizonyos megszorításokkal a bűncselekmény gondatlan alakzatát is értékeli. A számviteli kötelezettség megsértését – mely az egységes fizetéseképtelenségi eljáráson kívül is megvalósítható – a Btk. szintén e körben helyezi el. Önálló tényállás a csődbűncselekmény privilegizált esetének tekintett hitelező jogtalan előnyben részesítése. A csődbűncselekmények között találjuk még az adós előnyben részesítését, mely tényállás egyes fedezetelvonó cselekmények esetén olyan

kívülálló személy büntetendőségéről rendelkezik, aki önállóan uralja a cselekményt.

Az *osztrák Btk.* szintén a csődbűncselekmények differenciáltabb kimunkálásával tűnik ki. A csalárd bukás (156.§) mellett szabályozza a hitelezők megkárosítását, mely a csalárd bukástól alapvetően abban tér el, hogy az adós vagyonát annak beleegyezése nélkül kívülálló vonja el. Önálló tényállás a hitelező előnyben részesítése, melyért a hitelező a magyar felfogástól eltérően részesként sem büntethető. A hatályos magyar büntetőjogban nem ismert további csődbűncselekmény a hitelezői érdekek gondatlan károsítása. Az StGB 160. §-a további csődbűncselekményeket foglal össze. Megjelenik benne a régi magyar büntetőjogból ismert koholt követelés érvényesítése, a szavazati jog eladása vagy vásárlása, a hitelező megvesztegetése, sőt a fizetéseképtelenségi szakértő megvesztegetése is. E körbe tartozik még a végrehajtás megghiúsítása és végrehajtás megghiúsítása más személy javára.

A *cseh Btk.*-ban fizetéseképtelenséggel kapcsolatos bűncselekménynek tekinthető a kötelezettségek megszegése csőd vagy egyezségi eljárásban, a hitelezők megkárosítása, a hitelező előnyben részesítése, a csőd vagy egyezségi eljárásban elkövetett visszaélések és az eladósodás. Kiemelhető, hogy a hitelezők megkárosítása saját, illetve idegen hitelező vonatkozásában is elkövethető; a csőd, illetve egyezségi eljárásban elkövetett visszaélések pedig tartalmilag részben a hitelezők szavazati jogához kapcsolódó aktív és passzív vesztegetést, részben pedig a fizetéseképtelenségi szakértők és a hitelezői választmány tagjai által elkövetett vesztegetést takarnak. Az eladósodás gondatlan elkövetés esetén is büntetendő.<sup>447</sup>

---

<sup>447</sup> Löff, Michaela: Insolvenzstrafrecht der Tschechischen Republik. *Wirtschaft und Recht in Osteuropa* 10/2002. 300-305.o.

A *svéd Btk.* hitelezők elleni bűncselekményei közül sajátos jellege folytán kiemelés érdemel a hitelezők gondatlan mellőzése, mely megállapítható, ha valaki fizetéképtelen lévén vagy a fizetéképtelenné válás nyilvánvaló veszélyének kitéve továbbra is működtet egy vállalatot, ezáltal jelentős eszközöket használva fel a vállalat részére megfelelő előny nyújtása nélkül, vagy aki költekező, illetve tékozló életmódot folytat, kockázatos vállalkozásba fog, meggondolatlanul terhes kötelezettséget vállal, vagy hasonló magatartást tanúsít, és ezáltal szándékosan vagy súlyosan gondatlanul lényegesen rontja gazdasági helyzetét. Ugyanezt a rendelkezést kell alkalmazni akkor is, ha az elkövető nem ismerte fel, de alapos oka volt feltételezni, hogy fizetéképtelen, vagy ki van téve a fizetéképtelenné válás nyilvánvaló veszélyének. A hitelező jogtalan előnyben részesítése körébe tartozik a törvény külön rendelkezése folytán, ha az adós a hitelezőnek, egyezség előmozdítása céljából, titokban fizetést vagy más előnyt nyújt, vagy ígér.

A *lengyel Btk.* a gazdálkodás rendje elleni bűncselekmények körében büntetendőnek nyilvánítja azt, ha valaki több hitelezőnek tartozik, és hitelezőinek kielégítését oly módon hiúsítja meg vagy csökkenti, hogy a jogszabályi rendelkezések megtartásával új gazdasági egységet hoz létre, és vagyontárgyait erre átruházza. Szintén bűncselekményt képez, ha valaki több hitelezőnek tartozik, és saját csődjét vagy fizetéképtelenségét könnyelműsége folytán idézi elő, különösen azáltal, hogy vagyontárgyait eltékozolja, további adósságokat vállal vagy olyan ügyleteket köt, melyek nyilvánvalóan ellentétesek az okszerű gazdálkodási döntésekkel. A hitelező megvesztegetését a büntető kódex szintén büntetni rendeli, az aktív és passzív vesztegetést egyaránt.

Magyarországon a fizetéképtelenségi törvényt előkészítő Kodifikációs Munkacsoport Büntetőjogi Albizottsága úgy foglalt állást, hogy a csődbűncselekmények ismert rendszerét érdemben nem indokolt változtatni.

*Nézetem szerint azonban mind a magyar jogtörténeti előzmények, mind a külföldi büntető kódexek áttekintése, és saját gyakorlati tapasztalataim alapján is érdemes újragondolnunk a csődbűncselekmények körének szabályozását.*

Az angol, a német és az osztrák szabályozás áttekintése során több helyen utaltam arra, hogy a magyar büntetőjog egyes cselekményekkel szemben jelenleg nem nyújt megfelelő védelmet, ezért indokolt lehet ennek kialakítása. Ehelyütt kiemelem a koholt követelés érvényesítése és a hitelező megvesztegetése büntetőjogunkba történő beiktatásának megfontolását. Bár magam a gazdasági bűncselekmények körében (is) inkább a dekriminalizációt látom indokoltnak (pl.: gazdasági adatszolgáltatás elmulasztása), mégis a csődbűncselekmények körében egyes cselekmények kriminalizására teszek javaslatot.

A valótlan követelés érvényesítése a hitelezők, esetleg az adós vagyoni érdekeit is súlyosan sértheti. Az ilyen követelést érvényesítő, amennyiben az adóssal szándékegységben cselekedett és az adós a követelést ez alapján elismeri, csődbűncselekmény részeseként vonható felelősségre, ennek hiányában azonban e bűncselekmény kerülhetne megállapításra. A hitelező megvesztegetése beiktatását indokolja az is, hogy a gazdasági vesztegetés hatályos tényállásai a büntetőjogi üldözést igénylő magatartások egy részét jelenleg nem képesek lefedni. Kérdéses lehet, hogy az aktív és passzív vesztegetést egyaránt büntesse-e a törvény, vagy célszerűségi szempontból valamelyik pólust büntetlenül hagyja. Álláspontom szerint a Btk. egyéb szabályaival összhangban – nem vitatva az eltérő álláspont bizonyos gyakorlati előnyeit – az aktív és passzív vesztegetést egyaránt indokolt büntetés alá vonni. A hitelezők szavazatának jogosulatlan előny nyújtásával történő befolyásolása, másrészt a hitelezőknek az az eljárása, hogy szavazati jogukat jogosulatlan előny szerzésére használják fel, egyaránt kriminalizációt igényel.

#### **VIII.4. A fizetéképtelenségi eljárás és a fizetéképtelenségi bűncselekmény kapcsolata**

Alapvető kérdésnek tartom, hogy a csődbűncselekmények büntethetőségét a csőd, illetve felszámolási eljáráshoz kötjük-e, vagy azoktól függetlenné tesszük.

Hatályos büntető kódexünk 290.§ (6) bekezdése objektív büntethetőségi feltételként határozza meg a csődeljárás megindítását, a felszámolás elrendelését, illetve ha a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg.

Valójában bizonyos esetekben az állam ezzel lemond olyan magatartások üldözéséről, amelyek önmagukban véve büntetést érdemelnének, azért, hogy a meggyengült vállalkozásokat e feltételek bekövetkezése előtt ne tegye ki a büntetőeljárással együtt járó egzisztenciális fenyegetésnek.

A *Csemegi-kódex* kiindulópontja az volt, hogy büntetendő az adós, aki fizetéképtelen lett és vagyonára csőd nyitattott, ha bizonyos, a hitelezők érdekeit sértő vagy veszélyeztető cselekményeket követett el. Sem a fizetéképtelenség vagy csőd, sem az elkövetett visszaélések izoláltan nem alapozták meg a bűnösséget, csupán ezek meghatározott kapcsolata. A csődneyítés volt az a körülmény, melynek folytán a potenciálisan bűnös cselekmény realiter is büntetendővé vált. Már a *Csemegi-kódex* indokolása utalt arra, hogy a törvény nem terjed ki azon terület egészére, melyet átfognia szükséges lenne, nevezetesen azon személyekre, akikkel szemben csődneyítés nem történt, de fizetéseiket megszüntették, és egyébként a tényállásba illeszkedő magatartásokat követtek el annak érdekében, hogy hitelezőiket a követeléseikből való leengedésre kényszerítsék, vagy azokat egész követelésükre nézve csalárdul megkárosítsák.

Úgy vélték azonban, hogy a büntető törvény a csődjogtól e körben teljesen nem szakadhat el.

Ezen a szemléleten alapvetően változtatott a hitelsértésről szóló *1932. évi IX. törvénycikk*, melynek 6.§-a úgy rendelkezett, hogy a törvény alkalmazása szempontjából közömbös, hogy az adós ellen csődöt, csődön kívüli kényszeregyezséget vagy kényszerfelszámolást elrendeltek-e vagy sem. Úgy látták ugyanis, hogy a gyakorlatban nem vált be az a szabályozás, mely a csalárd és vétkes bukás büntetőségét a csődnyitáshoz kötötte. Érdemes azért rámutatnunk arra, hogy a hitelsértés büntette és vétsége megállapíthatósága valóban nem kapcsolódott a továbbiakban a likvidációs eljárás mozzanataihoz, a törvény által szabályozott hitelező által elkövetett passzív vesztegetés, illetve a koholt követelés érvényesítése azonban igen.

A csődbüntettnek büntetőjogunkba az *1992. évi XIII. törvénnyel* történt beiktatásakor a jogalkotó ismét arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bűncselekmény megállapíthatósága a csőd, illetve felszámolási eljáráshoz kapcsolandó. Ebben nyilvánvalóan szerepe volt a Cstv. röviddel ezt megelőző kodifikációjának is. Mint láttuk objektív büntetőségi feltételként került meghatározásra a csődeljárás vagy a felszámolási eljárás megindítása, illetve a büntetőséget megalapozhatta, ha a csődeljárás azért nem volt megindítható, mert az adós a csőd kötelező bejelentését elmulasztotta, vagy a felszámolási eljárás a kötelező kérés elmulasztása miatt maradt el. Az *1996. évi LII. törvény*, tekintettel arra, hogy az adós csődjelentési kötelezettsége a Cstv-ben már 1993-ban megszűnt, az objektív büntetőségi feltétel erre vonatkozó fordulatát hatályon kívül helyezte. A *2007. évi XXVII. törvény* a felszámolási eljárás tekintetében a büntetőségi feltételeként már nem annak megindítását - a kérelem bírósághoz érkezését – tekinti büntetőségi feltételnek, hanem a felszámolás elrendelését, abból kiindulva, hogy az alaptalan felszámolási kérelem ne lehessen kihatással a büntetőségre. Az utóbbi jogszabály pontosította



továbbá az objektív büntethetőségi feltétel utolsó fordulatát akként, hogy a büntethetőség feltétele lehet, ha a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg. A törvénynek a felszámolási eljárás kötelező kérésének elmulasztására vonatkozó rendelkezését azért volt indokolt módosítani, mert a kérelem előterjesztésének kötelező esetén kívül a Cstv. alapján bizonyos esetekben a felszámolási eljárást hivatalból, kötelezően kell elrendelni.

Az *angol* jogban a magyar szabályozáshoz hasonló, önállóan megjelenő objektív büntethetőségi feltételt nem találunk, de a fizetéseképtelenségi törvényben szabályozott bűncselekmények jelentős mértékben kötődnek a fizetéseképtelenségi eljárás egyes szakaszaihoz, illetve elemeihez. Azt a megoldást választották, hogy az egyes bűncselekményi tényállások külön-külön tartalmazzák a fizetéseképtelenségi eljáráshoz való viszonyukat. A felszámolással fenyegető helyzetben elkövetett csalás<sup>448</sup> például a fizetéseképtelenségi eljárás elrendelése esetén rendeli büntetni a felszámolás kezdetét megelőző tizenkét hónapon belül elkövetett egyes fedezetelvonó magatartásokat. A felszámolás kezdete utáni elkövetés miatti büntethetőségről a törvény külön rendelkezik. A kötelezettségek elmulasztása a felszámolás során<sup>449</sup> és a hitelezők megtévesztése<sup>450</sup> azonban csak a felszámolás során követhető el. Az egyéni csődhöz kapcsolódóan szintén hasonló rendelkezéseket találunk, az ún. bankruptcy order kibocsátásától függően válhat büntetendővé számos olyan magatartás, amelyet a bankrupt a kérelem benyújtása előtti tizenkét hónapon belül, vagy az ún. initial period alatt, illetve ezt követően valósított meg.

A *német Btk.* a csődbűncselekményhez kapcsolódóan (283.§ (6) bekezdés) a magyar szabályozáshoz részben hasonló objektív büntethetőségi feltételt

---

<sup>448</sup> Insolvency Act 1986., s. 206.

<sup>449</sup> Insolvency Act 1986., s. 208.

<sup>450</sup> Insolvency Act 1986., s. 211.

tartalmaz. Eszerint a cselekmény csak akkor büntetendő, ha az elkövető fizetéseit beszüntette, vagyonával kapcsolatban fizetéseképtelenségi eljárás indult, vagy a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelmet vagyonhiányában elutasították. Ezen objektív büntethetőségi feltétel megfelelő alkalmazását írja elő a törvény a számviteli kötelezettség megsértése (283.b.§ (3) bekezdés) és a hitelező jogtalan előnyben részesítése (283.c.§ (3) bekezdése) esetére is. Az adós jogtalan előnyben részesítése (283.d.§ (4) bekezdés) vonatkozásában – értelemszerű eltéréssel - szintén a fizetések beszüntetése, fizetéseképtelenségi eljárás megindítása, illetve az erre irányuló kérelem vagyonhiány miatti elutasítása a büntethetőség feltétele. A fizetések beszüntetése nem jelent egyet a fizetéseképtelenséggel, bár általában ez az oka. A hitelezői követelések kiegyenlítésének általános felfüggesztését értjük alatta, amely akkor is elképzelhető, ha fizetéseképtelenség nem áll fenn. Önmagában az a tény, hogy az adós egyes hitelezők követelését nem egyenlíti ki, vagy a fizetéseit ideiglenesen leállítja, a büntethetőséget nem alapozza meg, de az már igen, ha fizetési szándéka ellenére nem képes egyes hitelezők követelésének a kiegyenlítésére. A fizetéseképtelenségi eljárás bíróság által történő elrendelése a büntethetőséget attól függetlenül megalapozza, hogy azt esetleg később megszüntették. A gyakorlat szerint a csődbűncselekmény elkövetése és a fizetések beszüntetése, illetve a fizetéseképtelenségi eljárás elrendelése között időbeli és tényleges összefüggésnek kell lennie.

Az *osztrák Btk.* 156.§-a szerinti csalárd bukás megállapításához nem szükséges fizetéseképtelenségi eljárás megindítása. A szakirodalomban utalnak arra, hogy a bűncselekmény megnevezésének inkább történeti okai vannak. A tényállás némi hasonlóságot mutat a magyar büntetőjogban az 1932. évi IX. törvénycikkkel megállapított hitelsértés büntetétéhez. Az *StGB* 160.§-a viszont a fizetéseképtelenségi eljárások során elkövethető visszaéléseket kriminalizál, ahol

értelemszerűen szükséges az eljárások megindulása (szavazati joggal visszaélések, vesztegetési cselekmények).

A *magyar büntetőjogban* az objektív büntethetőségi feltétel értékelése ellentmondásos. Van aki azt hangsúlyozza, hogy a büntethetőségnek az adós fizetési képtelenségéhez, illetve a csődeljárás megindításához kötése, azok időbeli meghatározottságára tekintettel, a büntetőjogi beavatkozást és felelősségre vonást lehetetlenné teheti.<sup>451</sup> A Btk. 290. § (6) bekezdésében írt, szigorú és nem is teljesen egyértelmű korlátozást valamilyen formában újra kellene gondolni és szabályozni, ezáltal esetleg megakadályozható lenne, hogy a fizetési képtelenség megállapítása vagy kényszerű kimondása adott esetben mintegy három évre, de egyebekben csődegyezség, végrehajtási eljárás esetén ennél is hosszabb időre elnyújthatóvá váljon. A szerző szerint ilyen hosszú idő után a büntetőeljárás megindítása és eredményes lefolytatása már nagymértékben értelmét veszítheti, a bizonyítás ilyen idő távlatából pedig gyakorlatilag lehetetlenné válhat.

Helyeselhető az a felvetés, hogy a valós vagyronvesztést is a fizetési képtelenség kategóriájába kell emelni, és azonos terminológiát használva a csődbűncselekmény és a fizetési képtelenségi törvény közötti összhangot megteremteni.

Alapvető kérdés, a csődbűncselekmény és a fizetési képtelenségi törvény jövőbeni kapcsolata. A csődjog restoratív, helyreállító, a gazdasági rentabilitást lehetőleg fenntartó szemléletével szemben a büntetőjog represszív módon kezeli a kérdéseket, nem „menteni” kíván, hanem büntetni kényszerül. A dilemma abban összegezzhető, hogy a két eltérő szemléletmód azonos alapokra épülhet-e.

---

<sup>451</sup> Varga Zoltán: Gondolatok a csődbüntett kodifikációs munkája kapcsán. 344.o.

Felmerül, hogy a büntetőjogi szabályozás során lehetséges és indokolt-e elszakadni a fizetésképtelenségi törvény fogalomrendszerétől.<sup>452</sup>

Valójában két megoldás képzelhető el. Az egyik szerint a büntető anyagi jogszabályok teljes egészében vagy legalábbis nagymértékben függetlenítk magukat a megalkotandó fizetésképtelenségi törvénytől, és az ott használt terminológiától. Ebben az esetben külön dogmatikai rendszer kiépítésével, értelmező rendelkezéssel a büntetőjogi felelősségre vonás független lenne a csődjogtól, és csupán olyan összefüggés lenne megteremthető a fizetésképtelenségi törvénnyel, hogy a csődeljárás, illetve a csődegyezés vagy a fizetésképtelenség végleges rendezése idejéig a büntetőeljárás esetleg felfüggesztésre kerülhetne. A másik megoldás olyan átfogó reform megvalósítása lehet, mely alapján a csődbűncselekmény és a fizetésképtelenségi törvény teljes összhangba kerül egymással.<sup>453</sup>

A fizetésképtelenségi törvényt előkészítő Kodifikációs Munkacsoport Büntetőjogi Albizottsága az utóbbi megoldás mellett foglalt állást.

Az objektív büntethetőségi feltételt illetően a magam részéről jelenleg indokoltnak látom annak fenntartását. Kétségtelen tény, hogy mellőzése a hitelezői érdekek védelmét elvileg jobban szolgálná, és egy kiérleltebb büntetőjoggyakorlat mellett hosszabb távon megfontolható elhagyása, a hitelezőket károsító cselekmények büntethetőségének a fizetésképtelenségi eljárásoktól függetlenné válása. Láttuk, hogy a magyar büntetőjog történetben mindkét megoldásra találunk példát, ahogy a külföldi büntetőjogi szabályozásokban is.

---

<sup>452</sup> Tóth Mihály – Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. 324-325.o.

<sup>453</sup> Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. II. rész. 4.o.

Figyelmet érdemel *Tóth Mihály* javaslata, mely a büntetethez inkább szűkebbre vonná. A szerző utal arra, hogy ez kihatással lehet az eljárás eredményességére, de azokra több elvi alappal kerülne sor. A *csődeljárás* esetében nézete szerint a tettek veszélyessége akkor kezdődik, amikor az adós cég a fizetési haladékhoz a hitelezők hozzájárulását nem kapta meg, vagy a fizetési haladék tartama alatt a hitelezőkkel az egyezség nem jön létre. A csődeljárás megindítása helyett tehát a bűncselekmény akkor lenne büntethető, ha az adós a hitelezőktől fizetési haladékot nem kapott, illetve, ha az eljárást megszüntető végzés jogerőre emelkedett, feltéve, hogy a bíróság az eljárást azért szüntette meg, mert a hitelezőkkel nem jött létre egyezség, azt nem hagyta jóvá, vagy az egyezség nem felel meg az egyezségekre vonatkozó törvényi előírásoknak.<sup>454</sup>

Ez az álláspont azért megfontolásra érdemes, mert a csődeljárás alapvetően a reorganizációt szolgálja, arra kíván lehetőséget adni, hogy az adós a hitelezőkkel együttműködve elkerülhesse a fizetési képtelenséget. Ez utóbbi ugyanis az eljárás megindításának nem feltétele. A csődeljárás célzott szerepe az, hogy az adós csődvédelmet kérjen a hitelezőkkel szemben. Az adósok azonban a gyakorlati tapasztalatok alapján nem vállalják a csődeljárás megindítását, mivel felhívják magukra a hitelezők figyelmét és kiteszik magukat egy későbbi felszámolási eljárásnak.<sup>455</sup>

Ha mindehhez még hozzátesszük, hogy a csődeljárás adós általi kezdeményezése nyitja meg adott esetben a kérelmet előterjesztő személy büntetethez, úgy nem nehéz belátni, hogy a hatályos büntetőjogi szabályozás további gátját képezheti az adósok egyébként sem túl nagy csődeljárás kezdeményezési készségének. Ily módon pedig a csődeljárás jogintézménye sem képes rendeltetését betölteni.

---

<sup>454</sup> Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. II. rész. 5.o.

<sup>455</sup> Juhász László: A magyar fizetési képtelenségi jog kézikönyve. 93.o.

### VIII.5. A csődbűncselekmények alanyi körének meghatározása

A hatályos Btk. 291.§-ába foglalt értelmező rendelkezés szerint a csődbűncselekményt tettesként az követheti el, aki a gazdálkodó szervezet (adós) vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult. A tettesség független attól, hogy a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvényes-e. Az értelmező rendelkezés beiktatását indokolja, hogy a bűncselekményt ugyan gazdálkodó szervezet keretében követik el, de büntető törvénykönyvünk az egyéni büntetőjogi felelősség, a bűnfelelősség elvén alapul, a jogi személy bűncselekmény alanya nem lehet.<sup>456</sup>

Utaltunk már arra, hogy a 2007. évi XXVII. törvénynek az adminisztratív csődbűntettet a csődbűncselekmények köréből kiemelő, és a számvitel rendjének megsértése tényállásában elhelyező rendelkezése rendszertanilag ugyan nem problémamentes, de a speciális alanyisággal kapcsolatos korábbi elméleti és jogalkalmazási vitákat megoldotta.

Lényeges kérdés, hogy a jövőben a fizetéseképtelenségi eljárások továbbra is kizárólag a gazdálkodó szervezetekhez kötődnek-e, avagy bevezetésre kerül hazai jogunkba is az angol, német, osztrák stb. jogokban ismert ún. fogyasztói csőd, egyéni csőd, egy magánszemély fizetéseképtelen állapota. Az e kérdésben való állásfoglalás értelemszerűen kihatással lehet a csődbűncselekményért felelősségre vonható személyek körére is.

A magyar büntetőjogban a csődületről szóló *1840. évi XXII. törvénycikk* szerinti hamis bukás alanya bárki lehetett, egyes a törvényben megjelölt elkövetési

---

<sup>456</sup> E tényen nem változtat, hogy a 2001. évi CIV. törvény alapján jogi személlyel szemben büntetőjogi intézkedések kerülhetnek alkalmazásra.

magatartások vonatkozásában azonban csak a kereskedők, illetve gyárosok válhattak a bűncselekmény tettesévé. Maga a csődtörvény hatálya értelemszerű eltérésekkel ugyanis a természetes személyekre is kiterjedt. A vétkes bukás tettése azonban csak kereskedő lehetett. *Csemegi Károly* is úgy foglalt állást, hogy nincs különbség a hitelezők jogos követeléseinek dolossus kijátszásában, ha ezt kereskedő, vagy ha nem kereskedő követi el. A csalárd és a vétkes bukást ennek megfelelően bárki elkövethette, egyes elkövetési magatartásokat azonban (pl.: kereskedelmi könyvekkel kapcsolatos cselekmények, melyek vezetésére csak a kereskedő volt kötelezve) kizárólag a kereskedők valósíthattak meg. A törvény értelmű rendelkezése szerint, ha valamely kereskedelmi társaság vagy egyesület vagyona ellen nyitott csőd, a bűnösség az üzlet vezetésével megbízott azon személyeket terhelte, akik a büntetendő cselekményt elkövették. A *Hs.* némileg pontosított rendelkezése szerint, ha az adós kereskedelmi társaság vagy egyesület a felelősség a vagyon kezelésével, illetőleg az üzlet vezetésével vagy az ügyek intézésével megbízott azokat a személyeket terhelte, akik a cselekményt elkövették. A *Hs.* kimondta továbbá, hogy az adós vagyonával vagy ennek egy részével megbízás vagy egyéb jogviszony alapján rendelkező személyt büntetőjogi szempontból az adóssal kell azonosítani. E rendelkezés már a vagyonnal való rendelkezési jogosultságnak tulajdonít meghatározó jelentőséget, ahogy *1992. évi XIII. törvénnyel* beiktatott, a csődbüntetthez kapcsolódó értelmű rendelkezés is.<sup>457</sup>

A hivatkozott rendelkezés szerint a csődbüntettet és a hitelező jogtalan előnyben részesítését tettesként az követhette el, aki a gazdálkodó szervezet (adós) vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult, akkor is, ha a fizetéképtelenség, a vagyon csökkenése a gazdálkodó szervezet (adós) vonatkozásában állt fenn, és a tettes a gazdálkodó szervezet (adós) hitelezőjének

---

<sup>457</sup> Btk. 291/A.§

kielégítését hiúsította meg. A tettesség akkor is megállapítható volt, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen.

A 2007. évi XXVII. törvény a fentiek szerint egyszerűsítette és pontosította a bűncselekmény-alanyiságra vonatkozó értelmező rendelkezést.

*Angliában* a fizetéseképtelenségi jog nem csupán a gazdálkodó szervezetek vonatkozásában alkalmazható, hanem a corporate insolvency mellett ismert a personal insolvency, az egyéni csőd, fizetéseképtelenség is (bankruptcy). A gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez, illetve az egyéni csödhöz kapcsolódó bűncselekmények a fizetéseképtelenségi törvényen belül, de elkülönülten nyernek szabályozást.

A gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségéhez és likvidációjához kapcsolódó delictumok esetén az egyes tényállások többnyire konkrétan megjelölik a lehetséges elkövetők körét. A törvény általában a jelenlegi és korábbi tisztségviselők felelősségéről rendelkezik. Több tényállás külön tartalmazza, hogy a vezetők fogalma alatt az ún. árnyékvezetőket is érteni kell.

Az egyéni csödhöz kapcsolódó bűncselekmények tettese főszabályként a bankrupt lehet. A bűncselekmények megállapításának általános feltétele, hogy egy csődkérelem alapján a bíróság bankruptcy order-t bocsásson ki. Bankrupt-nak tehát az tekinthető, akit a bíróság ilyennek nyilvánított.

A német büntetőjogban a fizetéseképtelenségi bűncselekményeket – az adós jogtalan előnyben részesítése (283.d.§) kivételével - különös bűncselekményeknek tekintik. Az új fizetéseképtelenségi törvény (InsO) és a fogyasztói csőd bevezetése az elkövetői kört lényegesen szélesítette. A német fizetéseképtelenségi rendtartás csak egy egységes fizetéseképtelenségi eljárást ismer. Fizetéseképtelenségi eljárás indítható minden jogi vagy természetes



személy vagyona vonatkozásában akkor is, ha vállalkozási tevékenységet nem folytat (ún. fogyasztó).<sup>458</sup>

A csődbűncselekmény (283.§) egyes fordulatait csak kereskedők valósíthatják meg (üzleti könyvek vezetésével, mérlegkészítéssel kapcsolatos kötelességszegések). A német szakirodalomban az alanyiság szempontjából kiemelik azt is, hogy a csődbűncselekmény egyes fordulatait kizárólag a krízishelyzetben lévő adós követheti el (vagy az adós, aki a krízishelyzetet maga okozza), akivel szemben az objektív büntethetőségi feltétel is fennáll. Jogi személy adós esetén jellemzően az ügyvezető, vezető tisztségviselő tartozik büntetőjogi felelősséggel. Lényeges, hogy az ún. tényleges ügyvezető is büntethető, aki megfelelő megbízással, kinevezéssel ugyan nem rendelkezik, de a társaság tagjainak egyetértése alapján ügyvezetőként jár el.

Jelentőséget kell továbbá tulajdonítanunk az StGB 14.§-ának, amely a más nevében és javára való eljárásról rendelkezik. A más érdekében cselekvés lényege, hogy ha valaki 1) jogi személy képviseleti joggal rendelkező szerveként vagy ilyen szerv tagjaként, 2) polgári jogi társaság képviseleti joggal rendelkező tagjaként, vagy 3) törvényes képviselőként jár el, és valamely törvényi rendelkezés a büntethetőség feltételeként meghatározott személyes tulajdonságot, viszonyt vagy körülményt követel meg (különös személyi tulajdonságok), ezek a képviselő vonatkozásában is megállapíthatók, ha a képviselt esetében fennállnak.

Ha valaki egy üzem tulajdonosától vagy más, erre jogosulttól megbízást kap az üzem egészének vagy valamely részének vezetésére, vagy kifejezett megbízást kap tulajdonosi felelősséggel járó feladat saját nevében történő teljesítésére, és megbízatása körében jár el, és valamely törvényi rendelkezés a büntethetőség feltételeként különös személyi tulajdonságok meglétét követeli meg, ezek a megbízott vonatkozásában is megállapíthatók, ha a tulajdonos esetében fennállnak. Ha valaki valamely hatóság megbízásából közigazgatási feladatokat

---

<sup>458</sup> ec.europa.eu

teljesít, az 1. fordulatot értelemszerűen alkalmazni kell. E rendelkezések akkor is irányadóak, ha a képviselő vagy megbízás alapját képező jogügylet érvénytelen.

Az StGB 283.d.§-a az adós jogtalan előnyben részesítése címén a kívülállót rendeli tettesként büntetni egyes fedezetelvonó cselekmények miatt.

Az *osztrák* jog a fizetéseképtelenségi eljárások körében megkülönbözteti az Egyezségi Törvénykönyv (AO) alapján történő egyezségi eljárást (Ausgleichsverfahren) és a Csődtörvény (KO) alapján történő csődeljárást (Konkursverfahren). Külön szabályok vonatkoznak a természetes személyek csődjére. Az üzleti vállalkozást nem működtető természetes személyek csődeljárását adósságrendezési eljárásnak (Schuldenregulierungsverfahren) határozzák meg. Az StGB 156. §-a szerinti csalárd bukást különös bűncselekménynek tekintik annyiban, hogy tette csak az lehet, akinek legalább két hitelezője van. A hitelezők megkárosítását (157.§) ellentétben a csalárd bukással csak kívülálló személy követheti el, aki az adós beleegyezése nélkül hozza az adós hitelezőit hátrányos helyzetbe. A büntető kódex 161.§-a a vezető beosztású személyek felelősségére vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. Ha a csődbűncselekményeket – az idegen hitelezők megkárosítása kivételével – jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező társaság vezető tisztségviselője követi el, akkor az adóssal, illetve a hitelezői visszaéléseket is értékelő 160.§ tekintetében a hitelezővel azonos módon büntetendő. Ugyanígy büntetendő aki az adós vagy a hitelező egyetértése nélkül, de annak vezető tisztségviselőjeként jár el. Ha az ún. fizetéseképtelenségi szakértő jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező társaság, akkor annak vezető tisztségviselője is büntethető lehet. A büntető törvény 309.§-a alapján vezető tisztségviselők azok az alkalmazottak, akik a társaság üzletvezetését nagy mértékben befolyásolni tudják. Ide sorolható továbbá az üzletvezető, az igazgatóság, illetve a felügyelő bizottság tagja, a cégvezető.

Mint láttuk a hatályos magyar csődtörvény nemcsak általában a természetes személyekre, de még a gazdasági tevékenységet folytató egyéni vállalkozókra sem terjed ki. Az egyik megközelítés szerint azt az intézményrendszert, amely megoldással szolgálhat a tartozásaik fizetésére képtelen természetes személyeknek, nem is a csődjog, hanem a szociális jog körében lehet kiépíteni.<sup>459</sup>

A fogyasztói csőd német, osztrák és egyesült államokbeli szabályainak áttekintése alapján a jogintézmény magyarországi meghonosítását illetően a csődjogi szakirodalomban többen óvatosságra intenek.<sup>460</sup> Rámutatnak arra, hogy a fogyasztói csőd intézménye növeli a hitelezők kockázatát, helyenként már átlépi a piaci törvényeket és a polgári jog általános, szerződések esetében kiemelt érvényesülést igénylő, a felek mellérendeltségére vonatkozó szabályait. Az új csődtörvény tézisei<sup>461</sup> a hatályos csődtörvényben szabályozott külön csődeljárástól és felszámolási eljárástól eltérően csődeljárás néven egységes eljárást irányoznak elő. A csődeljárás első szakasza a hitelezői gyűlésig tart, célja a csődtömeg és a hitelezői követelések felmérése. Második szakasza a hitelezők döntésétől függően a reorganizáció vagy a felszámolás. A fizetéseképtelenségi szakértő (vagyonfelügyelő, csőd gondnok, felszámoló) szerepe érdemben változna, ténylegesen szakértői, ellenőri szerepet kapna, önálló döntési lehetősége csak akkor lenne, ha a hitelezők nem élnek jogosítványaikkal.

Érdemes még kiemelnünk az új fizetéseképtelenségi törvényt előkészítő munkálatok körében a törvény szövegére vonatkozó konkrét javaslatot, mely a törvény személyi hatályát akként határozná meg, hogy az üzletszerűen gazdasági

---

<sup>459</sup> Miskolczi Bodnár Péter: Igények és javaslatok a fizetéseképtelenségi jog magyarországi újraszabályozására. in: Bérgarancia és a csőd -, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 341.o.

<sup>460</sup> Így például Fazekas Judit-Mátyás Imre: A fogyasztói csőd intézménye és szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. in: Bérgarancia és a csőd -, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 93-95.o.

<sup>461</sup> 1094/2005. (IX.19.) Korm. határozat

tevékenységet folytató jogi személyekre, jogi személyiséggel nem rendelkező ilyen szervezetekre és személyekre terjedne ki.<sup>462</sup> E meghatározás egyúttal a gazdálkodó szervezet fogalmának kiiktatását is jelentené a csődtörvényből. Az új definíció kapcsán arra utalnak, hogy ily módon minden olyan szervezet a törvény hatálya alá kerül, amely csak kiegészítő jelleggel foglalkozik gazdasági tevékenységgel. Ezek közül elsősorban az egyesületeket és az alapítványokat emelik ki.<sup>463</sup> A definíciónak azonban nézetem szerint további hatása lehet, hogy az üzletszerű gazdasági tevékenységet folytató személyek körébe az *egyéni vállalkozók* is beleérthetők.

Álláspontom szerint szervezet keretében történő elkövetés esetén megfontolandó lehet – az angol büntetőjogi szabályokhoz hasonlóan – az ún. *árnyékvezető* büntetőjogi felelősségére vonatkozó kifejezett törvényi rendelkezés beiktatása. A csődtörvény 2006. évi novellája a magyar jogba is bevezeti az árnyékvezető fogalmát, vezető tisztségviselőnek minősítve azt a személyt is, aki jogi értelemben ugyan nem vezető tisztségviselő, de ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára. A csődtörvény novella miniszteri indokolása szerint a törvény ezzel különösen a nagyméretű, illetve gazdasági pozíciójában alárendelt gazdálkodó szervezetek esetében kívánja azon személyeket is a Cstv. szerinti felelősségi körbe vonni, akik a vagyonszétválást ténylegesen előidézték. Annak megítélése, hogy egy meghatározott adós szervezetnél mely személyek tekinthetők árnyékvezetőnek, a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.

Az árnyékvezetőre vonatkozó, büntetőjog-alanyiságot megteremtő törvényi rendelkezés azért lehet indokolt, mert véleményem szerint a vagyonnal

---

<sup>462</sup> Kampis György-Török Gábor: A fizetésképtelenségről szóló törvény tematikája in: A fizetésképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar Eu-konform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002. 161.o.

<sup>463</sup> Török Gábor-Zumbók Ferenc: A fizetésképtelenségi törvény téziseinek koncepciója. in: A fizetésképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar Eu-konform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002. 136.o.

rendelkezni jogosultak köre (lásd Btk. értelmező rendelkezése) nem feltétlenül azonos az árnyékvezető Cstv. szerinti fogalmával.

Átgondolást érdemel továbbá *a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztásával megvalósuló vezetői büntetőjogi felelősség* e körben történő alkalmazásának lehetősége. Hatályos büntetőjogunkban a vesztegetés (Btk. 253.§ (3)-(4) bekezdés), valamint az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése (Btk. 314.§ (3)-(4) bekezdés) körében találunk ilyen rendelkezéseket. A tényállás ugyan nem nevesíti, de az elkövetési magatartás nyilvánvalóan a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása, nem megfelelő teljesítése. Az ellenőrzési vagy felügyeleti kötelezettség terjedelme és tartalma a konkrét esetekben egyedileg vizsgálendő. A felelősség feltétele, hogy a bűncselekményt a gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója a gazdálkodó szervezet érdekében kövesse el, továbbá az is, hogy a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna. Az elkövető mulasztása és a gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója által elkövetett bűncselekmény között hipotetikus okozati összefüggés áll fenn. A bűncselekmény megállapításához nem szükséges annak bizonyítása, hogy az ellenőrzés vagy felügyelet folyamányaként a dolgozó vagy tag cselekményét nem követte volna el. Elegendő annak lehetősége, hogy az ellenőrzés, felügyelet teljesítése megakadályozhatta volna a bűncselekmény elkövetését. Ha a dolgozó vagy tag a bűncselekményt akkor is elkövette volna, ha a vezető, illetve ellenőrzésre vagy felügyeletre jogosult teljesíti ellenőrzési vagy felügyeleti kötelezettségét - vagyis az ellenőrzés, felügyelet gyakorlása sem háríthatta volna el a bűncselekményt – e tényállás nem állapítható meg.<sup>464</sup>

A bűncselekmény szándékosan és gondatlanul is megvalósítható. Gondatlan elkövetés esetén minden bizonnyal az ellenőrzési, felügyeleti kötelezettség elhanyagolása lesz tipikus. A hivatkozott törvényi rendelkezéseket a 2001. évi

---

<sup>464</sup> Gula József : A gazdasági bűncselekmények in: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. 2006. 403-404.o.

CXXI. törvény iktatta be büntetőjogunkba, jogalkalmazási gyakorlatuk azonban nincs. Így ellenérvként fogalmazható meg, hogy indokolt-e valójában nem funkcionáló jogintézmények alkalmazási körének kibővítése.

A szakirodalomban van olyan nézet, mely szerint a jogalkotónak különösen a vesztegetés körében tartózkodnia kellett volna ezen felelősségi forma kodifikálásától, mivel hazánkban a felelősségi rendszer alapvető átalakítása nélkül nem alkalmazható, leginkább az objektív felelősséget elfogadó és alkalmazó rendszerekben működtethető. E megközelítés szerint az Európai Unióhoz történő csatlakozás során a hazai jogalkotó a büntetőjogban olyan jogintézmények átvételére is köteles, amelyek a magyar jogtól idegenek. *Wiener* ennek példaként említi a gazdasági vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó felelősségét.<sup>465</sup> Tény, hogy a kodifikáció alapját az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló konvenció<sup>466</sup> 3. Cikke, valamint a korrupció elleni küzdelemről szóló konvenció<sup>467</sup> 6. Cikke képezték.<sup>468</sup> Indokolt lehet a kérdés, hogy következetesnek nevezhető-e az a büntetőpolitika, amely a jellemzően szervezetben elkövetett szándékos bűncselekmények közül csupán két cselekményre vonatkozóan tágítja ki a büntetőjog hatókörét a mulasztó vezetőre, míg súlyos szervezeti visszaélések garmadájánál a gondatlan (esetenként a szándékos) vezetői mulasztás büntetlen marad.<sup>469</sup>

---

<sup>465</sup> Wiener A. Imre: A gazdasági vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó büntetőjogi felelőssége. *Magyar Jog* 2003/12. 705.o.

<sup>466</sup> Az Európai Közösségek Pénzügyi érdekeinek védelméről szóló 1995. július 26-án Brüsszelben létrejött egyezmény.

<sup>467</sup> Az Európai közösségek és az Európai Unió tagállamainak köztisztviselőit érintő korrupció elleni küzdelemről szóló 1997. évi egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2005. évi CXV. törvény)

<sup>468</sup> Görgényi Ilona szintén úgy foglalt állást, hogy a gazdasági vezetők, az üzleti vállalkozások vezetőinek – beosztottaik aktív hivatali vesztegetéséhez kapcsolódó – járulékos büntetőjogi felelősségre vonhatósága „idegen test” a magyar büntetőjogban. Nem idegen megoldás a vikárius (helyettesítő) felelősséget, illetve a sztrikt felelősséget ismerő országokban. Görgényi Ilona: Az Európai Unió elvárásai a vesztegetés kriminalizálása terén a kerethatárat előtt és után. in: Györgyi Kálmán ünnepi kötet. Szerk.: Gellér Balázs. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 285.o.

<sup>469</sup> Kis Norbert: Gondolatok a bűnösségi elv hanyatlásáról. in: Györgyi Kálmán ünnepi kötet. Szerk.: Gellér Balázs. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 333.o.

A felelősségi alakzat megteremtésének pozitív vonása, hogy megfelelő ellenőrzési és felügyeleti rendszer kiépítésére ösztönzi a vezetőket a bűncselekmények megakadályozása érdekében.<sup>470</sup> A magyar szabályozás lényeges sajátossága az is, hogy a büntetőjogi felelősség megállapításának garanciális feltételeként megköveteli a köteleességszegés relevanciáját is.

Utalhatunk arra, hogy tételes jogunkban ugyan csak a 2001. évi CXXI. törvénnyel jelent meg a vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó büntetőjogi felelőssége, de mintegy jogtörténeti, gondolati előzményként említhető, hogy a Hs. javaslata az üzlet vezetésével megbízott személyek felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettségének akár szándékos akár gondatlan elmulasztását a hitelezők érdekeit sértő bűncselekmények esetén vétségként büntetni kívánta.

További érdekes kérdéskör *a fizetésképtelenségi szakértők csődbűncselekményekért való felelőssége*. A vagyonfelügyelő és a felszámoló, mint az adós vagyonával rendelkezni jogosultak a hatályos szabályok alapján álláspontom szerint a bűncselekmény alanyává válhatnak, a gyakorlatban azonban ilyen felelősség kimondása nemigen fordul elő.

*Tóth Mihály* felveti, hogy akár új tényállás megalkotásával, akár értelmező rendelkezéssel a jövőben egyértelműen biztosítani kell a csődvagyonnal rendelkezni jogosult, s eddig szinte privilegizált helyzetben lévő vagyonfelügyelő és felszámoló csődbűncselekmény miatti felelősségét. Az elkövetési magatartások túlnyomórészt azonosak lehetnek a hatályos törvényben rögzítettekkel, de kiegészítendőek a vagyonfelügyelő, felszámoló eljárására vonatkozó speciális

---

<sup>470</sup> Nyomozati tapasztalatok alapján rámutatnak arra is, hogy a felügyelő bizottság gyakorta nem végzi el azt a kontrollt a vállalkozás működése felett, amelyet a törvény szerint kellene. Berzsényi Mihály: Gazdasági bűnözés a rendszerváltás után. Belügyi Szemle 2000/6. 76.o.

szabályok (pl. pályázat, árverés) megsértésével. Utal arra, hogy e körben esetleg meg lehetne kívánni a célzatot, illetve eredményt (a cselekményt maga vagy más számára jogtalan előnyszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva követi el). A bűncselekmény alanya a bíróság által kirendelt vagyonfelügyelő vagy felszámoló, szervezet esetében az eljárásért személyében felelős felszámolóbiztos lenne.<sup>471</sup> A fizetéseképtelenségi szakértőkre vonatkozó speciális büntetőjogi rendelkezés indokoltságát támasztja alá, hogy egyes magatartások, melyek a hitelezői kielégítést veszélyeztetik büntetlenek maradhatnak. Példaként említhető a gazdálkodó szervezet tevékenységének továbbfolytatása a felszámolás alatt, mikor azt a gazdasági ésszerűség már nem indokolja.<sup>472</sup>

Természetesen, ha az új fizetéseképtelenségi törvény a fizetéseképtelenségi szakértők szerepét megváltoztatva inkább ellenőrzési jogokat biztosít számukra, ez a büntetőjogi felelősség körére is érdemi kihatással lehet.

A vagyonfelügyelő és a felszámoló csődbűncselekményért történő felelősségre vonhatóságának köre – eltérő jogosítványaikra tekintettel – különböző. A vagyonfelügyelő egyes nézetek szerint a csődbűncselekmény önálló tette nem is lehet, legfeljebb a gazdálkodó szervezet tisztségviselőjének cselekményéhez kapcsolódóan részesként – felbujtóként vagy bűnsegédként – vonható felelősségre.<sup>473</sup> Rá kell azonban mutatnunk, hogy a Cstv. hatályos szabályai szerint egyes esetekben a hitelezők által meghatározott összeget meghaladó adósi kötelezettségvállaláshoz a vagyonfelügyelő jóváhagyása szükséges. Helyesebbnek látszik ebben a körben a gazdálkodó szervezet vezetőjének és a vagyonfelügyelőnek – ha ennek feltételei fennállnak – társtettesként történő felelősségre vonása. A vagyonfelügyelőnek a Cstv. olyan további jogokat is

---

<sup>471</sup> Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához II. rész 7.o.

<sup>472</sup> Tóth Mihály-Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. 336-337.o.

<sup>473</sup> Kereszty Béla: A „csődgondnok” büntetőjogi felelőssége. Belügyi Szemle, 2002/10. 24-25.o.



biztosít (pl.: egyes szerződések, jognyilatkozatok megtámadása), melyek megszegése bűncselekményt valósíthat meg. A felszámoló vagyoni rendelkezési jogosultságáról a Cstv. egyértelműen rendelkezik, büntetőjogi felelősségre vonhatóságával kapcsolatos álláspontomat korábban részletesen kifejtettem.

A csődjogi szakirodalomban többször találkozhatunk azzal a nézettel, mely szerint a bűncselekmény alanya lehet a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásában kirendelt pénzügyi gondnok, akinek jogosítványai a csődeljárásban kirendelt vagyonfelügyelő és a felszámoló jogosultságaihoz hasonlítanak.<sup>474</sup> Nézetem szerint azonban a pénzügyi gondnok korábban sem lehetett a csődbüntett tette, a csődbűncselekmény pedig már kifejezett rendelkezéssel rögzíti, hogy csak a Cstv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet vonatkozásában állapítható meg, e fogalomkörbe pedig a helyi önkormányzatok nem tartoznak bele. Természetesen feltehetjük a kérdést, hogy e hiátust nem lenne-e indokolt megszüntetni és a csődbűncselekményért való büntethetőség feltételeit megteremteni.

Juhász László felveti, hogy a Hs. rendelkezéséhez - mely szerint, akit csődeljárásban, csődön kívüli kényszeregyezségi vagy kényszerfelszámolási eljárásban az adós vagyonának kezelésével, gondozásával, felügyeletével vagy ezek ellenőrzésével bíztak meg, ha megbízatása körében akár a hitelezőknek, akár az adósnak tudva és akarva vagyoni kárt okoz, hűtlen kezelés miatt büntetendő – hasonló tényállás rekodifikálása – bár e cselekmények ma is büntethetőek – megkönnyítenék a jogalkalmazók dolgát.<sup>475</sup> Kereszty Béla azonban meggyőzően mutatja ki, hogy a felszámoló egyes magatartásokkal kimerítheti ugyan a hűtlen kezelés büntettének törvényi tényállását, ám ha az általa megvalósított bűncselekmény eredménye a hitelezők kielégítésének akár csak részbeni

---

<sup>474</sup>Lásd Juhász László: A csődbüntett magánjogi nézőpontból. Magyar Jog, 2000/12. 732.o.

<sup>475</sup>Juhász László: A csődbüntett magánjogi nézőpontból. 733.o.

meghiúsítása, terhére a csődbűncselekmény elkövetése állapítható meg. Nem vitatja, hogy valamelyest egyszerűsödhetne a jogalkalmazóknak a felszámoló jogszabályellenes tevékenységének minősítésével kapcsolatos helyzete, de egyrészt a hűtlen kezelés törvényi tényállása bővülne egy speciális helyzetre vonatkozó rendelkezéssel – feleslegesen –, másrészt a vagyoni hátrány bizonyításával az eljárás már nem válna egyszerűbbé.<sup>476</sup>

### VIII.6. Bűnösségi kérdések

Állást kell foglalni a tekintetben is, hogy a csődbűncselekmények a jövőben is csak szándékosan elkövethető delictumok maradnak vagy bizonyos körben indokolt lehet a gondatlan elkövetést is büntetés alá vonni.

Hazánkban a csődületről szóló *1840. évi XXII. törvénycikk* különbséget tett a hamissággal párosult és a vétkes gondatlanságból eredett bukás között. A vétkes bukást – a hamis bukástól eltérően – kizárólag kereskedők követhették el. A korabeli felfogás szerint e bűncselekmény természeténél fogva kizárta a szándékosságot. Kiemelendő azonban, hogy a törvény a vétkességgel párosult bukást csak „nagyobb beszámítású körülmények közt” rendelte büntetni. A *Csemegi-kódex*ben a csalárd és a vétkes bukás közötti elhatárolást nem elsősorban a szándékos vagy gondatlan elkövetés jelentette, hanem a célzat. A vétkes bukás elkövetője a hitelezők megkárosítására irányuló célzat nélkül, esetenként szándékosan, de többnyire gondatlanul fejtette ki a tényállásszerű elkövetési magatartásokat. A *Hs.* a hitelsértés vétsége vonatkozásában egyértelművé kívánta tenni, hogy a hitelezők kielégítésének megghiúsítása vagy csorbítása csak gondatlanságból történhet. A hitelsértés vétsége akkor valósult meg, ha az adós egy vagy több hitelezőjének kielégítését gondatlanságból megghiúsította vagy csorbította azzal, hogy nyilvánvaló pazarlása vagy nagymértékben hanyag, vagy

---

<sup>476</sup> Kereszty Béla: A „csődgondnok” büntetőjogi felelőssége. 27.o.

nagymértékben könnyelmű üzletvitele, illetőleg gazdálkodása következtében fizetéképtelenné vált. Az *1992. évi XIII. törvénnyel* a Btk-ba iktatott csődbüntett kizárólag szándékosan elkövethető delictum, ahogy a *2007. évi XXVII. törvénnyel* történt módosítást követően a csődbűncselekmény is.

Az *angol* büntetőjogi rendelkezések bűnösségi kérdésekben kevésbé összevethetőek és hasznosíthatóak az angol és a magyar jogrendszer koncepcionális különbözősége okán. Több csődbűncselekmény esetén sajátos felelősségi struktúra, strict liability érvényesül. Mint azt láttuk érvényesülhetnek azonban egyes kimentések (defence), melyek a büntetőjogi felelősséget kiküszöbölik.

A *német* büntetőjogban – a magyar szabályokhoz hasonlóan – a gondatlan elkövetés külön törvényi rendelkezés alapján büntethető. A csődbűncselekmények jellemzően szándékos delictumok, de a 283.§ (4) és (5) bekezdése gondatlan cselekményeket is csődbűncselekményként rendel büntetni. A 283.§ (4) bekezdése külön szabályozza azt az esetet, ha az elkövetési magatartás ugyan szándékos, de a krízishelyzetet az elkövető gondatlansága folytán nem ismerte fel vagy gondatlanul okozta. A 283.§ (5) bekezdése pedig külön értékeli azokat az eseteket, amikor már a törvényben megjelölt elkövetési magatartások kifejtése is gondatlanul történik, és a krízishelyzet fennállására vagy annak előidézésére is az elkövető gondatlansága terjed ki.

Az *osztrák* Btk-ban a csődbűncselekmények szintén jellemzően szándékosan követhetőek el, de önálló tényállás értékeli a gondatlan bűncselekményt (159.§). Míg a csalárd bukás esetén a törvény generális rendelkezése alapján a hitelezők kielégítésének csorbítása általában büntetendő, a hitelezői érdekek gondatlan károsítása esetén az elkövetési magatartások részletesen körülírtak (pl.: az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes módon rendkívül kockázatos, szokásos

gazdasági tevékenységbe nem tartozó üzletkötés stb). A bűncselekmény további tényállási eleme a fizetéseképtelenség, melyet az elkövető kirívó gondatlansággal idéz elő. Az utóbbi fogalom a polgári jogból került át a büntetőjogba. A gondatlanság ezen fajtája azt jelenti, hogy szokatlan, feltűnő gondatlanságról van szó, a kár bekövetkezése előre látható.

*Álláspontom szerint helyes az a megközelítés, amely a csődbűncselekményeket alapvetően szándékosan elkövethető delictumoknak tekinti. Bizonyos körben mégis indokolt lehet a gondatlan bűncselekmények büntethetőségének megteremtése. A büntethető cselekmények körét legszűkebbre vonva szabályozható egy olyan törvényi rendelkezés, mely büntetni rendeli, ha a 290.§ (4) bekezdésében meghatározott cselekményt gondatlanságból követik el, vagyis a gazdasági életben súlyos következményekkel járó csődbűncselekmény gondatlan alakzatát. Mint a hazai jogtörténeti és nemzetközi példák is mutatják, nem elképzelhetetlen azonban a gondatlan delictumok, csődbűncselekmények ennél szélesebb körben történő büntetendővé nyilvánítása sem.*

### **VIII.7. A csődbűncselekmények büntetési rendszere**

Végezetül átgondolást érdemel – a gyakorlati tapasztalatokra is figyelemmel – a büntetési tételek adekvát meghatározása. Évszázadokon keresztül, mint tudjuk, az adós nemcsak vagyonával, hanem személyével is felelt tartozásaiért. Még a római jogban is fellelhetők voltak rendelkezések, melyek alapján az adós szolgásgba kerülhetett, bizonyos esetekben akár meg is ölhették. A klasszikus csődjogok megjelenésével azonban az eljárás tárgya már az adós vagyona, és az adós megbüntetésére már nem önmagában a bukás, hanem valamilyen további vétkes cselekmény szolgál alapul. Az *1840. évi XXII. törvénycikk* alapján a hamis bukás fél évtől három évig terjedő börtönnel, a vétkességgel párosult bukás pedig egy héttől hat hónapig terjedő fogsággal volt büntethető. A *Csemegi-kódex* a csalárd

bukást öt évig terjedő fegyházzal, ha azonban az okozott kár bizonyos összeget nem haladt meg, három évig terjedő börtönnel fenyegette. A vétkes bukás büntetési tétele két évig terjedő fogság volt. A törvény csalárd bukás esetén a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése, vétkes bukás esetén pedig a hivatalvesztés kimondása tárgyában is rendelkezett. Az *1881. évi csődtörvény* által megállapított koholt követelés bejelentésének vétsége három évig terjedő fogsággal, továbbá pénzbírsággal és hivatalvesztéssel, a hitelezők megvesztegetésének vétsége pedig két évig terjedő fogsággal és pénzbírsággal volt büntethető. Egyes csődhöz kapcsolódó cselekményeket a csalás, illetve a hűtlen kezelés tényállása szerint kellett megítélni, büntetési tételük tehát az e delictumokra vonatkozó szabályok szerint (pl. kár összege) differenciáltabb volt. A *Hs.* a hitelsértés büntetést három évig terjedő börtönnel fenyegette, a minősített eset pedig öt évig terjedő fegyházzal volt büntethető. A hitelsértés vétségének büntetési tétele egy évig terjedő fogság, minősített esetben három évig terjedő fogság volt.

Az *angol* büntetőjogi rendelkezések szerint a magyar csődbűncselekményhez hasonló tényállások hét évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy mindkettővel büntethetőek. A büntetési tétel azonban jelentős mértékben függ az eljárás formájától, sommás eljárásban lényegesen enyhébb lehet.

*Németországban* a csődbűncselekmény szándékos alakzatai (283.§ (1)-(2) bekezdés) öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendőek. A minősített eset büntetési tétele hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztés. A 283.§ (4) bekezdésében szabályozott vegyes bűnösségű, illetve (5) bekezdése szerinti gondatlan delictumok büntetési tétele két évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés. A hitelező jogtalan előnyben részesítése esetén a jogalkotó két évig terjedő szabadságvesztést vagy pénzbüntetést helyez kilátásba.

Az *osztrák Btk.* a csalárd bukást hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegeti, a minősített eset azonban már egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A hitelező jogtalan előnyben részesítésének büntetési tétele két évig terjedő szabadságvesztés. A StGB 159.§-a szerinti gondatlan bűncselekmény egy évig terjedő szabadságvesztéssel, súlyosabban büntetendő eseteiben két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A 160.§-ban szabályozott szavazati joggal visszaélések, illetve vesztegetési cselekmények büntetési tétele egy évig terjedő szabadságvesztés.

A *hatályos büntető törvényünk* szerint a 290.§ (1)-(3) bekezdésében szabályozott csődbűncselekmények öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők, a minősített eset büntetési tétele pedig két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés. A hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény két évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett.

Különösen a korábbi magyar büntetőjogi rendelkezésekkel összevetve azt láthatjuk, hogy hatályos büntető kódexünk büntetési tételei meglehetősen szigorúnak tűnnek. Ezt a megállapítást támasztja alá a büntetés kiszabási gyakorlat áttekintése is, mivel a leggyakrabban alkalmazott szankció a csődbűncselekmények esetén a pénzbüntetés, végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására pedig mindössze néhány százalékos arányban kerül sor.<sup>477</sup>

---

<sup>477</sup> A bűnügyi statisztikára nyilvánvalóan kihatással lesz az adminisztratív csődbüntett kiemelése a tényállás köréből, mivel e delictumnak volt a legnagyobb az előfordulási gyakorisága. 2006-ig a csődbüntettek mintegy 75-85%-át alkották az adminisztratív csődbüntettek, második helyen 10% körüli részesedéssel a fedezetelvonó csődbüntettek következtek (azon belül is a legnagyobb számban a vagyon elrejtésével megvalósult tettek) a csalárd bukások száma pedig arányaiban elhanyagolható volt. Lásd Tóth Mihály: A csődbűncselekmények gyakorisága, másfél évtized tapasztalatai, a jogalkalmazás súlypontjai, kriminogén tényezők. Kézirat. A csődbűncselekmények számának kisebb mértékű emelkedését vetíti ugyanakkor előre a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmények, illetve a hitelező jogtalan előnyben részesítésének a tényállás keretében történő elhelyezése. A 2007. évi jogszabályváltozás még csak az év egy részében érezte hatását, de már most látható, hogy 2007-ben a csődbüntettek (csődbűncselekmények) száma a 2006. évinek mintegy a felére csökkent. (1661-ről 852-re.) A számvitel rendjének megsértésénél ugyanakkor több mint 80 %-os emelkedés tapasztalható (694-ről 1274-re). Forrás: crimestat.b-m.hu

## VIII.8. A nemzeti jogok eltérő rendszerei és a jogközelítés lehetőségei

Végezetül a nemzetközi kitekintés, az angol, a német és az osztrák jog csődbűncselekményekre vonatkozó szabályainak, valamint a magyar büntetőjog rendelkezéseinek vizsgálata alapján érdemes rámutatni arra, hogy bár az Egyesült Királyság, Németország, Ausztria és Magyarország is az Európai Unió tagja, a fizetésképtelenségi bűncselekmények, mint büntető anyagi jogi rendelkezések vonatkozásában lényeges eltéréseket tapasztalhatunk. E helyütt csak a legfontosabb különbségeket összegezve megállapíthatjuk, hogy a fizetésképtelenségi bűncselekmények Angliában szaktörvényben, a fizetésképtelenségi törvényben és egyéb speciális normákban le lehetők fel, míg Németországban, Ausztriában és Magyarországon alapvetően a büntető kódex szabályozza őket. A kontinentális jogrendszerű országok megoldásai sem tekinthetők azonban homogénnek, mint láttuk Németországban például a büntető törvénykönyvön kívül más törvények, így a részvénytársaságokról szóló törvény, a korlátolt felelősségű társaságokról szóló törvény stb. is tartalmazznak a fizetésképtelenséghez legalábbis kapcsolódó bűncselekményeket. Az angol fizetésképtelenségi törvény szerkezetileg is elkülönítve külön fejezetekben szabályozza a gazdálkodó szervezetek fizetésképtelenségéhez kapcsolódó delictumokat, illetve az egyéni csődhöz kapcsolódó bűncselekményeket. A német, az osztrák és a magyar jogban ilyen kategorikus elkülönítéssel nem találkozunk, bár a német és az osztrák jog ismeri az ún. fogyasztói csőd intézményét, természetes személlyel szemben is folytatható fizetésképtelenségi eljárás. A német Btk. erre oly módon is figyelemmel van, hogy egyes csődbűncselekményeket csak kereskedők követhetnek el. A magyar büntetőjogban fizetésképtelenségi eljárás csak gazdálkodó szervezet esetén alkalmazható, természetes személyre, de még az egyéni vállalkozóra sem terjed ki a Cstv. hatálya. Érdemben eltér a vizsgált országokban a csődbűncselekmények, a büntetendő magatartások köre. Ebből a szempontból feltűnő, hogy az angol, a

német és az osztrák jog is a csődbűncselekmények differenciáltabb rendszerét értékeli, mint hazai jogunk. Büntetendő magatartásként jelennek meg például a hitelezők szavazati joggal kapcsolatos visszaélései, a hitelező megvesztegetése, a fizetéseképtelenségi eljárás egyéb közreműködőinek megvesztegetése, a koholt követelés érvényesítése. A könyvvezetési kötelezettség megszegésével kapcsolatos magatartások, kívülálló személyek tettesi felelősségét megalapozó egyes tényállások, sőt az angol jog szerint az is büntetendő, ha a nem mentesített bankrupt a hitelező tájékoztatása nélkül vesz fel hitelt vagy más név alatt vállalkozásba kezd, avagy bizonyos vagyonnal megszökik Angliából és Walesből. A német és a magyar jog a csődbűncselekmény megállapítását objektív büntethetőségi feltételhez köti, fizetéseképtelenségi eljáráshoz kapcsolódik a büntetőjogi felelősségre vonás. Az osztrák jogban a csalárd bukásnak nevezett általános tényállás fizetéseképtelenségi eljárástól függetlenül megállapítható. A bűncselekmények alanyi körében is érdemi eltérések mutatkoznak, ahogy bűnösségi kérdésekben is. A magyar büntetőjogban a csődbűncselekmény szándékos delictum, a német és az osztrák büntető törvények azonban gondatlan alakzatokat is ismernek. A csődbűncselekmények büntetési tételei viszonylag széles skálán mozognak.

Az *Európai Unió* tagállamai büntető anyagi jogának ilyen mértékű különbözősége persze önmagában nem meglepő. A büntetőjog területén a közvetlen uniós jogalkotás jelenleg még nem érvényesül, bár a tagállamok ellenállásán egyelőre elbukott Európai Alkotmány szövege kilátásba helyezte az „európai törvényt”, mint az egységes jogalkotás jövőbeni formáját. Az is vitathatatlan, hogy a büntetőjog területén kívül közvetlenül érvényesülő uniós szintű jogalkotás a büntetőjog területére is hatással van.<sup>478</sup> Ennek legfőbb jele,

---

<sup>478</sup> Ma már egyetlen tagállam sem nyilváníthat cselekményeket bűncselekménnyé anélkül, hogy ne venné tekintetbe a közösségi jog által teremtett korlátokat. Farkas Ákos: Az Európai Unió törekvései a büntetőjogi együttműködés (át)alakítására. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 7. Az Európai Unióhoz



hogy a Büntető Törvénykönyv keretdiszpozícióit kitöltő háttérjogszabályokban megjelennek a közvetlenül alkalmazandó uniós normák.

Az Európai Unió harmadik pillérének keretein belül bevezetett büntetőjogi eszközök száma is rohamosan nő. Kiemelést érdemelnek az Európai Tanács kerethatározatai, melyek a jogközelítés harmadik pilléres eszközeiként igyekeznek előmozdítani a hatékonyabb büntetőjogi fellépést egy adott jelenséggel szemben, a részleges jogharmonizációt.<sup>479</sup> Tény azonban, hogy a részleges jogharmonizáció veszélyeket is hordoz a nemzeti büntetőjog koherenciáját illetően. Csak előkészített, megalapozott és a jogrendszer egészébe illeszkedő módosítások alkalmasak a célok elérésére.

Látni való az is, hogy a Közösség fontosságának növekedésével egyidejűleg megjelenik az igény arra, hogy saját büntetőjoga legyen.<sup>480</sup> *Corstens* szerint azonban a büntetőjog túl fontos terület ahhoz, hogy tapasztalatban szegény nemzetek feletti szervek irányítása alatt álljon. Az Európai Unió még nem alakult ki teljesen, nem követelhet magának automatikusan olyan tekintélyt, mint amellyel például Nyugat-Európa régi nemzetállamai rendelkeznek, hanem ezt a tekintélyt meg kell szereznie. Azonban bárki, aki elkötelezett Európa egyesítése mellett fontosnak találja ennek a folyamatnak a támogatását.

Tény az is, hogy a büntetőjog „európaizálódása” már javában tart, mely folyamat visszafordíthatatlannak tűnik.<sup>481</sup> *Zeischang* úgy látja, hogy e folyamat alapvetően

---

való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Szerk.: Lévay Miklós. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 11.o.

<sup>479</sup> A szakirodalomban többen utalnak arra, hogy a kerethatározatok nemzeti jogokban történő végrehajtásának ellenőrzési mechanizmusa nem kielégítő. Lásd: M.Nyitrai Péter: Az európai elfogatóparancs intézményének jövőképe a vonatkozó kerethatározat tagállami végrehajtási megoldásainak tükrében. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 7. Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Szerk.: Lévay Miklós. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 195.o.

<sup>480</sup> G.J.M. Corstens: Criminal Law in the First Pillar? *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 2003/1.

<sup>481</sup> Frank Zieschang: A büntetőjog európaizálódásának esélyei és kockázatai, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 113 (2001) Heft 2, 255-270.o. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 6. Az Európai Unió hatása a büntetőjog fejlődésére. Szerk.: Lévay Miklós-Kigyóssy Katinka. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2004. 248-249.o. A szerző példaként említi az Európai Közösség pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezményt, a Corpus Juris tervezetét, illetve a közösség – az EK. Szerződés

pozitívan értékelhető. Megteremti a tudomány számára azt a nagy esélyt, hogy kifejlesszen – egyező szakmai problémákból kiindulva, egy nemzetközi tudományos diskurzus keretén belül – egy harmonizált, „igazságos jogot”, a nemzetközi előítéletek megszüntetésével és a saját jog relatívvá tételével egyidejűleg. Felhívja azonban a figyelmet arra, hogy az európaizálódással járó kockázatokat sem szabad lebecsülni. Különösen a részleges harmonizálási törekvések rejtik magukban annak veszélyét, hogy a szupranacionális jogi tárgyak nagyobb védelemben részesülnek, mint a hasonló nemzeti jogi tárgyak, így fennáll annak a kockázata, hogy a saját nemzeti jogrenden belüli koherencia felborul. Rámutat a túlszabályozás veszélyére, mely a jogalkalmazás elnehezüléséhez, és az előírások hatékonyságának csökkenéséhez vezethet. Úgy látja, hogy a büntetőjog harmonizálása mellett az egységes jogalkalmazás érdekében egy büntetőügyekben hatáskörrel rendelkező európai felülvizsgálati fórum létrehozása indokolt. Valószínűleg közelebb áll azonban a realitáshoz, ha azt mondjuk, hogy egy közösségi szintű valódi büntető igazságszolgáltatási rendszer a következő évtizedekben elképzelhetetlen.<sup>482</sup>

Úgy gondolom azonban, hogy az a folyamat, amelyet a büntetőjog európaizálódásaként jelölhetünk meg – bár kétségtelenül együtt jár kockázatokkal – mégis alapvetően szükségszerű folyamat, melynek során törekedni kell büntetőjogi hagyományaink és értékeink megóvására.<sup>483</sup>

Érdemes figyelni arra, hogy az angol, a német, az osztrák és a magyar fizetéseképtelenségi jog rövid áttekintése alapján is megállapíthatóan, a büntető anyagi joghoz hasonlóan, a vizsgált uniós tagállamokban az anyagi csődjog

---

Amszterdami Szerződéssel módosított 280. cikkének (4) bekezdése szerinti – büntető jogalkotási kompetenciáját.

<sup>482</sup> Jean Pradel-Geert Corstens: Európai büntetőjog. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 6. Az Európai Unió hatása a büntetőjog fejlődésére. Szerk.: Lévay Miklós-Kigyóssy Katinka. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 119.o.

<sup>483</sup> Gula József: A pénzhamisítás elleni fellépés az Európai Unióban. in: Bűnügyi Tudományok Közlemények 7. Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Szerk.: Lévay Miklós. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004. 141.o.

szabályai is jelentős mértékben eltérnek egymástól. Érdemi különbségek mutathatóak ki már a csőd, fizetéseképtelenség fogalmát illetően, az eljárásban résztvevő személyek és szervezetek körére, az alanyok jogaira és kötelezettségeire vonatkozóan. A csődbűncselekmények szempontjából is jelentősége volt annak, hogy a fizetéseképtelenségi jog az angol, a német és az osztrák szabályozásban természetes és jogi személyek esetén egyaránt alkalmazható, míg hazánkban az adós fogalma a hatályos jogban csak a gazdálkodó szervezetekre terjed ki a természetes személyekre még abban az esetben sem, ha azok egyéni vállalkozóként gazdasági, üzleti tevékenységet végeznek. A magyar szakirodalomban egyre többször bukkan fel az a nézet, hogy a gazdasági élet biztonságosabbá tétele érdekében, ha nem is minden magánszeméllyel, de legalább az egyéni vállalkozói igazolvánnyal működő vállalkozókkal szemben lehetővé kellene tenni fizetéseképtelenségi eljárás kezdeményezését.<sup>484</sup>

A hitelezők köre, jogi helyzete, az eljárás menetére való hatása, a hitelezői szervezetek igen változatosan alakulnak. Az ún. fizetéseképtelenségi szakértők köre és feladatai is színes képet mutatnak. Az angol fizetéseképtelenségi jogban különbséget tesznek az administrator, a liquidator, a receiver között, akiknek jogosítványai esetenként még az eljárás típusától függően is eltérően alakulnak. Az osztrák jogban elsősorban a csődgondnok és az egyezségi gondnok, a német jogban a vagyongfelügyelő, a magyar jogban a vagyongfelügyelő és a felszámoló szerepe emelendő ki. A bíróság egyes eljárásokban igen jelentős befolyással bír (pl.: az angol administration intézménye), míg más esetekben csak figyelemmel kíséri, felügyeli az eljárás lefolytatását. Maguk a fizetéseképtelenségi, illetve reorganizációs eljárások is igen sokfélék lehetnek. Az angol jogban elkülönítik a vállalati fizetéseképtelenségi eljárást és a személyi fizetéseképtelenségi eljárást. Az előbbin belül megkülönböztethető a vagyongondnokság, az adminisztratív

---

<sup>484</sup> Károlyi Géza-Prugberger Tamás: A magyar fizetéseképtelenségi jog hatályos szabályozásának kritikai értékelése a nyugat-európai rendszerek tükrében. in: Bér garancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 134.o.

csődtömeggondnokság és a felszámolás. A likvidáció is lehet kötelező, hitelezői önkéntes vagy tagsági önkéntes. Ennek mintegy ellenpólusaként a német fizetéseképtelenségi törvény csak egyetlen egységes fizetéseképtelenségi eljárást ismer. Mint tudjuk, a magyar jogban a honi történeti kategóriáktól és a nemzetközi fogalmaktól eltérő tartalommal használt csődeljárás, valamint felszámolási eljárás között tehetünk különbséget. A valódi csődhelyzetre a felszámolási eljárás elnevezés érvényesül, míg a csődeljárás alatt a Cstv. kizárólag az adós fizetőképességének helyreállítására szolgáló „előzetes eljárást” érti. A nem fizetéseképtelenség miatt jogutód nélkül megszűnő gazdálkodó szervezetekre vonatkozóan a Ctv. szerinti végelszámolás érvényesülhet. A magyar terminológiai zűrzavar a nemzetközi összehasonlítást - különösen a külföldiek számára - nem könnyíti meg. Az új magyar fizetéseképtelenségi törvény koncepciója csődeljárás néven egységes eljárást irányoz elő.<sup>485</sup> E szerint a csődeljárás első szakasza a hitelezői gyűlésig tart, célja a csődtömeg és a hitelezői követelések felmérése. Második szakasza a hitelezők döntésétől függően a reorganizáció vagy a felszámolás lenne. Az osztrák jog az Egyezségi Törvénykönyv alapján történő egyezségi eljárást és a csődtörvénykönyv szerinti csődeljárást különíti el. A fizetéseképtelenségi eljárás megindításának alapja a vizsgált külföldi jogokban a fizetéseképtelenség vagy az eladósodás egyaránt lehet (egyes eljárásoknál a fenyegető fizetéseképtelenség is), a magyar jogban jelenleg a felszámolási eljárást a fizetéseképtelenség alapozza meg. Az új törvény tézisei szerint azonban a csődeljárás megindítására fizetéseképtelenség, fenyegető fizetéseképtelenség és vagyonhiány esetén egyaránt lehetőség nyílna. A koncepcióból kiemelést érdemel még, hogy a hitelezők befolyását erősíteni

---

<sup>485</sup> Miskolczi Bodnár Péter viszont éppen a német fizetéseképtelenségi törvényben szabályozott egységes fizetéseképtelenségi eljárás elemzése után jut arra a következtetésre, hogy a reorganizáció és a likvidáció kettősségének fenntartása, sőt további differenciálása indokolt. Az InsO szerinti fizetéseképtelenségi eljárás mellett javasolja megőrizni némi változtatásokkal az adós által kezdeményezett reorganizációs eljárást, és új intézményként a hitelezői kezdeményezési reorganizációs eljárás kialakítását. Miskolczi Bodnár Péter: Az egységes és a kétszintű eljárás értékelése reorganizációs szempontból. in: Bér garancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 263.o.

kívánja az eljárás során, a fizetésektelenségi szakértők (vagyonfelügyelő, csőd gondnok, felszámoló) szerepe pedig a hatályos törvényhez képest alapvetően megváltozna. Az új szabályozás ténylegesen szakértői, ellenőri szerepet szánna a fizetésektelenségi szakértőknek, önálló döntési lehetőségük akkor lenne, ha a hitelezők nem élnek jogosítványaikkal.

A csődjogi gyakorlatban és szakirodalomban is gyakran szembesülnek azzal a - büntetőjog számára sem ismeretlen – problémával, hogy a jogviszonyba valamilyen nemzetközi elem keveredik, a vállalkozás tevékenységének több államra is kiterjedő hatása van. A fizetésektelenségi jogok érdemi különbözősége mellett felmerül, hogy a kedvezőbb jogi helyzet elérése érdekében egyesek a vagyontukat egyik államból a másikba helyezik át (ún. forum shopping). Dogmatikai szempontból a probléma lényegében a területi elv és az egységesség (unitás), illetve az egyetemlegesség (univerzalitás) elvének ütközése. Azt tudjuk, hogy az államok többsége a büntetőjogot tekinti a szuverenitás „utolsó bástyájának”, de a csődjog területén sem szívesen engednek át „felségjogaikból”. A csődjogi szakirodalom szerint a helyzet megoldására három lehetséges válasz létezik

- ad hoc együttműködés konkrét csődügyekben (common law típusú jogfejlesztés);
- nemzetközi egyezmények előkészítése és elfogadása, elsősorban a több államot érintő ügyek joghatósági kérdései körében;
- modell (egységes) csődjogi kódexek elfogadása és a belső jog részévé tétele olyan államok részéről, melyek egymással számottevő gazdasági-kereskedelmi kapcsolatban állnak.

Az első két megoldási variáció a gyakorlatban is létező megoldást jelent, a csődjogi rendszer egységes „világméretű” megalkotására irányuló törekvések azonban ezideig nem jártak sikerrel.<sup>486</sup>

Az Európai Gazdasági Közösség kísérletet tett egy, a saját területére kiterjedő egységes kódex elkészítésére. 1982-re elkészült egy tervezet, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a konszenzus megteremtése az egységes anyagi csődjoggal való szembenállás miatt lehetetlen. Ezt követően a Tanács égisze alatt meginduló munkák reálisabb célt tűztek ki maguk elé, eltűnt az egységes anyagi jogi dogmatika iránti igény, helyébe „a bizonyos kérdésekben való harmonizáció” lépett, és itt jelent meg először az a végül is sikeres megoldási ötlet, amely lehetővé teszi a „másodlagos” csődeljárásokat. 1990. június 5-én nyílt meg a tagállamok előtt a szerződés aláírásának lehetősége Isztambulban, ezért Isztambuli Egyezményként is ismert. Az Egyezmény megfelelő számú aláírás és ratifikáció hiányában nem lépett hatályba. A csődeljárások hatékonyságának javítása, az egységes jogértelmezés és az egységes jogkövetkezmények érdekében a Tanács olyan rendelet kiadását látta kivitelezhetőnek, amely az arányosság elvének megfelelően a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása tekintetében irányadó joghatósági kérdésekre, az eljáró fórum illetékességére, a bírósági határozatokra és az alkalmazandó jogra korlátozódik, de kötelező érvényű és azonnali hatályú. A fizetéseképtelenségi jog területén a legjelentősebb uniós jogszabály a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000. sz. EK rendelet, melyet 2000. május 29-én fogadtak el, és 2002. május 31-én lépett hatályba.<sup>487</sup> A rendelet célja elsődlegesen az ún. részleges univerzalitás elérése. A teljes univerzalitás az egyes tagállamok anyagi jogában meglévő korábban már hivatkozott jelentős mértékű eltérésekre tekintettel jelenleg nem érhető el,

---

<sup>486</sup> Boóc Ádám-Sándor István-Tóth Mihály-Török Gábor-Újlaki Tamás: Csődjog. II. átdolgozott és bővített kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2007. 65.o.

<sup>487</sup> A hazai jogra gyakorolt hatására nézve lásd: Nagy Adrienn: Megjegyzések a magyar csődtörvényben a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK. Tanácsi rendelet hatására bekövetkezett változásokról. in: Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Juridica et Politica. Tomus XXIV. Miskolc University Press 2006. 413.o.

egyetlen általános érvényű csődeljárás nem alakítható ki. A rendelet alapján léteznek külön kezelendő tényállási elemek, másrészt az általános érvényű főeljárás mellett más tagállamokon belüli eljárások engedélyezhetők, természetesen csak abban az esetben, ha az adott ország területén fellelhető vagyontárgy, és az eljárás hatálya csak ezen vagyontárgyakra terjed ki.<sup>488</sup> Az elsődleges eljárás olyan szempontból is primátust élvez, hogy egyrészt mind felszámolásra, mind reorganizációra vonatkozhat, másrészt a bíróság által meghozott fizetéseképtelenséget megállapító határozat joghatálya túlnyúlik az országhatárokon, az összes tagállamban kötelező erővel bír. Ebből következik, hogy más tagállamban az adós fizetéseképtelenségének megállapítására már nincs szükség. Elsődleges eljárásra ott kerülhet sor, ahol az adós bejegyzett székhelye (központja) található. Az elsődleges eljárást megindító ország anyagi jogát kell alkalmazni. Másodlagos eljárásként reorganizáció nem, csak felszámolás indítható.<sup>489</sup>

A Tanács rendeletével fontos lépés történt a nemzetközi fizetéseképtelenségi ügyek tekintetében az egységes szabályozás kialakítása, az eljárások egységes lebonyolítása irányában. Az ellenőrzött univerzalitás rendszere lehetővé teszi a különböző tagállamokban levő vagyonelemek bevonását, ezáltal az EU-n belül eltérést jelent a területi elvtől. Ugyanakkor átengedi a csődjog egyes érzékeny területeit az egyes tagállamok meghatározó vagy kizárólagos szabályozási körébe.<sup>490</sup>

Az 1346/2000. sz. EK rendelet tehát valójában egy közös eljárási rendet alakított ki, amely azonban várhatóan hatással lesz az anyagi jogi szabályok egymáshoz

---

<sup>488</sup> Fazekas Judit-Mátyás Imre: A fizetéseképtelenség szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. in: Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005. 72.o.

<sup>489</sup> Boóc Ádám-Sándor István-Tóth Mihály-Török Gábor-Újlaki Tamás: Csődjog. II. átdolgozott és bővített kiadás. 68-69.o.

<sup>490</sup> Stefan Smid: A csőd szabályozása egyes EU-tagállamok és az USA autonóm jogrendszerében. 53.o.

való közelítésére, az anyagi csődjog szabályainak a tagállamok döntő többsége által követett és elfogadott normákhoz igazítására.<sup>491</sup>

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy a csődbűncselekmények és a fizetéseképtelenségi jog hatályos szabályai is jelentős mértékben eltérnek egymástól az angol, a német, az osztrák és a magyar jogban. Ugyanakkor azonban úgy a büntetőjog, mint a fizetéseképtelenségi jog területén határozott törekvések tapasztalhatóak arra nézve, hogy elsősorban, de nem kizárólag az Európai Unió keretén belül a jogközelítés, jogharmonizáció, esetleg a jogegységesítés adekvát útjait megtalálják.

Alapvető kritérium az is, hogy a két jogterület eltérő megközelítési módja és feladata ellenére egymással összhangban fejlődjön. Magyarországon az új büntető törvénykönyv és a fizetéseképtelenségi törvény párhuzamos kodifikációja elvileg megadja a lehetőséget arra, hogy a büntető kódex és háttérjogszabálya e követelménynek eleget tegyen.

---

<sup>491</sup> Török Gábor-Zumbók Ferenc: A fizetéseképtelenségi törvény téziseinek koncepciója. in: A fizetéseképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar EU-komform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002. 125.o.



## Összegzés

A hitelek igénybe vétele szükségszerű velejárója a gazdasági életnek. A közgazdasági szakirodalom arra is rámutat, hogy a csőd az üzleti élet normális kísérőjelensége, attól függetlenül létezik, hogy adott állam a jelenség megoldási módjait szabályozza-e vagy sem. Az adósok egy része nem tud megfelelni a piaci követelményeknek, fennálló adósságát nem képes teljesíteni.

A „csődjog” sokáig maga is represszív, büntető jellegű volt, az adós hibájából megbomlott gazdasági és erkölcsi rendet igyekezett helyreállítani. Az adós nem csak vagyonával, hanem személyével is felelt tartozásaiért. A klasszikus csődjogok azonban már nem az adós személyére fókuszálnak, hanem a hitelezői követelések kielégítésére szolgáló vagyon kerül a középpontba. Újabb tendencia, hogy elsősorban nemzetgazdasági szempontok alapján a csődjogban előtérbe kerültek az adós védelmét szolgáló intézmények, a fizetőképesség helyreállítása, az újjászervezés, a reorganizáció, a csődjogba „beáramlik” a közérdek.

A büntetőjogban fokozatosan elfogadottá vált az a nézet, mely szerint a vagyonbukás önmagában nem a büntető, hanem a polgári jog, illetve törvénykezés köréhez tartozik. Általános tételként fogalmazódott meg, hogy minden adósnak összes hitelezőjével szemben kötelessége fizetőképességének megóvása. A jogrendnek, s különösen a büntetőjognak, ide vonatkozóan az a feladata, hogy megfelelő keretek közé szorítsa a hitelek igénybevételénél szükséges jogi és gazdasági szabadságot, másfelől feleslegesen ne korlátozza az erők szabad játékát. A büntetőjog ultima ratio szerepéből következően a gazdaság büntetőjogi eszközökkel való befolyásolását kívánatos minél szűkebb körre korlátozni. A gazdasági szféra túlzottan kiterjedt büntetőjogi védelme magát a védett jogi tárgyat veszélyeztetné, korlátozná a gazdasági vállalkozások kezdeményezését és szabadságát. A büntetőjog ultima ratio jellege a modern fizetéseképtelenségi bűncselekmények esetén abban is megnyilvánul, hogy nem a csőd miatt, de csak csőd esetén kíván bizonyos hitelezői érdekeket sértő magatartások ellen fellépni. A csödbűncselekmények közös jogi tárgya tehát a hitelezői érdekek oltalmazása, a hitelnyújtás biztonsága, mint védelmet érdemlő érték. A hitelezővédelem kiterjedt büntetőjogon kívüli eszközrendszere mellett a szükségesség és arányosság alkotmányos követelményének szem előtt tartása mellett az adekvát büntetőjogi fellépés sem mellőzhető.

Hazánkban az új büntető törvénykönyv és fizetéseképtelenségi törvény kodifikációja egyaránt megindult, a csödbűncselekmények jövőbeni szabályozására vonatkozóan szükségszerűen állást kell foglalni néhány alapvető kérdésben. Ennek érdekében dolgozatomban áttekintettem a csödbűncselekmények szabályozásának történetét a magyar büntetőjogban a „bűnös bukás” megjelenésétől napjainkig. Különösen a Csemegi-kódex, valamint a hitelsértésről szóló 1932. évi IX. törvénycikk – eltérő szabályozási koncepción alapuló – rendelkezései, a csödbűncselekmények, illetve a hitelezők érdekeit sértő delictumok differenciált rendszere érdemel figyelmet és továbbgondolást. Elvégeztem a hatályos büntetőjogi szabályok dogmatikai és kritikai elemzését, értékelve a csödbűncselekmények közelmúltban történt újraszabályozását is. Tüzetesebben megvizsgáltam továbbá a dolgozatom tárgyát képező bűncselekményi kör szabályozását egy, a hazaitól gyökeresen eltérő jogi környezetben (Anglia és Wales), valamint a magyar büntetőjog fejlődésére hagyományosan nagy hatással lévő német és

osztrák büntetőjogban. Az elemzés során figyelemmel voltam a fizetésképtelenségi jogok büntetőjogi szempontból releváns rendelkezéseire is. Mindezek alapján vállalkoztam de lege ferenda javaslatok megfogalmazására.

A csődbűncselekmények büntető kódexben, avagy a fizetésképtelenségi törvényben, mint szaktörvényben történő elhelyezésére vonatkozó kérdésben a magam részéről a büntető kódexben történő szabályozás mellett foglaltam állást. A büntető törvény egységességét megőrzendő értéknek tartom. Nem vitatva, hogy mind a magyar büntetőjog történetben, mind nemzetközi összehasonlításban találunk példákat a csődbűncselekmények fizetésképtelenségi törvényben történő szabályozására, tradicionális és garanciális szempontból egyaránt e bűncselekmények büntető törvénykönyvben történő elhelyezése látszik helyesebbnek. Részletesen elemeztem a kerettényállásos kodifikációs technikából adódó – általam is több ízben kifogásolt - problémákat és az ezek kiküszöbölését szolgáló követelményeket.

A büntető kódex rendszerében a csődbűncselekményeknek, illetve a hitelezőket károsító bűncselekményeknek a gazdasági bűncselekményekre vonatkozó fejezet önálló címében, avagy címekre tagolás hiányában önálló fejezetben történő elhelyezésére tettem javaslatot. E megközelítésnek vannak történelmi gyökerei hazánkban, a Csemegi-kódex e bűncselekményi kört önálló fejezetben szabályozta (csalárd és vétkes bukás, majd a hitelezőket károsító cselekmények). Angliában a fizetésképtelenségi törvény és egyéb szaknormák tartalmazzák a kapcsolódó bűncselekményeket is. A német Btk. a fizetésképtelenségi bűncselekményeket önálló fejezetben szabályozza, de az osztrák Btk-ban is jól elkülöníthető e delictumok köre. A törvény áttekinthetősége, a védett jogtárgy szerinti kellő differenciálás is ezt a megoldást támasztja alá.

A csődbűncselekmények körének meghatározását illetően – bár magam a gazdasági bűncselekmények körében (is) inkább a dekriminalizációt látom indokoltnak – egyes cselekmények kriminalizálásának lehetőségét is felvetem. A hitelező megvesztegetése beiktatását indokolja egyebek mellett, hogy a gazdasági vesztegetés hatályos tényállásai a büntetőjogi üldözést igénylő magatartások egy részét jelenleg nem képesek lefedni. A régi magyar büntetőjog, de az angol, a német és az osztrák jog is a csődbűncselekmények differenciáltabb rendszerét értékeli, melyek a csődbűncselekmények lehetséges körének hazai kialakításához - természetesen összhangban a mai magyar büntetőjogi dogmatikával – segítséget nyújthatnak.

Alapvető kérdés, hogy az e körbe tartozó bűncselekmények büntethetősége a fizetésképtelenségi eljáráshoz kötődik-e vagy attól függetlenné válik. A Csemegi-kódex, a hatályos magyar és német Btk. alapján a büntethetőség valamely fizetésképtelenségi eljáráshoz kapcsolódik, az 1932. évi hitelsértési törvény és a hatályos osztrák Btk. szerint egyes bűncselekmények (hitelsértés, Betrügerische Krida ) annak hiányában is megállapíthatóak. Tény, hogy az objektív büntethetőségi feltétel mellőzése a hitelezői érdekek védelmét elvileg jobban szolgálná, és hosszabb távon megfontolandó, de a büntetőjogi felelősség körének lényeges kiterjesztését jelenti. Jelenleg indokoltnak látom az objektív büntethetőségi feltétel módosított tartalommal történő fenntartását.

Vizsgáltam a csődbűncselekmény alanyi körének meghatározását, esetleges pontosítását. E körben felmerül a vagyonfelügyelő, a felszámoló, esetleg a pénzügyi gondnok vonatkozásában speciális szabályok szükségessége, az ellenőrzési és felügyeleti kötelezettség elmulasztásának esetleges értékelése, a közelmúltban a magyar jogban is megjelent „árnyékvezető” büntetőjogi felelőssége. A bűncselekmény alanyiságra olyan büntetőjogon kívüli tényezők is kihatással lehetnek, mint az ún.

fogyasztói csőd esetleges megjelenése jogrendszerünkben. Az angol, a német és az osztrák jog egyaránt ismeri a természetes személy fizetésektelen állapotát, az egyéni csőd intézményét.

Nézetem szerint helyes az a megközelítés, amely a csődbűncselekményeket alapvetően szándékos delictumoknak tekinti. Mégis indokolt lehet szűk körben a gondatlan bűncselekmények büntethetőségének megteremtése is. Mind a régi magyar büntetőjogban, mind a hatályos német és osztrák jogban ismertek e cselekmények gondatlan alakzatai. A bűncselekmények rendszerének kialakítását követően – a gyakorlati tapasztalatokra is figyelemmel – határozható meg a büntetési tételek adekvát rendszere.

A büntető törvénykönyv és a fizetésektelenségi törvény párhuzamos kodifikációja elvileg megadja a lehetőséget arra is, hogy a büntető kódex és háttérjogszabálya közötti – a dolgozatban is bírálattal illetett – ellentmondások feloldhatóak legyenek.

## Synopsis

The use of credits is an inherent component of economic life. Studies in the field of economy also make it clear that bankruptcy is concomitant with business life, it exists irrespective of whether a state regulates what courses of action should be taken in cases of bankruptcy or not. Some debtors cannot meet the demands of the market, they cannot pay their debts.

Law on „bankruptcy” was for a long time of a repressive, criminal character, it sought to restore the economic and moral order disrupted by the debtor’s misconduct. The debtor was responsible for his debts not only with his personal assets, but also with his person. Classical laws on bankruptcy, by contrast, concentrate not on the person of the debtor but on the assets that can satisfy creditors’ demands. Recently, because of the interests of national economy, bankruptcy law has laid greater emphasis on institutions defending the debtors’ interests, on restoring solvency, reorganisation – public interest has made its way into bankruptcy law.

In criminal law it has become gradually accepted that bankruptcy in itself falls under civil law and procedure, not criminal law. There has been a consensus that all debtors are obliged to preserve their solvency with respect to all their creditors. The task of legal system, and especially of criminal law in this respect is to keep within bounds the legal and economic freedom necessary for acquiring debts on the one hand, on the other hand not to restrict the free play of forces without sufficient reason. Because of the *ultima ratio* role of criminal law, the penetration of criminal law into the economic arena should be restricted to a minimal amount. A too extensive protection of the economy by criminal law would endanger the protected legal object (value) itself, it would restrict the initiative and freedom of economic enterprises. In the case of modern insolvency offences the *ultima ratio* role of criminal law also manifests itself in that it purports to sanction certain attitudes encroaching upon creditors’ interests not because of bankruptcy, only in cases of bankruptcy. The common legal object of bankruptcy offences, therefore, is the protection of creditors’ interests, the safety of the granting of credit, which is regarded as a value to be protected. In addition to the extensive protection of creditors outside criminal law, an adequate criminal legal action is also necessary evidently in compliance with the constitutional demands of necessity and proportion.

In Hungary the codification of the new criminal code and insolvency law has been commenced. However, certain ground rules have yet to be worked out with respect to the future regulation of bankruptcy offences. For this reason in my dissertation I survey the history of regulations pertaining to bankruptcy offences in Hungarian criminal law, from the appearance of the concept of “criminal bankruptcy” up to the present day. In my opinion, it is especially the regulations of the Csemegi-codex and of Act IX/1932 about credit offences – relying on different conceptions of regulation – and the differentiated system of the violations of creditors’ interests that deserve attention and further elaboration. I perform a dogmatic and critical analysis of the criminal regulations in force, evaluating the recent re-regulations pertaining to bankruptcy offences. I have also scrutinised the regulations pertaining to crimes perused in my thesis in legal circumstances vastly different from the Hungarian ones, in England and

Wales, as well as in German and Austrian criminal law, which have thoroughly influenced the development of Hungarian criminal law. In my analyses I pay attention to insolvency regulations relevant from a criminal point of view. On the basis of these I have set forth some proposals *de lege ferenda*.

With respect to the question whether bankruptcy offences should be located in the criminal code or in insolvency law as special law, I take the former position. I think the integrity of the criminal code should be preserved. Notwithstanding the fact that in both the history of Hungarian criminal law and in an international context we find examples of bankruptcy offences being regulated by insolvency law, it seems more advisable with respect to both traditions and guarantees to locate these crimes within the criminal code. I have thoroughly examined the problems resulting from framework codifying techniques, which I have taken issue with elsewhere several times before, and the requirements needed to eliminate them.

I have proposed to locate bankruptcy offences, offences injuring creditors in a separate title of a chapter dealing with economic crimes or, in the absence of title divisions, in a separate chapter. Such an approach has historical roots in Hungary, since the Csemegi-codex dealt with such crimes in a separate chapter (fraudulent bankruptcy and action injuring credit). In England insolvency law and other special laws include related crimes as well. The German criminal code regulates insolvency offences in a separate chapter, and these offences are neatly separable in the Austrian criminal code as well. The criteria of lucidity and adequate differentiation according to legal objects also justify such a solution.

With regards to defining the scope of bankruptcy offences, I suggest that certain offences could possibly be criminalised, even though in principle I am for the decriminalisation of some economic crimes. The incorporation of bribing creditors seems advisable because, apart from other reasons, the prevailing regulations pertaining to economic bribery do not cover all the offences entailing criminal persecution. In former times, Hungarian criminal law, like English, German and Austrian law today, offered a more differentiated system of bankruptcy offences, which may help establish the scope of bankruptcy offences today – evidently in compliance with the dogmatics of Hungarian criminal law.

It is a fundamental question whether the liability for the offences concerned should be conjoined with or separated from insolvency procedures. In the Csemegi-codex and the prevailing Hungarian and German criminal code, liability is conjoined with some insolvency procedure. By contrast, in the 1932 Act on injuring credit and the prevailing Austrian criminal code, certain offences (injuring credit, *Betrügerische Krida*) can be established in the absence of an insolvency procedure as well. It is a fact that the non-availability of the objective condition of liability would in theory serve creditors' interests better, and thus should be considered in the long run, but this would mean a significant extension of the scope of criminal liability. For the time being, I find it justified to retain the objective condition of liability with some modification as to its contents.

I have also investigated the circle of potential offenders of bankruptcy offences and its possible correction. In this respect it may be necessary to work out some special rules related to receivers, liquidators, and possibly administrative trustees; to assess the possible omission of controlling and supervising obligations; and to establish the criminal liability of the "shadow director", which has recently appeared in Hungarian

law as well. The perpetration of an offence can be influenced by such factors falling outside the domain of criminal law as the occasional appearance of consumer bankruptcy in Hungarian law. English, German and Austrian law all know the insolvency of the individual, the institution of individual bankruptcy.

In my opinion, it is right to approach bankruptcy offences as intentional crimes. Nevertheless, it may be reasonable to establish the indictability of a few offences resulting from carelessness. We find the negligent configurations of these offences both in former Hungarian criminal law and in prevailing German and Austrian law. Evidently, an adequate system of penalties can be created only after a system of crimes has been created, which also draws upon practical experience.

The parallel codification of the criminal code and insolvency law in theory also makes it possible to dissolve the contradictions distending between the criminal code and its background law, which I expose and criticise in my dissertation.

## Hivatkozott irodalom

A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Szerk.: Jakucs Tamás. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004.

A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Szerk.: Kiss Norbert. Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Budapest, 2006.

A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Szerk.: László Jenő. KJK. Budapest, 1986.

A hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása. Jogi és Államigazgatási Könyv-és Folyóiratkiadó. Budapest, 1952.

A hatályos büntetőjog szabályai. Összeállította: Auer György. Igazságügyminisztérium. Budapest, 1947.

A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve. Közzétette az Igazságügyminisztérium. KJK. Budapest, 1962.

A.I.D.P. Actes du XIII<sup>eme</sup> Congres International de Droit Pénal. Le Caire, L'Association Egyptienne de Droit Criminel

Alvesalo, Anne – Laitinen, Ahti: Perspectives on Economic Crime. University of Turku, 1994.

Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 18. kötet. Árdragító visszaélések. Széchenyi Irodalmi és Művészeti Rt. Budapest, 1941.

Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 19. kötet. Az uzsora és a hitelsértés. Attila-Nyomda Rt. Budapest, 1942.

Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve 5. kötet. Okirathamisítás. Bélyeghamisítás. Védjegybitorlás. Csalárd és vétkes bukás. Athenaeum, Budapest, 1929.

Apáthy István: A magyar csődjog rendszere. Az Eggenberger-féle Könyvkereskedés kiadása. Budapest, 1888.

Arlidge & Parry on Fraud. Second Edition. The Criminal Law Library. Sweet & Maxwell. London, 1996.

Atzél Béla: Magyar Büntetőjog. Stampfel Károly kiadása. Pozsony, 1900.

Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. Szerk.: Fayer László. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1896.

Az anyagi büntető törvények és a sajtótörvény. Szerk.: Edvi Illés Károly V. kiadás. Grill Károly Könyvkiadóvállalata. Budapest, 1909.

Balás Elemér: A magyar büntetőjog tankönyve. Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. Budapest, 1901.

Bebes Zoltán: Csődbüntett – csődbűncselekmény. [www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu)

Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész. V. átdolgozott kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005.

Berzsényi Mihály: Gazdasági bűnözés a rendszerváltás után. Belügyi Szemle 2000/6.

Bíró György: A felszámoló megbízotti minősége (qui prodest?) in: Bér garancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005.

Bittman, Folker (Szerk.): Insolvenzstrafrecht. Handbuch für die Praxis. De Gruyter Recht. Berlin, 2004.

Blackstone's Criminal Practice. ed. Peter Murphy. Oxford, 2004.

Blaskó Béla: Az 1992. évi XIII. törvényben írt bűncselekmények néhány jogértelmezési kérdése. Főiskolai Figyelő Plusz 1993/1.

Boóc Ádám-Sándor István-Tóth Mihály-Török Gábor-Újlaki Tamás: Csődjog. II. átdolgozott és bővített kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2007.

Bursics Zoltán: A magyar anyagi büntetőjog vázlata. Grill Károly Könyvkiadóvállalata. Budapest, 1936.

Büntetőjog Általános Rész. Szerk.: Wiener A. Imre. KJK KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2002.

Corstens, G.J.M.: Criminal Law int he First Pillar? European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 2003/1.

Csemegi Károly művei. Szerk.: Edvi Illés Károly és Gyomai Zsigmond. Franklin-Társulat. Budapest, 1904.



Csőd-felszámolás-végelszámolás. Szerk.: Csőke Andrea. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2001.

Csődtörvény egységes szerkezetben, magyarázatokkal. Unió Kiadó. Budapest, 1994.

Csőke Andrea: Az új fizetéseképtelenségi törvény koncepciója. Kézirat. 2003.  
Dancs Mária: Csődtörvény a gyakorlatban. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000.

Dine, Janet: Criminal Law in the Company Context. Dartmouth Publishing Company. Dartmouth, 1995.

Diós Erzsébet: A gazdasági bűncselekmények bírói tapasztalatairól. Belügyi Szemle 2000/6.

Döberiner, Stephan: Die Restschuldbefreiung nach der Insolvenzordnung. Giesecking. Bielefeld, 1997.

Enyedi László - Fülöp Ágnes – Melegh Gábor - Radványiné Novotny Olga - Varga Tibor: Közlekedési büntetőjog. HVG-ORAC Lap – és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2001.

Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1988.

Erdősy Emil: Gazdasági rendszerünk büntetőjogi védelme a tervgazdálkodás időszakában. in.: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar. Pécs, 2005.

Európai szocialista országok büntető törvénykönyvei. Szerk: Horváth Anna. Magyar Tudományos Akadémia Állam-és Jogtudományi Intézete. Budapest, 1973.

Fabrizy, Ernst Eugen, StGB samt ausgewählten Nebengesetzen, Kurzkommentar, 8. Neu bearbeitete Auflage, Manz: Wien 2002.

Farkas Ákos: Az Európai Unió törekvései a büntetőjogi együttműködés (át)alakítására. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 7. Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Szerk.: Lévay Miklós. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2004.

Fazekas Judit-Mátyás Imre: A fizetéseképtelenség szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. in: Bér garancia és a csőd-, felszámolási eljárás

reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005.

Fazekas Judit-Mátyás Imre: A fogyasztói csőd intézménye és szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. in: Bérgarancia és a csőd -, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás, Novotni Kiadó, Miskolc, 2005.

Fehérváry Jenő: Magyar anyagi büntetőjog kistükre. Budai-Nyomda. Budapest, 1936.

Fejes Péter – Szabó Sándor: A hitelezéssel kapcsolatos jogi szabályozás történeti áttekintése. Ügyészségi Értesítő 1990/2.

Ferenczy Endre: A csődről vallott nézeteink változásáról. Vezetéstudomány 1992/7.

Finkey Ferencz: A magyar büntetőjog tankönyve. Grill Károly Könyvkiadóvállalata. Budapest, 1914.

Fónagy Sándor: Csődjogi reformok világszerte. in: Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Juridica et Politica. Tomus XXIV. Miskolc University Press, 2006.

Gál István László: Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2007.

Giudicelli-Delage Genevieve: Droit penal des affaires. Memento Dalloz. Paris, 1999.

Górniok, Oktawia: A gazdasági bűncselekmények koncepciója a német elméletben és a kriminálpolitika. Magyar Jog 1993/12.

Görgényi Iлона: Az Európai Unió elvárásai a vesztegetés kriminalizálása terén a kerethatározat előtt és után. in: Györgyi Kálmán ünnepi kötet. Szerk.: Gellér Balázs. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004.

Gula József: A csődbűncselekmények de lege ferenda. Büntetőjogi Kodifikáció. Közlésre elfogadott

Gula József: A gazdasági bűncselekmények in: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Szerk.: Horváth Tibor - Lévay Miklós. CompLex Kiadó. Budapest, 2006.

Gula József: A gazdasági bűncselekmények. in: Csemáné Váradi Erika-Görgényi Ilona-Gula József-Lévay Miklós-Sánta Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Szerk.: Horváth Tibor - Lévay Miklós. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2002.

Gula József: A gazdasági bűncselekmények. in: Magyar Büntetőjog Különös Részi ismeretek. Szerk.: Görgényi Ilona. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2003.

Gula József: A mellékbüntetések. Az intézkedések. in: Magyar Büntetőjog Általános Rész. Szerk.: Horváth Tibor. CompLex Kiadó. Budapest, 2007.

Gula József: A pénzhamisítás elleni fellépés az Európai Unióban. Bűnügyi Tudományi Közlemények. 7.szám. Szerk.: Lévay Miklós. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2004.

Gula József: Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése. Cég és Jog 2002/6.

Gula József: Economic Criminal Law . [www3.europole.u-nancy.fr](http://www3.europole.u-nancy.fr)

Gula József: Gazdasági bűncselekmények a változó gazdasági, jogi környezetben. Jogosulatlan gazdasági előny megszerzése. Cég és Jog 2002/6.

Gula József: Gazdasági büntett-csőd. in: Ünnepi tanulmányok II. Horváth Tibor professzor 70. születésnapjára. Szerk.: Farkas Ákos - Görgényi Ilona - Lévai Miklós. Bíbor Kiadó, Miskolc, 1997.

Gula József: Jogalkotási és jogalkalmazási problémák a gazdasági bűncselekmények körében, különös tekintettel a kerettényállásokra. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények. III. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2002.

Gula József: Reorganizált csőd. Szakdolgozat ELTE JTI.

Gula József: The Theoretical Questions of Criminal Policy and Criminal Liability and the Modifications of the System of Criminal Sanctions during the Time of the Change of Political Regime in Hungary. Problemy Reformy Praw Karnego Szerk.: Tadeusza Bojarskiego. Edwarda Skretowicza. Lubelskie Towarzystwo Naukowe. Lublin, 1993.

Gula József: The Theoretical Questions of Criminal Policy and the Relationship of Criminal Procedure and Human Rights During the Time of the Change of Political Regime in Hungary. Standardy praw czowieka a polskie prawo karne, Szerk.: Jana Skupinskiego-Jolanti Jakubowskiej-Hara. The Institute of Law Studies of the Polish Academy of Sciences. Warsaw, 1995.

- Györgyi Kálmán: A büntető törvénykönyv reformja. Jogászgyűlés 2002.
- Heil Faustin: Adalékok a bukás kérdéséhez. Ügyvédek Lapja 1896/41.
- Heil Faustin: Döntvények kritikai fejtegetése. Jogtudományi Közlöny 1889/15.
- Heinz, Wolfgang: Gazdasági büntetőjog. A gazdasági bűncselekmények rendszere és felosztása a német jogban. in: II. Német-Magyar Büntetőjogi és Kriminológiai Kollokvium. KJK-OKKRI. Budapest, 1994.
- Herczegh Mihály: Magyar csódtörvény. Franklin. Budapest, 1894.
- Horváth Tibor-Kereszty Béla-Maráz Vilmosné-Nagy Ferenc-Vida Mihály: A Magyar Büntetőjog Különös Része. Korona Kiadó. Budapest, 1999.
- Insolvency Law and Practice. Report of the Review Committee. The Insolvency Law Review Committee of the Department of Trade, 1982. Sir Kenneth Cork elnökletével az ún. Cork Report
- Jogi lexikon. Szerk.: Lamm Vanda-Peschka Vilmos. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 1999.
- Juhász László: A csódbüntett magánjogi nézőpontból. Magyar Jog 2000/12.
- Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. Novotni Alapítvány. Miskolc, 2006.
- Juhász László: Csődjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2003.
- Kampis György-Török Gábor: A fizetéseképtelenségről szóló törvény tematikája in: A fizetéseképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar Eu-konform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002.
- Kautz Gusztáv: A magyar büntető jog és eljárás tankönyve. Eggenberger-féle Akad. Könyvkereskedés (Hoffmann és Molnár). Pest, 1873.
- Kereszty Béla: A „csódgondnok” büntetőjogi felelőssége. Belügyi Szemle 2002/10.
- Kereszty Béla: Az új társasági törvény a hitelezők érdekeinek védelmében. in: Tanulmányok Dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára. Acta Universitatis Szegediensis. Szeged, 2000.

Kirchbacher, Kurt /Presslauer, Walter, in Höpfel, Frank/Ratz, Eckart (Hrsg), Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch<sup>2</sup>, Manz: Wien 2001.

Kis Norbert: Gondolatok a bűnösségi elv hanyatlásáról. in: Györgyi Kálmán ünnepi kötet. Szerk.: Gellér Balázs. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004.

Kiss Szabolcs: Szempontok a hitelsértés, mint vagyon elleni bűncselekmény büntetőjogi megítéléséhez. in: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar. Pécs, 2005.

Kiss Zsigmond-Soós László: Az új büntető törvénykönyv egységességének kérdése. Büntetőjogi Kodifikáció 2002/2.

Kiss Zsigmond-Soós László: Az új Büntető Törvénykönyv Különös Részének szerkezeti felépítése. Büntetőjogi Kodifikáció 2002/3.

Kotormán Annamária: A felszámolási eljárás számviteli kérdései hazánkban és az Európai Unióban. [www.date.hu](http://www.date.hu)

Kriminológia-Szakkriminológia. Szerk.: Gönczöl Katalin-Kerecsi Klára-Korinek László-Lévay Miklós. CompLex Kiadó. Budapest, 2006.

Lengyel Aurél: Törvényjavaslat a hitelsértésről. Jogtudományi Közlöny 1931/13.

Lévay Miklós: A büntetőjog társadalmi szerepének változása Magyarországon 1985-től 2005-ig. Magyar Jog 2006/12.

Levi, Michael: Regulating Fraud. Cambridge, 1987.

Löff, Michaela: Insolvenzstrafrecht der Tschechischen Republik. Wirtschaft und Recht in Osteuropa 10/2002.

M.Nyitrai Péter: Az európai elfogatóparancs intézményének jövőképe a vonatkozó kerethatározat tagállami végrehajtási megoldásainak tükrében. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 7. Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Szerk.: Lévay Miklós. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2004.

Madai Sándor: A csalárd bukás néhány történeti és dogmatikai kérdése. Jogtörténeti Szemle 2004/3.

Madai Sándor: A hitelsértés. Collega 2005/2.

Magyar Büntetőjog Különös Rész. Szerk.: Király Tibor-Fonyó Antal. BM Könyvkiadó. Budapest, 1981.

Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. Szerk.: Berkes György. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002.

Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. Szerk.: Berkes György. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 1995.

Maleczky, Oskar, Strafrecht Besonderer Teil I<sup>4</sup> WUV: Wien, 2002.

Miskolczi Bodnár Péter: Az egységes és a kétszintű eljárás értékelése reorganizációs szempontból. in: Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005.

Miskolczi Bodnár Péter: Bevezetés a fizetéseképtelenség jogába. Unió Kiadó. Budapest, 2002.

Miskolczi Bodnár Péter: Fizetéseképtelen társaságok felszámolásának elkerülése az angol és a magyar jogban. Magyar Jog 1993/12.

Miskolczi Bodnár Péter: Igények és javaslatok a fizetéseképtelenségi jog magyarországi újraszabályozásában. in: Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja. Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Prugberger Tamás. Novotni Kiadó. Miskolc, 2005.

Miskolczi Bodnár Péter-Török Gábor: A magyar csődjog alapjai. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002.

Molnár Gábor: A csődbüntett elkövetési magatartásai. Ügyészek Lapja 1994/1.

Molnár Gábor: A csődbüntett. Ügyészek Lapja 1994/3.

Molnár Gábor: Gazdaság és büntetőjog. Ügyészek Lapja 1993/1.

Molnár Miklós: Gondolatok a csődbüntettéről. Belügyi Szemle 2006/3.

Molnár Miklós: Néhány gondolat a csődbüntett jelenlegi gyakorlatáról. in: Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára. Szerk.: Gál István László-Kőhalmi László. Pécs, 2005.

Nagy Adrienn: Megjegyzések a magyar csődtörvényben a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK. Tanácsi rendelet hatására bekövetkezett

változásokról. in: Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Juridica et Politica. Tomus XXIV. Miskolc University Press 2006.

Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános Része. Korona Kiadó. Budapest, 2004.

Neumann, Friedrich: Die Gläubigerautonomie in einem künftigen Insolvenzverfahren. Gieseking. Bielefeld, 1995.

Nyomozás Felügyeleti Főosztály Ig.E.29/1993.Legf. Ü.sz. feljegyzés

Pauler Tivadar: Büntetőjogtan. Kiadta Pfeifer Ferdinánd. Pest, 1870.

Pradel, Jean-Corstens, Geert: Európai büntetőjog. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 6. Az Európai Unió hatása a büntetőjog fejlődésére. Szerk.: Lévy Miklós-Kigyóssy Katinka. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2004.

Profits of Crime and their Recovery, Heinemann, London 1984.

Rákosfalvi Rita: A csődbüntett gyakorlati problémái. Collega 2005/2.

Rákosfalvi Rita: A csődbüntetről. in: PhD Tanulmányok. III. Szerk.: Ádám Antal. Pécsi Tudományegyetem. ÁJK Doktori Iskolája. Pécs 2005.

Rimóczy István: A fizetőképességi zavarokkal kapcsolatos bűncselekmények. Ügyészek Lapja 1998/5.

Schiessler, Wolfram: Der Insolvenzplan. Gieseking, Bielefeld, 1997.

Sinku Pál: A gazdasági bűncselekmények új törvényi tényállásairól. Ügyészségi Értesítő 1992/2-3.

Smid, Stefan: A csőd szabályozása egyes EU-tagállamok és az USA autonóm jogrendszerében. in.: A fizetéseképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar EU-komform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002.

Smith, A.T.H.: Property Offences. Sweet & Maxwell. London, 1994.

Szádeczky-Kardoss Irma: A jogi szaknyelv történeti kutatási szerepe. Győri tanulmányok 1998/20.

Szakmai tanácskozások az új hitelezővédelmi és fizetéseképtelenségi törvény megalapozásához. Szerk.: Erdős Károly. Felszámolók Országos Egyesülete 2000.

Szilágyi Éva: A hitelsértésről szóló 1932:IX. tc. (Hs.) in: Visky Emlékkönyv KJK-MTA Állam-és Jogtudományi Intézet. Szerk.: Wiener A. Imre. Budapest, 1994.

Szollár Pál: Csődbüntett. Magyar Jog 1994/8.

Tóth Mihály: Adalékok a magyar „gazdasági büntetőjog” fejlődéstörténetéhez. Belügyi Szemle 2000/6.

Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2002.

Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához. I. rész. Büntetőjogi Kodifikáció 2004/3.

Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához II. rész. Büntetőjogi Kodifikáció 2004/4. szám.

Tóth Mihály: Zárszámadás a „csődbüntett” első nyolc évéről. A Tizenhetedik Jogász Vándorgyűlés anyaga. Budapest, 2001.

Tóth Mihály: A csődbűncselekmény gyakorisága, másfél évtized tapasztalatai, a jogalkalmazás súlypontjai, kriminogén tényezők. Kézirat.

Tóth Mihály-Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. in.: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk.: Tóth Mihály-Gál István László. PTE. ÁJK. Pécs, 2005.

Tóth Mihály-Török Gábor: Csődjog. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2001.

Török Gábor: Csak semmi pánik. Mi jön a csőd után? Bethlen. Budapest, 1989.

Török Gábor: Csődjog, felszámolási eljárás, állami szanálás. ELTE JTI. Budapest, 1986.

Török Gábor-Zumbók Ferenc: A fizetéseképtelenségi törvény téziseinek koncepciója. in: A fizetéseképtelenség szabályozása. Javaslat egy magyar EU-komform törvény megalkotására. Europa Institut. Budapest, 2002.

Tröndle, Herbert-Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Kommentar. C.H. Beck. München, 2007.



Udvaros Judit: A csődbüntett a hatályos magyar büntető törvénykönyvben. in: II. Német-Magyar Büntetőjogi és Kriminológiai Kollokvium. KJK-OKKrl. Budapest, 1994.

Udvaros Judit: A csődbüntett a Német Szövetségi Köztársaságban. Ügyészségi Értesítő 1994/3-4.

Udvaros Judit: A hitelező előnyben részesítésének büntette a hatályos német büntetőjogban. Ügyészek Lapja 1994/1.

Udvaros Judit: Bűncselekmények a korlátolt felelősségű társaságokról szóló német törvényben. Magyar Jog 1996/1.

Varga Jenő hozzászólása. A Tizenhetedik Jogász Vándorgyűlés anyaga. Budapest, 2001.

Varga Zoltán: Gondolatok a csődbüntett kodifikációs munkája kapcsán. in: Gazdasági büntetőjogi tanulmányok. Szerk: Tóth Mihály-Gál István László. Pécsi Tudományegyetem AJK. Pécs, 2005.

Wiener A. Imre: A büntető törvénykönyv szerkezete. Büntetőjogi Kodifikáció 2001/1.

Wiener A. Imre: A gazdasági vezetők büntetőjogi felelőssége. KJK. Budapest, 1974.

Wiener A. Imre: A gazdasági vezetőknek a beosztottak bűncselekményéhez kapcsolódó büntetőjogi felelőssége. Magyar Jog 2003/12.

Wiener A. Imre: Gazdasági bűncselekmények. KJK. Budapest, 1986.

Wiener A. Imre: Gazdaságigazgatás-büntetőpolitika. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1985.

Wiener A. Imre: Kerettényállások és büntetőjogi garanciák in: Emlékkönyv Dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára. Szeged, 1992.

Zieschang, Frank: A büntetőjog európaizálódásának esélyei és kockázatai, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 113 (2001) Heft 2, 255-270.o. in: Bűnügyi Tudományi Közlemények 6. Az Európai Unió hatása a büntetőjog fejlődésére. Szerk.: Lévay Miklós-Kigyóssy Katinka. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2004.

Zöldy Miklós: A fizetésképtelenség büntetőjogi vonatkozásai. Jogállam 1928.

Zöldy Miklós: A hitelezőket károsító bűncselekmények. Tébe Kiadóvállalat. Budapest, 1930.

Hivatkozott internetes oldalak:

[bundesrecht.juris.de](http://bundesrecht.juris.de)

[crimestat.b-m.hu](http://crimestat.b-m.hu)

[ec.europa.eu](http://ec.europa.eu)

[www.1000ev.hu](http://www.1000ev.hu)

[www.date.hu](http://www.date.hu)

[www.insolvency.gov.uk](http://www.insolvency.gov.uk)

[www.iva.co.uk](http://www.iva.co.uk)

[www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu)

[www.magyarorszag.hu](http://www.magyarorszag.hu)

[www.ris.bka.gv.at](http://www.ris.bka.gv.at)

[www3.europole.u-nancy.fr](http://www3.europole.u-nancy.fr)

## Jogszabályjegyzék

1840. évi XXII. törvénycikk  
1874. évi XXII. törvénycikk  
1875. évi XXXVII. törvénycikk  
1878. évi V. törvénycikk.  
1908. évi XXXVI. törvénycikk  
1914. évi XIV. törvénycikk  
1916. évi V. törvénycikk  
1920. évi XXVI. törvénycikk  
1920. évi XXXVII. törvénycikk  
1923. évi VIII. törvénycikk  
1928. évi X. törvénycikk  
1950. évi II. törvény  
1959. évi IV. törvény  
1961. évi V. törvény  
1977. évi VI. törvény  
1978. évi IV. törvény  
1987. évi III. törvény  
1990. évi VII. törvény  
1991. évi XLIX. törvény  
1991. évi XVIII. törvény  
1992. évi XIII. törvény  
1992. évi XXXVIII. törvény  
1993. évi LXXXI. törvény  
1993. évi CIII. törvény  
1994. évi XLIX. törvény  
1996. évi XXV. törvény  
1996. évi LII. törvény

1997. évi XXVII. törvény  
2000. évi C. törvény  
2001. évi CIV. törvény  
2001. évi CXXI. törvény  
2006. évi IV. törvény  
2006. évi V. törvény  
2006. évi VI. törvény  
2007. évi XXVII. törvény  
2007. évi LXI. törvény  
1950. évi 4. törvényerejű rendelet  
1971. évi 28. törvényerejű rendelet  
1986. évi 11. törvényerejű rendelet  
4070/1915. M.E. sz. rendelet  
19/1952. (III.13.) MT sz. rendelet  
19/1952. (III.13.) MT. sz. rendelet

Aktiengesetz, AktG

Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB)

Company Directors Disqualification Act 1986

Debtors Act 1869

Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung /EGInsO/ 1994.10.5. (BGBl I 2911)

Enterprise Act 2002.

Gesetz betreffend die Gessellschaften mit beschränkter Haftung, GmbHG

Handelsgesetzbuch, HGB

Insolvency Act 1986

Insolvency Act 2000

Strafgesetzbuch (StGB) Vom 15. Mai. 1871 (RGeBl.127) in der Fassung der  
Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I 3322)

Theft Act 1968

*Egyéb joganyagok*

Az Európai Közösségek Pénzügyi érdekeinek védelméről szóló 1995. július 26-án  
Brüsszelben létrejött egyezmény

Az Európai Közösségek tisztviselőit és az Európai Unió tagállamainak  
tisztviselőit érintő korrupció elleni küzdelemről szóló 1997. május 26-án kelt  
egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2005. évi CXV. törvény)

A Tanács 1346/2000/EK rendelete (2000.május 29.) HL L 160., 2000.6.30.

Insolvency Proceedings Order

Insolvency Rules 1986

Az 1843-as büntető törvényjavaslat

1094/2005. (IX.19.) Korm. határozat